

“ŒİR MECEMÛASI”

**(İSTANBUL BÛYÛKŒEHİR BELEDİYESİ
ATATÛRK KİTAPLIĞI, BEL_YZ_K0773 NOLU,
89 VARAK, METİN-İNCELEME)**

Œenol ÇİÇEK

(YÛksek Lisans Tezi)

EskiŒehir, 2018

“ŒİR MECMÛASI”

**(İSTANBUL BÛYÛKŒEHİR BELEDİYESİ ATATÛRK KİTAPLIĞI,
BEL_YZ_K0773 NOLU, 89 VARAK, METİN-İNCELEME)**

Œenol ÇİÇEK

T.C.

EskiŒehir Osmangazi Ûniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

YÛKSEK LİSANS TEZİ

EskiŒehir, 2018

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Şenol ÇİÇEK tarafından hazırlanan “Şiir Mecmuası” (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Bel_Yz_K0773 Nolu, 89 Varak, Metin-İnceleme) başlıklı bu çalışma (Savunma Sınavı Tarihi) tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak,

Jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan .....

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye .....

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

(Danışman)

Üye .....

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye .....

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye .....

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

ONAY

.../ .../ 200...

(İmza)

(Akademik Unvanı, Adı Soyadı)

Enstitü Müdürü

...../...../....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Şenol ÇİÇEK

ÖZET

“Şiir Mecmuası”

(İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Bel_Yz_K0773 Nolu, 89

Varak, Metin-İnceleme)

Şenol ÇİÇEK

Yüksek Lisans-2018

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr.Öğr. Üyesi Halit Biltekin

Kelime anlamı toplanmış, bir araya getirilmiş¹ olan mecmua, Arapça kökenli bir kelimedir. Edebiyatımızda seçme şiirlerin bir araya getirildiği kitap olarak kullanılmaktadır. Fakat mecmualar sadece seçme şiirlerden oluşmaz. Ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, şiirler, ilahiler, mektuplar, lugaz ve muammalar, ilaç tarifleri ve yararlı bilgiler, notlar, tarihi belge ve kayıtlar da mecmuaların muhtevasını oluşturabilir. Şekil ve içerik olarak ele aldığımız bu mecmua Günay Kut’un tasnifine göre² seçme şiirler mecmuasına girmektedir.

Bu çalışma Bel_Yz_K0773 Nolu, 89 Varaklık derlenmiş mecmuanın transkripsiyonlu metni ve metnin incelenmesinden oluşmaktadır. Toplam 310 adet şiirin yer aldığı mecmuada 67 farklı şairin şiiri yer almaktadır. 16, 17 ve 18. yüzyıllardan şairlerin şiirlerinin yer aldığı bu mecmuada bu şairlere ait 310 adet gazel, 2 kaside, 2 kıt’a, 4 ferd, 1 beyt, 1 matla, 3 lugazdan oluşmaktadır. İstinsah tarihi hakkında kesin bir bilginin yer almadığı mecmuada ağırlıklı olarak 17. yüzyıla ait şairlerin şiirleri yer almaktadır.

Müstensihi hakkında bilgi sahibi olamadığımız bu çalışmada, önce mecmuanın şekil ve içerik özellikleri üzerinde durduk. Daha sonra 89 sayfadan oluşan metin incelendi. Günümüz Türkçesine aktarılan metnin transkripsiyonlu çalışması ortaya konuldu.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Mecmua, Şair, Dîvân

¹ Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara, 1997, s. 597.

² Günay Kut, “Mecmua”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, İstanbul, 1986.

ABSTRACT

“Poem Compilation”

**(Istanbul Metropolitan Municipality Atatürk Library,
Bel_Yz_K0773numbered, 89 Page, Text-Review)**

ÇİÇEK, Şenol

Master Degree-2018

Department of Turkish Language and Literature

Field of Old Turkish Literature

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Halit Biltekin

Compilation as a word meaning, a gathering which is a gathering, is a word of Arabic origin. But compilations does not consist of selected poem. Verses, hadiths, fetals, prayers poems, religious poetries, letters, lugazs and treatises, drug recipes and useful information, notes, historical documents and records may constitute the contents of the papers. In our literature, it is used as a book where selected poems are put together. But This compilation, which we consider as a form and a content, enters into the selection of poems according to Günay Kut's classification.

This study includes a text Bel_Yz_K0773 no with transcription, 89 pages compiled of a compilation and its analysis. Totally there are 310 poems and 67 different poet's poems in this this compilation. The compilation consist of 310 gazel, 2 kaside, 2 kıt'a, 4 ferd, 1 beyt, 1 matla and 3 lugaz. They are the poems of the poets of 16, 17 and 18th century. There isn't a certain information about the date of the compilation. But the poems are belong to the poets of 17th century.

In this work which we don't hava any information about the complier, we firstly paid attention to form and content features of the compilation. And then the text consisting of 89 pages was examined. The text was translated to comtemporary Turkish and the form with transcription has been published.

Keywords: Poem, Compilation, Poet, Poetry Book

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
ÖNSÖZ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

1.1. Mecmuaların Tarihi Gelişimi.....	4
1.2. Mecmuaların Sınıflandırılması:.....	5
1.3. Mecmuaların Önemi.....	5

2. BÖLÜM

Bel_Yz_K0773 NOLU MECMUANIN TANITIMI

2.1. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler:.....	9
2.2. Yazmanın Fizikî Özellikleriyle İlgili Karşılaşılan Problemler:.....	9
2.3. Şiirlerin adlandırılışı ve istinsâhıyla ilgili problemler:.....	9
2.4. Mecmûada Yer Alan Şairler.....	14
2.4.1. VECDÎ (D. ?-Ö.1661).....	14
2.4.2. TİYBÎ (D. ?-Ö.1679).....	14
2.4.3. TALİB-İ ATİK (D. ?-Ö. ?).....	15
2.4.4. RİYAZÎ (D. ?-Ö. ?).....	15
2.4.5. NEŞATÎ (D?-Ö:1674).....	15
2.4.6. NAİLÎ (D?-Ö:1666).....	16
2.4.7. ŞEHRÎ (D?-Ö:1660).....	16
2.4.8. HALETÎ, AZMİZADE (D.1570-Ö.1631).....	17
2.4.9. RİYAZÎ EFENDİ (D. 1572- Ö. 1644).....	17
2.4.10. NADİRÎ EFENDİ (D. 1572-Ö. 1626).....	18
2.4.11. TARZÎ (D?- Ö-1661-1162).....	18
2.4.12. TIFLÎ ÇELEBİ (D?-Ö-1659-1660).....	19

2.4.13. FEYZÎ-İ KEFEVÎ (D?- Ö-1614).....	19
2.4.14. ŞEMSİ PAŞA (D?-Ö.1580)	20
2.4.15. SABİR PARSA (D.-?Ö. 1679-80)	20
2.4.16. NERGİSÎ (D. ?-Ö. 1635).....	21
2.4.17. NEFÎ (D. 1572 -Ö. 1635)	21
2.4.18. ARZÎ DEDE (D. 1572 -Ö. 1664)	22
2.4.19. BEZMÎ (D. ? -Ö. 1664).....	22
2.4.20. İSMETÎ (D.-? -Ö. 1665).....	22
2.4.21 BAHAYÎ (D.1601-Ö.1654).....	22
2.4.22. CEVRÎ (D. 1595 -Ö. 1654)	23
2.4.23. ŞEYHÜLİSLAM YAHYA (D. 1561 -Ö. 1644).....	23
2.4.24. ARİF SÜLEYMAN (D.-?Ö. 1769).....	24
2.4.25. ÜSKÜDARLI SIRRÎ (D.-?Ö. 1699).....	24
2.4.26. RAMÎ (D.-?Ö. 1639-1640).....	25
2.4.27. FAYİK EFENDİ (D.-?Ö. 1715).....	25
2.4.28. DÜRRÎ (D.-?Ö. 1722-1723).....	25
2.4.29. RAŞİD EFENDİ (D.1669-1670-Ö.1735).....	26
2.4.30. VAHİB (D.-?Ö. 1785-1786)	26
2.4.31. NEDİM (D. 1681-Ö. 1730).....	26
2.4.32. KUBURİZADE RAHMÎ (D. ?-Ö. 1715).....	27
2.4.33. NAMÎ (D. ?-Ö. 1800).....	27
2.4.34. RASİH ÇELEBİ (D. ?-Ö. 1731)	27
2.4.35. SELİM (D. 1661-Ö. 1725-1726).....	28
2.4.36. SABİT (D. ?-Ö. 1712).....	28
2.4.37. ŞİNASÎ (D. ?-Ö. ?).....	28
2.4.38. SAMÎ (D. ?-Ö. 1734)	29
2.4.39. MEZAKÎ (D. ?-Ö. 1676).....	29
2.4.40. HALETÎ (D. 1570-Ö. 1631).....	29
2.4.41. ZARÎ (D. ?-Ö. 1686-1687).....	30
2.4.42. MEDALÎ (D. ?-Ö. ?)	30
2.4.43. ALİ (D. 1541-Ö. 1600).....	30
2.4.44. KABULÎ (D. 1523? -Ö. 1591-1592)	31
2.4.45. HASAN ÇELEBİ (D. ?-Ö. ?).....	31
2.4.46. ABDÎ (D. ?- Ö. ?).....	31
2.4.47. ŞEVKÎ (D. ?-Ö. ?).....	32

2.4.48. HÜSREV-İ İSTANBULÎ (D. ?-Ö. ?).....	32
2.4.49. ESAD EFENDÎ (D. ?-Ö. ?).....	32
2.4.50. ZATÎ (1471-1546).....	32
2.4.51. RUHÎ (1534-Ö. ?).....	33
2.4.52. NECATÎ BEG (Ö. ?-1509).....	33
2.4.53. EMRÎ (D. ?- 1575)	33
2.4.54. FAİZÎ (D. 1589-Ö. ?)	34
2.4.55. HÜSREV (D. ?-Ö. ?).....	34
2.4.56. FUZULÎ (D. 1483-Ö. 1556).....	34
2.4.57. FEHİM-İ KADİM (D. 1627-Ö. 1647/48)	35
2.4.58. FASİH (D. ?-Ö. 1699).....	36
2.4.59. ALİ RIZAYÎ (D. 1592-Ö. 1629).....	36
2.4.60. VEYSÎ (D. 1561-Ö. 1627)	36
2.4.61.UBEYDÎ (D. ?-Ö. ?).....	36
2.4.62. ALÎ (D. ?-Ö. ?).....	37
2.4.63. FAZLÎ (D. 1520-Ö. 1566).....	37
2.4.64. HEMDEMÎ ÇELEBÎ (D. ?-Ö. 1657)	37
2.4.65. REŞİD EFENDÎ (D. ?-Ö. ?).....	38
2.4.66. HABİB (D. ?-Ö. 1643/44).....	38
2.4.67. YÜMNÎ (D. ?-Ö. ?)	38

3. BÖLÜM

BEL_YZ_K0773 NOLU METİN

Bel_Yz_K0773 Nolu Metin.....	40
SONUÇ	289
KAYNAKÇA.....	291

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve nazım türleri.....	11
Tablo 2: Şair ve şairleri gösteren sıralı indeks.....	12
Tablo 3: Kullanılan vezinler ve vezinlere göre şiir sayıları.....	13

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e, ‘
آ	Ā, ā, a
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Š, š
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ĥ, ĥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ž, ž, Đ, đ
ط	T, t
ظ	Z, z
ع	‘
غ	G, g
ف	F, f
ق	K, k
ك	K, k, G, g, Ń, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū, Ō, ō
ه	H, h, A, a, E, e
ي	Y, y, Ĭ, ĭ, Ī, ī

KISALTMALAR

C.	: Cild
D.	: Doğumu
Der.	: Dergi
Fhm D.	: Fehim Divanı
Fsh D.	: Fasih Divanı
g.	: Gazel
İD.	: İsmeti Divanı
k.	: Kaside
Ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa Sayısı
vb.	: Ve Benzeri
VD.	: Vecdi Divanı
Yay.	: Yayınları
yy	: Yüzyıl

ÖNSÖZ

13. yüzyılda başladığı kabul edilen Osmanlı şiiri; Arap ve Fars edebiyatlarından büyük ölçüde etkilenecek şekilde temellenmişse de zamanla Fars edebiyatını da geçerek özellikle 16. yüzyıldan sonra devletin gücüyle eşdeğer bir şekilde zirveye ulaşmış; kendine has sanatsal, nükteli, bir yapı oluşturmuştur. Kendine has hayal dünyası ile büyük bir birikimin ürünü olan Divan şiiri, gerek edebi diliyle gerekse mecaz yüklü anlatımıyla her zaman söyleyiş mükemmelliğini arayan bunu yaparken de aynı konu etrafında gezinmenin doğurduğu dezavantajları bertaraf edebilen yüksek bir kültür oluşturmuştur. Bu yüksek kültürün yansıtıldığı en önemli kaynak şüphesiz ki divanlardır. Büyük bir çoğunluğunun medrese eğitim aldığı Divan şairleri, şiirlerini divanlarda toplamışlardır. Divanlarda şairin yaşadığı dönemin zevk ve kültürünün yanısıra sanat anlayışı da ön plana çıkmaktadır. Bu sayede hem dönemin hem de şairin sanat anlayışı, bağlı olduğu sosyal ortam ve kültür hakkında fikir sahibi olabiliriz.

Divan şiiri ile ilgili başvurabileceğimiz, şairler ve şiirleri yakından tanımamıza fırsat veren bir diğer kaynak şüphesiz mecmualardır. Günümüzdeki antolojilerin yerini tutan mecmualar, şairlerin seçme şiirlerinden müretteptir. Seçme şiirlerin yanısıra mecmualarda müstensihî belli olan mecmualar olabileceği gibi müstensihî hakkında bilgi sahibi olamadığımız mecmualar da vardır. Mecmuaların içeriği, onu derleyeninin amacına, sanat anlayışına ve edebi zevkine göre şekillenir. Mecmualar üzerine yapılan çalışmalar ortaya çıkmamış birçok şair ve şiirin tespiti açısından oldukça önemlidir. Bazen de ünlü bir şairin daha önce üzerinde çalışılmamış bir şiiri mecmualarda ortaya çıkabilir. Bizim incelediğimiz, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında bulunan Bel_Yz_K0773 Nolu, 89 varaklık mecmuada da bazı şairlerin divanlarında yer almayan gazellerine rastlanmış ve bu şiirler dipnotlarla belirtilmiştir.

Çalışma esnasında mecmuada yer alan şairlerin şiirleri daha önce okunmuş nüshalarla karşılaştırılmış varsa farklılıklar dipnotlarla belirtilmiştir.

Metinlerin okunması, mecmuada yer alan şairlerin şiirlerinin daha önce yayımlanmış divanlarının olup olmadığının tespiti ve şairlerin hayatlarının ele alınması esnasında büyük bir titizlikle çalışsak da eksiklerimiz elbette ki olmuştur. Yeni bir mecmuayı eksikleriyle beraber rotaya çıkarmanın ve ilim sahasına küçük de olsa bir katkı sunmanın önemini bilerek çalışmamızın gelecekte yapılacak çalışmalara katkı sağlaması en büyük temennimizdir.

Engin tecrübeleriyle bizlere yol gösteren tezin hazırlanması sürecinde kendisinden çok şey öğrendiğim tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Halit Biltekin hocama, ders aşamasından tezin bitimine kadar desteğini benden esirgemeyen tez arkadaşım Taha Ali Özkök'e, beni cesaretlendiren ve her zaman desteğini hissettiğim eşime ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Şenol Çiçek

04.06.2018

Eskişehir

GİRİŞ

Eski Türk Edebiyatının en yaygın ve önemli kaynağı hiç şüphesiz divanlardır. Divanlarda şairlerin bütün şiirleri toplanmakta bu sayade hem dönemin sosyal ve kültürel zevki hem de şairin edebi zevk ve anlayışı hakkında fikir sahihi olunabilmektedir. Klasik edebiyatımızda divanların yanında kullanılan bir diğer kaynak da mecmualardır. Birçok şairin şiirinin bir araya getirildiği mecmuaların en önemli yönü seçki şiirlerden oluşup döneminde beğenilen ve ön plana çıkan şiirleri içerisinde barındırabilmesidir.

Mecmualar belirli aralıklarla çıkan süreli yayın anlamında kullanılabilceği gibi farklı şairlere ait şiirlerin bir bütün haline getirilmesiyle oluşan metinler olarak da kullanılır. Daha çok edebiyat alanında tercih edilen mecmualar derleme şeklinde olduğu için yaygın olarak birçok alanda tercih edilmiştir.

Mecmualar, farklı şairlerin şiirlerinden oluşması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Farklı şairlerin edebi zevki, kullandığı dil ve sanat anlayışı ve bunların edebiyat dünyamıza kazandırılması edebiyatımızın zenginleşmesi açısından büyük değer taşımaktadır. Özellikle daha önce divanı yayımlanmış şairlerin divanında olmayan şiirlerinin mecmualarda yer alması, şairin şiirinin mecmuadaki haliyle karşılaştırma imkânını vermesi açısından önemlidir. Bu sayede metinlerdeki eksik yerler tamamlanabilir ve metnin doğru tetkikine imkân sağlanmış olur.

Mecmûalar seçki şiirlerden oluşan metinlerdir ve derleyenin edebi zevkiyle oluşturulur. Müstensihin beğenisiyle doğru orantılı olan mecmualar, hem derleyicinin edebi zevkini hem de dönemin kültürel düzeyini ve yaşantısını yansıtmaktadır. Bu sayade mecmualar, pek çok çalışmaya kaynaklık edebilir.

Günay Kut'un yaptığı tasnifi³ dikkate alırsak, incelediğimiz mecmua seçme şiirler mecmuası kategorisinde değerlendirilebilir. Mecmuada müstensih ile ilgili hiçbir bilgi yer almamaktadır. 67 farklı şairin seçme şiirinden oluşan bu mecmuada; Fehîm, Fâsîh, Vecdî, İsmetî, Mezâkî en çok şiiri bulunan şairlerdir. Mecmuada dikkati çeken en önemli husus Fuzûlî, Nedim, Necâti Bey, Nefî gibi tanınmış

---

³ Günay Kut, "Mecmua", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, İstanbul, 1986, 6.C.

şairlerin sadece birer gazeline yer verilmiş olmasıdır. Buradan hareketle müstensihin devrinin tanınmamış şairlerini tanıtma çabası içinde olduğu yorumu yapılabilir.

Bu çalışmamızda Bel_Yz_K0773 Nolu, 89 varaklık mecmuanın transkripsiyonlu metni ortaya konulmuş, metin incelenirken önce mecmuanın şekil özellikleri daha sonra muhteva özellikleri üzerinde durulmuştur. İncelediğimiz mecmuada; 310 adet gazel, 2 kaside, 2 kıt'a, 4 ferd, 1 beyt, 1 matla, 3 lugaz yer almaktadır. Ağırlıklı olarak gazellerin yer aldığı mecmuada en çok 17. yüzyıldan şairlerin şiiri yer almaktadır. Daha sonra 18. yüzyıl şairlerinin çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. 16. yüzyıl şairlerinin mecmuada daha az yer aldığı tespit edilmiştir.

1. BÖLÜM

ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

Arapça cem' kökünden türemiş olan mecmua kelimesi sözlüklerde “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi”⁴ manasına gelmektedir. Terim olarak ise seçilmiş şiir, münşe'at, güfte vb. eserlerin genel adı olarak kullanılmaktadır.⁵

Edebiyatımızda, dönemlerin sanat anlayışını yansıtan, onlarla ilgili bizlere fikir veren en önemli kaynakların başında mecmualar gelir. Özellikle XV. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmaya başlayan mecmualar, dönemin birçok şairinin eserini barındırması açısından hem derleme hem de kayıt altına alma özelliğinden dolayı önemli bir edebi belge niteliği taşımaktadır.

Kişilerin beğenilerine göre oluşturulması, mecmuaların tertibi açısından düzensizliklere sebebiyet vermiştir. Bu düzensizliklerin başında kâğıt seçimi ve yazı tipi gelmektedir. Çoğu divanda kullanılan deri ciltler yerine mukavva ciltlerin tercih edilmesi, değişik renkteki kâğıtların kullanımı, okuma güçlüğüne sebebiyet veren yazı tiplerinden dolayı genel anlamda mecmualar estetik görünümünden uzak olabilmektedir. Mecmualara alınan şairler ve bunların şiirleri tamamen mecmuayı düzenleyen şaire ait olduğu için düzenli, özenle hazırlanmış mecmualarla da karşılaşabiliriz.

Mecmualar, genellikle birden çok şairin, din dışı, tasavvufî şiir ya da nesir türündeki eserlerinden oluşur. Mecmuayı oluşturan şairin sanat anlayışına göre mecmuaya alınan şairler ve eserleri değişiklik gösterir.

Mecmûatü'l-ehâdis, mecmûa-i fetâvâ, mecmûa-i ed'îye, mecmûatü'r-resâil, mecmûa-i eş'âr, mecmûa-i tevârîh, mecmûa-i fevâid gibi değişik türlerde yazılmaktadır. Bazı mecmualar ise tertipleyen kişinin ünlü ve güvenilir olması neticesinde onların adlarıyla anılmaktadır. Örneğin Feridun Ahmed Bey'in Münşeâtü's-selâtin'i ikinci baskısında Feridun Bey Münşeâtı, Osmanlı

---

⁴ Şemseddin Sami, Kâmûs-ı Türki, İkdâm Matbaası, İstanbul, 1317, s. 1293; Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 14. baskı, Aydın Kitabevi, Ankara, 1997, s. 597; Günay Kut, “Mecmua”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay. , C.6, s.170.

⁵ Ahmet Mermer- Neslihan Koç Keskin, Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yay. , Ankara 2005, s. 66.

mûsikişinaslarından Hâşim Bey'in düzenlediği Mecmûa-i Kârâhâ ve Nakşhâ ve Şarkiyyât gibi. Mecmualar ilk başlarda, birçok bakımdan benzediği cönkler gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve yararlı bilgilerin, notların, tarihi belge ve kayıtlarının derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişerek düzenli bir tertip ve şekle kavuşup türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır.⁶

Mecmuaların içeriğine bakıldığında ağırlıklı olarak edebiyat alanında hazırlandığını görüyoruz. Gazel, kaside, musammat gibi nazım şekilleri ile tevhid, na't, mersiye v.b. türler üzerinde oluşturulmuş mecmualar bunlardandır. Ancak fıkıh, kelim gibi dini ilimler; simya, reml, sihir, falcılık gibi eski batıl ilimler; musiki, hat gibi sanat dalları üzerine derlenmiş mecmualar da vardır. Bu tür mecmualarda konu bütünlüğü ve belirli bir düzen bulunur. Buna karşılık her mecmua derleyicisi aynı titizliği göstermeyebilir ve beğendiği şiiri, nesir türündeki bir eseri ya da sanat dalına ait bir ürünü mecmuasına alabilir.

1.1. Mecmuaların Tarihi Gelişimi

XV. yüzyıldan itibaren kendini göstermeye başlayan mecmuaların, XVI. yüzyıldan sonra sayılarının ve çeşitlerinin arttığını söyleyebiliriz. Fiziksel özellikleri yönünden değerlendirildiğinde estetik kaygıdan yoksun karalama defteri şeklinde özensiz ve düzensiz mecmuaların yanısıra estetik kaygıyla tertipli bir şekilde istinsah edilmiş mecmualarla karşılaşmak da mümkündür.

Tamamen derleyenin kişisel özelliklerinin ve becerilerinin ön plana çıktığı bu eserler farklı dillerde olabilir. Böyle mecmualar derleyicinin kültürel seviyesiyle yakından ilgilidir. Düzensiz mecmualarda göze çarpan en önemli husus babadan oğula elden ele ulaştığı için farklı kişilerin ilgisine göre şekillendirilmiştir. XVI.

---

⁶Mustafa Uzun, "Mecmua", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 28, Ankara 2003, s. 265.

yüzyıldan itibaren sayıca artan mecmualar, farklı içeriklerde fakat ağırlıklı olarak edebiyat alanında kendini gösterir.

1.2. Mecmuaların Sınıflandırılması:

Mecmualar genel olarak:

1. Nazire mecmuaları,
2. Seçme şiir mecmûaları (mecnû‘a-i eş‘ar, mecnû‘a-ı devâvin)
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmûalar (Mecnû‘a-i edviyye, mecnû‘a-i tevârih, mecnû‘â-i mu‘ammeyat, mecnû‘a-i münşeat, mecnû‘a-i resâil gibi)
4. Karışık, yani manzum ve mensur veya farklı dillerle yazılmış parçalardan oluşan mecmualar.
5. Derleyeni belli olan mecmualar (Ömer bin Mezid, Mecnû‘atün-Nezâ‘ir; Eğirdirli Hacı Kemal, Cami‘ün-Nezâ‘ir; Edrineli Nazmi, Mecmaü ‘n-Nezâ‘ir; Pervane Bey Mecmûası; Budinli Hisali, Metaliû‘n-Nezâ‘ir) şeklinde tasnif edilmektedir.”⁷

Dikkate değer bir diğer tasnif ise Agâh Sırrı Levent tarafından yapılmıştır:

1. Nazire Mecmûaları
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları
3. Türü konulardaki risâlelerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmûalar
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş mecmûalar
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmûalar”⁸

1.3. Mecmuaların Önemi

Mecmualar Türk şiir tarihi açısından değerli kaynaklardır. Bu minvalde edebiyat tarihi çalışmalarına katkı sağlamak, geçerli ve güvenilir bilgiler sunmak mümkün olabilir. Müstensihî ve tasnif yılı tam olarak bilinmeyen bir mecmuanın derleniş tarihi, bünyesindeki şiirlerden yaklaşık olarak tespit edilebildiği için, döneminin şiir anlayışını, beğenilen şairlerini, toplanan şiirlere göre de yazıldığı dönemin en beğenilen şiirlerini belirleme imkânı verir. Mecmualarda divan sahibi olmayan, divanı bulunduğu halde şiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere ve eserlere rastlanabilir. Dolayısıyla, Türk şiirinin gelişimini, değişimini ve bu gelişim ve değişim basamaklarını tespitinde seçme şiir mecmuaları ve nazire mecmualarının

⁷Günay Kut, “Mecmua”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, İstanbul, 1986, 6.C., s. 170-172.

⁸ Agah Sırrı Levent, Türk Edebiyatı Tarihi, III., Ankara 1973, s.240.

katkısı yadsınamaz.⁹

Edebi ve tarihi önem taşıyan mecmuaların genel olarak edebiyat tarihimize özel olarak ise şiir tarihimize büyük katkıları vardır.

1. Mecmualar, yazıldıkları dönemin edebi zevk ve kültürünü, sanat anlayışını ortaya koyar. Şiirleri seçip mecmua hazırlayanlar genellikle zevk sahibi ve şiirden anlayan kişilerdir. Bu nedenle dönemlerinde rağbet görmüş ve sevilmiş şairlerin en beğenilen şiirlerini mecmualara kaydetmişlerdir. Bazen de tanınmamış ya da divanı olmayan şairlerin şiirlerini derlemişlerdir. Mecmualarda bulunan şiirler bir şairin kendi döneminde ve sonraki zamanlarda ne kadar okuyucu bulunduğunu gösterir. Mecmuada bulunan şiirler yazıldığı dönemin şaire ve şiire gösterdiği önemi yansıtır. Yüzyıllara göre tertip edilmiş mecmualar sayesinde hangi şairin şiiri mecmualarda daha çok yer almış bunu tespit edebiliriz. Bu sayede beğenilen şairlerin kimler olduğu da ortaya çıkmış olur. Örneğin, Alî Şîr Nevâyî'nin şiirlerine 15.yy'dan 20.yy'a kadar yazılmış mecmualarda rastlanabilir. Fuzulî'nin şiirlerine 16.yy'dan 20.yy. kadar yazılmış mecmualarda rastlanabilir. Bu durum Alî Şîr Nevâyî ile Fuzulî'nin 20.yy'a kadar okunduğunu ve yüzyıllar boyunca birçok şair ve okuyucuyu etkilediğini gösterir. Böylelikle edebiyatımıza yön veren önemli şairleri, onların sanatlarını, edebi zevklerini, oluşturdukları ekolü tanıma ve değerlendirme şansına sahip olabiliriz.

2. Şiirlerine mecmualarda rastladığımız şairlerin çoğu ya bir divan meydana getirememiş ya da divanları ele geçirilememiştir.

Bazı şairlerin mecmualarda bulunan ve divanlarında yer almayan şiirleri vardır. Şairlerin divanında olmayan ama farklı mecmualarda yer alan bu şiirleri bulunup edebiyat dünyamıza kazandırılabilir.

Şairin çeşitli sebeplerden divanında olmayan, divanında yer alıp yanlış okunmuş, vezni yanlış bulunmuş şiirleri mecmualarda yer alan halleriyle karşılaştırılabilir ve eksiklikler bu sayede tamamlanabilir.

---

⁹ Semra Tunç, "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası," Selçuk Üniversitesi Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Dergisi, Konya, 2005, s. 18

3. Mecmualar sayesinde şairlerin nasıl bir kültür seviyesine ve bilgi birikimine sahip olduklarıyla ilgili bilgi sahibi olabiliriz. Kullandıkları edebi sanatlar ve mazmunların benzerlikleri, tercih ettikleri aruz kalıpları, kullandıkları kelimeler ve Türkçeyi kullanım biçimleri bir şairin hangi şairden etkilendiğini gösterir. Bunlardan yola çıkarak şairin edebi kişiliği hakkında değerlendirmeler yapılabilir.

4. Edebiyat sahamaıza yansımamış birçok şair ve onlara ait birçok şiir ve kullandıkları nazım şekilleri mecmualar sayesinde tespit edilebilir. Mecmualarda tezkirelere girmemiş ya da girecek kadar şöhret bulamamış çok sayıda şair ve şiirle de karşılaşılabilir. Bu da edebiyatımızın zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

5. Mecmualara alınan şiirlerin edebi değeri, klasik şiirimizin söyleyiş mükemmelliği kuralıyla örtüşmektedir. Farklı üslupların, değişik hayal dünyalarının, farklı benzetme ve çağrışımların kullanılması, aynı konunun defalarca işlendiği geleneğe renk ve çeşitlilik katması açısından son derece önemlidir.

Kısacası mecmualar, oluşturulduğu yüzyılın aynası olarak edebiyat araştırmaları için başvurulması gereken son derece önemli bir kaynaktır.

2. BÖLÜM

BEL_YZ_K0773 NOLU MECMUANIN TANITIMI

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığındaki Bel_Yz_K0773 numarasıyla kayıtlı olan bir şiir mecmuası tespit edilmiştir. Mecmua 205 mm boy ve 150mm eninde 89 varaktır. İçerisinde 67 farklı şairin şiiri bulunan mecmua, Vecdî'nin gazeliyle başlamaktadır. Mecmuanın her sayfası numaralandırılmıştır. Mecmuanın bitimine kadar sayfa numaraları okunabilmektedir.

Her sayfada dörder gazel bulunmakla birlikte bazen sayfa kenarlarına da eklemeler yapılmıştır. Örneğin Kabulî'ye ait bir gazel 51.sayfanın kenarında yer almaktadır.

Böyle tercihlerin haricinde mecmua şekil olarak düzenlidir. Okunmayan silik yerler bir iki yerde karşımıza çıkmaktadır. Okunabilir, fazla tahrir olmamış bir metindir.

Mecmuada her şairin mahlası verilmiştir. Ağırlıklı olarak gazellerden mürettep bir mecmuadır. Bunun yanısıra kıt'a, ferd, beyit, matla' gibi nazım şekilleri de tercih edilmiştir. Mecmuaya alınan nazım şekilleri 310 adet gazel, 2 kaside, 2 kıt'a, 4 ferd, 1 beyt, 1 matla, 3 lugaz şeklindedir. Mecmuanın son şiiri ise Yümnî'ye ait bir gazeldir. 16, 17 ve 18. yüzyıllardan şairlerin yer aldığı mecmuada en çok 17.yüzyıl şairlerine yer verilmiştir.

Mecmuada 67 farklı şairin şiirine yer verilmiş olup Fehîm 26 gazel, Fasîh 22 gazel, Vecdî 22 gazel, İsmetî 20 gazel, Mezakî 19 gazel ile en çok şiiri bulunan şairlerdir. Şairlerin sıralı indeksi ve mecmuadaki şiir sayıları tablolar bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir. Mecmuada; Fuzulî, Nedîm, Necatî Bey, Nefî, Bağdatlı Ruhî gibi dönemlerinin ön plana çıkmış şairlerinden bir ya da iki gazel bulunmaktadır. Bu durum müstensihin döneminin daha az tanınmış şairlerini öne çıkarmak istediğinin bir göstergesidir.

Ayrıca en çok şiiri bulunan şairlerin hayatlarına baktığımızda çoğunun devlet kademesinde önemli görevlerde yer aldığını görmekteyiz. Örneğin İsmetî

kadılık, müderrislik yapmış, kazaskerliğe kadar yükselmiş bir şairdir. Vecdî Divan-ı Hümayun'daki başarılarından dolayı devlet kademesinden saygı görmüştür.

Dolayısıyla müstensihin şair tercihinde şairlerin saraya yakınlığı, devlet kademelerinde yer almaları ve sosyal statüleri belirleyici olmuştur denebilir.

2.1. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler:

Mecmuanın hangi tarihte ve kim tarafından derlendiği ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmaması en büyük problemlerin başında gelir. Fakat mecmuada şiiri bulunan şairlerin 16, 17 ve 18. yüzyıl şairleri olması hasebiyle mecmuanın 18.yüzyılın sonlarında hazırlanmış olabileceği yorumu yapılabilir. Müstensihin, divanı olmayan çok fazla tanınmamış şairlerin şiirlerine ağırlık vermesi onların hayatları ile ilgili sağlıklı bilgilere ulaşmamızı zorlaştırmıştır.

Mecmuanın sonunda Hemdemî Çelebi'nin Osman Gazi'den IV. Mehmed'e kadar Osmanlı padişahlarını övdüğü Fihrist-i Şahan'ı bulunmaktadır. Mecmuada en çok şiiri bulunan şairler genellikle devlet kademelerinde görev yapmış kimselerdir.

Bunlardan hareketle müstensihin saraya yakın olduğu ve bu amaçla mecmuayı oluşturduğu yorumunu yapabiliriz.

2.2. Yazmanın Fiziki Özellikleriyle İlgili Karşılaşılan Problemler:

Yazmada göze çarpan belirgin fiziki bir problem olmamakla birlikte az da olsa okunmayan silik yerlere rastlanmıştır. Bunun haricinde mecmuada çok fazla yıpranma olduğu söylenemez.

2.3. Şiirlerin adlandırılışı ve istinsahıyla ilgili problemler:

Genellikle her şiirin başında şairin adı başlık olarak verilmiştir. Mahlasların çoğunun üzerinde kırmızı renkli med işareti kullanılmış, bu da şiirleri ayırt etmemizi kolaylaştırmıştır.

Mecmuaya alınan şairlerin şiirlerini yayımlanmış divanlarıyla karşılaştırdığımızda zaman zaman kelimelerin farklı okunduğunu tespit ederek dipnotlarla bu farklılıkları gösterdik. Ayrıca yayımlanmış divanlarda olmayan bazı gazellerin mecmuamızda bulunduğu görülmüştür. Bu da mecmuamızı önemli hale getiren unsurlardandır.

Her sayfada dörder gazel yerleştirilmesi mecmuanın sonuna kadar devam etmektedir. Bazen şiirlerin sayfa kenarlarına ve sayfanın alt kısmına yazılmasının dışında biçim açısından düzensizlik yoktur. Şairler mecmuaya alınırken herhangi bir düzen gözetilmemiştir. Sayfalarda farklı yüzyıllardan şairlerin şiirleri bulunmaktadır. Şairlerin dizilişinde göze çarpan bir diğer düzensizlik de aynı şairin farklı sayfalarda yer almasıdır.

Şeyhülislam Yahya'ya ait olduğunu tespit ettiğimiz 13 gazel; 27-28 29. sayfalar ile 52. sayfada yer alırken bu sayfalarda şair farklı isimlerle kaydedilmiştir. Burda da şair tespitiyle alakalı düzensizlik göze çarpmaktadır.

Tablo 1: Mecmuada kullanılan nazım şekilleri, nazım türleri ve sayıları:

GAZEL	KASİDE	KIT'A	FERD	MATLA	BEYT	LUGAZ
310	2	2	4	1	1	3

Tablo 2: Şair ve şiirleri gösteren sıralı indeks.

Şiir numarası	Şairi	Şiir Türü	Şiir Sayısı	Şairin Divanında Varlığı
1	VECDÎ	Gazel	22	Var
2	VECDÎ	Kıt'a	1	Var
3	VECDÎ	Beyt	1	Var
4	TAYBÎ	Gazel	2	Var
5	RİYAZÎ	Gazel	1	Var
6	NEŞATÎ	Gazel	9	Var
7	NAİLÎ	Gazel	7	Var
8	ŞEHRÎ	Gazel	2	Var
9	HÂLETÎ	Gazel	5	Var
10	HÂLETÎ	Matla'	1	Var
11	RİYAZÎ EFENDÎ	Gazel	4	Var
12	NÂDIRÎ	Gazel	1	Var
13	TARZÎ	Gazel	1	Var
14	TIFLÎ	Gazel	3	Var
15	FEYZÎ-İ KEFEVÎ	Gazel	1	Var
16	ŞEMSİ PAŞA	Gazel	1	Var
17	PARSÂ EFENDÎ	Gazel	1	Var
18	NERGİSÎ	Gazel	3	Var
19	NEF'Î	Gazel	4	Var
20	'ARZÎ DEDE	Gazel	1	Var
21	BEZMÎ	Gazel	1	Var
22	'İSMETÎ	Gazel	20	Var
23	BAHAYÎ	Gazel	8	Var
24	CEVRÎ	Gazel	12	Var
25	YAHYÂ EFENDÎ	Gazel	12	Var
26	'ÂRİF	Gazel	6	Var
27	SIRRÎ	Gazel	6	Var
28	RÂMÎ EL-VERZİR	Gazel	8	Var
29	FÂYİK EFENDÎ	Gazel	2	Var

30	DÜRRÎ	Gazel	2	Var
31	RĀŞĪD	Gazel	3	Var
32	VĀHĪB	Gazel	1	Var
33	NEDĪM	Gazel	2	Var
34	RAHMÎ	Gazel	4	Var
35	LĀEDRÎ	Ferd	1	Var
36	NĀMÎ	Gazel	2	Var
37	RĀSĪH	Gazel	7	Var
38	SELĪM	Gazel	1	Var
39	ŞĀBĪT	Gazel	10	Var
40	ŞĀBĪT	Ferd	3	Var
41	ŞĪNĀSĪ	Gazel	3	Var
42	SAMÎ	Gazel	3	Var
43	MEZĀKÎ	Gazel	19	Var
44	ZARÎ	Gazel	1	Var
45	ZARÎ	Kıt'a	1	Var
46	MEDALÎ	Gazel	1	Var
47	‘ĀLÎ	Gazel	2	Var
48	KABŪLÎ	Gazel	11	Var
49	HASAN ÇELEBÎ	Gazel	1	Var
50	‘ABDÎ	Gazel	1	Var
51	ŞEVKÎ	Gazel	1	Var
52	ES‘AD EFENDÎ	Gazel	1	Var
53	HŪSREV-İ İSTANBŪLÎ	Gazel	1	Var
54	RAHMÎ-İ ‘ATİK	Gazel	1	Var
55	ZĀTÎ	Gazel	3	Var
56	RŪHÎ	Gazel	1	Var
57	NECĀTİ BEG	Gazel	3	Var
58	EMRÎ	Gazel	1	Var
59	FAİZÎ	Gazel	1	Var
60	HŪSREV	Gazel	1	Var
61	FUZŪLÎ	Gazel	1	Var
62	FEHĪM	Gazel	26	Var
63	FASĪH	Gazel	22	Var
64	ALÎ RIZĀYÎ	Gazel	8	Var
65	VEYSÎ	Gazel	12	Var
66	‘ABĪDÎ	Gazel	1	Var
67	FAZLÎ	Gazel	1	Yok
68	ĀLÎ	Gazel	4	Var
69	HEMDEMÎ	Kaside	1	Var
70	REŞİD EFENDÎ	Kaside (Zeyl/ Tetimme)	1	Var
71	YŪMNÎ	Gazel	1	Var
72	HABĪB	Gazel	1	Var

Tablo:3 Mecmuada Yer Alan Vezinler ve Kullanım Sıklıkları

Mecmuada Kullanılan Vezinler	Bahri	Sayısı
Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün	Hezec	69
Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün	Remel	65
Mef'ülü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün	Muzâri'	33
Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün	Hezec	24
Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün	Hezec	25
Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün	Remel	23
Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün	Hezec	6
Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fa'ülün	Hezec	6
Müfte'ilün / Mefâ'ilün / Müfte'ilün / Mefâ'ilün	Recez	4
Müfte'ilün / Fâ'ilün / Müfte'ilün / Fâ'ilün	Münserih	3
Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün	Remel	2
Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün	Recez	1
Mef'ülü / Fâ'ilâtün / Mef'ülü / Fâ'ilâtün	Muzâri'	1
Fe'ülün / Fe'ülün / Fe'ülün / Fe'ülün	Mütekârib	1
Mefâ'ilün / Fe'ülün / Mefâ'ilün / Fe'ülün	Hezec	1
Müfte'ilâtün / Müfte'ilâtün	Münserih	1
Müstef'ilâtün / Müstef'ilâtün	Recez	1
Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün	Recez	1

Mecmuada en çok remel ve hezec bahirleri kullanılmıştır. En az kullanılan bahirler ise recez, muzari, münserih ve mütekârib bahirlerinin bazı kalıpları olmuştur. Bunlar arasında münserih bahri (Müfte'ilâtün / Müfte'ilâtün) Türk şiirinde hemen hiç kullanılmayan bahirlerdendir.

Divan şiirinde en sık kullanılan aruz kalıplarının mecmuada da ön plana çıktığını görmekteyiz. (Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün) kalıbı şiirimizde en çok tercih edilen kalıplardandır.

XIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar taranan eserlerdeki 28.038 şiirin 3848'i, yani %13,7'si bu kalıpla söylenmiştir.¹⁰

¹⁰ Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yayınları, 2014, İstanbul, s. 171.

2.4. Mecmuada Yer Alan Şairler¹¹

2.4.1. VECDÎ (D. ?-Ö.1661)

Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Vecdî'nin asıl adı Abdülbâkidir. Safâyî, Vecdî'nin gençliğinde iyi bir eğitim aldığını, birçok ilmi tahsil ettiğini ifade etmektedir.¹²

Dîvân-ı Hümâyûn'da göstermiş olduğu başarılarından dolayı kendisine Vecdî mahlası verilerek aslî kadroya geçirildi. Devletin önemli kademelerinde görev yapan Vecdî, çevresindeki birçok devlet adamı ve şair tarafından takdir edildi.

Vecdî'nin bilinen tek eseri yaklaşık 550 beyitten meydana gelen divançe olarak nitelendirilebilecek divanıdır. Şiirlerinde genellikle rindlik, aşk, ıstırap gibi konulara yer verdi. Bazı şiirlerinde ise Sebk-i Hindi akımının özellikleri gözlenebilmektedir.¹³

2.4.2. TÎYBÎ / TAYBÎ (D. ?-Ö.1679)

17. yüzyıl şairlerinden olan Taybî, iyi bir eğitim hayatı geçirdikten sonra Divân-ı Hümâyûn'da katib olmuştur. Mısır, Kahire ve Şam valilerine divan kâtipliği görevinde bulunmuştur. Tîybî'nin elimizde sadece bir Divânı vardır. Daha çok gazel ve rubâî yazan Tîybî, orta büyüklükte nitelendirilebilecek bir divana

¹¹ Mecmuada yer alan şairlerin biyografileri mecmuadaki sıraları gözetilerek verilmiştir.

¹² Pervin Aynagöz (hzl.), Mustafa Safâyî Efendi, Tezkire-i Safâyî, AKM Yay. , Ankara, 2005, s.684

¹³ Ahmet Mermer, Vecdî ve Dîvânçesi. Ankara: MEB Yay. , s. 15-22

sahiptir. Şiirlerinde, tasavvufî bir hayat tarzının ve Sebki-Hindi cereyanının tesiri açıkça kendini göstermektedir.¹⁴

2.4.3. TÂLÎB-İ ATÎK (D. ?-Ö. ?)

17. yüzyılda yaşayan şair hakkında kaynaklarda yeteri kadar bilgi bulunamamaktadır. Şairin farklı mecmualarda şiirleri yer aldığı bilinmektedir.

2.4.4. RİYAZÎ (D. ?-Ö. ?)

Mecmuada Riyazi mahlaslı iki şair bulunmaktadır. Birincisi necmuanın 3B nolu varağında bir gazeli bulunan ve Riyazî başlığıyla kaydedilmiş olan şairimizdir. İkincisi ise Riyazi Efendi kaydıyla mecmuanın 7a ve 8b nolu varaklarında kayıtlıdır. Kaynaklar tarandığında bu iki şairin farklı kişiler olduğu görülmüştür. Riyazi başlığıyla verilen şairin hayatıyla ilgili kesin bilgilere ulaşılamamıştır.

2.4.5. NEŞÂTÎ (D?-Ö:1674)

Doğum tarihi net olarak bilinmeyen şairin, asıl ismi Ahmed olup Edirne’de doğduğu bilinmektedir. Bilmesi gereken ilimlere vakıf olduktan sonra Mevlevî tarikatına intisap etmiş ve ömrünün büyük bir kısmını bu tekkede hizmetlerde bulunarak geçirmiştir. Yaşadığı yüzyılda birçok kişiye kasideler sunmasına rağmen beklenen ilgiyi görememiştir. Dört yıl tekke şeyhliğini yapmasının ardından vefat etmiştir. Neşâtî döneminde ve döneminden sonra gelecek pek çok şair için ilham kaynağı olmuş ve ön planda kalabilmeyi başarabilmiş şairler arasında yer almıştır.¹⁵

Neşâtî döneminde daha çok gazelleriyle ön plana çıkmıştır. Yaşadığı yüzyılda Sebki-Hindi akımının önemli temsilcileri arasında yer almıştır. Tasavvufî

¹⁴ Halil İbrahim Bulan, Taybi Mehmed Çelebi Hayatı Eserleri-Edebi Kişiliği Divan'ın Tenkidli metni, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1995, s. 16-20

¹⁵ <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2177> Erişim tarihi: 21.02.2018

bir terbiye almasına rağmen şiirlerinde daha çok içten ve duygulu olup âşıkane tarzda bir eda kendisini göstermektedir.¹⁶

Neşâfî'nin en önemli eseri Dîvân'ıdır. Bunun yanında mesnevî biçiminde yazılmış Hilye-i Enbiyâsı, Edirne Şehr-engîzi ve Şerh-i Müşkilât-ı Urfî adlı eseri bulunmaktadır.

2.4.6. NÂİLÎ (D?-Ö:1666)

17 yüzyılın ilk yarısında yaşayan şair, kaynaklarda Nâ'ilî-i Kadîm olarak da bilinir. Hayatı hakkında çok bilgi yoktur. Döneminde önde gelen yüksek rütbeli memurlardan birisi değildir. Bu yüzden daha çok şiir hakkında söz sahibi olmuştur. Ömrünün son dönemlerini sürgüne gönderildiği Edirne'de geçirmiş; Ölümüne yakın İstanbul'a gelmiş ve burada 1666 yılında vefat etmiştir.¹⁷

Nâ'ilî yaşadığı yüzyılın gazel ustaları arasında yer almaktadır. Bilinen tek eseri Dîvânıdır. Sebki Hindî şiir akımının edebiyatımızda en başarılı temsilcileri arasındadır. Bu akıma has olan anlam derinliği, yabancı kelimeler, uzun tamlamalar ve geniş hayal dünyası onun şiirlerinde kendisini göstermektedir. Ayrıca şiirlerinde tasavvufun mistik havası etkin bir şekilde açığa çıkmaktadır.¹⁸

2.4.7. ŞEHRÎ (D?-Ö:1660)

---

¹⁶ Mine Mengi, "Eski Türk Edebiyatı Tarihi", Akçağ Yayınevi, Ankara, 2000, S.189-190

¹⁷ Halûk İpekten, "Nâilî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları", Akçağ Yay. Ankara, 1999, s.11-12

¹⁸ Mine Mengi, "Eski Türk Edebiyatı Tarihi" Akçağ Yayınevi, Ankara, 2000, s.188-189

Şairin asıl adı Ali olup Malatyalıdır. İlmî anlamda eğitimini tamamladıktan sonra yazısının güzel olması ve şiir inşasındaki başarılarından dolayı Dîvân-ı Sultânî kâtipleri arasında yer almıştır. Görev icabı Osmanlı coğrafyasının birçok bölgesini gezmiş ve buraları başarılı bir şekilde tasvir etmiştir. Şair 1660 yılında vefat etmiştir.

Şehrî'nin bilinen tek eseri Dîvân'ıdır. Mutasavvıf olmamasına rağmen şiirlerinin çoğunda tasavvufî bir anlam yüklüdür. Yaşadığı özel olaylar onun şiirlerine ızdıraplı ve karamsar bir hava katmıştır.¹⁹

2.4.8. HÂLETÎ, AZMÎZÂDE(D.1570-Ö.1631)

Asıl adı Mustafa olan şair İstanbul'da doğmuştur. Babası 16. yüzyıl şairlerinden Pîr Mehmed Azmî Efendi, Dedesi Defterdâr Pîr Ahmed Çelebi ve Amcası ise Nişancı Mehmed Nâmî Paşa'dır. Köklü bir aileden gelen Hâletî, medrese eğitimi almış ve 21 yaşında müderris olmuştur.

Belli bir süre müderrislik yaptıktan sonra kadılık daha sonra ise Anadolu ve Rumeli kazaskerliği görevlerinde bulundu. Şair 1631 yılında vefat etti ve ölümünün ardından pek çok tarih düştü.²⁰

Hâletî'nin Türkçe kelime, deyim ve atasözlerini çokca kullandığı bir "Dîvân"ı, asıl ününe kavuşmasında en büyük etken olan ve bu alanda pek şair tarafından takdir gördüğü "Rubâiyyât"ı, devrin modasına kapılmak sûretiyle mesnevî tarzında yazmış olduğu "Sâkinâmesi" ve genelde aynı çerçevede yazmış olduğu mektuplarını topladığı "Münşeat" adlı eserleri vardır.²¹

2.4.9. RİYAZÎ EFENDİ (D. 1572- Ö. 1644)

Asıl adı Mehmet olan şair, köklü bir aileden gelmektedir. İlmîye sınıfına mensup bir ailede yetişen Riyazî iyi bir eğitim alarak, Müeyyedzâde Abdülkâdir

¹⁹ <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=929>

Erişim tarihi:22.02.2018

²⁰ Lütfî Alıcı, "Azmişzâde Mustafa Hâletî Dîvânı I: (İnceleme-Metin)", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 1992, s. 1-2

Efendi'den mülazım olmuş; müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. Şiirlerinde genellikle beşerî aşk ve rindâne bir eda kendisini göstermektedir.

En önemli eseri Riyâzü'ş-Şu'arâ adlı tezkiresidir. Bunun yanında “Dîvân”, “Düstûru'l-Amel” ve “Sâkînâme” isimli eserleri mevcuttur.²²

2.4.10. NADİRÎ EFENDİ (D. 1572-Ö. 1626)

Asıl adı Mehmet olan şair İstanbul'da doğdu. Babası Bolu İlinin Gerede ilçesinde, ilim sahibi bir zat olan Abdulganî Efendi'dir. İlim ve fazilet sahibi bir aileden gelen Nadîrî, III. Murad'ın hocalığını da yapmış olan Sadeddin Efendi'den mülâzım olmuştur. Kaynaklarda Nadîrî için daha çok resmî işlerde bulunduğu görevler hakkında bilgiler verilmiştir. Nadîrî, müderrislik, kadılık, şeyhülislam ve kazaskerlik görevlerinde bulunmuştur. Hayatının son 6 ayının felçli olarak geçiren şair 1626 yılında vefât etmiştir.²³

Nadîrî'nin bir “Dîvân”ı, Osmanlı Tarihinin kısa bir bölümünü anlattığı “Şehnâme”si, sanatlı bir dille yazdığı “Münşeati” ve Arapça olarak kaleme aldığı “Kalemiyye Risalesi” adlı eserleri vardır.²⁴

2.4.11. TÂRZÎ (D?- Ö-1661-1162)

Asıl adı Mehmed olan şair İstanbulludur. Sultan IV. Murad dönemi şairlerindedir. Rumali Kazaskerlerliği görevinde bulunmuştur. Mısır'da iken hastalanıp kethüdası tarafından öldürülmüştür.²⁵

Târzî'nin bir “Dîvân”ı vardır. Fakat hiçbir nüshası mevcut değildir. “Dîvân”ından ayrı olarak “Zille-nâme” isimli eseri vardır. Bu eseri aynı yüzyılda

²² Namık Açıköz, “Riyazi”, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, 2008, c.35, s.144-145

²³ Numan Külekçi, “Ganzade Nâdirî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri Divanı ve Şehnamesi'nin Tenkidli Metni”, Yayımlanmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1985, s. 5-6

²⁴ Mengi, Mine, “Eski Türk Edebiyatı Tarihi” Akçağ Yayınevi, Ankara, 2000, s.200-201.

²⁵ Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak, “Târzi”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2015 (Çevrimiçi) <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7209>, 26.02.2015

yaşayan iki Târzî mahlaslı şair olmasından dolayı hangisi tarafından yazıldığı net olarak tespit edilememiştir.²⁶

2.4.12. TIFLÎ ÇELEBİ (D?-Ö-1659-1660)

Osmanlı şairi, aynı zamanda meddah olan Tıflî, çocuk yaşlarda şiir yazmaya başladığı için kendisine bu mahlas verilmiştir. Ondan bahseden hemen hemen bütün tezkirelerde onun şairliği övülmekle birlikte, meddah olarak ün kazanmıştır. IV. Murad'a intisap ederek gümrük ve evkaftan aldığı vazifelerle rahat bir ömür sürmüştür.²⁷

Gölpınarlı şairin “Tıflî'nin Melâmiyye-i Bayrâmiyye tarikatına mensup, İdris-i Muhtefî'nin müntesibi ve Sarı Abdullah Efendi'nin gece gündüz hemsöhbeti olduğunu” Melâmîlik ve Melâmîler adlı çalışmasında dile getirmiştir.²⁸

Tıflî'nin “Dîvân” ve “Sâkî-nâme” isimli iki eseri vardır.

2.4.13. FEYZÎ-İ KEFEVÎ (D?- Ö-1614)

Asıl adı Mehmed Feyzullah olan şair Şiirlerinde Feyzî mahlasını kullanmıştır. Öğrenimini Kefe ve İstanbul'da tamamladıktan sonra tasavvuf eğitimi de almıştır. Halvetî tarikatının şeyhliğini yapan Feyzî ömrünün büyük bir kısmını Kefe'de müderrislik ve vaizlik yaparak geçirmiştir.²⁹

Feyzî'nin yazmış olduğu bir “Dîvân”ı, mensur olarak kaleme aldığı “Nusretü'd-Dâir”i, “Kırk Hadis Tercümesi”, “Ravzatü'l-İbâd”ı, içkinin zararlarını

²⁶ Mehmet Fuad Köprülü, “Edebiyat Araştırmaları”, TTK Yay., Ankara, 2014, s. 399

²⁷ Bekir Çınar, “Tıflî Ahmed Çelebi ve Sakinâmesi”, Türklük Bilimi Araştırmaları, 2002, s. 111-112

²⁸ Abdülbaki Gölpınarlı, “Melâmîlik ve Melâmîler”, İstanbul Devlet Matbası, İstanbul, 1931, s.132

²⁹ Muvaffak Eflatun, “Feyzî-i Kefevi Divanı Tahlil-Metin” Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003. s. 5-12

anlattığı “Risâle fi Hakki’l-Hamr”ı, peygamberlerin özelliklerini anlattığı “Rûhu’n-Nüfûs”ı ve “Hadâyiku’l-Ahyâr fi Hakâyıku’l-Ahbâr” isimli bir eserleri vardır.³⁰

2.4.14. ŞEMSÎ PAŞA (D?-Ö.1580)

Asıl adı Ahmed olan şair Bolu’da doğmuştur. Enderun mektebinde eğitim alan Şemsî kethüdalık, Şam ve Rumeli Beylerbeyliği gibi devletin önemli kademelerinde görevlerde bulunmuştur. 1580’de vefat eden şair, Üsküdar’da yaptırmış olduğu Şemsî Paşa Camii ve Medresesinin yanında gömülmüştür.³¹

Türkçe ve Farsça şiirler yazan Şemsî’nin yazmış olduğu bir Türkçe “Dîvân”ı "Cevâhirü’l-Kelimât" adlı Arapça-Türkçe lugât’ı, "Tuhfe" adlı Farsça-Türkçe manzum lugât’ı, dini bilgileri ihtiva ettiği "Vikâye Tercümesi" adlı eserleri vardır.³²

2.4.15. SÂBİR PÂRSÂ (D. ?-Ö. 1679-80)

17. Yüzyıl Divân şâirleri arasında yer alan Sâbir Pârsâ Gelibolu'ludur. Mevlevî büyüklerinden Gelibolulu Ağa-zâde Muhammed Dede’nin yanında iyi bir tahsil görmüş olan Sâbir, yine onun etkisi ile Mevlevî tarikatına girmiştir. Müderrislik, kadılık ve Mevlevî şeyhliği gibi görevlerde bulunmuş; Geliboluda vefât etmiştir.³³

Şairin en önemli eseri “Dîvân”ıdır. “Dîvân”ından ayrı olarak: İran şairi Molla Celâl’in aynı adlı mesnevîsinin Türkçe’ye manzum çevirisini yaptığı “Gül ü

³⁰ Muvaffak Eflatun, “Feyzî-i Kefevî Divanı Tahlil-Metin” Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003. s.13-19

³¹ Mehmet Akkaya, “Şemsî Paşa Divanı: İnceleme - Edisyon Kritikli Metin” Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1992, s. 13-20

³² Mehmet Akkaya, “Şemsî Paşa Divanı: İnceleme - Edisyon Kritikli Metin”, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1992, s. 21-26

³³ Necip Fazıl Duru, “Sâbir Mehmed Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği ve Dîvân’ının Tenkidli Metni”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1994. s. 5-6

Nevrûz'u ve Selçuklu ve Osmanlı medreselerinde okutulan mantık kitaplarının şerhini yaptığı "İsâgûcî Şerhi" adlı eserleri vardır.³⁴

2.4.16. NERGİSÎ (D. ?-Ö. 1635)

Asıl ismi Mehmed olan şair, Saraybosna'da doğmuştur. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunan Nergisî, Revan seferine Vakanüvis olarak görevlendirilmiş ve bu sefer sırasında atından düşerek vefât etmiştir.

Nergisî'nin en önemli eseri "Hamse-i Nergisî"dir. Eser Türk Edebiyatındaki tek ve ilk mensur hamse örneğidir. Pek çok yazma nüshası bulunan hamse şu eserlerden oluşmaktadır: "El-Akvâlü'l-Müselleme fi-Gazâvâti'l-Mesleme", "Kânûnu'r-Reşâd", "Meşâkku'l-Uşşâk", "İksîr-i Sa'âdet", "Nihâlistân"³⁵

2.4.17. NEFÎ (D. 1572 -Ö. 1635)

Asıl adı Ömer olan şair, Erzurum'un Hasankale İlçesinde doğmuştur. Soylu bir aileye sahip olan Nefî'nin babası ve dedesi sancakbeyliği yapmıştır. İyi bir Arapça ve Farsça bilgisi olan şair, I. Ahmed (1603-1617), II. Osman (1618-1622), IV. Murad (1623-1640); I. Mustafa (1617-1618/1622-1623) padişahlarının dönemlerine tanık olmuş; IV. Murad döneminde şöhretinin zirvesine erişmiştir. Yazmış olduğu hicivler yüzünden pek çok kere affedilmiş olmasına rağmen bu hicivler yüzünden öldürülmüştür.³⁶

Nefî'nin biri Türkçe, biri Farsça olmak üzere iki "Dîvân"ı ve hicivlerini içeren "Sihâm-ı Kazâ" adlı eserleri vardır. Ayrıca Farsça Divan'da yer alan doksan

³⁴ Prof. Dr. Kazım Yoldaş, "Sâbir Pârsâ" Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 (Çevrimiçi)<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4989>, 06.03.2018

³⁵ Süleyman Çaldak, "Nergisî" İslam Ansiklopedisi. C. 32. Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, 2006, s. 560-562

³⁶ Metin Akkuş, "Nefî" İslam Ansiklopedisi. C. 32. Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, 2006, s. 523-525

yedi beyitlik Farsça bir kaside olan Tuhfetü'l-Uşşâk, bazı kaynaklarda müstakil bir eser olarak gösterilmektedir.³⁷

2.4.18. ARZÎ DEDE (D. 1572 -Ö. 1664)

Asıl adı Muhammed olan şair, Gaziantep'te doğmuştur. Gençlik yıllarında İstanbula gitmiş Galata mahkemesinde başkâtiplik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur.

Galata mevlevihânesi şeyhi Âdem Dede'ye intisap etmiş, Âdem Dede'nin vefatından sonra onun yerine geçerek Galata mevlevihânesi şeyhi olmuştur.

Lirik gazel ve rubailer kaleme alan Arzî Dede'nin kaynaklarda bir "Dîvân"ı olduğu söylene de ele geçen bir nüshası yoktur.³⁸

2.4.19. BEZMÎ (D. ? -Ö. 1664)

Asıl adı Mustafa olan Bezmî, Divan kâtipliği yapmıştır. Emekli olduktan sonra Yeniçeri ağası Mustafa Paşa'nın müzahibi olmuştur. Safayi'ye göre şairin bir "Dîvân"ı vardır.³⁹

2.4.20. İSMETÎ (D. ? -Ö. 1665)

XVII. yüzyılın tanınmış şairlerinden olan İsmetî müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuş, Rumeli Kazaskerliğine kadar yükselmiştir. Şairin küçük mürettep bir "Dîvân"ı bulunmaktadır.⁴⁰

2.4.21 BAHÂYÎ (D. 1601-Ö. 1654)

Osmanlı Devletinin 32. Şeyülislamı, âlim ve şair bir zat olan Bahâyî, İstanbulda doğmuştur. Soylu bir aileden gelmesinden dolayı yüksek bir kültür ve sosyal seviyeye sahip olmuştur. Genç yaşta müderrisliğe başlayan Bahâyî, daha

---

³⁷ Metin Akkuş, "Nef'î Sanatı ve Türkçe Dîvânı", (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin), Basılmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1991, s.1-37

sonra kadılık görevine terfi etmiş; Halep kadısı iken yaşadığı bir anlaşmazlık yüzünden IV. Murat tarafından Kıbrıs'a sürgüne gönderilmiştir. Burada yazdığı ve IV. Murat'a sunduğu "Niyaznâme" isimli mesnevî ile affedilmiş; İstanbula dönmüştür. 1646'da Anadolu Kazaskeri olan Bahâyî, 1 ay sonra da Rumeli Kazaskerliği görevine getirilmiştir.2 defa Şeyhülislamlık görevine getirilen şair yaşadığı boğaz hastalığından dolayı vefât etmiştir.⁴¹

Bahâyî küçük bir "Dîvân" sahibidir. İçerisinde IV. Murat'a sunduğu "Niyaznâme" ve "Sâkînâme" isimli iki mesnevî mevcuttur.⁴²

2.4.22. CEVRÎ (D. 1595 -Ö. 1654)

Asıl adı İbrahim olan Cevrî, İsanbulludur. Mevlevî şairler arasında yer alan şair geçimini güzel hat ve kâtiplik ile sağlamıştır.⁴³

Cevrinin kaleme aldığı bir "Dîvân"ı Hz. Muhammed'in ve dört büyük halifesinin portrelerini çizdiği "Hilye-i Çehâr Yâr-ı Güzîn"i ve Yûsuf Sîneçâk Dede'nin "Cezîre-i Mesnevî" adlı Farsça eserinin manzum şerhini yazdığı "Aynü'l-Füyûz"u bilinen eserleridir.⁴⁴

2.4.23. ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ (D. 1561 -Ö. 1644)

Babası Şeyhülislam Bayramzâde Zekeriya Efendi olan Yahya Efendi, İstanbulda doğmuştur. Kültürlü bir aileden gelmesi dolayısıyla iyi bir eğitim almıştır. 27 yaşında iken ilmiyye mesleğine intisab etmiş müderrislik görevinde

³⁸ Doç. Dr. İbrahim Halil Tuğluk, "Arzî Dede", Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2013 (Çevrimiçi)<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1145>, 26.03.2018

³⁹ Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak, "Bezmi" Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 (Çevrimiçi)<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4421>, 26.03.2018

⁴⁰ Haluk İpekten, "İsmetî Dîvânı" Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1974, s.5

⁴¹ Erdoğan Uludağ, "Şeyhülislam Bahâyî Divânı", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1992, s.1-23

⁴² Nihat Sami Banarlı, "Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II", Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1971, s.665

⁴³ Haluk Aydın, "Cevrî Divanı'nın Tahlili" Basılmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, 2010, s.11-12

⁴⁴ Nihat Sami Banarlı, "Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II", Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1971, s.667-668

bulunmuştur. Müderrislikden sonra Şam, Mısır, Bursa, Edirne ve İstanbul kadısı olmuş; Rumeli Kadıaskerliği yapmış ve en son şeyhülislamlık mevkiine getirilmiştir. Arada bir bu mevkiden uzaklaştırılmasına rağmen 83 yaşında vefatına kadar, üç defa, getirildiği şeyhülislamlık vazifesini yerine getirmiştir.⁴⁵

Yahyâ Efendi, Bâkî ile Nedîm arasında bir köprü vazifesi görmüştür. Sadece 17. yüzyılın değil, bütün klasik edebiyatımızın en büyük şairleri arasında yer alır. Bilinen en önemli eseri “Dîvân”ıdır. Dîvânından ayrı olarak kaleme aldığı "Ferâ'iz Manzumesi Şerhi", "Kasîde-i Bürde Tahmisi", "Nigârîstân Çevirisi" ve Fetavâ-yı Yahyâ isimli eserleri vardır.⁴⁶

2.4.24. ÂRİF SÜLEYMAN (D. ?-Ö. 1769)

Asıl adı Süleyman olan şair, şiirlerinde Ârif mahlasını kullanmış ve Süleyman Ârif olarak tanınmıştır. Süleyman Ârif, Dîvân-ı Hümâyûn hâcegânına mensup olup süvari mukabeleciliği, silahdar kâtipliği ve defter eminliği gibi görevlerde hizmet etmiştir. Defter eminliği görevini yerine getirirken vefât etmiştir.⁴⁷

Şarin üç dilde “Dîvân”ı olduğu söylense de sadece “Türkçe Dîvan”ı mevcuttur. Bundan başka şairin “Hilye”, "Mi'râciyye" ve "Regâ'ibiyye" isimli eserleri vardır.⁴⁸

2.4.25. ÜSKÜDARLI SIRRÎ (D. ?-Ö. 1699)

Asıl adı İbrahim olan şairin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yaşadığı devrin önemli olaylarında ismi yer almamaktadır. Hayatı hakkında

---

⁴⁵ Nihat Sami Banarlı, “Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II”, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1971, s.661-662

⁴⁶ Prof. Dr. Hasan Kavruk, “Şeyhülislâm Yahyâ” Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014, (Çevrimiçi) <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>, 28.03.2018

⁴⁷ Doç. Dr. Semra Tunç, “Ârif, Süleyman”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 (Çevrimiçi) <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=772>, 19.04.2018

⁴⁸ Mustafa Tankuş, “Ârif Süleyman’ın Hayatı Eserleri ve Dîvânı: Tenkidli Metin”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2002, s.6-7-8

tezkirelerden öğrenilebildiği kadar maliye kâtiplerinden olduğu ve en son Girit Defterdarlığında bulunduğu anlaşılmaktadır.⁴⁹

Şairin bilinen dört eseri vardır. Bunlar : “Dîvân”, “Şerhu Medhi’n-Nebî”, “Târîh-i Sultân Mustafâ-yı Sâni”, “Hikâye-i Gârîbü’l-Âsâr”dır.⁵⁰

2.4.26. RÂMÎ (D.?-Ö. 1639-1640)

Râmî Çelebi olarak bilinen şairin, asıl ismi Abdurrahmandır. Kaynaklarda hakkında çok az bilgiye rastlanan Ramî’nin babası Rumeli Kazaskeri Molla Sünbül Ali Efendi’dır. Mülazımlıktan sonra müderris olmuş ve İstanbul’da vefat etmiştir. Bilinen tek eseri “Dîvân”ıdır.⁵¹

2.4.27. FÂYİK EFENDİ (D. ?-Ö. 1715)

Asıl adı Mahmud olan şair, şiirlerinde Fâik mahlasını kullanmıştır. Doğum yeri Urfa olan şair Nâbî’nin akrabasıdır. Medrese tahsilini bitirdikten sonra müderrislik, tahtabaşılık gibi görevlerde bulunmuştur. Daha çok Nâbî’ye yakın bir şiir anlayışı benimseyen şairin tespit edilen tek eseri “Dîvân”ıdır.⁵²

2.4.28. DÜRRÎ (D. ?-Ö. 1722-1723)

Asıl adı Ahmed olan şair Vâfi mahlasını da kullanmıştır. Doğum tarihi tam olarak bilinmeyen şairin doğum yeri Van’dır. III. Ahmed döneminde yaşamış şair yaşadığı yüzyılda kâtiplik, elçilik gibi önemli görevlerde bulunmuştur. Tarih düşürmede ön plana çıkan Dürrî’nin “Dîvân”ı, III. Ahmed’in yakalandığı çiçek

⁴⁹ Şevkiye Kazan, “Üsküdarlı Sırrî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvân’ı” Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003, s.6-12

⁵⁰ Şevkiye Kazan, “Üsküdarlı Sırrî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvân’ı” Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003, s.13

⁵¹ Fatma Zehra Kavukçu, “Râmî Dîvânı” Basılmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2000, s.1-2.

⁵² Fatma Koçak “Fâ’ik Mahmut ve Dîvânı” Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006, s. 3-16

hastalığından kurtulması üzerine yazdığı “Sıhhatnâme”si ve en bilindik ve tanınmış eseri olan “Sefâretnâme”si vardır.⁵³

2.4.29. RÂŞİD EFENDİ (D.1669-1670-Ö.1735)

18. yüzyılın önemli nasir ve şairlerinden olan Râşid’in babası zamanın saygın âlimlerinden Malatyalı Mustafa Efendi’dir. Döneminde müderislik, askerî kassamlık, vakanüvislik, elçilik gibi devletin önemli kademelerinde görevlerde bulundu. Şair son görevi olan Anadolu Kazaskerliği sırasında vefât etmiştir.⁵⁴

Râşid’in yazmış olduğu “Dîvân”ı, Târîh’i, III. Ahmed’in ağır bir hastalıktan kurtulması üzerine yazmış olduğu, yaklaşık 1500 beyitlik Sıhhat-âbâd adlı mesnevisi, mektuplarının toplandığı Münşe’ât’ı, bazı fetih-nâmeler ve vakfiyeleri mevcuttur.⁵⁵

2.4.30. VÂHİB (D. ?-Ö. 1785-1786)

XVIII. asrın son yarısında meşhur olmuş şair hakkında kaynaklarda yeterli bilgi yoktur. Şairin “Dîvân”ı mevcut değildir.⁵⁶

2.4.31. NEDİM (D. 1681-Ö. 1730)

Asıl adı Ahmed olan şair İstanbulludur. Babası kazasker Merzifonlu Mustafa Muslihittin Efendi’dir. İyi bir eğitim alan Nedîm, Damat İbrahim Paşa döneminde yıldızı parlayarak lale devrinde ve Damat İbrahim Paşa’nın hemen her faaliyetinde adını zikrettirmiştir. Naiplik, müderrislik gibi görevlerde bulunan Nedîm, Lale devrinin bitmesine sebebiyet veren Patrona Halil İsyanı sırasında vefât

⁵³ Ayhan Ürkündağ, "Ahmed Dürrî Efendi'nin İran Sefaretnamesi", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Afyon, 2006, s.28-30

⁵⁴ Halit Bıltekin, "Vak'a-nüvis Râşid Efendi ve Divan'ının Tenkitli Metni" Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1993, s.6-16

⁵⁵ Fatih Günay, "Raşid (vakanüvis), Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi", Basılmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne, 2001, s.14

⁵⁶ Araş. Gör. Munise Koç, "Vâhib" Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6314>, 10.05.2018

etmiştir. Yaşadığı yüzyılda Nedîmane denilen yeni bir tarz geliştirmiştir. Söyleyiş mükemmelliği ve yerlilik arzusu içerisinde yeni bir edâ oluşturmuştur.⁵⁷

Nedîm'e asıl şöhretini kazandıran "Dîvân"ıdır. Dîvânından başka yazmış olduğu Sahaifü'l-Ahbar ve Aynî Tarihi isimli eserleri mevcuttur.⁵⁸

2.4.32. KUBÛRÎZÂDE RAHMÎ (D. ?-Ö. 1715)

Asıl adı Abdurrahman olan şair İstanbul'da doğmuştur. Sülüs ve nesih hatları üzerine ustalaştı ve Ruznamçe-i evvel kâtipliği görevinde bulundu. Şair ömrünün sonuna doğru hacca gitmeye karar vermiş ve yolculuk esnasında vefat etmiştir. Rahmî'nin eldeki tek eseri Hevâyî mahlasıyla yazdığı "Dîvân"ıdır.⁵⁹

2.4.33. NÂMÎ (D. ?-Ö. 1800)

Asıl adı Mehmed olan şair, Tavas ilçesinde doğdu. Güzel bir hattat olan Nâmî, İmamlık ve müderrislik görevinde bulundu. Kaynaklarda şairin eserleri bulunmamaktadır.⁶⁰

2.4.34. RÂSİH ÇELEBÎ (D. ?-Ö. 1731)

Asıl adı Ahmed olan şair, Balıkesirlidir. 38 sene Zağnos Paşa vakıflarının mütevelliliğini yürütmüştür. Şair "üstüne" redifli şiiri ile tanınmıştır. Rasîh'in "Dîvân", "Fâlû's-Sa'âde", "Vasf-ı Ashâb-ı Kehf ve Rakîm", "Bürücü'n-Nücûm",

⁵⁷ Muhsin Macit, "Nedîm Dîvânı", Akçağ yay., Ankara, 1997, s. 9-10-11

⁵⁸ Muhsin Macit, "Nedîm Dîvânı (İnceleme Tenkidli Metin)", Basılmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1994, s. 10-11

⁵⁹ Zehra Vildan Çakır, "Hevayi (Abdurrahman, Kuburi-zade) Divanı'nın Tenkidli Metni ve İncelenmesi", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Üniversitesi, Tekirdağ, 1998, s.2-3

⁶⁰ Prof. Dr. Beyhan Kesik, " Nâmî", Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 <http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3191> 12.05.2018

"Bülgatü'l-Ahbâb", "Bülgatü'z-Zürefâ", "Lûgatü'l-Ahbâb", "Bülegâtü'l-Ahbâb" ve "Hulasa-i Bülgatü'l-Ahbâbi ve'n-Nevâdir" isimli eserleri vardır.⁶¹

2.4.35. SELÎM (D. 1661-Ö. 1725-1726)

Asıl adı Mehmed olan şair, İstanbul'da doğmuştur. Ömrünün büyük bir kısmını müderrislik yaparak geçiren şair, kadılık ve nişancılık gibi önemli görevlerde de bulunmuştur. Bilinen tek eseri "Dîvân"ıdır.⁶²

2.4.36. SÂBÎT (D. ?-Ö. 1712)

Bosna vilayetine bağlı Öziçe kasabasında dünyaya gelen Sâbît'in doğum tarihi net olarak bilinmemektedir. Kaynaklarda asıl adının Alaaddin olduğu söylenmektedir. İstanbula gelen şairin ilk görevi Seydî-zâde Mehmed Paşa'nın dairesinde imamlıktır. Ömrünün büyük bir kısmını devlet kademelerinde müderrislik ve kadılık yaparak geçirmiştir. Döneminde çağdaşları ve tezkire yazarları tarafından övgüyle söz edilen Sâbît, şiirlerinde deyim, atasözü ve halk ağzındaki kalıp ifadeleri başarılı bir şekilde kullanmıştır. Şair İstanbul'da vefat etmiştir.⁶³

Sâbît'in yazmış olduğu bir "Dîvân"ı, Zafer-nâme, Dere-nâme, Berber-nâme, Amrû'l-leys ve Edhem ü Hümâ isimli eserleri vardır.⁶⁴

2.4.37. ŞİNASÎ (D. ?-Ö. ?)

⁶¹ Yard. Doç. Dr. Engin Selçuk, "Râsih, Balıkesirli Râsih Ahmed Bey", Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1377> 12.05.2018

⁶² Yard. Doç. Dr. Yunus Kaplan, "Selîm, Kavsara-zâde Mehmed" Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1410> 12.05.2018

⁶³ Turgut Karacan, "XVII. yy. Şairlerimizden Sabit ve Edisyon Kritikli Divan Metni", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1981, s.1-10

⁶⁴ Nihat Sami Banarlı, "Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II" Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1971, s.678-679

Kaynaklarda Rûznâmecizâde Mehmet Çelebi olarak anılan şair, İstanbulludur. Şinasî yaşadığı yüzyılda iç ağası, mühürdar ve hazine kâtipliği gibi görevlerde bulunmuştur. Şairin bilinen tek eseri “Dîvân”ıdır.⁶⁵

2.4.38. SÂMÎ (D. ?-Ö. 1734)

Asıl ismi Mustafa olan şair, İstanbulludur. Babası Arpaemîni Osmân Efendi'dir. Bu sebepten Arpaemînzâde sıfatıyla tanınmıştır. Devlet kademesinde arpa kâtibi/arpa emîni, kâtiplik, rûznâmçeci, piyâde mukabelecisi ve vak'anüvîslük gibi görevlerde bulunmuş; ömrünün büyük bir kısmı tayinlerle geçmiştir. Şiirlerinde müsikî makamlarına sık sık yer vermiştir. Aynı zamanda “Mevlevî” redifli bir şiir yazması onun eğilimi göstermektedir. Şairin eserleri şunlardır: "Dîvân-ı Sâmî" ve "Târîh-i Sâmî ve Şâkir ve Subhî"⁶⁶

2.4.39. MEZÂKÎ (D. ?-Ö. 1676)

Asıl adı Süleyman olan şair, Bosna-Hersek'de doğmuştur. Ömrünü kâtiplik ve tezkirecilik yaparak geçirmiş, İstanbul'da vefât etmiştir. Mezâkî'nin bilinen tek eseri “Dîvân”ıdır.⁶⁷

2.4.40. HÂLETÎ (D. 1570-Ö. 1631)

Azmîzâde olarak bilinen şairin asıl ismi Mustafa'dır ve İstanbul'da doğmuştur. Babası 16. yüzyıl âlim-şairlerinden olan Pîr Mehmed Azmî Efendi'dir. Medrese eğitimi gören şair 21 yaşında müderris oldu ve ömrünün büyük bir kısmını

⁶⁵ M. Esat mHarmancı, “Şinasî Divanı” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, İzmit, 1999, s. 15

⁶⁶ Fatma Sabiha Kutlar, “Arpaemîni-zâde Sâmî Divanı: Tenkitli Metin-İnceleme-Özel Adlar Dizini I-II.”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1996, s. 6-10

⁶⁷ Ahmet Mermer, “Mezâkî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni”, AKM Yay. Ankara, 1991, s. 4-7

müdürlük, ardından kadılık meseliği ile geçirdi. Hâletî'nin "Dîvân", "Rubâiyyât", "Sâkinâme" ve "Münşeât" isimli eserleri vardır.⁶⁸

2.4.41. ZÂRÎ (D. ?-Ö. 1686-1687)

Asıl adı Mustafa olan şair, Sırbistan'ın Öziçe kasabasında doğmuştur. Hakkında bilgilerin son derece sınırlı olduğu Zârî'nin "Dîvân"ı ve "Gazâ-nâme" isimli iki eseri olduğu bilinmektedir. Şairin eldeki Dîvân'ı eksiktir.⁶⁹

2.4.42. MEDÂLÎ (D. ?-Ö. ?)

Kaynaklarda şair hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Mehmet Özdemir'in Dergi Park'ta yayınlanan "Nuh B. Mustafa'nın Mecmua-ı Gazelliyyat'ı" adlı makalesinde üç gazeli verilen Medâlî mahlaslı şairin bir gazeli mecmuamızdaki gazelle örtüşmektedir. Dolayısıyla bahsi geçen şairin aynı kişi olduğu kanısı güçlenmektedir. Şairin hayatı ile ilgili net bilgilere ulaşılamamıştır.

2.4.43. ÂLÎ (D. 1541-Ö. 1600)

İ. Hakkı Aksoyak'ın, Kültür Bakanlığı Yayınları'ndan yayımladığı Gelibolulu Mustafa 'Âlî Divanı adlı eseri incelediğimizde, mecmuamızdaki 'Âlî mahlaslı iki gazelin bu divanda yer aldığı dolayısıyla mecmuada geçen şairin Gelibolulu Mustafa 'Âlî olduğu tespit edilmiştir. Hep tarihçiliği üzerinde durulan 'Âlî'nin oldukça üretken ve iyi bir şair olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Kühü'l- Ahbâr en bilindik eserleri arasındadır.

'Âlî'nin kendi sanatı hakkındaki düşünceleri, karakteri ile yakından ilgilidir. Âlî'nin şiirlerine yansıyan karakteri kendisini eleştirenlere hak verdirmektedir. Örnek olarak İbnülemin, Âlî'nin karakterinin "temedduh" ve "tefahur" olduğunu

⁶⁸ Bayram Ali Kaya, "Azmi-zâde Hâletî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", Yayınlanmış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne, 1996, s. 4-29

⁶⁹ Yard. Doç. Dr. Yunus Kaplan, "Zârî Mustafâ Efendi", Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 (Çevrimiçi)

<http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=20> 13.05.2018

belirtir. Gerçekten de ‘Âlî, bu karakterinin yansıması olarak şiirlerinde kendisini ve şiir sanatını mübalâğalı ifadelerle över. ‘Âlî; Anadolu, İran ve Arap sahasındaki şairlerle kendini karşılaştırır.⁷⁰

2.4.44. KABÛLÎ (D. 1523? -Ö. 1591-1592)

Asıl adı İbrahim’dir. Kaynaklarda ailesi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Şairin Kütahya’nın Gediz ilçesinde doğduğu bilinmektedir. İstanbul’da medrese eğitimini tamamlayan Kabûli, ilmiye sınıfına mensup olarak kadılık mesleğini yapmıştır. Daha çok tasavvufî konularda yazan şairin bilinen tek eseri “Dîvân”ıdır.⁷¹

2.4.45. HASAN ÇELEBİ (D. ?-Ö. ?)

Riyazi Muhammed Efendi’nin Tezkiretü’ş-Şu‘arâ’sında Hasan Efendi kaydıyla bulunan, mecmuada ise Hasan Çelebi adıyla kayıtlı şairimizin “altında” redifli şiiri, zikredilen tezkirede de yer aldığından adı farklı yazılmış bu şairin aynı kişi olduğunu tespit ettik.

Riyāzî’nin tezkiresinde, Hımnâlı-zâde ‘Âlî Efendi’nin büyük oğlu olup Kanuni Sultan Süleyman döneminin Şeyhü’l-İslâm’ı, Ebus-Su‘ūd Efendi’nin yanında eğitim almış, Edirne’de çeşitli görevlerde bulunmuştur.⁷² Güzel ve edebi değeri yüksek şiirler yazdığı söylenmiştir.

2.4.46. ABDÎ (D. ?- Ö. ?)

---

⁷⁰İ. Hakkı Aksoyak, Gelibolulu Mustafa ‘ÂLÎ Divanı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s.15

⁷¹ Mustafa Erdoğan, “Kabûli İbrahim Efendi, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2008, s.15-93

⁷² Dr. Namık Açıkgöz, Riyāzî Muhammed Efendi, Tezkiretü’ş- Şu‘arâ, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s.119

Riyāzī'nin tezkiresinde “‘Abdī-i Diğer”⁷³ şeklinde kayıtlı olan şairin hayatı ile ilgili fazla bilgi yoktur. Tercümeleleri ile ünlü Meşkī'nin kardeşi olan şair, Tokatlıdır. Mecmuada bir gazeli bulunmaktadır.

2.4.47. ŞEVKÎ (D. ?-Ö. ?)

Kühü'l- Ahbār'da Edirneli olduğu, yaşlı bir kadının hizmetkârı iken kâtipliğe merak saldığı yazmaktadır.(İsen 1994: s.157-158)

2.4.48. HÜSREV-İ İSTANBÛLÎ (D. ?-Ö. ?)

Riyāzī'nin tezkiresinde, İstanbullu olduğu ve Deli Hüsrev olarak nam saldığı bilgisi yer almaktadır. Ayrıca birçok şeyhe intisap etmekten akli dengesini yitirdiğı söylenir.⁷⁴ Mecmuada bir gazeli bulunmaktadır.

2.4.49. ESAD EFENDİ (D. ?-Ö. ?)

Hayatı ile ilgili çok fazla bilgi sahibi olmadığımız Es'ad Efendi'nin, Kudret Altun'un yayımladığı Tezkire-i Mucīb'de mecmuamızdaki şiiri bulunmaktadır. Tezkirede Selanikli olduğu ve hoca olduğu dışında Es'ad Efendi ile ilgili detaylı bilgi verilmemiştir.

2.4.50. ZÂTÎ (1471-1546)

Adı İvaz'dır. Balıkesirlidir. Önceleri çizmecilik yapmış daha sonra İstanbul'a gelip Bayezit Camii avlusunda bir remilci dükkânı açmıştır.⁷⁵ Dükkânı bir edebî mahfil hâline gelmiştir. Mecmuada üç gazeli bulunan şair, birçok şaire de hocalık yapmıştır. Şiirlerinde başarılı bir söyleyiş yakalamıştır.

⁷³ Dr. Namık Açıkgöz, Riyāzī Muhammed Efendi, Tezkiretü's- Şu'arā, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s.220

⁷⁴ Dr. Namık Açıkgöz, Riyāzī Muhammed Efendi, Tezkiretü's- Şu'arā, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017, s.136

⁷⁵ İncinur Atik Gürbüz, Mecmu'ā-i Letā'if, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011, s.1220

2.4.51. RŪHÎ (1534-Ö. ?)

17. yüzyıl şairlerinden olan Ruhi'nin doğum tarihini bugün bilememekteyiz. Mecmuatü't-Teracim'de 941 yılında (m. 1534/35) doğmuş olduğu belirtilmişse de bu kesin değildir.⁷⁶ Mahlasından da anlaşılacağı üzere Bağdatlıdır, asıl adı Osman'dır. Şiirlerinde tasavvufu bir malzeme olarak kullanmış, kalenderi bir söyleyiş benimsemiştir. 1014'te (m. 1065/66) Şam'da vefat etmiştir. Toplumsal meselelere şiirlerinde yer veren Rūhî aynı zamanda bir sipahidir. Yer yer hicivleriyle de dikkat çeken şairin mecmuada bir gazeli bulunmaktadır.

2.4.52. NECÂTÎ BEG (Ö. ?-1509)

15. Yüzyıl şairlerinden olan Necati Beg'in doğum yılı belli değildir. Tezkirelerden öğrendiğimize göre Edirnelidir. Müeyyed-zade Abdurrahman Çelebi namına tertip ettiği divanı vardır. 25 Zilkade 914 (m. 27 mart 1509) senesinde vefat etmiştir. (Tarlan, Hayatı, 1963, s. XV-XX).

Mecmuada üç gazeli yer alan şair, tanınmış ve bugün şiirleri okurlarla buluşmuş bir şairdir.

2.4.53. EMRÎ (D. ?- 1575)

Emrî, Divan şiirinin kendini bulduğu, orijinal ürünler verdiği ve sonraki yüzyılları etkilediği 16. yüzyılda devrin kaynaklarında şiiri takdir edilen ve muamma ve tarih düşürme sahalarında üstâd olarak kabul edilen bir şairdir.

Asıl adı Emrullâh olan ve kaynaklarda çoğunlukla Emrî Çelebi, Emrullâh Çelebi olarak geçen Emrî'nin Edirneli olduğu bütün kaynaklarda ittifakla belirtilmektedir. Ailesi hakkında bilgimiz olmayan Emrî'nin tahsil hayatı ile ilgili sadece Sehi Bey'in Heşt Behişt tezkiresinde yer alan "İlm-i zâhire sa'y iderken ferâgat itdi" cümlesinden tahsilini yarıda bıraktığını öğreniyoruz. Önceleri bazı imâretlerin kitâbet vazifesi ile meşgul olurken Hasan Çelebi'nin anlattığına göre Kemalzâde Ali Çelebi'nin Edirne kadısı olmasından sonra onun himayesi ile

⁷⁶ Coşkun Ak, Bağdatlı Rūhî Divanı Karşılaştırmalı Metin, Uludağ Üniversitesi Basımevi, I.c., Bursa, 2001, s.20-21

Yıldırım Bayezid Medresesi'nin tevliyet hizmetinde bulunmuş ve bu şekilde "dil-i mahzûnu şâdân ve gonca-i hâtırî gül gibi handân" olmuştur. Yine aynı kaynağa göre Emrî, daha sonra düşmanlarının hasedine maruz kalarak bu vazifesinden azledilmiştir.

Kaynaklarda esrâr içmekten ve hayallere aşırı derecede dalmasından dolayı ömrünün sonlarına doğru şuurunu kaybettiği belirtilen Emrî, 983 (1575) tarihinde Edirne'de vefat etmiştir. Hasan Çelebi ve Âlî ölüm tarihini 982 olarak verseler de ölümüne yazılan tarihlerden onun Hicri 982'de vefat ettiği ortaya çıkmaktadır.⁷⁷

İstiğna şairi olarak tanınan şair, kaside yazmamış devlet erkânından uzak durmaya çalışmıştır. Bu yüzden de hayatı zorluklarla geçmiştir.

2.4.54. FÂİZÎ (D. 1589-Ö. ?)

XVII. yüzyılın tanınmış, asil bir ailesine mensup olan Kafzâde Fâizî'nin asıl adı Abülhaydır. Fâizî hem ana tarafından hem de baba tarafından âlim ve fâzıl bir ailenin evladıdır. Bu yönüne mevcut bütün kaynaklar dikkat çekerler. Nevî-zâde Atâyî ile yakın dost oldukları söylenir. Fâizî'nin elde bulunan eserleri dört adettir: 1. *Divan*, 2. *Zübtetü'l-Eşâr*, 3. *Leylâ vü Mecnun*, 4. *Sâkînâme*.⁷⁸

Mecmuada, Süleyman Ağazâde'ye yazdığı naziresi yer almaktadır.

2.4.55. HÜSREV (D. ?-Ö. ?)

Şairin mecmuada yer alan şiiri ile taradığımız tezkirelerdeki Hüsrev mahlaslı şairlerin şiirleri örtüşmediğinden kim olduğu tespit edilememiştir.

2.4.56. FUZÛLÎ (D. 1483-Ö. 1556)

⁷⁷ Prof. Dr. Mehmet A. Yekta SARAÇ, "Emri Divanı", Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018

⁷⁸ Yard. Doç. Dr. Halil İbrahim Okatan, "Fâ'izî, Kafzâde Fâ'izî", Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4863> 31.05.2018

Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Başkalarının tercih etmeyeceğini düşündüğü ve olumlu anlamıyla kendisini tanımlayıcı bulduğu için "fuzûlî" sözcüğünü mahlas olarak almıştır. Selçuklular zamanında Kerkük ve Bağdat çevresindeki geniş alana yerleşen Türkmenlerin Bayat boyundandır. Fuzûlî'nin doğum yeri gibi doğum tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Siyasal istikrarsızlığın ve mezhep farklılığına dayalı ayrışmaların yaşandığı bir coğrafyanın bütün gel gitlerini onun hayatı ve eserleri üzerinden okumak mümkündür. Fuzûlî, kısacık ömrünü üç ayrı devletin tebası olarak tamamlamıştır. 1534 yılında Kanunî, Bağdat'ı fethettiğinde Fuzûlî, padişaha uzun bir kaside sunmuş ve "Geldi burc-ı evliyâya pâdişâh-ı nâmdâr" dizesini tarih düşürmüştür.

Bağdat'ın fethinden ölümüne kadar (1534-1556) geçen zaman içinde Fuzûlî'nin ömrünü nerelerde geçirdiği tam olarak bilinmemektedir. Şair türbedarlık görevi dolayısıyla Kerbela ve Nəcəf'te bulunmuş olmalıdır. Fuzûlî üç dilde; Arapça, Farsça ve Türkçe manzum ve mensur eserler vermiştir. Türkçe eserleri arasında Fuzûlî Dîvânı, Leylâ ve Mecnûn, Beng ü Bâde, Hadîs-i Erbain Tercümesi, Sohbetü'l-Esmâr, Hadikatü's-Süedâ Mektuplar; Farsça eserleri arasında Farsça Dîvân, Heft-câm, Risâle-i Muamma, Rind ü Zâhid, Sıhhat u Maraz; Arapça eserleri arasında Arapça Dîvân sayılabilir. Fuzûlî divanlarındaki şiirleriyle eriştiği lirizmi Leylâ ve Mecnûn mesnevisindeki gazelleriyle de pekiştirmiştir. Türk edebiyatında Leylâ ile Mecnûn denildiğinde ilk akla gelen isim hiç şüphesiz Fuzûlî'dir. (Macit:20.09.2013)

2.4.57. FEHİM-İ KADİM (D. 1627-Ö. 1647/48)

17. yüzyıl şairlerinden olan Fehim-i Kadim'in doğum yılı olarak 1037 (m. 1627) kabul görmektedir. Divanından başka mesnevi tarzında bir şehrengizi; Arapça, Ermenice, Arnavutça, Kürtçe ve bunlar gibi farklı dil ve ağız taklit ederek yazdığı bir manzumesi; bir letaif-i kibar tercümesi ve *Durub-ı Emsal-i Türki* isimli eserleri vardır. 20'li yaşlarının başında 1057 veya 1058'de (m. 1647/48) öldüğü tahmin edilmektedir. (Özgür, 1991, s. 3-11).

Mecmuada 26 gazelle en çok şiiri yer alan şair olması bakımından dikkat çekmektedir. Bu durum; genç yaşta hayatını kaybetmiş, yetenekli bir şairi tanıtmaya çabası olarak yorumlanabilir.

2.4.58. FASÎH (D. ?-Ö. 1699)

On yedinci yüzyılda yaşamış Klasik edebiyatımızın Mevlevî şairlerinden biri olan mutasavvıfın asıl adı Ahmed'dir. Şiirlerinin anlaşılır ve açık olmasından dolayı kendisine Fasîh mahlası verilmiş ve şiirlerinde bu mahlası kullanmıştır. Künyesi Fasîh Ahmed b. Mehmed b. Dukakinzade Ahmed Bey b. Mehmed Paşa b. Ahmed Paşa şeklinde tespit edilmiştir (Çıpan 1995: 12/213).

Fatih Sultan Mehmed zamanında Müslüman olmuş âlim ve din adamı yetiştiren Dukakinzade ailesine mensuptur. İncelediğimiz mecmuada 22 gazeli bulunan şairin hem şiirde hem de nesirde olgun eserleri mevcuttur.

2.4.59. ALİ RIZÂ YÎ (D. 1592-Ö. 1629)

Asıl adı Mehmed Ali çelebi olan Rızâyî hakkında tezkirelerde detaylı bilgi mevcuttur. Çağdaşı Atâyî Tezkiresinde doğum tarihi ve Şeyhü'l- İslam Yahya Efendi'nin kız kardeşinin oğlu olduğu söylenir.(Topçu: s.1-2)

Çok kültürlü bir ailede yetişen Rızâyî müderrislik yapmış, ilim ve kültüre düşkün olmasının yanında döneminde ilim adamlarını kollamış bir şairdir.

2.4.60. VEYSÎ (D. 1561-Ö. 1627)

17. yüzyıl şairlerinden olan Veysi'nin asıl adı Üveysi bin Mehmed'dir. 969 yılında (m. 1561/62) doğmuştur. Veysî, daha çok bir münşî ve nâsir olarak tanınmıştır, ancak o, aynı zamanda bütün şuara tezkirelerinde kendisine yer bulabilecek dirayette bir şairdir. Klasik edebiyatın geleneksel imkân ve teknikleri çerçevesinde, genellikle aşk ve güzellik temalarını işleyen şair, edebi sanatları kullanmadaki becerisi ve söz varlığındaki seçiciliği ile akıcı bir dil geliştirebilmiştir Osmanlı Devleti'nde çeşitli memuriyetler yaptıktan sonra 1037'de (m. 1627/28) vefat etmiştir. (Toska, 1985, s. 19-21).

2.4.61. UBEYDÎ (D. ?-Ö. ?)

Taradığımız tezkirelerde şairin mecmuada yer alan şiirine rastlayamadığımız için şairin hangi şair olduğu tespit edilememiştir.

2.4.62. ÂLÎ (D. ?-Ö. ?)

Taradığımız tezkirelerde şairin mecmuada yer alan şiirine rastlayamadığımız için şairin hangi Âlî olduğu tespit edilememiştir.

2.4.63. FAZLÎ (D. 1520-Ö. 1566)

Klâsik Türk edebiyatında Gül ü Bülbül adlı mesnevîsiyle tanınmış olan Fazlî, Kânûnî Sultan Süleyman devri (1520-1566) şairlerindedir. Adı Mehmet Ali olan ve İstanbul'da doğan şair, bir saracın oğlu olması nedeniyle "Saraç-zâde", esmer tenli oluşu nedeniyle de "Kara Fazlî" lakabıyla anılmıştır.

Fazlî'nin şairliği ile birlikte memuriyet hayatı, Kânûnî'nin şehzâdeleri Mehmet, Mustafa ve Selim'in sünnet edildiği 27 Haziran 1530 tarihinden sonra, adı geçen üç şehzâdenin divân kâtipliği ile geçmiş ve "Reisü'l-Küttâb"lığa yükseldiği Şehzâde Selim'in Kütahya valiliği sırasında ölümüyle son bulmuştur.(1564).

Zâtî'nin öğrencileri arasında yer alan Fazlî, Üsküplü Riyazî'den Farsça tahsil etmiş, Şeyh Zarîfî Hasan Efendi'ye bağlanarak Halvetî tarikatına girmiştir. Tasavvufa eğilimine rağmen mutasavvıf bir şair değildir. Tezkirelerin belirttiğine göre "hamse" sahibi olan şairin Divân ve Rubâ'ıyyât'ından başka Hümây u Hümâyûn, Lücetü'l-Esrâr ve Gül ü Bülbül adlı mesnevîleri ile manzum-mensur karışık olarak yazdığı Nahlistân, Tehniyet-nâme ve Duâ-nâme adlı eserleri vardır. Münşe'at'ı da bulunan şairin nesri de nazmı kadar güçlüdür.⁷⁹

2.4.64. HEMDEMÎ ÇELEBİ (D. ?-Ö. 1657)

Asıl adı Solakzâde Mehmed Çelebi olan Hemdemî'nin ne zaman doğduğu bilinmemektedir. İstanbulludur. Babası dönemin reisü'l-küttaplarındandır. Bu sayede küçük yaşlardan itibaren sarayla irtibatta oldu ve Enderun'da eğitim gördükten sonra IV. Murad'ın musâhibleri arasında yer aldı. Evliya Çelebi, onun gece gündüz IV. Murad'ın huzurunda yer aldığını ifade eder (Özcan 2009: 370).

⁷⁹ Mümin Topçu, "Divan-ı Rızâyî", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 1997, s.V.

IV. Murad'ın vefatıyla birlikte Sultan İbrahim ve IV. Mehmed'in saltanat dönemlerine de tanıklık etmiş, 1657 tarihinde vefat etmiştir.⁸⁰

Osmanlı padişahlarının manzum tarihçesi niteliğindeki *Fihrist-i Şâhân* 92 beyitten müteşekkil bir kasidedir. Aruzun mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün kalıbı ile yazıldı. IV. Mehmed'e takdim edilen eserin kolayca akılda kalması amacıyla manzum tarzda yazıldığı belirtilir. I. Osman'dan Sultan IV. Mehmed dönemine kadarki 22 Osmanlı padişahı ve devrinin önemli olayları anlatılır. Padişahların kişilik, liderlik, saltanat süreleri ve cülûs tarihleri gibi birtakım bilgiler yer alır. (Kadıoğlu 2004: 115).

2.4.65. REŞİD EFENDİ (D. ?-Ö. ?)

Mecmuada, Hemdemî Çelebi'nin *Fihrist-i Şahan*'ına yazdığı zeyl yer alan Reşid Efendi'nin hayatı ile ilgili fazla bilgi bulunamamıştır.

2.4.66. HABİB (D. ?-Ö. 1643/44)

Asıl adı Habib'dir. Bosnalı olup gençliğinde İstanbul'a geldi. Mevlevî büyüklerinden eğitim alarak (Genç 2000:130; Çapan 2005:151) Mevlevilik yoluna girdi. (Özcan 1989:170). Belgrad'da mesnevihânlık yaptı. Vefat tarihini kaynaklarda ihtilafıdır. Esrâr Dede ve Belîğ şairin lüm tarihini, 1050/1640-41; Safâyî, Mehmed Süreyyâ ve Şeyhî 1053/1643-44 olarak kaydetmişlerdir. Bunlardan Şeyhî'nin bildirdiği *Vekâyü'l-Fuzalâ*'daki 1053/1643-44 tarihi en doğrusu gibi görünmektedir. (Aksoyak: 27.11.2013) Şairin mecmuada bir şiiri yer almaktadır.

2.4.67. YÜMNÎ (D. ?-Ö. ?)

İstanbuldur. Asıl adı Mehmeddir. Kanuni'nin veziri olan Ayas Paşa'nın oğludur. Gazel yazmada ve tarih düşürmede usta olduğu söylenir.⁸¹ Hakkında fazla bilgi bulunmayan şairin kaynaklarda geçen tek Yümnî mahlaslı şair olması, mecmuadaki Yümnî mahlaslı şairle aynı kişi olduğu fikrini güçlendirmektedir.

⁸⁰ <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3893>

Erişim tarihi: 29.05.2018

⁸¹ İncinur Atik Gürbüz, "Mecmu'a-i Letaif", Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011, s.1220.

3. BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI, BEL_YZ_K0773 NOLU METİN

Velehü

1A

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Dilüñ şabr u sükünın nale vü feryāda virdüm heb
Bu cism-i āteşinüñ āb u hākin bāda virdüm heb
2. Teselli-yāb olub kayd-ı şikenc-i zülfi-pür-hamla
Metā'-ı arzūyı hātır-ı āzāde virdüm heb
3. N'ola ger mest açılsa gönçesi ol gül-bün-i nāzuñ
Āña ben şu yerine hün-ı dilden bāde virdüm heb
4. Ne sūd eyler hırīdār-ı meta'-ı vaşlı benden sor
Ki naqd-i 'aql ü fikr ü cānı ol sūdāde virdüm heb
5. Haṭ u hālın görüb ğamzeyle aşlın şordum ey Vecdī
Didi eṭfāl-i nāz ü fitneyi üstāda virdüm heb⁸²

Velehü

1A

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Eşkim firaḳ-ı yār⁸³ ile Ceyhūna nāz ider

⁸² Doç. Dr. Ahmet Mermer, XVII. Yüzyıl Dīvān Şāiri Vecdī ve Divānçesi, Ankara, 2002, gazel 4, s.72-73

⁸³ yār: la'f

Āhum hevā-yı zūlf ile gerdūna nāz ider

2. Sīnemde ārzū-yı temāşā-yı hāl ile
Dāğım hemīşe lāle-i pūr-hūna nāz ider
3. İtdükçe baḡş derd ü belā⁸⁴ dīde kân-ı ʿışk
Şerḡ-i ğam-ı⁸⁵ ḡikāyet-i Mecnūna nāz ider
4. Yā Rab ne ṭurfe fitne-i ʿālī-cenābdır
Ol ğamzeler ki sıḡre vü efsūna nāz ider
5. Vecdī ṭabīʿātum eşer-i feyz-i ʿışkla
Bir şūḡdur ki şʿire vü maẓmūna nāz ider

Velehū

2B

Mefʿūlü / Fāʿilatü / Mefāʿilü / Fāʿilün

1. Lütf-ı felek ki ellere ābı şarāb ider
Dil-teşne-i maḡabbete baḡrı serāb ider
2. Ğamdan egerçi herkes alur ḡisse līk çerḡ
Heb baña cān-güdāz olanı intiḡāb ider
3. Ger āh idersem āhımı gerdün-ı şīvekār
Ser matlaʿ-ı sitāreme ebr-i ḡicāb ider
4. Şad āferin seḡā-yı ğalaṭ-baḡş-ı çerḡe⁸⁶ kim
Ağyāra lütf u cevri baña bī-ḡisāb ider
5. Vecdī taḡammül eyle seyrin cefāsına

---

⁸⁴ derd ü bela: derd-i bela

⁸⁵ Şerḡ-i ğam: şerḡ-i ğamum

⁸⁶ Çerḡe: dehre

Bir gün olur ki eyledüğinden hicāb ider⁸⁷

Velehū

2B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Şebistān-ı ğamum bezmümde şem‘-i enverüm yoğdur
Fenā dünyāda ya‘ni bir müselleml dil-berüm yoğdur
2. Serinde herkesüñ bir ğonçe-i sīr-ābı var şimdi
Benim bāğ-ı cihān içinde bir berg-i terüm yoğdur
3. Ne bir zaħm-ı niğāh u ne esīr-i zūlf-i müşğīnem
Anuñçün şaff-ı ser-bāzān-ı ‘ışk içre yerüm yoğdur
4. Zer-i hālīş-‘ayār itdi dili iksir-i ‘ışk ammā
Ele alur anı bir dil-ber-i sīmīn-berüm yoğdur
5. Nice feryād idüb çāk-ı girībān etmeyem ben kim
Yanumda sākī-i ğül-ruħ elümde sāğarım yoğdur
6. Sitānbūla şu⁸⁸ deñlü ārzū var dilde ey Vecdī
Uçardum bulsam ammā neyleyem bāl u perüm yođdur⁸⁹

Ṭıybī (Ṭaybī Mehmet Çelebi Efendi)

2A

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Ğam nağme-i sūrūrda da müdğam degül midür
Dehrüñ tamam-ı sūrile mātem degül midür

⁸⁷ Vecdī Divanı, Gazel 10, s.79-80.

⁸⁸ şu: o

⁸⁹ Vecdī Divanı, Gazel 18, s.88-89

2. Şekl-i ğınā ğınāda nedem demle āşınā
Lafz-ı elem mülāzım-ı ‘ālem degül midür
3. Pā-zehr zehrle bile dāhim revā eyle⁹⁰
Cüz-i āhūr-i merhemi gūr hem degül midür
4. Şır olsa ƙalbi rīş mi olmaz zamānede
Mekr-i⁹¹ sitem ser-efken-i Rüstem degül midür
5. Māl u melāl mümtezic ü naqş-ı rīh u renc
Dirhem baƙılsa şuret-i derhem degül midür
6. Tībī ümīd rahmet-i Raĥmānadur hemān
Ol ğayrıdan⁹² ‘ibādına erĥam degül midür⁹³

Ṭālib-i ‘Atıƙ

2A

Mefā‘ilün/ Fe‘ilātün/ Mefā‘ilün/ Fe‘ilün

1. Dem-i vişāl geçe neşve-i şerāb gibi
Ƙalır gözümde o demler ĥayāl-i ĥā‘b gibi
2. Şeb-i firāƙ baña cāme-ĥā‘b- ı āteş olur
Şabāĥa dek dönerüm süzile kebāb gibi
3. Cemāli keşret-i nezzāreden bedīd olmaz
Ki tār u pūd-ı nażar setr ider niĥāb gibi
4. Fedā-yı va‘de-i ebleh-firibīyüz yāruñ

⁹⁰ Pā-zehr zehrle bile dāhim revā eyle: Yaz her zehir ile bile dāhim revāyile

⁹¹ mekr-i sitem: mekr ü sitem

⁹² ğayrıdan: cümleden

⁹³ Halil İbrahim Bulan, “Ṭaybī Mehmet Çelebi, Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği Divanı’nın Tenkitli Metni”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1995, g.59, s.136.

Ki teşne dilleri mesrūr ider serāb gibi

5. Fenā pezīrī-i bezm-i şebāneden bildüm
Bu ‘ālem[ūñ]⁹⁴ de soñı Tālibā ḥarāb gibi

Riyāzī

3B

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Leb-i mey-gūnuñı seyr eyleyen dīvāne olmaz mı
Görenler sen perī-rū dilberi dīvāne olmaz mı
2. Ḥayālūñ kalb-i nā-şādumdadur sen de kerem kılsañ
Ḳadem başsañ ne var bu külbe-i aḥzāna olmaz mı
3. Ğamile söyleşilmez dirler erbāb-ı ḥıred ammā
Anuñ sākī cevābı bir iki peymāne olmaz mı
4. Dil-i ‘āşık gibi aña nedendür çākklar düşmek
Ḳabā-yı tengi yoḥsa ğonçe-i ḥandāna olmaz mı
5. Tamām itmiş dil-i zāruñ işin ol ğamze-i ḥūn-rīz
Ya şimden sonra ḳaşdı ey Riyāzī cāna olmaz mı

Nazīre-i Neşāṭī

3B

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Göñül arz itse ḥālün sen şeh-i ḥūbāna olmaz mı
Düşüb geh pāyuña geh kūşe-i dāmāne olmaz mı

⁹⁴ Vezin gereği ‘ālemde / ‘ālem[ūñ] de okunmuştur.

2. Yiter mecrūh-ı tīg-i ğamze olduĝ ğonçe-i la'lüñ
Nemek-rīz-i tebessüm olsa zaħm-ı cāna olmaz mı
3. O tāb-ı hüsne gel bezmi teşrīf eyle de seyr it
Sebūlar şem'ine sāĝar gibi pervāne olmaz mı
4. Göñül kim 'arız-ı pür-tābuña āyinedür da'im
O müşĝin turreye müjĝān-ı çeşmüm şāne olmaz mı
5. Bulub تنها seni bir ğün Neşātī reh-ĝüzāruñdā
Biraz aħvālünü 'arz itse ĝüstāhāne olmaz mı

Velehū

3A

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ülün

1. Reng-i ruħ-ı ĝülzārı tebāh eyledi bülbül
Baĝdı ĝül-i ruħsārına āh eyledi bülbül
2. Kat'-ı nigeħ-i ħasret idüb baĝda ĝülden
Ruħsāruña bir nīm nigāh eyledi bülbül
3. Bir āh-ı ciĝer-süz çeküb yād-ı ruħuñla
ĝül-ĝonçe-i ħurşīdi siyāh eyledi bülbül
4. Bī-ħ'āhiş ĝül oldu talebkār-ı cemālün
Terk-i heves-i berg-i ĝiyāh eyledi bülbül
5. Meftūnı olub Nā'iliyā ol ĝül-i hüsñüñ
Rūħu'l-ĝudüsü zemzeme-hā'h eyledi bülbül⁹⁵

Velehū

⁹⁵ Haluk İpekten, Naili Divanı, Akçaĝ Yay., Ankara, 1990, gazel 228, s.254

3A

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Serv-қadlerüñ çemenzāra hırām-āver olur
Cūylar katre-zenān bağa peyām-āver olur
2. Hāl ü zülfüñ ki gelür bir yere şayd-ı dil için
Birisi dāne döker birisi dām-āver olur
3. Olsa teşrīfüñe dil muntazır-ı şubh-ı ümīd
Bulunur baht-ı siyeh arada şām-āver olur
4. Nāme de gelse dil ü dīde oқunmaz senden
Āh u eşk āfet-i mektûb-ı hamām-āver olur
5. Gitdi naқd-ı dil ü dīn Nā'iliyā bir büte kim
Ham-ı ebrūsına Cibrīl kıyām-āver olur⁹⁶

Şehrī

4B

Fā'ilätün / Fā'ilätün / Fā'ilätün / Fā'ilün

1. Çıkdı şāhından bahāruñ sünbül-i müşgīn-demi
Sabr ider mi zīr ü destarında yāruñ perçemi
2. Bağda gül-gonçe-i şebnem be-dest itdi şikest
Kıymet-i āyine-i İskender ü cām-ı Cemi
3. İtme ey gül-bün nihālüm eşk-i çeşmüm pāy-māl
Āfitāb-ı 'ālem-ārā yirde қor mı şebnemi

⁹⁶ Naili Divanı, gazel 125, s.209

4. Neyleyem ‘ayş-ı bahārı ol leb-i mey-günsuz
Var mı bezmüñ ‘âlem-i âb olmayınca ‘âlemi
5. Nice nev-rüz u bahār ola bu gülşen bulmaya
Şehrī-i rengin-edā-veş bülbül-i hūnīn-demi⁹⁷

Velehū

4B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Dem o demdür kim şabāh-ı ‘ıyd-ı hoş-eyyām ola
‘Ayşā ruḥşat cāma ‘izzet sākīye ibrām⁹⁸ ola
2. Dem o demdür kim bu ruḥşat-gāhda⁹⁹ şām u seher
Bir elüñde zülf-i sākī bir elüñde cām ola
3. Dem o demdür kim bütān ser-mestī-i inşāf olub
‘Aşıkān gül- buse-çīn-i ‘arız-ı gülfām ola
4. Dem o demdür kim kamer-rüyân-ı ‘aşık-arzū
Hāle-i āgüş-ı maḥkūmīde bī-ārām ola
5. Dem o demdür kim bu ‘ayş-ābād-ı dünyāda hemān
Mey ola dilber ola Şehrī ola bayram ola¹⁰⁰

Velehū

4A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Şabādan kim ola gīsū-yı dilber rast gāhi kec

⁹⁷ Prof. Dr. Şener Demirel, Şehri (Malatyalı ĀlīÇelebi) Divanı, Promat Basım Yayınları, İstanbul, 2014, gazel 127, s.173

⁹⁸ ibrām: ikrām

⁹⁹ ruḥşat-gāh: nüzhet-gāh

¹⁰⁰ Şehri Divanı, gazel 117, s.168

Olur hāl-i dil-i ‘uṣṣāḳ yekser-i rāst gāhi kec

2. Hazer ey fitne-cū kim hañçer-i mestāne ol āfet
Gelür meyhāneden destār-ı ber-ser rāst gāhī kec
3. İder mihrāb-ı ebrūña rüku‘ bī-riyā sāḳī
Şurāhī gerdenin meclisde eyler rast gāhī kec
4. Olur tır ü kemān gülşende қаşr-ı bülbül-i zāra
Şabādan kim ola şāh-ı gül-ter-i rast gāhī kec
5. Hāyāl-i kāmet ü ebrū-yı dilberde Neşātī-veş
Olur hāl-i dil-i endüh-perver-i rast gāhī kec

Velehū

4A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Dil niyāz itmekde dilber nāz bilmez neydügin
Nev-zuhūr-ı ‘işvedür dem-sāz bilmez neydügin
2. Bezm-i ğamda dil ki dā’im zevk-yāb-ı nāledür
Nağme-i hālet-fezā-yı sāz bilmez neydügin
3. Keşf-i rāz itmekde dil dā’im nigāh-ı şūhuna
İhtirāz-ı ğamze-i ğammāz bilmez neydügin
4. Cünbüş-i dāmān-ı nāzın güllerün seyr itmeyen
Süz-ı bülbül şu‘le-i āvāz bilmez neydügin
5. Āteşin lehçe ile şi‘r-i āb-dārum görmeyen
Tarz- ı sihr ü şive-i i‘cāz bilmez neydügin

6. Olmayan naqş-ı hayāl-i bülbüle Neşāṭī āşinā
Resm-i kilik-i maḥrefi şīrāz bilmez neydügin

Velehü

5B

Mefā'ilün / Fe'ilätün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Mişāl-i çeşm-i bütān nergis-i çemen maḥmūr
İçen bu bādeyi maḥmūr içmeyen maḥmūr
2. 'Aceb mi mülk-i dile şalsa ğamzeler aşüb
Ḥarāb-ı 'işve nigeḥ çeşm-i pür-fiten maḥmūr
3. Bahār-ı 'ālem-i cāhuñ ḥazānı der-peydür
Olur bu meclise elbette her gelen maḥmūr
4. Ḥoşa füzünī-i keyf-i mey-i muḥabbet kim
Ḥarāb-ı 'aşk yatur Ḳays u Kūh-ken maḥmūr
5. Bilür mü telḥī-i kām-ı dili Neşāṭī-veş
Ḥumār-ı hicrle elbette olmayan maḥmūr

Velehü

5B

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Bāğ-ı ruḥunda sebze-i ter kim demīdedür
Mir'āt-ı sīne āyine-i jeng-dīdedür
2. Bīnī-yi pākine elif-i ān disem n'ola

Ebrū-yı dilkeşi aña medd-i keşidedür

3. Virdük fenāya ‘aşka düşelden vücūdumuz
Bizden yine o gözleri āhū remidedür
4. Seyreyle hālet-i dil-i pür-hūnı gönçede
Açılsa şevkle yine cāme deridedür
5. Çek mīve-i vişālden el kim Neşāṭiyā
Ol tāze naḥl-i nāz daḥī nev-residedir

Nā’ili Efendi

5A

Mefā’ilün/ Fe’ilātün / Mefā’ilün /Fe’ilün

1. Hevā-yı aşka uyup kūy-ı yāra dek giderüz
Neşim-i subḥa refikiz bahāra dek giderüz
2. İderse kand-ı lebūn hāṭır-ı mezāka huṭūr
Diyār-ı Mısra değil Qandehāra dek giderüz
3. Tarīk-i fākada hem-kefş olup Şenāyī’ye
Cenāb-ı Külḥanī-i Lāy-ḥāra dek giderüz
4. Palās-pāre-i rindī be-düş u kāse be-kef
Zekāt-ı mey virilür bir diyāra dek giderüz
5. Felek girerse kef-i Nā’iliye dāmānuñ
Senūñle maḥkeme-i Kirdgāra dek giderüz¹⁰¹

¹⁰¹ Nāili Divanı, gazel 166, s.227

Velehū

5A

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

1. Oldu eşkim gülşen-ārā-yı heves cūlar gibi
Açdı gönülüm bir nihāl-i taze¹⁰² şular gibi
2. Tırfa Mecnūnam ki pey-der-pey hayāl-i çeşm-i yār
Tolanur etrāfumı ser-geşte ahūlar gibi
3. Hep siyeh-pūş oldılar kaçd-ı şebḥūn-ı dile
Girdiler müjgānları bir renge¹⁰³ cādūlar gibi
4. Bir nihāl-i tazedür¹⁰⁴ kıddüñ hevāsıyla gönül
Şahn-ı gülşende hırāmān serv-i dilcūlar gibi
5. Āb u táb-ı tal'at-ı ebkār-ı nazm-ı Nā'ilī¹⁰⁵
Zan ider āyine-i hurşide mehrūlar gibi¹⁰⁶

Velehū

6B

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

1. Bister-i hecrūñde bilmez h'āb-ı rāḥat neydügin
Düşde görmez haste-i 'aşkuñ ifākat neydügin

---

¹⁰² tazeye: işveye

¹⁰³ renge: cenge

¹⁰⁴ tazedür: ahdur

¹⁰⁵ nazm-ı Nāilī: nazmun Nāilī

¹⁰⁶ Nāilī Divanı, gazel 369, s.315

2. Ser-girān-ı ‘aşkuña la‘lũñ şunarduñ mey degil
Bilseñ ey sākī ħumār-ı cām-ı firķat neydügin
3. Çeşm-i mestũñ virmese çaķ böyle ruķsat ‘işveye
Bilse te’şir-i nigāh-ı germ-i ħasret neydügin
4. Neydügin bā‘iş ne bilsün ruķsat-ı nezzāreye
Bilmeyen ol ğamze-i ħũn-rĩz ü āfet neydügin
5. Sĩne-i ‘uşşākı görsün bilmeyen ey Nā’ ilĩ
Kũlħan-ı germ-ābe-i ‘aşķ u muħabbet neydügin¹⁰⁷

Velehũ

6B

Fā‘ilātũn/ Fā‘ilātũn/ Fā‘ilātũn/ Fā‘ilũn

1. Ķahramanlar bend idũb ol iki ķaşı bir yere
Bir gũmān eylerdi gelse iki başı bir yere
2. Āfitābı dũr-bĩn eylerse de görmez yine¹⁰⁸
Ehl-i tecrĩdũñ dõşenmişdür firāşı bir yere
3. Hikmetinde ben de ħayrānem ki yoķ cem‘ eylemiş
Meşreb-i ‘irfānla ‘aķl-ı ma‘āşı bir yere
4. Rind olan bir taşına almaz ħarābāt-ı ğamuñ
Gelse çarħ-āsā hezārān ķaşr-ı kāşı bir yere

¹⁰⁷ Nāilĩ Divanı, gazel 281, s.277

¹⁰⁸ görmez yine: görmez Mesĩh

5. Kārgāh-ı hikmetüñ naqşı bilinmez Nā' ilī
Gelmedikçe 'aşk ile zühdüñ kumaşı bir yere¹⁰⁹

Velehū

6A

Fe'īlātün / Fe'īlātün / Fe'īlātün / Fe'īlün

1. Hātırım Kays-şifat kūha vü şahrāya çeker
Ġam-ı 'aşkuñ beni öldürmege tenhāya çeker
2. Zīr-i destāra alur zūlf-i siyāhın gāhī
Bir melekdür şanasun ejderi bālāya çeker
3. Pīş-keş çekse kapuñdan gelicek bād-ı şabā
Kuhl-i hāk-i kademüñ dīde-i bīnāya çeker
4. Baħr-ı hūsn oldu ruħuñ her biri ol hāllerüñ
Bir deñiz mālīkidür ādemi deryāya çeker
5. Olsa fānī ne kadar pīr-i muġān Hāletiyā
Ġam zebūnın yine bezm-i mey-i hamrāya çeker¹¹⁰

Velehū

6A

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Bu bezmüñ şehd-i nābından çekildüm nice müddetdür
Gelen ancak zebān-ı telhüme engüşt-i hayretdür

¹⁰⁹ Nāilī Divanı, gazel 341, s.303

¹¹⁰ Bayram Ali Kaya, 'Azmi-zāde Hāletī Dīvānı (Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanın Tenkitli Metni), Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2003, g.193, s.203

2. Nigîn-i la'ldür farqumda olan âteşin dāğum
Dü tā olmuş kıddüm bir hâtem-i bezm-i muhabbetdür
3. Ne menzilde karar itsen döner ol menzil-i māha
Ne yerde cilve kılsañ cilve-gāh-ı baht ü devletdür
4. Benüm gibi belā-keş 'aşıkā hergiz naşīb olmaz
O yārūñ sīne-i sīmīni bir şadr-ı sa'adetdür
5. 'Aceb mi hatırına gelmese ol şūh-ı bī-bākūñ
Vücūdı Hāletī-i bī-dilūñ gamdan 'ibāretdür¹¹¹

Velehū

7B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Bilmiş ol vā'iz ölince mübtelā-yı bādeyüz
Def'-i gam lāzım gelür mādām kim dünyādayuz
2. Tekye-gāh-ı 'aşkda kılduğ bürehne başımız
Seng-i cevri-i yār için heb hāzır u amādeyüz
3. Mūmiyā-yı tesliyet hergiz müfid olmaz bize
Piş-i tāk-ı iltifāt-ı yārdan üftādeyüz
4. Olmuşuz bed-mest cām-ı bade-i endūhdan
Bezm-i dünyāya geleliden çarhla gavgādayuz

---

¹¹¹ Bayram Ali Kaya, 'Azmizāde Hāletī Divānı, gazel 170, s. 161-162

5. Rūzumuz tār oldı dūd-ı sīneden ey Hāletī
Meş'al-i āhuñ yetişdür leyle-i zulmādayuz¹¹²

Velehū

7B

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Encāma erişdi şeb-i ümmīd ü ricāmuz
Çün şem'ı seher tırma tenezzülde şafāmuz
2. Şaldı herem-i guşşa bizi pister-i 'acze
Gitdi o zaman kim mey-i nāb idi 'aşāmuz
3. Toğruldı hele zāviye-i fakr u fenāya
Döndi yürüdi gerçi birāz kible-nümāmuz
4. Şeb-kūr-ı hüdā şeb-pere-i nūr u Hüdāyuz
Haqqā ki 'aceb geçti bizüm şubḥ u mesāmuz
5. Bir şem'ı idi dil dest-i hidāyetle dökülmiş
Söndürdi anı Hāletiyā kendi hevāmuz¹¹³

Riyāzī Efendi

7A

Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilātün/ Fā'ilün

1. Neşve-i düşnemüz yok hālet ol hālet degül

¹¹² Bayam Ali Kaya, 'Azmizāde Hāletī Divānı, gazel 316, s. 195

¹¹³ Bayram Ali Kaya, 'Azmizāde Hāletī Divānı, gazel 302, s. 192

Mey o meydür gerçi keyfiyyet o keyfiyyet degül

2. Cān dimağına bir özge zevk idi zevk-i şarāb
Zā'ika yine o ammā lezzet o lezzet degül
3. Qanı ol dem kim girerdün şevkle āteşlere
Şimdi ey pervāne germiyyet o germiyyet degül
4. Toqunurlar āña elbise bu keşretgāhda
Her kimiñ kim menzili bir kūşe-i vađdet degül
5. Ey Riyāzī cām-ı Cemde eski 'ālem naqşı yok
Yine āyine o ammā şüret ol şüret degül

Velehü

7A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Heb bilür güm-geşte-i deşt-i belālar birbirin¹¹⁴
Zāyi' itmezler bulursa¹¹⁵ āşinālar birbirin
2. Qanı ol demler ki bezm-i şevk germ-ā-germ idi
Qarşulardı sāğar-ı 'ıyş u¹¹⁶ şafālar birbirin
3. Şorsalar dil-ħaste-i 'aşkı kim öldürdi diyü
Gösterürler çeşm-i şüh-ı dil-rubālar birbirin
4. Üstüme dāmen-i lütfun şalsa ol Yūsuf-liqā

---

¹¹⁴ birbirin: birin

¹¹⁵ bulursa: bulırlar

¹¹⁶ 'ıyş u : 'ıyş-ı

Çorçarum kim tutalar¹¹⁷ dest-i du‘alar birbirin

5. Ey Riyāzī feyz-i tevfiğ-i ezelden buldular
Ma‘nī-yi rengīn ile hūsn ü edālar birbirin¹¹⁸

Velehū

8B

Mefā‘ilūn/ Fe‘ilātūn/ Mefā‘ilūn/ Fe‘ilūn

1. Ne rāzuñ açmağā bir yār-i mihribān bulunur
Ne bir gönūl virecek şūğ-ı dil-sitān bulunur
2. Każā düşürdi bizi özge yād illere kim
Ne vār lisānumuz añlar ne tercümān bulunur
3. Zebān-ı ‘aşkı kim añlar kiminle söyleşelūm
Ne bir refiğ-i müvāfiğ ne hem-zebān bulunur
4. Cihāmı kırdı geçirdi o gözleri hūnī
Yine aransa ser-i hañçerinde kām bulunur
5. Riyāzī bulmağā sa‘y it refiğ-i hem-meşreb
Felekde saña da bir cām-ı zer-nişān bulunur

Velehū

8B

¹¹⁷ tutalar: döneler

¹¹⁸ Mehmet Güler, Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman Koleksiyonunda 020 Numara ile Kayıtlı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni ve İncelemesi, Riyāzī (52a), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2015, s.175

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Beni uğratdı derd-i ‘aşka bir dil bir de cānāne
Felek de bir taraftan cevre mā’il bir de cānāne
2. Düşüb bir zümre-i bī-raḥma dil zār u zebūn oldu
İki ğamzeyle iki çeşm-i kâtil bir de cānāne
3. Dem-i vuşlatda cān cāna olurdı neylesün ammā
Vişāle ‘āşikuñ bir kendi ḥā’il bir de cānāne
4. Nola hem-ḥāne-i āyine-i dil olsalar dā’im
Āña bir şüret-i cāndır muḳābil bir de cānāne
5. Riyāzī bī-sütün-ı nazma bir naqş itdi ḥāmeñ kim
Korudı anı ḥusrev ola mā’il bir de cānāne

Nādirī Efendi

8A

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Degül çāh-ı zeḳan ol dil-rübānuñ çeşm-i maḥmūrı
İçüb saḥbāsın etmiş ser-nigūn bir cām-ı billūrı
2. Ten-i pür-āb u tābuñ zīr-i pīrahende sultānum
Güneşdür kim beyāz ibrik içinde berḳ urur nurı
3. Perīşān itdi müşki şerḫ idüb bād-ı şabā zülfün
Añup pīr-i muġān evşāf-ı la‘lin şıkdı engūrı

4. Gören ol sâ'id-i sîmînî na'l-i sürh̄le yürür
Şanur zerrîn varaklarla müzeyyen şem'-i kâfirî
5. Aşıl̄sa Nâdirî ol zülfe t̄a'n eyler riyâ ehli
Ne bilsün pest olanlar rütbe-i 'ulyâ-yı Manşûrî¹¹⁹

Ṭarzî

8A

Mef'ûlü/ Mefâ'ilü/ Mefâ'ilü / Fe'ülün

1. 'Āşık gözedür urmağa heb tîr-i nigāhı
Sen şakla haṭādan o cefâ-keşi ilāhî
2. Bir sînede biñ şu'le nice cilve-ger olsun
Zabt eylemişiz biz ṭatalım âteş-i âhî
3. Cā'iz ki ide rûz-ı cezâyı şeb-târ yek
Erbâb-ı dilûñ kevkeb-i baht-ı siyahı
4. Virmez gül-i hırşîde fenâ zevkin alanlar
Şahrâ-yı muḥabbetde biten huşk-ı giyâhı
5. Ṭarzî göresin reşk ideler tevbe-i piristâñ
Ol mücrime kim mesti-i 'aşk ola günahı

Ṭıflî Çelebi

9B

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

---

¹¹⁹Numan Külekçi, Ganizâde Nâdirî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şehnâmesi'nin Tenkidli Metni, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1985, s.279

1. Vireli bāğda revnağ gül-i āl üstine gül
Şeh-levendüm taķınur kırmızı şāl üstine gül
2. Hāşdur var ise sultān-ı bahāruñ gülşen
Jāle naķdini alur sāl be-sāl üstine gül
3. Mazhar-ı sīlī-i idbārı olurken aķır
Yine şad-pāre olur bād-ı şimāl üstine gül
4. Dāmen-efşān yetiş ey bülbül-i şūrīde yetiş
Çıkdı gülşende yine şāh-ı nihāl üstine gül
5. Dāğlar sīnede dil nālede gūyā ķodılar
Kāfes-i bülbül-i şūrīde-maķāl üstine gül
6. Şi'r-i üstāddaki gülleri seyr it Tıflī
Dökdü evrāķımı şan āb-ı zülāl üstine gül

Feyzī-i Kefevī

9B

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Dil-i bī-ıřķ şāhum mülke beñzer kim meliksizdür
Ėam-ı bīhūde bir ĥidmet durur kim döşeliksizdür
2. Lebūñ ĥakkāk eli tokunmamıř la'l-i bedahşāndur
Muşaffā dişlerūñ şol dūrre beñzer kim deliksizdür
3. Kelāmı şu'belendürse uzatma gel maķāmātı

Göñül āvāze-i hüsni o şūhuñ būseliksizdür

4. Serā-yı şî'ri ğayruñ cümle derme çatmadur ammā
Benim bünyān-ı ebyāt-ı şafā-baḥşum heliksizdür
5. Hemāñ bir tīĝ-ı cevher-dāra beñzer nükte-i Feyzī
Beterdür gerçi ta'n-ı düşmen ammā kim çeliksizdür¹²⁰

Şemsi Paşa

9A

Fe'īlātün/ Fe'īlātün / Fe'īlātün / Fe'īlün

1. Her kimüñ murĝ-ı dili düşdi hevā vü hevese
Anı şayyād-ı felek āl ile koydu kafese
2. Sīneye çekdi yine 'aks-i ruḥ-ı cānānı
Göreyin āyineyi uğrasun āḥir nefese
3. Dil-i 'uşşākı şikār itmege bindükde o yār
Seg-i kūyıyla beni bir yire tıksun ferese
4. Sīneye çekdim idi tıfl iken ağladı nigār
Koyuna girdi 'aceb mi kızcıkdur melese
5. Şemsiyā nūr-ı muḥabbet saña olmazsa delīl
Kūy-ı cānāna varılmaz katı yollar perese¹²¹

¹²⁰Muvaffak, Eflatun, Feyzī-i Kefevī Divanı, Tahlil-Metin, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003, s.374-375.

¹²¹ Mehmet, Akkaya, Şemsi Paşa Divanı İnceleme-Edisyon Kritikli Metin, Basılmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1992, g.368, s.586.

Parsā Efendi

9A

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Metā‘-ı ‘aşkıña naqd-i dil-i şeydāyı ben virdüm
Gurūr-ı hüsni saña āh ey hercāyı ben virdüm
2. Dehānuñ yād olundı eyledim tavşif rindānuñ
Bilinmezken o beyt-i muğlağa ma‘nāyı ben virdüm
3. Muħaldür çāk çāk itseñ dil-i maħrūnumu zīrā
Eñ evvel destiñe şemşir-i istiğnāyı ben virdüm
4. Esir oldum kemend-i zūlf-i yāra ihtiyārumla
Dil-i divāneye sermāye-i sevdāyı ben virdüm
5. Camuñ cem‘iyyetin dildāra yād itdim didi Şābir
O bezm erbābına hem sāğar-ı şahbāyı ben virdüm

Nergisī Efendi Nazīre-i Baķı

10B

Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Yanardı nār-ı gamla cism-i şad-pārem kebāb-āsā
Eger saķķā-yı çeşmüm dökmeyydi eşküm āb ne āsā
2. Çekilmez şehd-i la‘lünden süveydā-yı dil-i ‘āşık
Ne deñlü men‘ olınsa cān atar yine zübāb-āsā
3. Ne ma‘niler ne sözler mündericdür şafha-i dilde

Egerçi şüret-i zâhirde hāmūşam kitāb-āsā

4. Toķundukça hayāl-i ebruvānuñ rişte-i cāna
Fiğān eyler dil-i āvāre derdünden rebāb-āsā

5. Gezer elden ele ey Nergisī sāgar-şıfat şı'rüm
Neşāt efzā olur mażmūnı yārāna şarāb-āsā¹²²

Nergisī

10B

Mef'ülü / Fā'ilātün / Mef'ülü / Fā'ilātün

1. Rüstem tayanmaz 'aşka 'aşk özge kahramāndur
Tāb-āver şükühī haķķā ki pehlevāndur

2. Rind tehī sebūya sermāye-i sa'ādet
Yāķūt-ı cām bade-i la'l-i leb-i bütāndur

3. Bir kerre yār elinden cām-ı şarāb-ı gülgün
Alınsa naķd-i 'ömr-i cāvīde rāygāndur

4. Qalmazdı āb-ı dīde olmazdı tāb dilde
Cām-ı mey-i pey-ā-pey līkin meded-resāndur

5. Kibrite döndü cism-i zerd ü nizārum el-ħaķ
Ey 'ışķ-ı 'ālem-efrüz şem'-i ümīdi yandur

¹²² Bahir Selçuk, Şiir Mecmûalarında Nergisî'nin Türkçe Gazelleri ve Bu Gazeller Üzerine Bir Değerlendirme, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kasım 2014, Yıl 6, say.12, s.8-9

6. Gönlünde vü dilinde sensin çü Nergisînüñ
Fikrünüle pür-şafâdur zikrünüle şâdmândur

Nef'î

10A

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Fikr-i zülfüñ dilde tâb-ı sūz-ı 'aşkuñ sinede
Nârdur külhanda gūyâ mârdur gencînede
2. 'Āşkuñ gönlüne baq mir'âta baqmağsa ġarağ
Yoğdur ey meh ol şafâ ma'zūr tüt âyînede
3. Ağlası çarğa değışmezdük ânı ey hā'ce sen
Ger bulayduñ bulduğum ben hırğa-i peşmînede
4. Ğam ferağ gibi degül her dem gelür yoğlar beni
Olur elbette hağığat hemdem-i dîrînede
5. Qorğum oldur bir gün ey Nef'î yağar dünyâyı heb
Böyle qalursa eger sūz-ı muğabbet sinede¹²³

Velehū

10A

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

1. Bezm-i bahâruñ düzdi gül âyîn ü erkânın yine
Nergis alup cāmın el sürmekde dîvânın¹²⁴ yine

¹²³ Yard. Doç. Dr. Meitn Akkuş, Nef'î Dîvânı, Akçağ Yay., Ankara, 1993, gazel 101, s.330

¹²⁴ Dîvânın: devrânın

2. Țuramaz döner cām-ı Țarab dönmez mi ‘ahdından ‘aceb
Zāhid Țutar mı elde heb tesbīḥ-i mercānın yine
3. Ne cāme var ne pīreheḥ serve şalmıŝ yāsemen
Gül Țaŝra düşmüş perdeden açmış girībānın yine
4. Hüsni kemālũnde gülũḥ derdi ziyāde bülbülũḥ
Añmazsun ammā sünbülũḥ ḥāl-i perīŝānın yine
5. Her şi‘ri gerçi tā ezel düŝdükçe söyler bī-bedel
Nef‘inũḥ ammā bu ğazel zeyn itdi dīvānın yine¹²⁵

‘Arzī Dede

11B

Fe‘ilātũn / Fe‘ilātũn / Fe‘ilātũn / Fe‘ilũn

1. Seher geldi o meh ḥāneme ḥurŝīd gibi
Başladı sīnede dil ditremege bīd gibi
2. Rūzedār-ı ğam-ı hicrāna eriŝdi nāĝāḥ
ŝalımı ŝalımı ol naḥl-i ŝafā ‘ıyd gibi
3. Felege çıksa no’la zemzeme-i nūŝā-nūŝ
Ğamzesi aldı ele sazımı nāḥīd gibi
4. Olur elbette keŝā-keŝde küŝayıŝ ey dil
Var mıdur dest-i Țaleb daman-ı ümmīd gibi

¹²⁵ Nef‘ī Divanı, ğazel 103, s.331

5. Āfitāb oldu yine kevkeb-i bahtum ‘Arzī
Seher geldi o meh hāneme hūrşīd gibi¹²⁶

Nā’ili

11B

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Cān esīr-i nıgehūñ ğamze-i Nāhīd gibi
Dil hevā-hā~h-ı lebūñ meşreb-i Cemşīd gibi
2. İntizārum sanadur şubha dek ey mihr-i münīr
Berg-i hātırda olan şebnem-i ümmīd gibi
3. Sa‘y-ı bāzūsını gör zerre-i naçız-i dilūñ
Almağ ister seni āğūşuna hūrşīd gibi
4. Sensin ol naḥl-i ser-efrāz ki üftādelerūñ
Dökülür ayağuna berg-i hāzān-dīd gibi

¹²⁶ Prof. Dr. Gönül AYAN, Antepli ‘Arzī Mehmet Efendi, Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu, 22 Ekim 1999, Ayrıbasım, Gaziantep, 2000

Bu makalede ele alınan ‘Arzī Dede’nin bu gazeli ile incelediğimiz mecmuadaki aynı gazelin beyitleri arasında kelime farklılıkları bulunmaktadır. Gazelin tamamı buraya alınmıştır:

Seherī düşdi o meh hāneme hūrşīd gibi
Başladı ditremege sinede dil bīd gibi

Rūze-dār-ı ğam-ı hicrāna nümāyān oldu
Şalını şalını ol serv-i revāne ‘ıyd gibi

Āfitāb olsa nola kevkeb-i baht-ı siyehüm
Şu‘le-zār itdi mül-i.....be-ḥanemi ‘ıyd gibi?

Felege çıksa nola zezeme-i nūr-ı sürūd
Başladı nağmeye her bir müje nāhīd gibi

Olur elbette keşākeşde güşāyiş iy dil
Olmaya dest-i taleb dāmen-i ümmīd gibi

Āfitāb olsa nola kevkeb-i bahtum ‘Arzī
Şubḥ-dem geldi o meh hāneme hūrşīd gibi

5. Nā' ilī olmasa takrīb-i varak-süzī-i çarç
Mācerā-yı¹²⁷ dil-i pür-tābuñı tesvīd gibi¹²⁸

Velehū

11A

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Görindi tahta-i nerd-i emelde naqş-ı murād
No'la olursa der-i t̄ālī'-i huceste güşād
2. Miyān-ı dilber-i maqşūdı aldum āgūşa
Benümle söyleşemez şimdi zümre-i hussād
3. Görüldi dest-i taşavvurda sāgar-i ümmīd
Bu luḫfi sākī-i dehrūñ derūnum eyledi şād
4. Bu bezmgāh-ı cihānda şafāya 'ışk olsun
Mey-i muḫabbeti şun sākī herçi bād-ā-bād
5. Saña şafā görünür Nergisī bu gülşende
Niteki sīnede var bu hūlūş-ı māder-i zād¹²⁹

Bezmī

11A

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

¹²⁷ mācerā-yı: güft-güy-ı

¹²⁸ Nāilī Divanı, gazel 371, s.315-316

¹²⁹ Bahir Selçuk, Şiir Mecmûalarında Nergisî'nin Türkçe Gazelleri ve Bu Gazeller Üzerine Bir Değerlendirme, s.9-10

(Fā'īlātün)

(Fa'lün)

1. Hüsle olsa ruhuñ mihre muķabil ķabil
Halk anıñçün saña ey şuķ-ı şemā' il mā' il
2. Husrevā adın unutturduñ Nüşirevānuñ
‘Aleme gelmedi sen şāha mu‘ādil ‘ādil
3. Tır-i müjgānı firāķıla dilā ol şanemiñ
Turma ‘aşķ āteşine ķaddiñi yāķıl yāķıl
4. Bende kim şāha du‘ā ķılmasa dīvānedür ol
Olmağ istersen ol sultāna du‘ā ķıl ‘āķıl
5. Sāye-veş yāre haķā ise taķılmaķ Bezmī
Cānla anı ķabül eyle haķā ķıl tā ķıl

Min Ğazeliyāt-ı Vecdī Beg El-Merhūm

12B

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Ğam-ı zülfüñle āhumdan k'ola dūd-ı derün¹³⁰ peydā
İder destār-ı ‘ışķa sünbül-i bāğ-ı cünün peydā
2. Şu deñlü dāğ dāğ oldı derün kim eylesem girye
Olur vādī-i hayretde¹³¹ hezārān cūy-ı hūn peydā

¹³⁰ dūd-ı derün: derün

¹³¹ hayretde: hasretde

3. Düşerse katre-i hūn-ābe-i dāgum gülistāne
Olur şāh-ı gül üzre gönçe-i ter lāle-gūn peydā
4. Hezārān dil-i ham-ı zūlfinde giryāndur¹³² n'ola olsa
Çemenzār-ı ruḥunda berg-i şeb-būy-ı füsūn peydā
5. Bu tāze şī'r-i Vecdīye nazīre söyleyen evvel
Dil-i pūr-feyz ü ṭab'-ı pūr-ma'ānī eylesün peydā¹³³

Velehū

12B

Mef'ülü / Mefā'ülü / Mefā'ülü / Fe'ülün

1. Bir laḥza beni bī-ğam-ı yār eyleme yā Rāb
Bī-şevḳ u maḥabbet dili tār eyleme yā Rāb
2. Bu sīneyi kim maḥzen-i derd-i dil ü cāndır
Dünyā ğamına cāy-ı qarār eyleme yā Rāb
3. Nev-reste-gül-i āl gibi eyle şükūfte
Dāğ-ı dilimi köhne-bahār eyleme yā Rāb
4. Hālet-dih-i ıışḳ olmayıcak cür'ası ḳalbe
Rıtl-ı mey-i zevḳi dile bār eyleme yā Rāb
5. Vecdīye naşīb itmez isen verd-i vişālün
Her dem ānı āzürde-i hār eyleme yā Rāb¹³⁴

---

¹³² giryāndur: pinhāndur

¹³³ Vecdī Divanı, gazel 1, s.69-70

¹³⁴ Vecdī Divanı, gazel 2, s.70-71

Velehū

12A

Müfte‘ilün / Mefā‘ilün / Müfte‘ilün / Mefā‘ilün

1. Rūyuña eylesem nazār reng-i hayā niķāb olur
Gör ne siyeh-sitāreyem nūr-ı nigeh hiçāb olur
2. Āyine içre baksa ger ‘aksini hūy-feşān eder
Tāb getirmez āfitāb bir nigehine āb olur
3. Şanma derinde itdigūñ nāleler eylemez eser
Her ne du‘ā ki eyleseñ Ka‘bede müstecāb olur
4. Maḥv-ı vücūd iden ider cānını mahz-ı nūr-ı ‘aşķ
Arada ḥā’il olmasa sāyede āftāb olur
5. ‘ışk ile virdi Vecdīye zevķ-i derūnı¹³⁵ giryesi
Dilde bu neşve var iken āb daḥı şarāb olur¹³⁶

Velehū

12A

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Tūfān-ı sirişkim dime cūş-i yeme benzer
Bak çeşmime dāmānıma der yānıma beñzer
2. Bu ḥüsnle insāna yaķın olmasını gör

¹³⁵ zevķ-i derūnı: zevķ u sürür

¹³⁶ Vecdī Divanı, gazel 19, s.89-90

Pek az görülür böyle pîrî âdeme beñzer

3. Mey-hānede bî-kayd sifal ile mey içmek
Ne meclis-i Dārāya ne bezm-i Ceme beñzer
4. Zencîr-i maḥabbet çekerek geldi cihāna
Mecnûn ile dvāne gönûl tev'eme beñzer
5. Heb 'ıŝkla hem-meclis olan ehI-i cünündür
'Aql ol ḥarem-i insde nā-maḥreme beñzer
6. Taksîm idicek zühre bu şi'ri dedi 'İsî
Bu nazm eşer-i Vecdî-i mu'ciz deme beñzer¹³⁷

Velehü

13B

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Bütān kim sübḥamız zünnāra mensüb eylemişlerdür
Bizi el-ḥaḫ bu iḥsānile maḥcüb eylemişlerdür
2. Degildür cāy-ı müjgān āsitān-ı yār ey dīde
O dergāha per-i Cibrîli cārüb eylemişlerdür
3. N'ola gül-zār-ı 'ālem ser-be-ser beytü'l-ḥazen olsa
Bu Yūsuf-ḫal'atān dünyāyı Ya'küb eylemişlerdür
4. Baña 'uŝŝāk taḫlîd idemez cevre taḥammülde
Cefā-cūlar beni mānend-i Eyyüb eylemişlerdür

¹³⁷ Vecdî ivanı, gazel 20, s. 90-91

5. Hısāb-ı sıhr gūyān eyledikde kudsıyān Vecdī
Seni mu'ciz-dem olmak üzere maḥsūb eylemişlerdür¹³⁸

Velehū

13B

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Gāhī kelām-ı Iuṭf ü geh āzāra қа'ilüz
Fermān-ı 'ālī-i dehen-i yāre қа'ilüz
2. Ṭa'n-ı rakīb-i div nemek-pāş olmasun
Zaḥm-ı cefā-yı gamze-i ḥūn-ḥ'āra қа'ilüz
3. 'Arz-ı cemāl iderse seḥer geh bize o māh
Ḥāk-i derinde şubḥa degin zāra қа'ilüz
4. Vaşluñ müyesser olur ise naḩd-i cān ile
Ey Yūsuf-ı zamāne bu bāzāra қа'ilüz
5. Tek yāra cevr-i semtini¹³⁹ ta'lim itmesün
Her ne iderse çerḥ-i sitem-kāra қа'ilüz
6. Olmasa bāde-i leb-i la'li feraḥ-resān
Vecdī gubār-ı ḥaṭ ile efkāra қа'ilüz¹⁴⁰

Velehū

13A

¹³⁸ Vecdī Divanı, gazel 21, s.91-92

¹³⁹ cevr-i semtini: cevr-i sitemini

¹⁴⁰ Vecdī Divanı, gazel 25, s.94-95

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün

1. Hınçer-i ğamzede biz çęşme-i hayvān buluruz
Günde biñ kerre helāk eylese biñ cān buluruz
2. Görürüz zülf-i perīşānı içinde ruħını
Leylet-ül-Ķadrde hūrşīdi nümāyān buluruz
3. Tırra-i kākül-i ham-der-ħamını çözdikçe
Hāk-i pāyinde niçe dilleri ğaltān buluruz
4. Hicr-i la‘liyle o ğavvāş-ı yem-i eşküz kim
Şadef-i dīdede dürr yerine mercān buluruz
5. Mürĝ-i āteş-nefsüz seyr-i ğülistān itsek
Ĝül-i ümmīdimizi āħker-i sūzān buluruz
6. Yoklasaķ mülket-i ma‘müre-i şı‘r ü siħri
Taħt-ı i‘cāzda Vecdī-i Süleymān buluruz¹⁴¹

Velehū

13A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. O küh-ı derd kim aña dil-i nā-şād ayak başmış
Ne zaħm-ı tīşe görmüşdür ne hūd Ferhād ayak başmış
2. Degildür dāĝ-ı nev sīnemde naķş-ı pāy-ı hūnīndür¹⁴²

¹⁴¹ Vecdī Divanı, gazel 27, s.96-97

¹⁴² hūnīndür: hūnīdür

Gelüb kıatl-i dile ol ğamze-i cellād ayak başmış

3. Derün-ı dilde gördüm neşve-i cām-ı neřāt ey ğam
Yetiş kim mülk-i hāř-ül-hāř-ı ışka yād ayak başmış
4. Degil kākül idüb kaşd-ı řikār-ı āhuvān-ı dil
Ėarim-i Ka'be-i Ėüsne iki řayyād ayak başmış
5. Temāřā-yı Ėırā-ı kıadd-i yāre intizār eyle
Çemende Ėařır olunca tırmağa řimřād ayak başmış
6. Tekāpü-yı zemīn-i nev saña mağşüşdur Vecdī
Bu vādīyi ne bulmış var ne bir üstād ayak bařmıř¹⁴³

Velehü

14B

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Ey dil ğam-ı Ėīsü-yı ruĖ-ı yārda kıalduñ
Ėayd-ı şanem ü ıukde-i zünnārda kıalduñ
2. Ey cān yolına çıķmaĖa kıādir mi degilsüñ
Kim Ėasret ile sīne-i efkārda kıalduñ
3. Ey dīde bakub rüyine Ėaıtında eyleřdüñ
Ėül ister iken keş-me-keş-i Ėārda kıalduñ
4. Ey bülbül o Ėül zīb-i ser-i bü'l-heves oldu
Sen bī-Ėaber eĖĖān ile Ėül-zārda kıalduñ

¹⁴³ Vecdī Divanı, gazel 31, s. 102-103

5. Ey ‘aql baña reh-ber idüñ semt-i halāşa
Sen de tutilub zülf-i siyehkārda kalduñ
6. Ey kıadd-i dü-tā geçmedüñ ebrü hevesinden
Kec tır gibi dest-i kemāndārda kalduñ
7. Ey hüsn-ārā ehl-i sühan heb saña müştāk
Sen Vecdī-i hoş-tab‘ u hoş-āşārda kalduñ¹⁴⁴

Velehü

14B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Sinede bir şüh-ı mest-i kec-külāh ister gönül
Bā‘iş-i āh-ı nedāmet bir günāh ister gönül
2. Sāye-veş pā-māl ü Mecnūn gibi meftūn olmağa
Serv-ıadd bir dilber-i āhū-nigāh ister gönül
3. Şem‘-i bezm-i derd ü mihr-i rüz-i gam bir dilberi
Ārzü eyler ne hürşid ü ne māh ister gönül
4. Gülşen-i dehrüñ güline sünbüline kim baķar
Rüy-ı āl ü tırta-i zülf-i siyāh ister gönül
5. Olmış iken nā’ıl-i kemter-nigāh-ı iltifāt
Ruşsat-ı būs ü kenārı gāh gāh ister gönül

¹⁴⁴ Vecdī Divanı, gazel 34, s. 105-106

6. Ol büt-i 'ālī-cenāb ü ser-keşüñ bilmez miyüm
El irüşmez vaşlına ammā ki āh ister gönül

7. Eski rüsvālıklar ey Vecdī gelüb yāda yine
Nam ü neng-i 'işmeti etmek tebāh ister gönül¹⁴⁵

Beyt Velehū

14A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Neşve-dār-ı bāde-i gül-reng-i 'aşk-ı dilberüz
Ne şarāb-ı arguvān lāzım bize ne cām-ı Cem¹⁴⁶

Velehū

14A

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Nigāh-ı mest mi tır-i kazā mıdur bilmem
Bürehne-hançeri kaşdı baña mıdur bilmem
2. Esir-i kakülinün ıztırābına bā'is
Neşim-i āh mı bād-ı şabā mıdur bilmem
3. Beni getürmez o her-cāyī yādına hergiz
Lisān-ı 'ışkda nāmum vefā mıdur bilmem
4. Ruḥunda hāl mi yoḥsa nezāreden qalmış

¹⁴⁵ Vecdī Divanı, gazel 35, s.106-107

¹⁴⁶ Sebahaddin Sarı, Vecdī Divanı (Tenkitli Metin), Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1993; Doç. Dr. Ahmet Mermer, XVII. Yüzyıl Dīvān Şairi Vecdī ve Dīvānçesi Her iki eserde de bu müfrede rastlanmamıştır.

Sevād-ı çeşm-i dil-i mübtelā mıdur bilmem

5. Dem-i Mesîh o lebûñ hastesi midür Vecdî
Senûñ sözüñdeki hüsni edâ mıdur bilmem¹⁴⁷

Velehû

15B

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün

1. Benümdür nevbet-i feryâd bülbüller hamûş olsun
Fiğānum ehl-i 'ışka māye-i cûş u hurûş olsun
2. Dirîğ itme dil-i mehcürdan cām-ı mey-i vaşluñ
Yeter çekdi humār-ı gam biraz da bāde-nüş olsun
3. Gelüb menşür-ı haţ men' eyledi 'uşşākı la'linden
Yasağ oldı şarāba hâţır-ı ahbāb¹⁴⁸ hoş olsun
4. Dil-i 'uşşāk şaf şaf muntazırdur nağd-i cān der-kef
Nihāl-i kıdd-mevzūnuñ yine cilve-fürüş olsun
5. Baña ta'n itdüğü bir bir gelür heb yādına¹⁴⁹ Vecdî
Benüm gibi hele Rāmî de derd-i 'ışka dūş olsun¹⁵⁰

Velehû

15B

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

¹⁴⁷ Vecdî Divanı, gazel 38, s. 109-110

¹⁴⁸ haţır-ı ahbāb: hâţır-ı zühhād

¹⁴⁹ yādına: başına

¹⁵⁰ Vecdî Divanı, gazel 51, s.123

1. Nice vaşf itsün o şūh-1 dil-i hoş-dem ne disün
Mişli yok beñzedecek hüsni müsellem ne disün
2. Ne niyāze mütehammil ne recādan maḥzūz
O perīye nice söz söylesün ādem ne disün
3. Her kişi dil-berinüñ luṭfinı vaşf itdükde
Ey cefā-cū dil-i bī-çāre-i pür-ğam ne disün
4. Namına mürde iken virdi ḥayāt-1 ebedī
Āb-1 ḥayvān dimesün bādesine Cem ne disün
5. Kōmaduñ söz yeri i'cāz-1 sūḥanda Vecdī
Böyle mu'ciz-nefese 'līsī-i Meryem ne disün¹⁵¹

Velehū

15A

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. 'Uşşāk-1 zārı kırmada ḥaṭṭ-1 siyāh-1 nev
İmdād-1 hüsne geldi yine bir sipāh-1 nev
2. Ey kīne-cū bu eski bağışlar degül bize
Çeşm-i siyāha ola mübārek nigāh-1 nev
3. Ğamzeñ ki tāze şerḥāyı cāna irişdürür
Āmed şud-1 ḥayāle açar şāh-rāh-1 nev

---

¹⁵¹ Vecdī Divanı, gazel 49, s.121

4. Nev-Iāle-zār-ı dilde şalınsuñ ne hūb olur
Kadd-i nev ü hırām-ı nev ü cilve-gāh-ı nev
5. Tāb-ı ruhuñla āteş-i gam tazelenede
Tutsa ‘aceb mi ‘ālemi ger dūd-ı āh-ı nev
6. Vecdī o māh-rūnuñ¹⁵² ele alsa zūlfini
Her nāhun-ı benānı olur reşk-i māh-ı nev¹⁵³

Velehū

15A

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Şarāb köhne vü sākī-i hānde-rū tāze
Olursa eski dime nola ārzū tāze
2. O nev-resīde düşüb dillere yine oldı
Miyān-ı ehl-i mahabbetde güft ü gū tāze
3. O kadd ü hadd ü haṭ-ı ‘anberīn ne hoş düşmüş
Nihāl tāze vü gül tāze reng ü bū tāze
4. Nice taḥammül ider [türktāz-ı]¹⁵⁴ gamzeye dil
Niyāz köhne-zemīndir o kīne-cū tāze
5. Bu şi‘r-i pāk berāber degülse Bākīye
Budur tefāvüti Vecdī o köhne bu tāze¹⁵⁵

¹⁵² māh-rūnuñ: māh-rūyuñ

¹⁵³ Vecdī Divanı, gazel 54, s.126

¹⁵⁴ Anlam ve vezin gereği kelime bu şekilde okunmuştur. Metinde kelime ‘türk ü tāz’ şeklindedir.

¹⁵⁵ Vecdī Divanı, gazel 60, s.132-133

Velehū

16B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. asdı cān almadur ol zālim eger dād itse de
Şād-ı mürg itmek murād eyler beni şād itse de
2. Dil-nüvāz olmaqla gamzeñ terk-i bī-dād eylemez
Müslimān olmaz o kāfir Ka'be bünyād itse de
3. Bī-ğaraż şanma nigāh-ı lu ü cevr-āmīzini
Vaf-ı nāz eyler dil-i vīrānum ābād itse de
4. Bend-i zülfinden halāş olsa düşer zencire dil
ış āzād eylemez ol yār āzād itse de
5. adrümi yārān bilür ben hod-sitālık eylemem
Şi'rümi Cibril-i Vecdī zeyl-i evrād itse de¹⁵⁶

Velehū

16B

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Varursañ ey şabā ol zülf-i şeb-gūna selām eyle
Düşerse hem dil-i maħbūs ü maħzūna selām eyle
2. Saınsun āteşimden nüh-revāın eylerüm sūzān
Beni incitmesün ey āh-ı gerdūna selām eyle

¹⁵⁶ Vecdī Divanı, gazel 59, s. 131-132

3. Yine deşt-i cünün hâli degildür söyle şād olsun
Var ey feryād benden rûh-ı Mecnûna selâm eyle
4. Di biz çekdük ümîd-i meyve-i vaşlından anuñ¹⁵⁷ el
Yoluñ uğrarsa ger ol nahl-i mevzûna selâm eyle
5. Hâṭ-ı nev-hîzi medhın itdi fermân la‘li ey Vecdî
Meded imdâda gelsün tâze maẓmûna selâm eyle¹⁵⁸

Velehû Nazîre

16A

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. Dil-i çeşm-âşinâ sāmân ile bîgâne olmaz mı
Hemîşe mest ile ülfet iden mestâne olmaz mı
2. Havâ hoş her taraf gül-zâr bülbül zâr gül ḥandân
Bu esbâb-ı cününü seyr iden dîvâne olmaz mı
3. Kenâr-ı âb u sâķî tâze vü mey köhne dil pür-şevķ
Bu bezme tevbeler nuķl ü vera‘ peymâne olmaz mı
4. Mey anda dilber anda cümle yârân-ı şafâ anda
Geçüb cennetden âdem sâķin-i mey-ḥâne olmaz mı
5. Sebû zânüde sāġar elde yâr âġuş-ı vuşlatda
Bu tarz-ı ḥâş ile meclis ‘aceb rindâne olmaz mı

¹⁵⁷ anuñ: ey eşķ

¹⁵⁸ Vecdî Divanı, gazel 63, s.135-136

6. Açılmış gül gibi ruhsarı¹⁵⁹ âteş-bār olub meydēn
Gönül hem bülbül-i şūrīde hem pervāne olmaz mı
7. Bu maḥsūd-ı ṭabāyı⁶ sözleri kande bulursun¹⁶⁰ sen
Küdūret virmeseñ Vecdī dil-i yārāna¹⁶¹ olmaz mı¹⁶²

Ḳıṭ‘a Velehū

16A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Sırışk-ālūde itmek ḥūn-ı çeşmi kār-ı cān mıdur
Mey-i puḥte eyle olmaz dāne-i engūr bir yerde
2. Gönül çeşmüñle ben ğamzeñle hem-bezm¹⁶³ olmaḳ a‘lādur
İki mestāne bir yerde iki mestūr¹⁶⁴ bir yerde
3. Muḥabbet bende dil sende nice bezm-i şafā olsun
Ki mey bir yerde ḳalmıḫ sāġār-ı billūr bir yerde¹⁶⁵

Min Ğazeliyāt-ı ‘İşmetī Efendi Raḫmetullah

17B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. İderdi merḫamet ol ğamze-kār-ı nāz baña
Vereydi baḫt eger ruḫşat-ı niyāz baña

---

¹⁵⁹ ruhsarı: pehlū-ruḫ

¹⁶⁰ bulursun: bulursuñ

¹⁶¹ Dil-i yārāna: ‘aceb yārāna

¹⁶² Vecdī Divanı, gazel 69, s.141-142

¹⁶³ hem-bezm: bezm

¹⁶⁴ mestūr: maḫmūr

¹⁶⁵ Vecdī Divanı, ḳıṭ‘a 6, s.151-152

2. Zebān-ı lālimi bīgāne-i niyāz itdi
Cefālar eyledi bu çarḥ-ı ḥīle-bāz baña
3. Neden bilürdi dil āyīn-i bezm-i dildārı
Açılmasaydı eger perde-dār-ı rāz baña
4. Nigāh-ı mihr ü vefā zanneder gören ammā
Ne gūşeler ider ol çeşm-i fitne-sāz baña
5. Henüz ‘İşmetiyā mest-i cām-ı pīşīnim
Neler şunar daḥı sākī-i dil-navāz baña¹⁶⁶

Velehū

17B

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Ḥūn-āb-ı dil ki dīde-i giriyāne çıkdı heb
Emvāc-ı derd sāḥil-i dermāne çıkdı heb
2. Zīr-i zemīn-i sīnedeki rīze seng-i ğam
Seyl-āb-ı eşk-i çeşm ile meydāne çıkdı heb
3. Bir kārīvān ki eyledim andan ümīd-i feyz
Peymāne-i gurūr ile mestāne çıkdı heb
4. Ḥūn-ı cigerle besledim ol naḥl-i nāzı ḥayf
Bār-ı vişāli bir iki nādāne çıkdı heb

¹⁶⁶ Haluk İpekten, ‘İşmeti Dīvānı (Edisyon Kritik), Baylan Matbaası, Ankara, gazel 1, s. 35

5. Tūmār-ı ğamda ‘İşmetiyā hātem-i dilūñ
Naķş-ı hıred firībi ğarībāne çıķdı heb¹⁶⁷

Velehū

17A

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Bezme rindān mey-i sāğarla keder virmezler
Āfitāb olsa gelen meclise yer virmezler
2. Şehr-i ‘işķuñ ezeli resmi budur kim anda
Şeb-i deycūr-ı ğama tāb-ı seher virmezler
3. ‘İşķ da‘vāsın idenler zurefādur şimdi
Her cefā-cū güzelūñ yolına ser virmezler
4. Hūbdur şöhet-i yārān ne kaçarsın zāhid
Saña sāğar yerine hūn-ı ciĝer virmezler
5. ‘İşmeti serzeniş-i dehre taħammül nice bir
Derd ü ķahrın çekene ‘ömr-i diĝer virmezler¹⁶⁸

Velehū

17A

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Hemişe kendüyi dil böyle nāl edüp neyler
Vişāle ķāre bulunmaz hıyāl idüb n’eyler

¹⁶⁷ ‘İşmeti Divanı, gazel 2, s. 36

¹⁶⁸ ‘İşmeti Divanı, gazel 7, s.39-40

2. Nüvîd-i luṭf şorarmış nesîm la'inden
O genc-i rāza açılmaz su'âl idüb neyler
3. Nazîr olur mı felekde o çâr ebrûya¹⁶⁹
Hilâl kıaddini bî-hûde dâl idüb neyler
4. O şeh-suvâr ider çünkü bir nigâhı dirîğ
Varub nikâbına dil rûy-mâl idüb neyler
5. Ser-i rehinde görüb 'İşmetî-i zârı demiş
Bilinmedük nesî var 'arz-ı hâl idüb neyler¹⁷⁰

Velehû

18B

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Fenâsın 'âlemüñ gûş itmeyüb efsâne şanmışlar
Cem ü Key 'işret-i yek-rûzeyi âyâ ne şanmışlar
2. Kitâb-ı hüsnden harf-ı vefâyı eylemişler hakk
Anı nâ-âşinâyân-ı hevâ bigâne şanmışlar
3. Bu demde zevk u şadî hâtıra gelmek umulmaz mı¹⁷¹
Meger dil hânesin vîrân görüb meyhâne şanmışlar
4. O ser-keş bakmayup 'uşşâka geçmiş kîn ü nahvetle
Anı ol sâde-levhân şîve-i mestâne şanmışlar

¹⁶⁹ o çâr ebrûya: meger o ebrûya

¹⁷⁰ 'İşmetî Divanı, gazel 8, s.40-41

¹⁷¹ umulmaz mı: umulmazdı

5. Gelüp bî-bāk rū-māl eylemiřsün pāy-ı dildāre
Seni meclisde yārān ‘İşmetî dîvāne řanmıřlar¹⁷²

Velehū

18B

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. ‘Arz-ı sūz itmekde yāre eřk ü āhum bir midür
Ketm-i rāz itmekde nālemle nigāhum bir midür
2. Ehl-i dil ey māh müřtāk-ı cemālūñdür senūñ
Seyre çık gör kim nevā-yı āh-ı řāhum bir midür
3. Rūy-ı dil göstermedi bir kerre mir’āt-ı hayāl
Yoşsa bilmem çarhile başt-ı siyāhum bir midür
4. Her řirārı āhımuñ bir ařker-i cān-sūz olur
Dehr ğadr etsün de görsün dād-ı ħāhum bir midür
5. ‘Afv-ı küřtāhî o ser-keşden umulmaz ‘İşmetî
Āsitānında meger cürm ü günāhum bir midür¹⁷³

Velehū

18A

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Rāyic olmaz her zamān naşd-ı temennā böyledür

¹⁷² ‘İşmetî Divanı, gazel 10, s.42

¹⁷³ ‘İşmetî Divanı, gazel 15, s.45-46

Ağlama ey h̄āce kim ümmīd-i dünyā böyledür

2. Hem yaqar pervānesin hem sūz-ı dil ızhār eder
Muqtezāy-ı meşreb-i şem‘-i şeb-āra böyledür
3. Eşk-i gül-gūnum yeñilmez dostum ma‘zūr tut
Gireye-i bī-ihtiyār-ı nā-şikībā böyledür
4. Olsa bir lahza eger şüret-nümāy-ı arzū
Yine maḥv eyler hemān bu çarḥ-ı mīnā böyledür
5. ‘Ālemūñ bir fikre şāliḥ kārı yoqdur ‘İşmetī
Vaż‘-ı nā-sāz-ı cihān ya şöyledür ya böyledür¹⁷⁴

Velehū

18A

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Çarḥ mihr āyīnesin ḥalka dem-ā-dem ne tutar
Ābda ‘aks-i hümā görse de ādem ne tutar
2. Ser-girān olma gönül bezm hoş-āheng ise de
Hele gör daḥi pes-i perdede ‘ālem ne tutar
3. Ber-murād olmağa yoq sende teveccüh ey dil
Deşt pür-şayd velī dām ferāhem ne tutar
4. Naqd-i cān ile aña ben de iderdüm raġbet
Manşīb-ı mihr ü muḥabbet hele bilsem ne tutar

¹⁷⁴ ‘İşmetī Divanı, gazel 23, s.51-52

5. ‘İşmetī miḥnet-i eyyām ile nāl oldı beden
Bī-vücūd itdi beni dehr teb-i ğam ne ıtar¹⁷⁵

Velehū

19B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Bahār geldi bu faşl-ı ferāḥ-fezā düşmez
Kenāre ‘azm idelüm böyle bir hevā düşmez
2. Şemīm-i zülfin umardım nesīmden gördüm
Ānuñ da üstine hiç bŷy-ı aşinā düşmez
3. Cihānda devlet ānuñ kim esīr-i zülfi ola
Her ādemüñ serine sāye-i hümā düşmez
4. Bu rŷzgārda bir pāyidār var mı ‘aceb
Niçŷn ıturur bu kuhen-saķf-ı āsiyā düşmez
5. Metā‘-ı şevķ kesād ŷzre ‘İşmetī şimdi
Dŷkān-ı dehrde bir cām-ı pŷr-şafā düşmez¹⁷⁶

Velehū

19B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Gönŷl bu neşvede hiç bī-ğam olmaduñ gitdŷñ

¹⁷⁵ ‘İşmetī Divanı, gazel 29, s.55

¹⁷⁶ ‘İşmetī Divanı, gazel 43, s.65

Bahār ile gül ile hurrem olmaduñ gitdüñ

2. Çemende gülle nihānī şafāda bād-ı şabā
Sen ey hezār buña maḥrem olmaduñ gitdüñ

3. Şitābe neydi sebep böyle ey berīd-i ḥayāl
Geline zaḥm-ı dile merhem olmaduñ gitdüñ

4. Tekāsül itmedi ḥidmetde rüzgār ammā¹⁷⁷
Yine cihānda göñül ādem olmaduñ gitdüñ

5. Eder mi ‘afv meger ‘İşmetī seni ey baḥt
Zemān-ı ğamda aña hem-dem olmaduñ gitdüñ¹⁷⁸

Velehū

19A

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün

1. Mest itdi beni tā o kadar bāde-i nāzuñ
Şimdi çekemem kaṭresini cām-ı niyāzuñ
2. Dīvāne midür dil ki ola beste-i mihri
Bir sencileyin dilber-i aġyār-nevāzuñ
3. Bilmez ki ider devlet-i pā-būsuñı taḫrīb
Alçaḫler egerçi dili ğīsūy-ı dirāzuñ
4. Bāl ü per-i pervāneyi yaḫmak mıdur ancak

¹⁷⁷ ammā: henüz

¹⁷⁸ ‘İşmetī Divanı, gazel 47, s.68

Ey şem‘i şeb-ārā eşer-i sūz u güdāzuñ

5. Baħş itmeği o ‘İşmeti-i zār ile zāhid
Fehm eyleyi gör ‘āķıbetin ‘ıřķ-ı mecāzuñ¹⁷⁹

Velehū

19A

Mefā‘ilūn / Fe‘ilātūn / Mefā‘ilūn / Fe‘ilūn

1. İdüb nedīmini ħār inledür hezārını gül
‘Aceb alur mı şanur ħüsninūñ bahārını gül
2. Hezār-ı zārınūñ etsün ħazer ğubārından
Zamān olur göremez pāyinūñ ğubārını gül
3. İçer şafā ile bir cām-ı lāle-ġūn ammā
Çeker o bir adeħūñ bir sene ħumārını gül
4. Anūñ da cāmın ider tünd-bād-ı dehr-i şikest
Şafā ile geçürür şanma rūzgārını gül
5. Şeh-i bahār gelür deyü ‘İşmeti bāġa
İder nesīm-i seġer ferş-i reh-ġüzārını ġül¹⁸⁰

Velehū

20B

Mefā‘ilūn / Mefā‘ilūn / Mefā‘ilūn / Mefā‘ilūn

¹⁷⁹ ‘İşmeti Divanı, gazel 49, s.69-70

¹⁸⁰ ‘İşmeti Divanı, gazel 51, s.71

1. Ğubār-āsā o dem kim reh-güzāruñdan mürūr itdüm
Alub gīsūy-ı müşgīn-tārınuñ bŷyın Һuzūr itdüm
2. Dögünsem nice müddet veçhi var seng-i melāmetle
Niçün ben kendümi Һāk-i derinden böyle dŷr itdüm
3. Meger sermest imiş huşyār şandum ol sitemkārı
Zemānsız söyledüm derd-i dil-i zārı Һuşŷr itdüm
4. İştüdüm bende-i mehcŷrını yād eylemiş bir gün
‘Aceb bilsem ne yüzden Һātır-ı yāre Һuţŷr itdüm
5. Bu şeb ol māh-runuñ ‘İşmetī vaşlın Һayāl itdüm
Açıldı Һātır-ı maħzŷnum ilķāy-ı sŷrŷr itdüm¹⁸¹

Velehŷ

20B

Mef‘ŷlŷ / Mefā‘ilŷ / Mefā‘ilŷ / Fa‘ŷlŷn

1. Geldŷkde Һaţuñ ‘āşıķuña nāz idemezsŷn
Mānend-i hŷmā evcde pervāz idemezsŷn
2. Gāhī egilŷb gŷşına der ol Һaţ-ı nev-ĥız
Şimden gerŷ sen şıveye āĝāz idemezsŷn
3. Bu tarz-ı bed-āheng-i dil-āzār ile ey dil
Bu bāĝda bir bŷlbŷli dem-sāz idemezsŷn
4. Kendŷñ yeñemezsŷn bilŷrŷm meşrebŷñ ey dil

¹⁸¹ ‘İşmetī Divanı, gazel 53, s.72-73

Nūş-ı meye āġāz idicek az idemezşün

5. Şad rıtl-ı girān olsa çeker ‘İşmetī-i zār
Sākī anı sen mest-i ser-endāz idemezşün¹⁸²

Velehū

20A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Dirseñ ey dil çeşm-i bahtuñ derd-i hicrān görmesün
Kānlu yaşuñ sil nigāh itdükçe cānān görmesün
2. Tārmār eyler hemān evrāk-ı ‘ıyşı rūzgār
Bir ser-āmed ğonceyi bir laħza ħandān görmesün
3. Eyleme zūlfüñ perīşān tā be-sāmān dilleri
Çeşm-i bed-bīn-i ‘adū ħāk ile yeksān görmesün
4. Yād idüb zūlfüñ hemān bī-hūş olur āşüfte dil
Bāġda bī-çāre bir serv-i perīşān görmesün
5. Sūz-ı dilden kōpmadır bu şı‘r-i rengīn ‘İşmetī
‘Arz iderseñ ehline ‘arz eyle nādān görmesün¹⁸³

Velehū

20A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

¹⁸² ‘İşmetī Divanı, gazel 62, s.79

¹⁸³ ‘İşmetī Divanı, gazel 63, s.80

1. İtmesün mi murğ-1 dil kendin perîşân her zamân
Tünd-bād-1 ğam güzergâhında tutmuş âşiyân
2. Ol siyeh-mest âfetüñ şimdi kim uğrar yanına
Ġanzeler hünîn cebîn pür-çin ebrûlar kemân
3. Bâde-i gül-rengde gūyâ bilürin her habâb
Nev-‘arūs-1 câme kırmış la‘l-gün bir sâyebân
4. Olmadı bir ğonçe hergiz zîb-i destâr-1 emel
Gülşen-i ümmîdden bir gül kıoparmaz bâğbân
5. Yüz sürülmez pâyine ol nâzenînüñ ‘İşmetî
İtmeyince cismüñi yıllarca hâk-1 âsitân¹⁸⁴

Velehü

21B

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Fâriğ olmam âhumdan¹⁸⁵ dildâre kâr itmezse de
Süzîş-i dildür ğaraż yâr i‘tibâr itmezse de
2. Sen hemân ayrılma ey dil reh-güzâr-1 yardan
Pây-mâl-i esb-i nâz eyler şikâr itmezse de
3. Uĝrasa murğ-1 hadengi şâd olur dil bir zamân
Âşiyân-1 sîne de bir dem kıarâr itmezse de

¹⁸⁴ ‘İşmetî Divanı, gazel 66, s.82

¹⁸⁵ âhumdan: nâleden

4. Gāh olur ‘uṣṣāḳı cānından ider bīzār ‘ıṣḳ
‘Uzlet eyler yārdan terk-i diyār itmezse de
5. ‘İṣmetī pā-māl-i cev̄r olmak yeter ‘izzet dile
Baht anı çeşm-i zaḥm-ı zūlf-i yār itmezse de¹⁸⁶

Velehū

21B

Mef‘ülū / Fā‘ilātū / Mefā‘ilū / Fā‘ilün

1. Olursa dilde n’ola dāğ-ı ārzū tāze
Henüz açıldı o gül daḡı reng ü bū tāze
2. Bu demde içmemeye çare var mıdur ādem
‘Ale’l-ḡuṣūṣ ola sākī-i ḡande-rū tāze
3. ‘Aceb ne yüzden olur ‘arz-ı ḡāl-i ḡayrānum
Daḡı o ṣūḡ-ı nev-āyīn-i tünd-ḡū tāze
4. Çekildüğine göre yār minneti bārī
Olaydı çarḡ-ı kuhen-sāl-i fitne-cū tāze
5. Cefā-yı dehr ile gelmekde ‘İṣmetīye fütūr
Her āyine bed-ḡāh u herze-gū tāze¹⁸⁷

Velehū

21A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

¹⁸⁶ ‘İṣmetī Divanı, gazel 79, s. 90

¹⁸⁷ ‘İṣmetī Divanı, gazel 86, s. 95

1. Sūzım artar ol şeh-i bī-dād ger dād itse de
‘ışk ider kārın dil-i vīrānum ābād itse de
2. Sūz-ı dil bulmaz sūkūn ūstād-ı ŝīrīn-kār-ı ‘ıŝk
Her bun-ı mūyumda bir ser-çeşme bünyād itse de
3. Çāre var mı Kays kadrin¹⁸⁸ bulmağa āşüfte-dil
Bāğda gün başına bir serv āzād itse de
4. Ehl-i bezm efsürde dīlber mest ‘āşık neylesün
Gūş olunmaz nağmesi biñ kerre feryād itse de
5. Rūzgārımdan hele bulmam teselli ‘İşmetī
Kendüyi zūr eyleyüb ihsāne mu‘tād itse de¹⁸⁹

Velehū

21A

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Bāzū-yı baht eger pür iderse kemānumı
İster verā-yı kāfa kusunlar nişānumı
2. Bī-hūde gerd-i evc-i ğamum rūzgārdur
Bir ārzū ile kumuşum āşiyānumı
3. Ğarķ-āb-ı eşk ü āteş-i emvāc-ı hasretim
Hāl eylesem bu remzi kim anlar zebānumı

¹⁸⁸ Kays kadrin: feyz-i kadrin

¹⁸⁹ ‘İşmetī Divanı, gazel 90, s. 97-98

4. Derd-i dile bulunmadı bir çāre-sāz hayf
Hengām-ı ‘izz ü nāze düşürdüm zamānumı
5. Elbette ‘İşmetī görünür sāhil-i ümīd
Mühlet virüb Hūdā eger almazsa cānumı¹⁹⁰

Ġazeliyāt-ı Bahāyī Efendi El-Müftī

22B

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Ruḥsār-ı yārda haṭ-ı ‘anber-şiken biter
İ‘cāz-ı hüsndür ki gül üzre çemen biter
2. Düşdikçe pāyine nem-i eşkülme hūn-ı dil
Bāğ-ı ruḥında geh gül ü geh yāsemen biter
3. Tūbā-şifat hacālet ile ser-fürü ider
Naḥl-i emel ki ḥāk-i dil-i zārdan biter
4. Gitdükce nefḥa-i dem-i üstād-ı feyz ile
Şaḥn-ı dilümde tāze nihāl-i semen biter
5. Ser-sebz ü hurrem itdi cihānı nesīm-i luṭf
Bilmem Bahāyī toḥm-ı ümīdüm kaçan biter¹⁹¹

Velehū

22B

¹⁹⁰ ‘İşmetī Divanı, gazel 108, s. 109-110

¹⁹¹ Doç. Dr. Harun Tolasa, Şeyhülislam Bahayī Divan’ından Seçmeler, İstanbul,1979, gazel 4, s. 178

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Nālān iden beni o haṭ-ı sebz-i 'izārdur
Feryād-ı 'andelibe sebep nev-bahārdur
2. 'Azm itdi kişver-i 'ademe cān-ı mübtelā
'Aşkuñ 'ilacı gördü ki terk-i diyārdur
3. Şol cāme-i belā k'ola berdüş-ı ehl-i derd
Bir¹⁹² 'āşık-ı belā-zedeye müste'ārdur
4. Yāruñ tecelliyātunı şad-güne eyleyen
Āyine-i dilümde olan inkisārdur
5. Āhir bu cism-i zerd ü nizārı tebāh iden
Mānend-i şem' girye-i bī-ihtiyārdur
6. Derd¹⁹³ olsa eşk-i çeşm-i Bahāyī 'aceb degül
Bisyār olan güherse de bī-i'tibārdur¹⁹⁴

Velehü

22A

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. 'İtāb-ı la'l-i nābuñdan gönül pür-piç ü tāb olmaz
Bilür kim kān-ı āteşden çıkan hañçerde āb olmaz
2. Yıkılmaz dil pey-ender-pey çekerken cām-ı āzāruñ
Bu bezmüñ bāde-nüşı mest olur ammā hañarāb olmaz
3. 'Aceb mi küştegān-ı küy-ı dilber bī-şumār olsa
Şehidān-ı belā-yı 'aşka mahşerde hisāb olmaz

---

¹⁹² bir: bu

¹⁹³ derd: hār

¹⁹⁴ Bahayî Divanından Seçmeler, gazel 9, s. 188

4. Şakınsun seng-diller pertev-i hüsni¹⁹⁵ cemâlünden
Ki o pür táb-ı hüsne dil degül tağlarda táb olmaz
5. Bahâyî her ne emreylerse ol şâhenşeh-i hübân
Ser-i teslîm-i hâk-i ‘acdden gayrı cevâb olmaz¹⁹⁶

Velehû

22A

Mef‘ülü / Fā‘ilâtü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Bülbül ki oldı nağme-serâ-yı harîm-i gül
Meyl eyledi açılmağa tab‘-ı selim-i gül
2. Geldi o dem ki çarlı ide nâfe-i Tatâr
Büy-ı bahâr-ı nefha-i ‘anber-şemîm-i gül
3. Bil kâdr-i bezm-i şâh-ı güli şekveden şakın
Ey ‘andelîb-i zâr çü oldun nedim-i gül
4. Lâyık mıdur ki güş-ı figânuñla ey hezâr
Ola şikeste revnağ-ı nâz ü na‘îm-i gül
5. Āyâ meşâm-ı câna Bahâyî kaçan gelür
Feyz-i bahâr-ı vişalle büy-ı nesîm-i gül¹⁹⁷

Velehû

23B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

---

¹⁹⁵ hüsni: nür-ı

¹⁹⁶ Bahayî Divanından Seçmeler, gazel 11, s. 192

¹⁹⁷ Bahayî Divanından Seçmeler, gazel 16, s. 202

1. Hırāsān olmasa gülden dil-i nā-şāduñ ey bülbül
Neler eylerdi hāre āh-ı āteş-zāduñ ey bülbül
2. Dil-i dil-dārı nerm itmiş işitdüm nale vü zāruñ
'Aceb kim taşā te'sīr eylemiş feryāduñ ey bülbül
3. Ne teshīr itdi gül-zārı ne urdu āteşe hārı
Yine tırmaz okursun rüz u şeb evrāduñ ey bülbül
4. Güle olur n'olursa yoħsa āħir gerdiş-i gerdün
Gelür bir dem ki alur hār elinden dāduñ ey bülbül
5. Çekil sen daħi kūy-ı derde gül-zār-ı selāmetden
Bahāyī-veş çekildi 'aşkla çün aduñ ey bülbül¹⁹⁸

Velehū

23B

Müfte'ilün / Mefā'ilün / Müfte'ilün / Mefā'ilün

1. Gelse nesīm-i şubħ ile müjde şeh-i bahārdan
İtse hālāş bülbülü miħnet-i intizārdan
2. Kırmızı dest-mālını alsa ele 'ārūs-ı gül
Silmeğe eşk-i bülbülü zaħm-ı cefā-yı hārdan
3. İrdi kemāle sākıyā cūş-ı mey-i ħum-ı murād
Çırtulamaz velī daħi keşmekeş-i ħumārdan¹⁹⁹

¹⁹⁸ Bahayî Divanından Seçmeler, gazel 17, s.204

¹⁹⁹ Çırtulamaz velî daħi keşmekeş-i ħumārdan: Çırtulamaz mı dil daħi keşmekeş-i ħumārdan

4. Hırmen-i hüsni eyleme māye-i cevr-i bī-dilān
Ey gül-i ter şağın şağın sūz-ı dil-i hezārdan
5. Yār berāverde-i haṭdur deyu çekme ıztırāb
Belki ola güşāyişüñ çīn-i haṭ-ı ‘izārdan²⁰⁰
6. Merhem-i luṭfin itmesün yār Bahāyīyā dirīğ
Geçmeye tā ki rīş-i ğam cāna dil-i figārdan²⁰¹

Velehū

23A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Tağitduñ ḥāb-ı nāz-ı yāri ey feryād neylersin
İdüp fitneyle dünyāyı ḥarāb-ābād neylersin
2. İdersin gerçi her derde ṭabībüm bir devā ammā
Cünün-ı ehl-i aşk olunca mader-zād neylersin
3. Dil-i mecrūhuma raḥm eyle ḳalsun dām-ı zülfünde
Şikeste-bāl olan murgı idüp āzād neylersin
4. Şehīd-i tīğ-i ‘aşk-ı yārdur ser-cümle-i ‘ālem
Urub şemşīre dest ey ğamze-i cellād neylersin
5. Varub gīsū-yı zülf-i yāri biri birine ḳatduñ
Yine bir fitne taḥrīk eyledüñ ey bād neylersin

²⁰⁰ Gazelin bu beyti, karşılaştırma yaptığımız ‘Bahayî Divanından Seçmeler’ adlı eserde olmayıp inceldiğimiz mecmuada yer almaktadır.

²⁰¹ Bahayî Divanından Seçmeler, gazel 21, s.212

6. Güzel taşvîr idersün hâtt u hâl-i dilberi²⁰² ammâ
Füsün u fitneye geldükde ey Behzâd neylersin
7. Bahâyî-veş degülsin kıabil-i feyz-i şafâ sen de
Tekellüf ber-ıaraf ey hâtır-ı nâ-şâd neylersin²⁰³

Velehü

23A

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Diyâr-ı aşkuñ alınmaz hakikat-i haberi
Meger ki ola semender hamâm-ı nâme-beri
2. Uçurdu şanma gülün h'âb-ı nâzın ey bülbül
Ne hây ü hüy-ı şebâne ne nâle-i seheri
3. Sipend-i huşk ü nihâl-i çemen berâberdür
Hemân zebâne-i aşkuñ tokunmasun şereri
4. Hicâb-ı çehre-i maşşudı ortadan kaldur
Karîn-i şaykal-ı maḥv it gönüldeki şuveri
5. Hayâl-i câm-ı şafâ uğramaz o hâtıra kim
Hezâr hırmen-i âteşden olsa reh-güzeri
6. Zebâne-i dili peykân-ı tîr-i âh itsem
Yağardı añların 'anqâ-yı çarh-ı bâl ü peri²⁰⁴

²⁰² hâtt u hâl-i dilberi: hâl ü hatt-ı dilberi

²⁰³ Bahâyî Divanından Seçmeler, gazel 22, s. 214

²⁰⁴ Bahâyî Divanından Seçmeler, gazel 27, s. 224

Bu gazelde mahlas kullanılmamıştır.

Ġazeliyāt-ı Cevrī Çelebi

24B

Fā'ilatün / Fā'ilatün / Fā'ilatün / Fā'ilün

1. Rind-i 'aşkam mescid ü mey-hâne yek-sândur baña
Şavt-ı şüfi na'ra-i mestâne yek-sândur baña
2. Ol gedā-yı şāh-ṭab' u lā'übālī-meşrebem
Efser-i zerrīn ile peymāne yek-sândur baña
3. Tālib-i dīdār-ı yāram mest-i şevḳ-i vuşlatam
Gülşen-i firdevs ile ğam-hâne yek-sândur baña
4. Luṭf-ı yāra şād olub ḳahr-ı 'adūya aglamam
Ol sebebden āşinā bīġāne yek-sândur baña
5. Bī-tekellūf 'āşıḳ-ı dīvāneyem Cevrī gibi
Ḳaşr-ı şāhī kūşe-i vīrāne yek-sândur baña²⁰⁵

Velehū

24B

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. 'İtāb-ı ğamze āfet hışm-ı çeşm-i bī-amān āfet
Cihāna hūsn ile şaldı o şuḥ-ı dil-sitān āfet
2. O şayyād-ı kemīn-gāh-ı belādur ğamze-i mesti
Ki olmuş dest ü bāzūsunda tīr āfet kemān āfet

²⁰⁵ Doç. Dr. Hüseyin Ayan, Cevrī Hayatı Edebi Kişiliği Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni, Erzurum, 1981, gazel 2, s. 182

3. Ma‘āza’llah niġeh yek-dil olursa çeşm ü ġamzeyle
Olur ‘uřřāka ‘aql u dīn ü dil cār u cihan āfet
4. İder dārü’l-amānı şabrı her ġeh řīve pür-fitne
şalar iqlīm-i ārāma ġiriřme her zamān āfet
5. Nice āsūde olsun Cevrī-i āvāre ‘ālemde
Maġabbet āfet ü dil āfet ü ħūsn-i bütan āfet²⁰⁶

Velehū

24A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Mevsim-i ġül faşl-ı ġül-şen nev-bahār eyyāmıdur
Devr-i sāġar nūř-ı mey seyr-i kenār eyyāmıdur
2. Mu‘tedil bād-ı bahārı mevc-zen baġr-ı emen
Zevraġ-ı cām-ı řerāb-ı ħořġüvār eyyāmıdur
3. Cūylar oldı revān esdi nesīm-i řubġ-dem
Tırmasun ehl-i hevā ġeřt ü ġüzār eyyāmıdur
4. Böyle ġünlerde nesīm eyler küřāde dilleri
ġone-veş açılsa her şalb-i figār eyyāmıdur
5. řāġ-ı ġül zeyn itmede dīvānını ġünden ġüne
ġelse Cevrī ġibi feryāda hezār eyyāmıdur²⁰⁷

²⁰⁶ Cevrī Divanı, gazel 10, s. 185

²⁰⁷ Cevrī Divanı, gazel 28, s. 192

Velehū

24A

Mef'ūlü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Ğamzeñ dil-i 'aşık gibi mest-i ezelīdür
Bu sırr-ı hafī bāde-keş-i 'ışka celīdür
2. Mest olsa yıkar zāhid-i hüş-yarı nigāhı
Çeşmün bu kerāmetle ne pür-zür velīdür
3. Söyler nigeñ cān u dile rāz-ı Hudāyı
Güyā sühanı terceme-i sırr-ı 'alīdür
4. Keyfiyyet-i cām-ı lebüñi bilmez in ammā
Esrar-ı hañ cāna o keyfüñ bedelīdür
5. Bī-bāk ise endīşe-i ğamdan no'la Cevrī
Hem-şoñbet-i pür-şevki dil-i bī-keselīdür²⁰⁸

Velehū

25B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Çarha kılma ser-fürü iqbāl için ğayret budur
Hem gedā hem pādīşāh-ı 'ālem ol devlet budur
2. Her ne deñlü himmete endāze olmazsa yine
Müşterī olma metā'-ı devlete himmet budur

²⁰⁸ Cevrī Divanı, gazel 54, s. 202

3. Hün-ı dil nüş eyle ‘âlem bilmesün keyfiyyetüñ
Hem yine dürdî-keş-i meyhâne ol ‘işret budur
4. Hâk-i pây ol ‘arşî ferş-i rân iden şâhib-dile
Rüzgârı pây-mâl-i nâz kıl rif‘at budur
5. Hem nişîn eyle dili dil-berle sen çık aradan
Rind isen Cevrî şafâ-yı meclis-i vahdet budur²⁰⁹

Velehü

25B

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Mest ider hüş-yârı ‘ışkuñ dâstânı böyledür
‘Âşıkuñ keyfiyyet-i râz-ı nihâni böyledür
2. Dâğ-ı ümmîd ü temennâdan tehîdür sînesi
Merd-i şâhib-himmet-i fakruñ nişâni böyledür
3. Zehre şekker hâre gül cevre vefâ ol dâ’imâ
‘Âlem-i fânîde resm-i zindegânî böyledür
4. Telh olur âhır humârından dimâğ-ı cân u dil
Lezzet-i şâhbâ-yı zevk-ı dehr-i fânî böyledür
5. Nükte-i eş‘âr-ı Cevrî ‘aqlı deng ü lâl ider
Âşinâ-yı râz-ı ‘irfânuñ lisâni böyledür²¹⁰

Velehü

²⁰⁹ Cevrî Divanı, gazel 38, s. 196

²¹⁰ Cevrî Divanı, gazel 72, s. 208

25A

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Cān almağ imiş ğamzesinüñ kārını bildük
Yāruñ dil-i 'uşşāk ile bāzārını bildük
2. Ser-māye- i kām olmaz imiş 'āşık-ı zāra
Biz nakd-i sirişküñ hele miqdārını bildük
3. Bir nüşha imiş çeşmine efsün-ı cefādan
Hatt-ı ruḥınuñ nükte-i esrārını bildük
4. Dem-beste idi ḥayret ile ğonçe gibi dil
Būs-ı dehen-i yār imiş efkārını bildük
5. Vaşf eyledi şahbā-yı leb-i dil-beri Cevrī
Zevk-ı eşer-i neşve-i güftārını bildük²¹¹

Velehū

25A

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. 'Işk olmasaydı ḥ'āce-i dükkân-ı cān u dil
Derd olmazıdı māye-i sāmān-ı cān u dil
2. Ḥavf-ı nigāh-ı ğamze-i mestüñden oldılar
Āşüb u fitne küşe-girībān-ı²¹² cān u dil

²¹¹ Cevrī Divanı, gazel 146, s. 235-236

²¹² küşe-girībān-ı: küşe-güzinān-ı

3. Çeşmüñle güft u gū iderek geldi bir maḥal
Keşf oldı rāz-ı nükte-i pinhān-ı cān u dil
4. Bir hile görsün almağa söyle nigāh²¹³ ile
Dest-i belāda²¹⁴ ḳaldı girībān-ı cān u dil
5. Cevrī iderdi cāñ u dili yoluña fedā
İtse lebūñ telāfi-i ḥusrān-ı cān u dil²¹⁵

Velehū

26B

Fā'ilātün / Fā'ilatün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Cem' olur dillerde ğam ḥāl-ı perīşānum disem
Dilleri āşufte eyler derd-i pinhānum disem
2. Berḳ-ı āteş-bār olurdu cān u dil her sinede
Şevḳ ile āh eyleyüp sūz-ı dil ü cānum disem
3. Hem-zebān olur benümle çāk-i sīne zaḥm-ı dil
Ğanzeler destinden alınmaz girībānum disem
4. 'Ālemüñ bāzār-ı ümmīdi olurdu bī-revāc
Ḥ'āce-i 'ıḣḳ olalı ben kesb-i ḥırmānum disem
5. Müşterī ḥurşīde nāz eylerdi ey Cevrī
Zerre deñlü māye-i iksīr-i 'ırfānum disem²¹⁶

²¹³ nigāhuña: nigāh ile

²¹⁴ dest-i belā: dest-i bālā

²¹⁵ Cevrī Divanı, gazel 153, s. 238

²¹⁶ Cevrī Divanı, gazel 171, s. 244-245

Velehū

26B

Mef'ūlü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Reftāra gel ol add-i ser-efrāz görünsün
Ma'nā-yı kıyāmetde olan rāz görünsün
2. Biz od bilürüz rāzumuzı fāş iden oldur
Gizlenmesün ol amze-i ammāz görünsün
3. Alsun nighüñ destine peymāne-i nāzı
Dünyāya belā fitneye dem-sāz görünsün
4. Bir kerre nigāh ile dil-i astaya gedün
Her kūşe-i eşmüñde niçe nāz görünsün
5. Gelsün dil-i Cevrī ile üftāra o lebler
Rū-ı sūan ü ma'nī-i i'cāz görünsün²¹⁷

Velehū

26A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. eşmüñe nāz itmegi her demde ānün eyleme
Name-i sāz-ı niyāzı perde-birün eyleme
2. āh lütf u geh 'itāb ile nigāh itme dile
Dem-be-dem bī-ārenün ālin diger-ün eyleme

²¹⁷ Cevrī Divanı, gazel 190, s. 251-252

3. Şāne urma zülfüñe şad çāk idersin dilleri
Bir bölük cem^ç-i perīşāna şebīḥūn eyleme
4. ‘İşvelerle ‘āşıkı cān virmede bī-tāb kııl
Derdin efzūn eyle ammā şabrın efzūn eyleme
5. ‘Aqla şākird itme ey Cevrī dil-i dīvāneñi
Kābil-i irşadı muḥtāc-ı Felāḫūn eyleme²¹⁸

Velehū

26A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Felek ‘ālī-cenāb u baḫt ser-keş yar müstağnī
Tehī ceyb-i heves ol şāhid-i bāzār müstağnī
2. Fenā mey-ḫānesinde cām-ı kāmı kimden istersin
Ki sākī mest-i nāz ü naḫvet ü ḫammār müstağnī
3. Bize şāḫbāsını medḫ itme sākī cām-ı gerdūnuñ
Ki ol şāḫbādan olmışdur dil-i hüş-yār müstağnī
4. Tabībe mübtelā-yı derd-i ‘ışkuñ minneti yokdur
‘Aceb ḫikmet k’ola tīmārdan bīmār müstağnī
5. Sipihrüñ şūret-i iḫbāline hergiz nażar kılmaz
İder Cevrī gibi ehl-i dili o yār müstağnī²¹⁹

²¹⁸ Cevrī Divanı, gazel 236, s. 268

²¹⁹ Cevrī Divanı, gazel 254, s. 275

Ġazeliyāt-ı Yahyā Efendi El-Müfti

27B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Elümde şīşe-i rengīn pür-mey la‘l-i nāb-āsā
Gözümde kaçre kaçre eşk-i ter dürr-i hoş-āb-āsā
2. Mürīd-i ‘aşk iseñ incinme ser-gerdānlık el virse
Sipihri döndürür cüy-ı irādet āsiyāb-āsā
3. Nihāl-i tāze iken böyle bir serv-i bülend oldı
Dil-i meyyāl çokdan yüz sürer pāyine āb-āsā
4. Nedīm-i pāk-meşreb bul hevā-yı ‘aşk ile pür ol
Vücūduñ maḥv olunca meyden ayrılma ḥabāb-āsā
5. Süreyyā vü hilāle ‘arz-ı cāh itsem gerek Yahyā
Bu fikr ile yolında pāy-māl oldum türāb-āsā²²⁰

Velehū

27B

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. ‘Aks-i müjgān ile ey dil-ber-i şīrīn-ḥarekāt
Şanurum ruḥlaruñ i‘rāb konulmuş āyāt
2. Kuvvet-i kalb olur ey māh güler yüz senden
Yohsa hiç saña muḳābil mi olurdu mir‘āt

²²⁰ Şeyhülislam Yahyā Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995, gazel 7, s.28

3. Zevkdür lâzım olan ni‘met içinde olana
Nidügin lezzet-i şeker ne bilür çüb-i nebat
4. Göz mi açdurdı bize cevr ü cefâ-yı eyyâm
Fikr-i bî-hâşıl-ı dünyâyıla geçdi evkât
5. Herkese nuḡk-ı revân-baḡş virilmez Yaḡyâ
Himmet-i Hızır gerek kim buluna âb-ı ḡayât²²¹

Velehü

27A

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fa‘ülün

1. Ey zülf-i ḡam-ender-ḡam-ı kullâb-ı maḡabbet
Heb saña çekildi dil-i erbâb-ı maḡabbet
2. Dilberse güzel dilse nihâyetde hevâyî
Hâşıl bu ki âmâdedür esbâb-ı maḡabbet
3. Bir baḡr imiş ey ‘âşık-ı şeydâ dil-i zâruñ
Anda bulunurmuş dürr-i nâ-yâb-ı maḡabbet
4. Yan âteşe pervâne-veş itme yine²²² eḡḡân
Ey ‘âşık-ı miskîn budur âdâb-ı maḡabbet
5. Yaḡyâ ḡarem-i ‘aşka girerse n’ola bî-bâk
Mefṡüḡdur²²³ erbâb-ı dile bâb-ı maḡabbet²²⁴

²²¹ Şeyhülislam Yahyâ Divanı, gazel 27, s. 38

²²² yine: eyleme

²²³ meḡṡüḡdur: meḡṡündür

²²⁴ Şeyhülislam Yahyâ Divanı, gazel 31, s. 40

Velehū

27A

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Göñül mir'āti kim şad-pāre-i dest-i celālüñdür
Yine her pāresine cilve-ger baksañ cemālüñdür
2. Cemāl-i bā-kemālüñdür sevād-ı çeşmünüñ nūrı
Süveydā-yı dili 'aşk ehlinüñ sevdā-yı hālüñdür
3. Hayālünde eger eglenmeyeydi hāl müşkildi
Belā küncinde kim eglencemüz cānā hayālüñdür
4. Kosañ ārām itmez kürsī-i zerrīn-i hurşīde
Maḥabbet reh-güzārında göñül kim pāy-mālüñdür
5. Ser-i ehl-i mecāz olan belā-keş Kaysuñ aḥvāli
Haḳīkatde nazar olunsa Yahyā ḥasb-i hālüñdür²²⁵

Velehū

28B

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Dil degüldür kafes-i cismüme bülbül qodılar
Dāğlar añlamañuz yer yer aña gül qodılar
2. Zülf kim başına sultān idi pā-mālüñ idüb²²⁶
Saña qul eylediler adını sünbül qodılar

²²⁵ Şeyhülislam Yahyā Divanı, gazel 83, s. 65

²²⁶ idüb: olup

3. Gördiler zülf-i siyāhuñ hevesin her serde
Dil-rübālar da o sevdā ile kākül kodılar
4. Bir benefşe koyalum şıseye çün kim komaduk
Ne gül ü lāle ne sünbül ne kıaranfül kodılar
5. Şabruñı ğāret idüb aldılar eşk-i çeşmüñ
Sende Yahyā ne taħammül ne tecemmül²²⁷ kodılar²²⁸

Velehü

28B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Acı sözler niyyet eylerseñ de olmam bī-ħuzūr
Çünkü eyler ol zebān ile o leblerden şudūr
2. Artuķ olur bīm-i cān 'aşıklara ħikmet nedür
Her kaçan ħünī gözünñde ħüsrevā olsa fütür
3. Bir cemāl-i bā-kemālün olmuşuz meftünı kim
Baķduđı mir'āt ider²²⁹ ħurşid gibi²³⁰ feyz-i nūr
4. Kıorķarın cennetde de 'uşşāk rāħat görmeye
Öğrenürse şive-i ħübān-ı İstanbülü ħür
5. Serv-ķaddinden bizi Ħaķ itmeye Yahyā cüdā
Üstümüzden sāye-i luţf-ı Ħüdā olmaya dūr²³¹

²²⁷ ne taħammül ne tecemmül: ne tecemmül ne taħammül

²²⁸ Şeyhülislam Yahyā Divanı, gazel 99, s. 73

²²⁹ ider: eyler

²³⁰ gibi: asā

²³¹ Şeyhülislam Yahyā Divanı, gazel 55, s. 52

Velehü

28A

Fā'ilätün / Fā'ilätün / Fā'ilätün / Fā'ilün

1. Nice demlerdür ki dil-tengüz mükedder hâlimüz
Bir tebessüm kııl açılson gönçe-i iqbâlimüz
2. Nâr-ı gamla pûte-i 'aşk içre kâl olduğ dirüz
Hâl müşkildür eger uymazsa hâle kâlimüz
3. Şöyle eyler luţfi kim âdem hicâbından erir
Aķmasun mı şu gibi yâre dil-i meyyâlimüz
4. Pâk-meşreb 'âşikuñ mâfi'z-zamîri bellidür
Şu gibi şâfi dilüz gerd-i kederden sâlimüz
5. Çıķmaz oldu nâlemüzden za'f ile Yahyâ 'aceb
Ol şeh-i hûbâna kim 'arz eyleye aĥvâlimüz²³²

Velehü

28A

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Ümmîd-i hûb 'âşıkâ olmaz ĥayâl imiş
Bî-çâre yâri düşde de görmek muĥâl imiş
2. Zülfî ucından eyler idüm âh u nâleyi
Ol daĥı bir benüm gibi âşüfte-hâl imiş

²³² Şeyhülislam Yahyâ Divanı, gazel 151, s. 99

3. Göstermedi ruḥın bize ol ḡonce bir zamān
Şoñra açıldı vechini bildük āl imiş
4. Ağlarsa dāde vechi var efgān-ı dil nedür
Ol ḥod hemīşe maḥrem-i bezm-i vişāl imiş
5. Dermān olursa senden olur ey ṭabīb-i cān
Yaḥyā-yı ḥaste-ḥāl ‘aceb bī-mecāl imiş²³³

Velehū

29B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Şīve vü reftāruñı serv-i çemende görmedük
Bu ser-āmed kām̄eti bir nārvende görmedük
2. Cāme-i yek-tā şıkar dirler o cism-i nāzüki
Böyle terlik bir gül-i nāzük-bedende görmedük
3. Başına çıkmak diler bir iki zerle ādemūñ
Nergis-i şehlā gibi var ise kande görmedük
4. Dürr-i dendān-ı şafā-baḥşuñ görenler didiler
Böyle pāk u muntaẓam lü’lü’ ‘Aden’de görmedük
5. Şerḥ iderse ders-i ‘aşkı yine Yaḥyā şerḥ ider
Bir maḥall kalmış mıdur zīrā bu fende görmedük²³⁴

²³³ Şeyhülislam Yaḥyā Divanı, gazel 159, s. 103

²³⁴ Şeyhülislam Yaḥyā Divanı, gazel 203, s. 126

Velehū

29B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Ğamze özler dil yā kākül ikiden hālī degül
Tığ lāzım aña yā ğul ikiden hālī degül
2. Cām-ı mey dönmezse ğam bulmaz nihāyet sākīyā
Devrdür yāhūd teselsül ikiden hālī degül
3. Dil-berā ruhsār-ı rengīnünde hāl-i 'anberīn
Misk yā Hindī karanfil ikiden hālī degül
4. Bāde-i nāb ile ser-hoşsun yā cām-ı mey pür-mest
Ey nigār-ı şūh u şen-gül ikiden hālī degül
5. Yā irem kaddine Yaḥyā yāhud olam pāy-māl
Yā teraḳḳī yā tenezzül ikiden hālī degül²³⁵

Velehū

29A

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fa'ülün

1. Şeh-bāz gözün şayd-ı dil ü cāna süzölsün
Zülfündeki dem-besteler ey māh çözölsün
2. Kirpiklerün alsun eline tır ü kemānı²³⁶
'Uşşāk dizölsün şaf-ı peykān düzölsün

²³⁵ Şeyhülislam Yahyā Divanı, gazel 224, s. 136

²³⁶ kemānı: sinānı

3. Bīmār yatur gördüm işigüñde raķībi
Kūyuñda ķoma anı ŗehā varsun üzülsün
4. Gülŗende iken yār neden ğonėe açılmaķ
Söyleñ aña bir ğüŗeyi bulsun da büzülsün
5. almaya keder ‘aŗkuñ ola belki ŗafāsı
Yaħyā gel iñen ivmeyelüm bāde süzülsün²³⁷

Velehū

29A

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fa‘ülün

1. Her atre-i eŗküm ki aķar an arasında
Lü’lü’ gibidür ŗubħa-i mercān arasında
2. Zülf-i siyehinden kesilür mi dil-i ŗeydā
Bir rābıťadur cān ile cānān arasında
3. Olmaķda ğüzellerde o meh Yūsuf-ı ŗānī
Bir fitne opar orķarın ihvān arasında
4. Faŗl itmese aralarını ħanėer-i hicrān
Ğavġā uzanurdu ten ile cān arasında
5. Yaħyā seni mi buldu hemān kāfir-i zülfi
Bend eyleyecek bunca müselmān arasında²³⁸

²³⁷ ŗeyhülislam Yahyā Divanı, gazel 274, s. 161

²³⁸ ŗeyhülislam Yahyā Divanı, gazel 307, s. 178

Mevlāna ‘Ārif El-Merhūm²³⁹

30B

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Kays u Ferhāduñ ne kûh u ne beyābānun bilür
Vādī-i ‘aşkuñ gönül bir rāh-ı āsānun bilür
2. Ol ṭabīb-i seng-i dil olmaz mehem-sāz-ı ilāc
Ḥasta-i derd ü ğamūñ ammā dermānun bilür
3. İhtirāz itse nigāh fitne-kārından no’la
Dil ne hūnīdir o şūhuñ çeşm-i fettānun bilür
4. Bī-şu‘ūr olsa ne deñlü mestī-i endūhla
‘Āşık-ı ser-keşte rāh-ı kūy-ı cānānun bilür
5. Merd-i ‘aşka seng-i rāh olmaz ‘adū-yı saht cān
Seyl-i tūfān-ḥīz-i eşk-i çeşm-i fettānun bilür
6. Bulmasa hem derd-i izhār eylemez ḥāl-i dilin
Rāz-ı ‘aşk olan ‘Ārif-i zeban-dānun bilür²⁴⁰

Velehū

30B

---

²³⁹ Kaynakları taradığımızda ‘Ārif mahlaslı iki şaire rastladık. Birisi Reisü’l Küttāb Mehmet ‘Ārif diğeri ise Süleyman ‘Ārif adlı şairdir. İncelediğimiz mecmuadaki gazeller, Mustafa Tankuş’un Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırladığı “‘Ārif Süleyman Dīvānı” adlı Yüksek Lisans Tezindeki (2002) gazellerle örtüşmektedir.

²⁴⁰ Mustafa Tankuş, “‘Ārif Süleyman Dīvānı”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002, gazel 81, s. 236

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Şimdi zamān-ı seyr-i gül nev-demīdedür
Erbāb-ı 'ıyş-i meykedelerden remīdedür
2. Bülbül ü gül çemende hemān sīne çāk-ı şevk
Sevdāyiyāne gül de girībān derīdedür
3. Pür hānde tıfl-ı gonça neşāt-ı bahārdan
Bilmez firīb-i çarh-ı cefā nā-resīdedür
4. Sākī getir şerābı ki şüb-ı hezārdan
Āvāz-nüş-ı nüş pey-ā-pey şenīdedür
5. 'Ārif nesīm-i gülşene ta'zīm için bizi
Peyveste naḥl-i kāmēt gülbin-i ḥamīdedür²⁴¹

Velehū

30A

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Seheri girye ile nāle-i şebgīr idelim²⁴²
Gice gündüz elem-i firqati taqrīr idelüm
2. Ruḥ-ı zerd üzre idüb ḥün-ı serkeşi rīzḥn
ḥālimüz ḥāme-i müjgān ile taḥrīr idelüm

²⁴¹ 'Ārif Süleyman Dīvānı, gazel 90, s. 241

²⁴² Seheri girye ile nāle-i şebgīr idelim: Her dem āh-ı seher ü nāle-i şeb-gīr edelim

3. Ne lisān vaşfına kâdir ne zebān-ı hāme
Renciş-i derd-i derūnı nice ta‘bīr idelüm
4. Nūş-ı dārū-yı vişāl olmayıcak çare-nümā
Hasta miḥnet-i hicrāna ne tedbīr idelim
5. Şadr-ı zī-şāna senākār idügin bildirelüm
‘Ārifūñ āyet-i ihlāşını tefsīr idelüm
6. Aña şâkird-i ḥaķīr olmağa nā-lāyık iken
İbn ‘Ubbāde o zātı nice tanzīr idelüm²⁴³

Velehū

30A

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Derūn-ı dilde ğam-ı ‘aşķı cāvidān buldum
Harīm-i sīnede bir genc-i şāyegān buldum
2. Hümā-meniş ben o mürgüm ki bāğ-ı ‘ālemde
Ne bir nişīmen-i rāḥat ne āşiyān buldum
3. O bülbülüm ki gelelden bu gülşen-i dehre
Gül-i ümmīdimi pejmürde-i ḥazān buldum

---

²⁴³ ‘Ārif Süleyman Dīvānı, gazel 158, s. 279-280

4. Dün uğradum yine ħum-hāne-i muħabbetde
Hezār mest-i ser-endāz u sergerdān buldum
5. O şāha olmuşidüm ser-be-ser zebān niyāz
Ĥadeng-i ġamze-i ħün-rīzi der-kemān
6. ‘İnān-ı ħāmeyi ‘Ārif ben itmedüm irĥā
Semend-i tab‘ımı ben muṭlaķu’l-‘inān buldum²⁴⁴

Velehū

31B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Rūyıñı meydür meyi rūyıñ mücellā²⁴⁵ gösteren
Gülşeni güldür güli gülşen muṭarrā gösteren
2. ‘Aşķa ĥālet baĥş olan dildür dile sevdā-yı ‘aşķ
Sāgar-ı meydür meyi sāgar muşaffā gösteren
3. ‘Āşķa kuĥl-i cilā-yı bīniş ü idrākdür
Mihri zerre zerreyi mihr-i felek-sā gösteren
4. Şūret-i ma‘nā-yı insānīden āġāh olmadur
Baĥri ķatre ķatre nā-ķīzi deryā gösteren

²⁴⁴ ‘Ārif Süleyman Dīvānı, gazel 159, s. 280

²⁴⁵ mücellā: dil-ārā

5. ‘Ārif-i mu‘ciz-nümānuñ kilik-i seher āsārıdur²⁴⁶

Böyle bir nādīde vâdi-i şî‘r-i garrā gösteren²⁴⁷

Velehū

31B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. ‘Āşık-ı vaşl arzū āsīb-i hicrān görmesün

Sīne-rīşān-ı heves dārū-yı dermān görmesün

2. Sūz-ı ‘aşkı eyleme ızhār²⁴⁸ senden kimseler

Āh u efgān duymasun çāk-i girībān görmesün

3. Ahz-i rāy-ı bād-ı subh-ı âşüftegān nâ-ümîd

Kākül-i hamder-ham-ı yāri perīşān görmesün

4. İnzivā cūy-ı melāle tābiş-i rüyuñ yeter

Revzen-i gam-ḥānesin ḥurşīd-i raḥşān

5. Bā‘iş-ı nâ-sūr-ı zaḥm-ı reşk olur ‘Ārif şakın

Tizī-i şemşīr-i tab‘uñ nükte-sencān görmesün²⁴⁹

Sırrī El-Üsküdarī

31A

²⁴⁶ ‘Ārif-i mu‘ciz-nümānuñ kilik-i seher āsārıdur: ‘Ārif-i pākīze küyuñ kilik-i ḥoş-güftārıdur

²⁴⁷ ‘Ārif Süleyman Dīvānı, gazel 182, s. 294

²⁴⁸ sūz-ı ‘aşkı eyleme ızhār: eyleme ızhār-ı sūz-ı ‘aşkı

²⁴⁹ ‘Ārif Süleyman Dīvānı, gazel 181, s. 293

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Hāyālī dilde ammā dīdeden ol gonca-fem nā-būd
Nedür işbāt u nefye çāre hem mevcūd hem nā-būd
2. Ele al sākiyā kandīl-i cāmı revgan-ı meyle
Fürüzān eyle kim olsun zalām-ı şām-ı ğam nā-būd
3. Ne yaña eyledi efgende dest-i rüzigār āyā
Kitāb-ı cūddan ser-şafha-i bāb-ı kerem nā-būd
4. Dirigā bezm-i luṭfuñ ḳalmadı āhenge perdāzı
Perişān-tārdur sāz-ı maḥabbet zīr ü bem nā-būd
5. Müzeyyel ḳısvet-i dildür ruḥuñ zülfüñ nihān eyle
Seḥer irse olur tārikī-i şeb lā-cerem nā-būd
6. Ḳalur ebvāb-ı ihyā-yı ma'ānī ḥaşre dek mesrūr
Olursa dīdelerden Sırrı 'İsī-şiyem nā-būd²⁵⁰

Velehū

31A

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Zinhār olma esīr-i nām-ı mānend-i nigīn
Rū siyāhidür cān-ı encām-ı mānend-i nigīn

²⁵⁰ Şevkiye Kazan, "Sırrı Divanı", Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003, s.273

2. Nām cūyānuñ ider hakkāk-ı çarḥ-ı bed-güher
Cismüni pür şerḥa-i ālām-ı mānend-i nigīn
3. Rast rev ol āyine-ṭab‘āne keç bīgāneye
Şüretā ol mün ‘akis-erkām mānend-i nigīn
4. Rind-i ‘aşka böyledür pend-i Süleymān meşrebān
Düşmesün bir dem eliñden cām-ı mānend-i nigīn
5. Kendüye pā-bend ider beyhüde Sırrı eyleyen
Sīm ü zerden nükte-i endam mānend-i nigīn

Velehü

32B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Ser engüşt-i hilāle hāleyi zih-gīr ider gerdün
Kemānın çarḥ-ı vārün u şihābı tır ider gerdün
2. İdüb şems-i ‘amel tedbīrini inbiḳ-i çarḥ içre
Sitāre şanma dühn-i kāmili taḳtīr ider gerdün
3. Yeḥūd bir na‘l-i tār-necāt-ı pür-efsün idüb māhir
Seḥer bir āfitābı kendüye teshīr ider gerdün
4. Kemālāt ehline bir şemme virmez büy-ı devletden

Dimāğ-ı nā-sezāyı dāimā ta'tır ider gerdün

5. Şadā-yı ra'd zan itme musallā seng-i çārḥ içre

Namāz-ı küştagān 'aşḳ için tekbir ider gerdün

6. Şafādan ḥāme-i zerrin mäh-ı nevre Sırrinün

Bu nazmın levḥ-i ḥurşid üstüne taḥrır ider gerdün²⁵¹

Velehü

32B

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü/ Fā'ilün

1. A'dā hevā-yı zülf-i dil-ārāda olmasun

Düşmenlerüm ilāhī o sevdāda olmasun

2. Katlan ḥavāle eyleyem aḡyāra āhdan

Bir tīg-i şu'le-tāb ki dünyāda olmasun

3. Gelmez hevā-yı 'aşḳ-ı civāndan baña ferāğ

İsterse va'd-i vuşlat ferdāda olmasun

4. Dil 'azm-i zülf-i yār ideli hiç görünmedi

Dīvānenün şaḳın başı ḡavgāda olmasun

5. Virmem berāt-ı manşıb ālām-ı dilberi

²⁵¹ Şevkiye Kazan, "Sırrı Divanı", Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2003, s. 327

Gazelin beşinci beyiti belirtilen divanda mevcut değildir.

Sırrıye söyleyün o temennâda olmasun

Velehû

32A

Mef'ülü / Fā'ilâtü / Mefā'ilü/ Fā'ilün

1. Sırr-ı ğarībdür ki bilinmez lisānımız
Rūḥ-ı muḳaddes ola meĝer tercemānımız
2. Yā Rabb segān-ı kūy-ı dil-ārāya it naşīb
Olmazsa ger ğidā-yı hümā üstülḫ'ānımız
3. Vāreste-i ğumūm-ı dü-'ālem ider velī
Nüh cür'a cām-ı himmet-i pīr-ı muĝānımız
4. Bendergeh-i künye metā'-ı fenāda 'aceb midür
Sūz-ı hezāra zāmin olursa ziyānımız
5. Tīĝ-i sitemden olduḳ emāñ-ḫa'h 'ākıbet
Yāre müfīd olmadı kesdi emānımız
6. Ser levḫ-i i'tibāra bu nev-tarḫı Sırrıyā
Şebt itdi yine ḫāme-i mu'ciz-beyānımız

Velehû

32A

Mef'ülü / Fā'ilâtü / Mefā'ilü/ Fā'ilün

1. Kār-ı felek budur pür ider geh gehī tehī
Bir gün pür itse iki gün eyler mehi tehī
2. Pürdür şerāb-ı tāk-i behişt-i neşāt ile
Zinhār şanma cām-ı dil-i āgehi tehī
3. Biñ Yūsuf-ı huşūl-i murāda olur vuşūl
Bu destgāh-ı gūşişüñ olmaz çehi tehī
4. Her kāmın eyler hūn-ı dü-çeşmüñle la'ı-bār
Çurbāngāh-ı vuşlatuñ olmaz rehi tehī
5. Biñ kez didüm ki zühd-fürüşān-ı 'ālemüñ
Şanduqa-i derūnı tehīdür tehi tehī
6. Sırrı ümīd-i meyve-i kām eyleme şaķın
Bār-ı vefādan olmuş o serv-i sehi tehī

Rāmī El-Vezīr Nażire be-Sırrı El-Mezbūr

33B

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Āzürde oldı nāleden ol nev-civānımız
Yansun ilāhī āteşe āh u fiğānımız
2. Rūyın görünce maħmūr vücūd eylerüz hemān

Bir seyr-i māhtāba fedādur kettānımız

3. Nağd-i şekīb ü şabrı virüb aldık ıztırāb
Çokdur bizim bu dār-ı resterde ziyānımız
4. Şebnem gibi rübūde-i germiyyeti olub
Bir āfitāba müncezib olmağda cānımız
5. Şimden girü virürse de ruḥsat nazāreye
Ḳadd-i nigāha ḳalmadı tāb u tuvānımız
6. Görmez mi dūd-ı āh-ı şerer-pāşımız o meh
Gūş eylemez mi zezeme-i el-emānımız
7. Olduk reh-i rızāda süvār-ı girān-rikāb
Teslīm idince dest-i kazāya ‘inānımız
8. Yanduk ḳadd-i ḥamīde ile nār-ı ḥasrete
Pervāne didi Rāmī görenler kemānımız

Velehū

33B

Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün / Mefā‘lün

1. Ḥayāl-i la‘l-i nābuñ cām-ı çeşm-i terde ḳalmışdur
Ḥumār-ı bezm-i nūşānūş-ı vaşluñ serde ḳalmışdur

2. Mükedderdür serāser meşreb-i eczā-yı ʿālem heb
Şafā-yı hātır ancak bādede sāğarda ҡalmışdur
3. Bu remzi keşfe bir müşkül-güşā-yı cūd gelmez mi
Kerem bir lafz-ı bī-maʿnī gibi dillerde ҡalmışdur
4. Degildür bende dil ser-germī-i fikr-i nigāhuñla
O bī-hüş-ı muḥabbetdür düşüb bir yirde ҡalmışdur
5. Mücevher tāc-ı devlet kimseye sūd itmez ey Rāmī
Pençe-i şāhāne-i dehrüñ çeşmi ol efserde ҡalmışdur²⁵²

Velehū

33A

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün

1. N'ola iḥvānı olsa Yūsufa ğadr ü nifāk üzre
Degül mi cümle enbiyā-yı zamān bu siyāk üzre
2. Gül-i yek-renk-i vaḥdet-restedür sāk-ı vifāk üzre
Egerçi birbiriyle berg berg olmuş şikāk üzre
3. Ƙo olsun reşḥa-pāş-ı tesliyet sākī dirīg itme
Ümīd-i maḫdemüñ leb-teşnegāna iştiyāk üzre

---

²⁵² Fatma Zehra Kavukçu, "Rami Divanı", Basılmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2000, g.108, s.187

4. Eger hāl-i ruḥuñdan ğayra ‘arz-1 sūziş eylersem
Felekde aḥter-i ümīd olsun iḥtirāk üzre
5. Ser-efrāz-1 miyān-1 kār zār-1 kām olam dirseñ
Niṭāk-1 himmeti çün nīze bend eyle niṭāk üzre
6. Nażar-1 ceyš-i vişālūñ az çok imdādundadır yoḥsa
Dilīrāna hücüm itmek nedür ḥüşn-1 firāk üzre
7. Ser-i kūyında Leylāyı civār-1 nāqa görmüş Kays
Kıyās itmiş cinānda ḥürdur binmiş burāk üzre
8. Haḳīkat yine Rāmī zīr ü bālāsı nedür kevnüñ
Gerek taḥte’ş-şerāda ol gerek bu nüh revāk üzre
9. Tettebbu’dan ğaraż meşk-i süḥandur yoḥsa müşkildür
Nażire-i nazm-1 üstād-1 zamāna ittifāk üzre
10. Ḥıdiv-i mülk-i ma’nā ḥazret-i Nābī Efendi kim
Mehābet şaldı nazm ü neşre Rüm u ‘Irāk üzre

Velehū

34B

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Maḥv olmadayuz za‘afla pīrāhenimüzden
Çekmez mi daḫi destini ğam dāmenimüzden

2. Lāyık mıdur ey ğonçe-i ğülzār-ı leṭāfet
Lebrīz-i tebessüm olasın ŗıvenümüzden
3. Ol mūrçe-i hırmen ŗahrā-yı belāyuz
Pāmāl oluruz dūr olıcaķ meskenimizden
4. Raḥm itmeyesün ḥālimūze ey felek-i dūn
Vehm itmeyesün nāle-i ḥaŗm efkenimizden
5. Ārāyiŗe çün vird-i taḥammül ola Rāmī
Gitmezse n'ola murĝ-ı elem ğül-ŗenimizden

Velehū

34B

Fe'ilatūn / Fe'ilātūn / Fe'ilātūn / Fā'lūn

1. ŗem^c-i ümmīd bir āhile firūzān olsun
Hele ŗabr eyle biraz ŗām-ı ğarībān olsun
2. Sākiyā ḳalmadı ḥamyāzeze de tāb u tuvān
Vaḳtidūr sāĝar-ı lebrīz dıraḗŗān olsun
3. Ğülŗene ḥāk-i reh-i yāri ŗabā ithāf it
Nergis-i kuhl u ğüle 'ıtr-i ğirībān olsun
4. Beni sīrāb-ı ḥayāt eyledi bir nūkte ile

Āb-ı hayvāna leb-i cān-baḥşıña qurbān olsun

5. Rāzıyım neşter-i āzār-ı ṭabīb-i dehre
Tek hemān derd-i dil-i zāruma dermān olsun

6. Şadme-i mu‘cize-i āhla ol kāfir-i kīş
Bir nefesde nice biñ kerre müselmān olsun

7. Menba‘-ı girye tenevvür-i dil-i sūzānımdur
Niçe tūfān fedā-yı ser-i müjgān olsun

8. Birkaç elfāz-ı perişān ise de ey Rāmī
Bu gāzel-i zīver mecmu‘a-i yārān olsun

Velehū

34A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Kimüñ kāşānesine şaldı pertev-i rüy-ı ruḥsârınuñ
Kimüñ bezmin münevver itdi bu şeb mäh-ı tābānuñ
2. Kime oldıñ kemend-endāz-ı gīsū söyle ketm itme
Benüm gibi daḥi vāfir midür ḥāṭır-ı perişānuñ
3. ‘Aceb ey Rüstem-i ‘işve kimüñ qaddin kemān itdüñ
Yine ālūde-i ḥün eylemişsün tır-i müjgānuñ

4. ‘Aceb mi ben de Rāmī gibi çāk-i ceyb-i cān itsem
Lebüm şad pāre kıldı arzū-yı būs-ı dāmānuñ

Velehū

34A

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. O dem ki kaşd-ı dile tīg-i hūn-feşān çekilür
Taraf taraf o şehe gerden-i emān çekilür
2. Zamān gelür yed-i kudretle ol sitemkāruñ
Berāt-ı hūsn-i dil-ārāsına nişān çekilür
3. Ümīd-i sūd metā‘-ı vişāl-i dilber ile
Bu çārsū-yı muḥabbetde çok ziyān çekilür
4. Ğubār-ı pāy-ı semendi dururken ol şūḥuñ
‘Aceb ki çeşme niçe kuhl-i işfahān çekilür
5. Olursa rīze-i elmās ile tolu Rāmī
Piyāle-i sitem cevr-i dil-berān çekilür

Velehū Nazīre

35B

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Keyfiyyet-i te’sīr figānumda celīdür

Nālem hele hem ḥāşiyet-i nādd-ı ‘alīdür

2. Ḥālūñ bizi men’ itse n’ola būs-ı lebūñden

Bu ḥubb-i mu’anber o şerābuñ bedelīdür

3. İşār iderüz pāyuña yāķūt-ı .....

Mağrūr ola erbāb-ı dilūñ ...

4. ‘Uryān oluruz çāh-ı zeneḥdānuñı görsek

Mīķāt-ı melāḥatda o çeh ber-i ‘alīdür

5. Fāyīķ gibi pākize şi’r tarḥına Rāmī

Pīrūluk idüb gāhī ğazel söylemelidir

Fāyīķ Efendi Nazīre be-Cevrī

35B

Mef’ulü / Mefā’ilü / Mefā’ilü / Fe’ulün

1. Şanmañ ki bu iksīr-i muḥabbet ‘amelīdür

Bu neşve bize neş’e-i feyż-i ezelīdür

2. Sermāye-i ḥüsn olsa sezā zūlfde ammā

Ebrū-yı varaķ-ı rüyına bir ḥaṭṭ-ı celīdür

3. Elbette olur renc-i ḥumārı mey-i nābuñ

Hicrūñ eleme keyf-i vişālūñ keselīdür

4. Fehm eyleyemez nükte-şināsān-ı zamāne
Her bir sūhan-ı müşkili bir cifr-i ‘Ālīdür
5. İnkār idemem şi‘rini her şā‘irūñ ammā
Taḥsīn idecek Fāyīḳ-i zāruñ ğazelidür²⁵³

Fāyīḳ Nazīre be-Nābī

35A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Refīḳ-i nā-muvāfiḳdan daḫi ma‘ḳūldür reh-zen
Müsellemdür ‘aḳılsız dostdan sāhib-ḫıred u düşmen
2. Derūn-ı sīneye şad dāğ-ı ḫasret oldu tāb efgēn
Yine ey cism-i zār derd perver dīdeler rüşen
3. Hemān bende idersen azmāyiş-i tūr-i müjgānuñ
Hemīşe ey keman-eburū nedür bu çekdigüm senden
4. Olur germiyyet-i ḫurşīd rüz-ı maḫşere perde
Eger dest-i recāya vaḳf olursa kūşe-i dāmen
5. Dil-i sengīn-i yāri nerm ider āh-ı cihān sūzum
Olur fersude-i āteş ne deñlü saḫt ise āhen

---

²⁵³ Fatma Koçak, “Fāik Mahmud ve Dīvānı”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006, gazel 9, s. 120-121

6. Gümüş-hâne emîni oldı şandım kendümi Fâyık
İdince nâ'il-i vuşlat beni ol şüh-ı sîmîn-ten²⁵⁴

Dürrî Nazîre-i Be-Nâbî

35A

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

1. Ağzın açamaz gönçe hicâb-ı dehenimden
Güller kızarur haclet-i vech-i hasenimden
2. Ol sâhîr üstâd-ı nigâhum ki hemîşe
Behrâm-ı felekde hazer eyler fitnemden
3. Ol pâdişeh-i Mısr cemâlüm ki aransa
Biñ Yûsuf olur ser-zede çâh-ı zeķanumdan
4. Ya zülf-i siyeh ya müjedür ya ham ebrü
Bir müy zuhür itmedi bî-câ bedenümden
5. Dürrî gibi biñ 'aşık-ı şürîdeyi aşmam
Zencîr-i ham-ı turre-i 'anber şikenümden

Velehü

36B

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

²⁵⁴ Fatma Koçak, "Fâik Mahmud ve Dîvânı", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006, gazel 97, s. 173-174

1. O ŧeb ki sākī-i ra'nā yürür turur oturur
Ayāğ ü ŧem'-i ehibbā yürür turur oturur
2. Ne haldür bu ki seyyāre vü ŧevābit ü hāk
Hevā-yı 'aşk ile hālā yürür turur oturur
3. Bahāra reŧk iderek cevr ü serv ü sebze-i ter
Bu gülŧen içre ne zībā yürür turur oturur
4. Düşüb telātum gird-āb-ı bahr-ı 'aşka gönül
Mişāl-i keŧtī-i deryā yürür turur oturur
5. Bilür mi ŧür-ı harekāt ü sükün ü hayretüni
Egerçi Dürrī-i ŧeydā yürür turur oturur

Rāŧid Çelebi Ammeda'llāh

36B

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Hemīŧe ŧübhayı zühd-āverān çeker evirür
Velī ayāğ u kebābı cihān çeker evirür
2. Nesīc-bāf-ı niyāz-ı visāldür 'āŧık
Ki kār-gāh-ı dilün her zamān çeker evirür
3. Felek nizām virür bed-siriŧt olan ŧaŧŧa

Semend-i serkeşi lā bed-‘inān çeker çevirür

4. Pür iden āb-ı vişālile delv-i hā~hişini

Dolāb-ı çāh-ı firāķı hemān çeker çevirür

5. Olur hadeng-zen-i menzil-i emel Rāşid

Ol dil ki kendüyi hem-çü kemān çeker çevirür²⁵⁵

Velehü

36A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Cihānuñ ni‘metinde lezzet umma öyle pek yoķdur

Nevā-yı nā-güvār-hā~n-ı devletde nemek yoķdur

2. Silāh-ı derd-i mendān nīze-i teslīmdür ancak

Miyān-ı dār u gīr-i ‘acizde top u tüfek yoķdur

3. O şūha olmaduķ hāl-i ‘izār u gerden ü sīne

Göñüllerde süveydā dīdelerde merdümüñ yoķdur

4. Olur bārīk-i bīnān inķılāb-ı çerħden memnün

Şafā-yı bī-zevāl miħnetinde daħi şek yoķdur

5. Cefā-yı dil-rubāyı saħtı saħa çekdürür devrān

²⁵⁵ Halit Biltekin, “Vak‘a-nüvis Rāşid Efendi ve Divan’ının Tenkitli Metni”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1993, s.258

Gerek sāmān-ı şabr u ğayretüñ vardır gerek yokdur

6. Zebūn-ı ābdur kendümden efzūn āsiyā çünkim
Zebān-ı himmetimde şükūh-ı cevr-i felek yokdur
7. ‘Ayyārdan bilmege halkıñ zer-i kalb-i muşāfāta
Siyeh rū-yı miñnet gibi Rāşid bir mihek yokdur²⁵⁶

Velehū Naẓire Be-Nābī

36

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Ğmā-yı kalb ‘aceb kīmiyā degül de nedür
Gedā-yı şabr-ı güzīn pādişā degül de nedür
2. ‘Iyān iken eşer-i ittiḥād-ı şīşe ü seng
Ḥilāf-ı cinsile ülfet belā degül de nedür
3. Eger te’ emmül olunsa me’āl-i devlet ü cāh
Taḥammül-i ğam-ı bār-ı cefā degül de nedür

37B (36 A’nın devamıdır)

4. Nizām-ı dāire-i kār-ḥāne-i imkān
Delīl-i vaḥdet-i zāt-ı Ḥüdā degil de nedür

²⁵⁶ Şairin “velehu” başlığıyla mecmuada yer alan bu gazeli yayımlanmış olan divanında mevcut değildir.

5. Muşîbe gâlib iken i‘tibârı şâhînüñ
Şavâb böyle maħalde ħaṭâ degil de nedür
6. Vefâ-yı şâhid-i bāzâra olma dil-beste
Şübüt bulmayıcağ müdde‘â degil de nedür
7. İden şemâtet-i bîgâneye beni râzî
‘Azâb-ı tesliyet-i âşinâ degil de nedür
8. Süħan miĥekk ‘ayyâr-ı edîb iken Râşid
Tasallüf ehl-i dile nâ-sezâ degil de nedür²⁵⁷

Vâhib

37B

Mefâ‘ilün / Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün

1. Vişâl-i suret-mâ ħulyâ degil de nedür
Ĥuşûl-i ħ‘âhiş-i dil sîmiyâ degil de nedür
2. Düşer mi ‘âķıla ‘âlemde arzû-yı sürûr
Cihân didikleri mâtem-serâ degil de nedür
3. Dem-i şebâbı fütûr-ı meşîb ider ta‘ķîb

---

²⁵⁷ Halit Biltekin, “Vak‘a-nüvis Râşid Efendi ve Divan’ının Tenkitli Metni”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1993, s.278

Bu nev-bahâr-ı hâzân der-kağâ degil de nedür

4. Dilüñ mekânı ola künc-i ğam yerinde midür

Bu şîveler sitemm-i nâ-becâ degil de nedür

5. Ümmîd-i da‘vet o gül-çehre-i perî rûyı

ğabûl olmayacak bir du‘â degil de nedür

6. ‘Aceb mi bûsesin eylerse arzû bî-dil

Şerâb-ı la‘l-i şafâ ber-şafâ degil de nedür

7. Bu şayd-ğâhda pâı-ı hıred meger Vâhib

Girift ‘ukde-i havf u recâ degil de nedür

Mülakkabzâde Nedîm Ammeda’l-İlah

37A

Mef‘ülü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘ilü / Fâ‘ilün

1. Zannetme duğter-i rezi rind ile gizlidir

Anuñla şeyğ efendi de babalı kıızlıdur

2. Duğt-ı ‘anîde muğbeçenüñ tıpkıdur hemân

Bir meşrebi güşâdece kıızdur Sakıızlıdur

3. Geçmez yolundan öpmeyicek nağş-i pâıını

Üftâden ey nihâl-i çemen yollu izlidir

4. Etdi sefid dide-i ‘uşşâkı bahr-ı eşk
Ol kıç levendi şûh meger Akdenizlidür
5. Hâkister ola ten yine esrâr-ı kâkülün
Mânend-i cevher âyîne-i dilde gizlidür
6. Bûlbül ağırlık etse no’la nakd-i şeb-nemi
Ebkâr-ı gonce haylî çemenli çeyizlidür
7. Bu heşt beyt ile yine haqqâ ki ey Nedîm
İmzâli-i belâgate kilkiñ sekizlidür
8. Zâhid saķız ŝarâbını pinhân çeküb dimiş
Bîgâne içmesün bu ŝudan kim saķızlıdur²⁵⁸

Velehû

38B

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. şöyle düşmüş tâb-ı rûyuñ bûlbül-i divâneye
şu‘le-i âvâzı berķ-ı hırmen olmuş lâneye
2. Eyle bezm-i tahta-i meşk-i siyeh-mestî-i nâz
Gâh ta‘lîķ et haķ-ı la‘liñ haķ-ı peymâneye

---

²⁵⁸ Muhsin Macit, Nedim Divan’ı Tenkitli Metni, Basılmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara, 1994, g. 14, s.354

3. K ayd-ı  iŐret artırır ehl-i c n nu  vahŐetin
Kul kul-i mey n le-i zencird r d v neye
4. Oldu  hir m ye-i  ayret bu lu‘betg hda
Şan‘at-ı manŐube-i ‘aŐkı  dil-i ferz neye
5. Şu‘le-i ‘aşkı hev -yı dild r efz n eyleyen
B d-zen b l-i semenderd r bu  teŐ- h neye
6.  atı n  c n   ıkarmıŐ pertevin  yine  ayf
M -be-m -yı ‘uŐde-i z lf n  çılmıŐ Ő neye
7. G rd k olmaz Şive-i devlet Ned m  biz da ı
RaŐbet itd k ‘ kabet bu vaŐ‘-ı derviŐ neye²⁵⁹

 ub r z de Ra mi

38B

Mef ‘il n / Fe‘il t n / Mef ‘il n / Fe‘il n

1.  atı  ki Őaf a-i r y nda  adiŐ olmuşdur
Sev d-ı kişver-i dil p r-h adiŐ olmuşdur
2. Deh n-ı g nceyi   k eyledi ben n-ı nes m
Gami la v r ise tenk de b hiŐ olmuşdur

---

²⁵⁹ Muhsin Macit, Nedim Divan’ı Tenkitli Metni, Basılmamış Y ksek lisans Tezi, Ankara, 1994, g.146, s.449

3. Çekince silsile-i mihrine o leylî mû
Cünûn-ı ‘aşkıda dil Kaysa vâriş olmuştur

38A (38B’nin Devamı)

4. Bizimle şıdk u vefâda güsiste peymândur
Yeminlerinde o bed ahd-i hânîs olmuştur
5. Yegâne ‘addolunurken o Yûşuf-ı Şânî
Bağınca âyineye ‘aks-i şâliş olmuştur
6. Yine güşâyîşi bu nev-rezminüñ ey Raḥmî
‘Înân ḥâme-yi arḥâya bâ’iş olmuştur

Velehü

38A

Mefâ‘ilün / Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün (Fa‘lün)

1. O rind-i sâf dilüñ kim elinde râhı var
Hücûm-ı ceş-i gamuñ def‘ine silâhı var
2. Şahîḥ olursa no’la cevfi ‘illet-i ğamdan
Mişâl-i meyüñde anuñ ki bir mürâhı var
3. Safâ diriz ğam-ı cânâna ehl-i ‘aşkuz biz
Bizim lisânımızuñ başka ıştılâhı var

4. Eşer ider o mihre bir gün âh şeb-gîrüm
Cihânda her gecenüñ tâ ki bir şabâhı var
5. Hümâ-yı hüsni no'la kaçd iderse pervâne
Ki hatt-ı nevdan iki anberin cenâhı var
6. O şûh sînemizi şerha-dâr itmek ile
Dil-i hazînimizüñ Rahmî inşirâhı var

Ferd lâ Edrî

38A

1. 'Adüvden şaklamağa sürme-i hâk-i rehüñ her bâr
İki şanduka var sürme kapaklı çeşm-i güher bâr

Velehü Nazîre-i Be-Fâiz

39B

Mefâ'ilün / Fe'ülün / Mefâ'ilün / Fe'ülün

1. Ne şeb ki müjde-resân çeşme peyk-i h'âb gelür
Serâ-yı kalbe o şâh-ı felek-me'âb gelür
2. Degil piyâle-i merhûz bâg-ı 'işretdür
Ki nâvdân-ı şurâhîden aña âb gelür
3. Şemîm-i kâkül-i müşgîni hayâl itsem
Rek-i dimâgdan elbette hûn nâb gelür

4. Gelürse ğam keşî-i ebruvâni ħâtıra ger
Kemân-ı şaffet-i dil ‘uşşâka pîç ü tâb gelür
5. Vefâ eserleri yok Raĥmiyâ o meh-veşde
Selâm sâde daĥi gelse pür ‘itâb gelür

Velehû

39B

Mef‘ülü / Fâ‘ilatü / Mefâ‘ilü / Fâ‘ilün

1. İtdi gülâb-ı luţfunı ol ğonca-leb dirîĝ
Qaldıķ esîr-i derd-i ser-tâb teb dirîĝ
2. Rûyında câ-be-câ ğörinen ħaller degül
İķlîm-i Rûmı tutdı sipâh-ı ‘Arab dirîĝ
3. Fikr-i ruĥun ħayâl-i ħâtır-ı dilde târ idüb
Rûz-ı sefid-i baĥta hücûm itdi şeb dirîĝ
4. Şahrâ-yı ‘aşķda reh-i ħarmâna düşdiler
Pesmândegân-ı râh-ı revân-ı taleb dirîĝ
5. Ferzâne çerĥ eyledi şatranc-ı ye’sde
Şâh-ı ümîde şu‘bede bü’l-‘aceb dirîĝ
6. Râmişker-i tabi‘atunı olmadı naĝmeger
Ey Raĥmî geçdi mevsim-i ‘ıyş u taraf dirîĝ

Nāmī Raḥmetullah

39A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Şafha-i ruḥsâr-ı yâre kîlk-i kudret yazdı ḥaṭ
Ebruvân-ı i'râb anda ḥaller olmuş laḳaṭ
2. Gelmedi gülmekle ḥaṭṭuñ ḥüsnîne hergiz ziyân
Dostum merġûbdur ḥalk arasında ḥüsn-i ḥaṭ
3. Zülfüñ uçları dökülmüş şânedan ruḥsârîña
Kim ki ḥaṭ dirse aña ey Mâhir ve'yler ġalaṭ
4. Ol civânuñ ḥaṭṭı yanında leb-i la'li dilâ
Gûyiyâ yâḳutdur eyler aña ta'lîm ḥaṭ
5. Bunca yıldur 'âşık-ı pâmâliyem Nāmī anuñ
Biñ belâyile bugün bir bûsesin aldım faḳaṭ

Velehü

39A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Yâre bu ḥüsnile dirler cümleten dünyâ melek
Ḥaḳ bu kim olmaz felekde böyle müsteşnâ melek

2. Niçe gündür şûret-i zîbâñı cânâ görmedim
Hiç şübhem kalmadı sen yâ perîsin yâ melek
3. Ey meh-i bürc-i leţâfet dilber-i hûrî-şifat
Görelî rûyîñ görünmez gözüme aşlâ melek
4. Hâne-i ağıyâra başma dil-berâ zinhâr ayak
Kande kim seng olsa dirler anda başmaz pâ melek
5. Nâmî kaçmaz saña naqd-i eşkini harc itmeden
Mâ haşl mebzûldür cânâ yoluña melek

Râsih Çelebi

40B

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Böyle kim açdı yüzüñ âh 'aceb noldı saña
Ey gül-i tâze res bâğ-1 edeb no'ldı saña
2. Eylemezdiñ baña hiç 'arz-1 hamûşî-i cefâ
Söyle ey mest-i ser-endâz-1 gâzab noldı saña
3. Hâne-i kalbimizi eylemez olduñ teşrîf
Kandesin kandesin ey şevk ü tarb noldı saña
4. Zülf-i dilberi 'aceb oldı kere bend-i sükün
'Acabâ ey dil-i dîvâne bu şeb noldı saña

5. Mağşaduñ pīrū-yı Һazret-i üstād mıdur
Rāsīhā düşmege bu semte sebeb no'ldı saña

Velehū

40B

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Şehā tā sende vardur bu müje bu ebruvān at tüt
Bulmaz her zamānı böyle bir tīr ü kemān at tüt
2. Meded ser-keşte-i ğam olmadan ey tıfl-ı āzāde
Ġanīmet bil bu devr-i kūy u bāzūyı bu at tüt
3. Bize geldükçe raħş tüt durmuş saña ol āfet
Raķībā yār imiş baħtuñ dem-ā-dem var hemān at tüt
4. Kemend-i zülfüñ ol Һāletde vü naħçir-i dil-i bī-tāb
Ĥalāş olmaz şikāruñ elden ey şūh-ı cihān tüt
5. Bir elde cām tüt bir elüñ at gerden-i yāre
Eger mümkünse ey Rāsīh bu ğüne bir zaman at tüt

Velehū

40A

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. İlähî bülbülün feryād u efgānı kimiñçündür
Gül içünse gülün çāk-i girībānı kimiñçündür
2. Eger pervānenün şem'ichün ise sūzişi yā Rab
Ya şem'İN eşk-i germ ü āh u sūzānı kimiñçündür
3. Ger āhūlar içünse bādiye peymā-yı şîrān
‘Aceb āhūlaruñ şahrāda cevelānı kimiñçündür
4. Eger Yūsuf için ise a‘mā-yı dīde-i Ya‘kūb
Yā bīmārī-i çeşm māh-ı Ken‘āni kimiñçündür
5. Ser-ā-ser kā'ināt esrār-ı aşkūñ mest ü hayrānı
Velī bilmezler ey Rāsih bu hayrānı kimiñçündür

Velehû

40A

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Kūyuñ ki şehā maqşad-ı cān u dilimizdür
‘İşret-gehimiz āra bākī menzilimizdür
2. Mey-hāne-i ‘aşk içre o mestānelerüz kim
Farq-ı şeb ü rüz eyleyen eñ ‘ākilimizdür
3. Oldı giderek eşk-i terüm berim-i pür mevc
Kim baħr-i muħīt aña göre sāhilimizdür

4. Yetmez mi idi zülf-i dilâ-vizi bu hattına
Feth idemedük mes'ele-i müşkülümüzdür
5. Ol gözleri hūnīye gönül düşdi çü Râsih
Âhir bilürüz gamzeleri kâtilimizdür

Velehū

41B

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Der meyān itmek için ol meh-i zibende cemāl
Viridi bir hañcer-i zerrīn hilāl şevvāl
2. Görüb ol māhi işāretler idüb birbirine
Çeşm ü ebrū ile göstermededür necm ü hilāl
3. Gülşene döndi cihān-ı 'ıyd-gehi kııl seyrān
Açıl ey gonca dehān gel şalın ey tāze nihāl
4. Rūze-i hicriñü çekdik niçe demler ey māh
Ola rüzī demidür bendelere 'ıyd-i vişāl
5. 'ıyddür luţfuñ umar dil yeter imsāk itdük
Nağd-i luţfuñla pür olsun yine ceyb-i āmāl
6. Dest büsıyla şeref-yāb olıcağ ol şāhuñ

Didim itsün yine emşāline Mevlā işāl

7. Tırma dem-beste yeter rūza gidüb şayd oldı

Söyle bir şi'r-i tāze Rāsiḥ şūr ile maḳāl

Velehū

41B

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Ey şūḥ 'aceb ki derd-i nihānı bilür misin

'Aşkuñ ne ḥālete ḳodı cānı bilür misin

2. Ağyāra luṭf baña sitem öldürür beni

İtme efendim itme emānı bilür misin

3. Lutfin dirīg itmez idüñ bir zamān idi

Ḳurbānuñ olduğum o zamānı bilür misin

4. Erbāb-ı 'aşḳa ta'nı ḳo zāhid şaḳın şaḳın

Ol āfeti o şūḥ cihānı bilür misin

5. Rāsiḥ şikāyet itme kerem bil cefāsını

Kimdir o şāh-ı mülketi anı bilür misin

Velehū

41A

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Nice ārām kılsun bu dil-i divāne bir yerde
Ki ben bir yerde vü ağıyārla cānān bir yerde
2. ‘Aceb mi ğamze-bāzı kılsa her dem gözlerüñ ey şūḡ
Olur ḡançeri keşān olsa iki mestāne bir yerde
3. omadı iki ğün bir yerde bizi āsyāb-ı çerḡ
Ne çāre çün degilmiş ey dil āb u dāne
4. Hemān ben hicre giryān u sūzān olmuşum yoḡsa
Gül ile ‘andelīb ü şem‘le pervāne bir yerde
5. Gice mestāne düşmüş zāhidi gördüm yine Rāsiḡ
Güle bir yerde yatur subḡa-i sad-dāne bir yerde

Selīm

41A

Mefā‘lün / Fe‘ilātün / Mefā‘lün / Fā‘lün

1. Ne seyr-i bâġ u ne ğeşt-i ḡişāra çekmekdür
Murād o servi hemān bir kenāra çekmekdür
2. Nihān getürmeyelim duḡter-i rezi bezme
Yigitlik anı göñül âşikāre çekmekdür
3. Yürüt piyāleyi zehr-i ğam ise de sākî

Hüner o sâgarı da âşikâre çekmekdür

4. Hemân felekde gönül ezmâyiş-i râhat
Küpâde-i gam dehrine çâre çekmekdür
5. Ğaraż-ı yem kıtarât-ı sirişki dökmeğden
Selîm o kebk-i hırâmı şikâre çekmekdür

Ğazeliyât-ı Şâbit Efendi

42B

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Mefâ'ılün

1. Debîristâne almağ sa'y ider ol tıflı rûz u şeb
Oğutsun kendüyi dîvâne olmuş ẖâce-i mekteb
2. Hele nûş itsün emrüdî kadehden âb-ı rummânî
Kızıl Elmaya dek hüküm eyler ol tuffâhe-i ğabğab
3. Çözerken tüğmesin bu gice yârüñ sâ'ate bağdum
Şabâh olmuş agarmış ortalığ munğal olub kevkeb
4. Bu 'işret-gehde sâķî herkese meşrebce luğf eyle
Cenâb-ı rinde tavşan kanı mey şun zâhide şa'leb
5. N'ola la'l-i müzâb câmı efrâğ eylesem Şâbit
Leb-i sâķî müheyyâ itdi bir yâķütđan ķaleb²⁶⁰

²⁶⁰ Doç. Dr. Turgut Karacan, Bosnalı Alaeddin Sâbit, Divan, Sivas, 1991, gazel 19, s360

Velehü

42B

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Olmış ol pādişeh-i hüsne muqarreb sâ‘at
N’ola ger ‘aḳreb ile olsa mulakḳab sâ‘at
2. Dem-i vuşlatda münebbih olub îḳāz eyler
Ḥāb-ı gafletde olan ‘aşıḳı her şeb sâ‘at
3. Dār-ı İslamda sâ‘at başına itmededür
Çan çalub nice Müslümânı mu‘azzeb sâ‘at
4. Sâlik nâḳısa beñzer ki tek ü pūde iken
Ḥar-ı tãḥün gibi bir yerde turur heb sâ‘at
5. Şoḳıur ḳoynına kejdüm gibi yārüñ Sābit
Görinürse ne ‘aceb çeşmüme ‘aḳreb sâ‘at²⁶¹

Velehü

42A

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Alub āḡüş-ı merāma yāri rām itmek de güc

---

²⁶¹ Sābit Divanı, gazel 31, s. 366

Şām-ı gâmda yârsız ‘azm-i merâm itmek de güc²⁶²

2. Pāye-i hüsranla nā-kāmlık emr-i ‘asīr
Māye-i ‘irfān ile tahşīl-i kām itmek de güc
3. Gerçi kim evzā‘ına şabr eylemek düşvârdur
Kām için gerdūna ammā iltiyām itmek de güc
4. Şübhesiz nān pāre-i huşke kanā‘at mümteni‘
Arzū-yı nefsl-e meyl-i harām itmek de güc
5. Şābitā dildārre çok yār olduḡıçün n’eylesün
Herkesün itmām-ı kārın iltizām itmek de güc²⁶³

Velehū

42A

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Kapamış ḡalvete bir āfet-i devrānı şeyḡ
Kōmaz ol reşk-i melek yanına şeyḡānı şeyḡ
2. Seyr-i dīdār-ı melā’ikde cināyet degül a
N’eylesün nūr-ı cemāle çekinür cānı şeyḡ
3. Halkā-i meclisidür cümle medār-ı zevḡı

²⁶² Şām-ı gâmda yârsız ‘azm-i merâm itmek de güc: Yârsız ‘azm-i temāşā-yı merâm itmek de güc

²⁶³ Şābit Divanı, gazel 46, s. 373

Hayli dolāb bilüb inliyor ʿirfānı şeyḥ

4. Bu kadar dā'ireyi bir iki ḥarla çevirür
Heb kerāmetle çeker kendüye ihvānı şeyḥ
5. Yine bir körpe kızı tekyeye kurbān geldi²⁶⁴
Söyle Şābit bilesün ʿışk ile dendānı şeyḥ²⁶⁵

Velehū

43B

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

1. Eşk-i pür-hūn ne vazīfeñ dime ey çeşm-i münir
Cihetüm oldı benüm beste-i mīzān ḥarir
2. ʿĀşık-ı ḥaste dile ʿarīza eksik degül a
Ḥāne-i ḳalbi ʿAvārızda mı olmuş taḥrır
3. Kapdıguñ muştaliḥāt ile bilinmez ʿirfān
Kalb-zen ḥāle çalış kāl ile olmaz iksir
4. Tā'ib ol tāze iken kuvvet-i nefis ü şehvet
Mürde keyvān mı i'tikād idersin a faḳir

---

²⁶⁴ geldi: varacak

²⁶⁵ Şābit Divanı, gazel 59, s. 379

5. İhtilāta qomayub nefse rūhı idelüm
Mīm-i mustahkem ile bāb-ı cevārı tasmīr
6. Kelbi de ma‘rifetu’llah yabanlarda qomaz
Qışşa-i Kehf beyān itdi naqır ü Qıtmīr
7. Mey-i ma‘nā ile pūr zarf-ı suhen gör Sābit
Neylerüz boş sözi mānend-i sebū-yı tařvīr²⁶⁶

Velehū

43B

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Subhadan mest-i mey-i ğaflete hālet gelmez
Hābbeden müdmin-i maħmūra řetāret gelmez
2. Çeřme-i tevbenūñ iřkeste gibi künkleri
Dīdeden qatre-i telh-āb-ı nedāmet gelmez
3. Ğayba īmān getür ey mülhid-i fācir ki saña
Aħiretden haq-ı ta‘lik ile hūccet gelmez
4. Ağlamıř řihreli sōfi-i ‘abūsü’l-vechūñ
Rūyına cennete de girse beřāřet gelmez
5. Āb u tābı çekilen gül-varaq-ı ruhşāra

²⁶⁶ Sābit Divanı, gazel 106, s. 403

Haftada iki tırâşile terâvet gelmez

6. Yoqladum tâli^c-i aġyâr sefer-peymâyı

Fâl ġâyet de ġüzel geldi selâmet gelmez

7. Şöyle tutmuş o büt-i teb-zedeyi esmâya

Şeyhden haftada bir sıtmaya nevbet gelmez

8. Şâbitâ n'eylerüz ol lafzı ki ma'nâsından

Nefha-i ma'rifet ü bü-yı haġıġat gelmez²⁶⁷

Velehü

43A

Feilâtün/ Feilâtün / Feilâtün / Feilün

1. Halk şırtında görüb câme-i nev 'ıyd iderüz

Biz de pîrâhen-i dâġ-ı ġamı tecdîd iderüz

2. Vechi var dikdigimüz seng-i sûtün âhı

Haġ-ı salġanat ġüsnüni tecdîd iderüz

3. Yerde ġalmaz gözimüz yaşı bezm-i şebnem var

Şevġ-i dîdâruñ ile vâşıl-ı ġurşîd iderüz

4. Ğama cânum diyerek şarılalum nâza çeker

Sîneden belki bu taġrîb ile teb'îd iderüz

²⁶⁷ Şâbit Divanı, gazel 132, s. 416-417

5. Bîd-i Mecnûn degül a ʔālî^ç vârunumuza
Naḥl-i ʦübâyı da biz vâlih-i cāvîd iderüz
6. Bâd-gîr açdı dile tîğ-i sitem luḥ itdi
Şimdi ol revzeneden sîneyi tebrîd iderüz
7. Ebr-i nîsân rebî^ç virdi cemâdâta ḥayât
Nağmeyi bülbül-i taşvîrden ümîd iderüz
8. Dâd-ı ḥaḳdur saña taḥḳîḳ bu vâdî Şâbit
Biz daḥi şimdi seng-i semtüne taḳlîd iderüz²⁶⁸

Velehü

44B

Mefâ^çîlün / Mefâ^çîlün / Mefâ^çîlün / Mefâ^çîlün

1. O çâr ebrüyla baḳ ʔal^çat-ı dil-cû-yı cânâna
Mürebba^ç vefḳ-i devletdür ki ḳonmuş rûy-ı cânâna
2. Açub âgüşümü bir der-kenâr itmek recâsiyle
Şarıldum ol ḳadar söz geçmedi pehlü-yı cânâna
3. Raḳîbi tîğ-i cevherdârına üftâdedür dirler
Düşürmezdüm bunu ben ḥaçer ebrü-yı cânâna

²⁶⁸ Şâbit Divanı, gazel 148, s. 424-425

4. Kemāl-i hüsüne göz degmesün āsīb-i²⁶⁹ encümden²⁷⁰

Meh-i nev bir hamā' il 'arz ider bāzū-yı cānāna

5. Yine bir kayda düşdüm Sābitā baht-ı siyāhumla

Dolaşdı pāy-ı 'aqlum dāmen-i gīsū-yı cānāna²⁷¹

Velehū

44B

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Mişāl-i kūze-i mey rūze-yi şıyām gibi

Bu āteş ile terāvīhe de kıyām gibi

2. Kitāb-ı sünnete uy ey haṭīb-i hōş-nağme

Hevā-yı nefsüne uyma bizüm imām gibi

3. Nizā'-ı var yine mey-hārelerle zühhāduñ

Beni harām ile ceng-i beni cüzām gibi

4. Kitāb-ı tıbb-ı müdarāda zaḥm-ı a'dāya

'İlac var mı hakīmāne iltiyām gibi

5. 'Inān-ı şiveyi bir pāre çek diyü yolda

Şarıldı destine üftādeler licām gibi

---

²⁶⁹ āsīb: diyü

²⁷⁰ encümden: kevākibden

²⁷¹ Sābit Divanı, gazel 293, s. 499

6. Zamānede ğazeli kimse almıyor Şābit
Dilenciye²⁷² virilen tuħfe-i selām gibi²⁷³

Velehū

44A

Mefā‘ilūn / Fe‘ilatūn / Mefā‘ilūn / Fe‘ilūn

1. Umūrına qarışan âheriñ vekīl gibi
Netīcesinde ğarāmet çeker kefil gibi
2. Cerāhat-ı dil-i aħbābı pāk uñuldururuz²⁷⁴
Egerçi kendümüz ālūdeyüz fitīl gibi
3. Berā-yı maşlahat-ı ğayrdür bu nālişler
Faķať vücūdum için inlemem ‘alīl gibi
4. ‘Utāş-ı ‘aşkı şuvār şunda fī-sebīli’llāh
Bu kāra bağla ğoñül kefçe-i sebīl gibi
5. Bolay ki şatmaya dūnyāda āħiret ‘amelin
Bir iki manķıra hācı daħi delīl gibi
6. Bütünce kīse-i isķātı vā‘iz indirdi
Derūn-ı sīneye hortūmı ile fil gibi

²⁷² dilenciye: güzellere

²⁷³ Şābit Divanı, gazel 341, s. 525

²⁷⁴ uñuldururuz: uñuldurmaz

7. Bugün nazāre-i dilberde havza düşdi gönül
Atıldı pāre-i yārāna selsebīl gibi

8. Bu deñlü feyz gelür şalbe Şābitā ammā
Bilinmiyor neredendür nübū'ī Nīl gibi²⁷⁵

Min Meşali'

44A

Mefā'ilün / Fe'ilātün / Mefā'ilün / Fe'ilātün

1. Şaķın hediyeye-i 'avr eylemeñ öyle taleb
Zamāne řacılarında ne 'ūd va ne ne edeb

Velehū

44A

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Virdüm şu pırlıkde görüñ heb řālimi
Bir genc berberüñ eline aķ řaķalımı

Velehū

44A

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. 'Aduvlar kışşa-i 'aşķum 'acāyib dāsītān itmiş
Ki Şābit pırlıkde bir civān sevmiş filān itmiş

²⁷⁵ Şābit Divanı, gazel 338, s. 523-524

Şināsi Çelebi

45B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün

1. Dürdi-i hamrā-yı mey kibrīt-i aḥmerdür baña
Tūtiyā-yı dīde-i dil gerd-i sāğardur baña
2. Nüktesinden ol şeker-leb lafzını tekrār ile
İtdügi her nükte bir kand-i mükerrerdür baña
3. Def'i sevda-yı ser-i zülf-i siyehkâruñ için
Ḥālinüñ her dānesi bir habb-ı 'anberdür baña
4. Olmadı bir vech ile şüret pezīr emr-i vişāl
Var isa āyīne-i ṭab'ūñ mükedderdür baña
5. 'Uḳde-i dilden Şināsī ḥatırum teng olalı
Dīde-i her gonçe bir kufl-i müdevverdür baña²⁷⁶

Velehū

45B

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Sipihr-i bāz gūn başdan başa ma'kūs-ı eşerdür heb

---

²⁷⁶ M. Esad Harmancı, "Şinasi Divanı", Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 1999, gazel 1, s. 49

Bu kũhuñ bũy-1 naħl-i sandalı sersãm-1 serdũr heb

2. Nesĩm s gerũb hercy halkı geri aılmaz

Dilin amm nasbi gona ve hũn-1 ciġerdir heb

3. Bu dehriñ lezzeti taħml-i minnet itmege degmez

Ne ma'ķũl eylemidũr bd-i Mecnũn b-emerdũr heb

4. Ciġerden eme dek n-i cebnin daġlar adı

Reh-i hav-1 sirikim Şimdi ser-t-ser kemerdũr heb

5. Meger perverde-i enzr Nb-i ger mũrdur

Őinszde-i tab'ın mũsellem mu'teberdir heb²⁷⁷

Velehũ

45A

Filtũn / Filtũn / Filtũn / Filũn

1. Geri gũrsem kkũlũñ hum baa sũnbũllenũr

Firķat-i zũlfũnde amm dũd-1 dil kkũllenũr

2. Itibr-1 firķat hlũñ o deñlũ telh kim

Merdũm-i em-i 'azzũm mũrd olub fũlfũllenũr

3. Gh setr eyler raħn gh tır eyler httın

²⁷⁷ M. Esad Harmancı, "Şinasi Divanı", Yũksek Lisans Tezi, Kocaeli Őniversitesi, Kocaeli, 1999, gazel 6, s. 52-53

Gülşen-i hüsni gehî sünbüllenür geh güllenür

4. Bağruñı ser şār-ı hūn eyler helāhil midür hāzer

Ol gözi mahmūruñ ey dil gerçi la‘li mülleenür

5. Fikr-i hāl-i yār ile düşse Şināsī eşküme

Her şerār-ı küşte-dil çeşmüme fülfüllenür²⁷⁸

Sāmī Çelebi Ameda’lāh

45A

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Yem-i hüsünde bakılmaz dem-i şināh saña

İki kedū gibidür āftāb u māh saña

2. Nezāre eyler idüm rûyıña budur hāvfum

Virür ‘azāb girān-bārī-i nigāh saña

3. Göñül çü pertev-i meh-tāb mū-sefid olduñ

Dağı görünmedi mi şubḥ-ı intibāh saña

4. Zerk-i ‘ayār-ı mihekk-i siyehde peydādur

Tır ü siyehle ‘afv-ı Hūdā günāh saña

5. Kühen sifāl ile şahbā gedālık ey Sāmī

²⁷⁸ M. Esad Harmancı, “Şinasi Divanı”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 1999, gazel 20, s. 61

Harīm-i meykedede besdür ‘izz ü cāh saña²⁷⁹

Velehū

46B

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Farq-ı māhiyyet-i dil çeşm-i temāşādandur
Pertev-i nīk ü bed āyīne-i sīmādandur
2. Revzen-i hāneyi sermāda güşād itmekdür
Serdī-i bezm-i edeb hānde-i bī-cādandur
3. Hāzır ol bezm-i mükāfāta ey mest-i gurūr
Raḥne-i seng-i siyeh penbe-i mīnādandur
4. Şāf-dil tīre nihādāna olub feyz-resān
Güher-efşānī-i sāhil kef-i deryādandur
5. Sāmiyā hāne-ber endāzī-i dil hem çü ḥabāb
Cüşiş-i mevce-i seyl-ābe-i saḥbādandur²⁸⁰

Velehū

46B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

²⁷⁹ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, “ArpaEmīnī-Zāde Mustafa Sāmī Divanı”, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, gazel 6, s. 297-298

²⁸⁰ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, “ArpaEmīnī-Zāde Mustafa Sāmī Divanı”, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, gazel 34, s. 314

1. Dağıt cebinüñe ol turre-i semen-sāyı
Piyāle-nüş-ı cünün eyle ‘aql-ı hōd-rāyı
2. Tekellüm eyleyüb ol şāhid-i şikeste zebān
Kemāl-i şerm ile maḥv eyledi Mesīḥāyı
3. Hemīşe zaḥm-ḥ̄or-ı tīğ çeşm-i mahmūram
Riyāz-ı sinede seyr eyle verdī-i ra’nāyı
4. Esīr-i kâfir zülf-i büt-i ḥ̄ōş-endāmam
Ki şifte-dil ider Yūsuf u Züleyḥāyı
5. Hażīz-i kūh-ı melāmetde olduḡ āsūde
Sipihre ‘izzet için itmezüz temennâyı
6. Ḥarīm-i meykedede sīne-çāk dün gördüm
Hücüm-ı keyf ile Sāmī-i mest ü rüsvāyı²⁸¹

Mezākī

46A

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Dilber dile dil dilber-i fettāna münāsib
Gül bülbüle bülbül gül-i ḥandāna münāsib

---

²⁸¹ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, “ArpaEmīnī-Zāde Mustafa Sāmī Divanı”, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, gazel 124, s. 369

2. La‘l-i leb-i dildār ile dürr dişlerini gör
Hoḡḡa düre dürr hoḡḡa-i mercāna münāsib
3. Gül sünbül ü sünbül gül-i hoş bû ile hoşdur
Ruḡ turreye turre ruḡ-ı cānāna münāsib
4. Gülşende ḡad-i yār ile baḡ serv-i bülende
Serv-i ḡad ü ḡadd serv-i ḡurāmāna münāsib
5. Peyḡüle-i firḡatde ḡam-ı hier ile şimdi
ḡam ḡātıra ḡātır ḡam-ı hierāna münāsib
6. Muḡrib n’ola nāyuñla göñül nāleler itse
Ney nāleye nāle ney-i nālāna münāsib
7. Çek rişte-i nazma dür-i güftārı Mezākī
Dürr rişteye rişte dür-i ḡalḡana münāsib²⁸²

Ḥāletī Efendi

46A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Dil-i şeydāya ḡāhī luḡf idüb ḡāhī ‘itāb eyle
Hemān neylerseñ eyle nāzla bir kez ḡitāb eyle

---

²⁸² Yard. Doç. Dr. Ahmet Mermer, Mezākī Hayatı Edebi Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni, Ankara, 1991, gazel 24, s. 296

2. Benim derdüm mi yoħsa blbln mi derdi artıkdur
Gel ey bd-ı bahrı aħçe dk bir bir ĥisb
3. Bin-yı hne-i dil olmamış vakt-i mbrekde
Ç bd olmuyor bri assından harb eyle

47B (46A'nın devamı)

4. İlh yr ile heb krmuz nz u niyz olsun
Beni ĥk ile yeksn it anı 'l cenb eyle
5. Varub bir bba mensb oldu herkes ey gnl sen de
Derd  lemmb luşf-ı ĥħka intisb eyle
6. Geleydi ĥufl-i mmdim ĥoma destinde maħlħun
İlh kendi dest-i ĥudretnle fetħ-i bb eyle
7. Đçksn Ĥlet cnu niçn ol řħa yz virdn
Dimez miydm sana hercylerden ictinb eyle

Matla' Veleh

47B

F'iltn / F'iltn / F'iltn / F'iln

1. Bir gln saħızda dil oldu nev-keş blbli
Bilmez idm byle zb olduğun saħız gibi

Tıybi

47B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Raķīb-i der-‘aķab ol ŧūķ-ı dil-sitān geķeyor
Ecel ķazāda meded ‘ōmr ise hemān geķeyor
2. Bu rūzgārda kām-ı dil almaduķ ğitdi
Gehī bahār ħazān geh ŧitā zamān geķeyor
3. O bī-vefāda recā-yı viŧāl geķmedi āh
Cefāda ol daķı baķtumla tev-emān geķeyor
4. ŧadāķat ehline ŧaff u’n-ni‘āl degmez iken
Ĥasūd-ı ŧadr-ı mecālisde kāmran geķeyor
5. Eyā ‘izām-ı resīm-i pūr-virān ħāk niyāz
Ķıyāmet ise ‘arz iŧte ol civān geķeyor
6. Tedārik eyleyegör zād ü rāhun ey Tībī
Ĝüzār-ĝāh-ı fenādan cihāniyān geķeyor²⁸³

Gazel-i Muŧanna‘ Le-Zārī

47A

---

²⁸³ Halil İbrahim, Bulan, “Tıybi Mehmet Ćelebi, Ĥayatı-Eserleri-Edebi Kiŧiliĝi Divanı’nın Tenkitli Metni”, Basılmamıŧ Yüksek Lisans Tezi, Selĝuk Üniversitesi, Konya, 1995, g.38, s.55

Fe‘ülün / Fe‘ülün / Fe‘ülün / Fe‘ülün

1. Leb ü hâl ü ebrû vü çeşmüñ muhaşşal
Mızmızım mu‘teber muqavves mukahhal
2. Sorarsañ begim hâl-i ber-küşte bahtım
Mükedder muhkkar müzebzeb müzellel
3. Ğamım şebt olunsaydı dīvān olurdı
Muhaşşī müdevvin müretteb mükemmel
4. Diyeyim yâre verdim ferâdı ferâdı
Muza‘af mükerrer mufaşşal muṭavvel
5. Ne lâyıķ kapuñda raķīb-i ħar olsun
Mükerrem mufahham muķarreb mübeccel
6. Degil ğayr-veş bu nev-engîz nazmum
Müzevver muķalled müzeyyef müsekkal
7. Kazâ-yı belâgatda mahz-ı kelâmım
Mu‘anven müberhen muķayyed müseccel
8. Sezâdır bu tømâr güftârım olsa
Mahallī muṭallâ müzehheb müceddel
9. Zehr-i ṭarḥ-ı masnû‘ matbû‘ Zârî

Müşevveş müreşşah muşanna' muhayyel

Qıf'a-i Lagire

47A

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Gülnâr-ı ruḥ dil-bere her kim ki semender
Âteş ola anuñ yeri mânend-i semender

2. La'liñ rûtabı vār iken ey naḥl-i dil-ārā
Cân ḥastası 'innâb-ı aḳîk olsa yemen der

Medâlî

48B

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Cân istese cânâna dime virmezem anı
Bî-minnet alur yoḥsa ecel virmez emânı

2. Emdir lebi her derde vü hikmet nedir ammâ
Ben ḥastaya olsam da gelüb virmezem anı

3. Olmaz ḥat-ı yâḳût lebüñ gibi şafâ-baḥş
Taşvîr yazarsa no'la cân virmezem mâlı

4. La'line virem cânı diyū eylerem ārām
Nez'a gelicek anuñ içün virmezem anı

5. Ol serv-i hırāmān elüñe girse Medālī
Em leblerini kaç belini virme zamānı²⁸⁴

‘Ālī

48B

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Bahr eyledüñ yaşım niçe bir seyr-i kılyata
Līmān-ı dilde bir gicecik bārī kıal yata
2. Yâri çeküb kenâra kıayık seyrin eylesek
Olmasa bâd-ı fırkıate bādī o fırkıate
3. Çak başdan ey gönül saña kim dir âlarga tur
Baştarda kııçlu bir gözle toğrılıp çata
4. Şal rûzgâra fülk-i teni rûz u şeb dime
Ya Akdeñizde bata yağod kıaraya ata
5. Deryâ yüzinde çekdireigör zevrāk-ı meyi
‘Ālī şarâb sandal odur cāna cân kıata²⁸⁵

Kıabülī

48A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

²⁸⁴ Mehmet Özdemir, Nuh b. Mustafa'nın Mecmua-ı Gazelliyyâtı, *Littera Turca Journal of Turkish Language*, Ocak 2016, C. 2, S. 2, ss. 95-128.

²⁸⁵ İ.Hakkı Aksoyak, Gelibolulu Mustafa ‘Ālī Divanı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, g.1192, s.1082

1. Ol ki māha nūr-ı tevcīh eylemiş rû koymuş ad
Nürdan bir nūn peydā itmiş ebrū koymuş ad
2. Şem‘-i kāfūrī firūzān eylemiş gerden dimiş
Halka-i dūd-ı siyāh-ı şem‘e gīsū koymuş ad
3. Sīmden bir levh-i taşvīr eylemiş gerden dimiş²⁸⁶
Rişteler taḥrīr idüb eṭrāfına mu koymuş ad
4. Zerrece yok la‘lden bir dercede ḳalmış fem dimiş²⁸⁷
Jāleler derc eylemiş dürc içre lü‘lü’ koymuş ad
5. Cennet ārā-yı bahāristān-ı nūzhetgāh-ı üns
Bir dıraḥt-ı ārāyiş itmiş naḥl-i dil-cū koymuş ad
6. Çehre-perdāz-ı teşāvīr-i nigāristān-ı ḳuds
Bir mücellā çehre açmış rüy-ı nīlū koymuş ad²⁸⁸
7. Nokṭa deñlü nuṭfeyi nuṭṭa getürmiş ol Ḥakīm
Ḥikmeti gör kim Ḳabūlī-i suḥan-gū koymuş ad²⁸⁹

Velehū

²⁸⁶ Sīmden bir levh-i taşvīr eylemiş gerden dimiş: Bir mücellā levḥa taşvīr itmiş üstād-ı ezel

²⁸⁷ Zerrece yok la‘lden bir dercede ḳalmış fem dimiş: Bir müdevver la‘lden bir ḥoḳḳa düzmiş fem dimiş

²⁸⁸ Bir mücellā çehre açmış rüy-ı nīlū koymuş ad: Sāde bir peyker gūşāyiş eylemiş rû koymuş ad

²⁸⁹ Mustafa Erdoğan, Ḳabūlī İbrahim Efendi Hayatı, Edebi kişiliği ve Divanı (inceleme-tenkitli metin-dizin), Basılmamış Doktora Tezi, Gazi üniveristesi, Ankara, 2008, gazel 44, s. 552-553

48A

Fe'ilatün / Mefā'ilün / Fe'ilün

1. Ey felek ne çerāguñ işlesün
Gördüm ol mähı Hıağ bağışlasun
2. Her görenler bahār-ı hüsniñi dir
Hür u ğilmān yerinde kışlasun
3. Uyuma fikret-i teġāfüli қо
Sāye ol tā nigār-ı mislesin
4. Serv-i yāre Kabūlī hem-serdür
İ'timād itmeyen karşulasın

Velehū

49B

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Kasduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür
İkisi de fedā yoluña birisi nedür
2. Senden bir iki maṭlabımız var iki gözüm²⁹⁰
Birisi būs-ı la'l-i lebüñ biri sīnedür

---

²⁹⁰ Senden bir iki maṭlabımız var iki gözüm: Senden murādum ikidür iki gözüm iki

3. Ol görünenler ey perī dendān u leb degül²⁹¹

Biri anuñ ‘aķīķ-i Yemen birisi ne dūr

4. Hicr ü vişāl dirler iki nesne var imiş

Gördük anuñ birisini yā birisi nedür

5. Kaşdı Kaḅūlī ol kıyā baķışlu āfetūñ

Cān ile dilden ikisinūñ birisinedür²⁹²

Velehū

49B

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Beni gördükce müjen ey kaşı yā tīr çeker

Hışm idüb gamzelerūñ üstüme şemşīr çeker

2. Hāşiye yazdı ḥatuñ metn-i kitāb-ı aşķa²⁹³

Qıl kalemle şaçuñ eṭrāfına taḥrīr çeker

3. Dil-i divāne esīrūñdür esirge şāhum

Niçe yıldur ğam-ı ğīsūñla zencīr çeker

4. Cāygīr olmasa dilde nola ḥarf-i tedbīr

Dest-i taķdīr aña ḥāme-i taġyīr çeker

²⁹¹ Ol görünenler ey perī dendān u leb degül: Dendān u leb degül görinen ol güherlerūñ

²⁹² Kaḅūlī Divānı, gazel 107, s. 585

²⁹³ ‘aşķa: ḥüsne

5. Dīde aġardı bükāyile abūlī dil Őād
Tāzeler zev ider ammā elemi pīr eker²⁹⁴

Velehū

49A

Fā'ilatūn / Fā'ilatūn / Fā'ilatūn / Fā'ilūn

1. Sūnbūlūñ gūl-bū u gūl-pūŐ u gūl-āb-ālūdedür
Verd-i ruhsāruñ gūl-i sīrāb-ı sūnbūl-sūdedür
2. Merd-i bī-mihr ü muabbet merdüm-i bī-sūzdu²⁹⁵
alb-i bī-sūz u harāret āleb-i fersūdedür
3. Āferīn ol 'āŐı-ı mecnūn mihnet-zāra kim
uŐŐadan āzādedür ālāmdan āsūdedür
4. Őafa-i saf-ı sipihre āh Őāhum yazmaġa
Tīr-i āhum hāmedür dūd-I derūnum dūdedür
5. Būlbūl-i zāra abūlī cānib-i gūlden gelür
onca-i pīide-i gūl nāme-i negŐūdedür²⁹⁶

Velehū

49A

Fā'ilatūn / Fā'ilatūn / Fā'ilatūn / Fā'ilūn

²⁹⁴ abūlī Divānı, gazel 100, s. 581

²⁹⁵ sūzdu: nūrdur

²⁹⁶ abūlī Divānı, gazel 84, s. 573-574

1. Gerçi kim kâşâneme çok dilber-i ra'nâ²⁹⁷ gelür
Ol kıaddi bālā baña ammā kıatı a'lā gelür²⁹⁸
2. Zerrece mihr ü vefā gelmez güzellerden görüñ
Giderek 'uşşākıdan dilberden istignā gelür
3. La'l-i cān-baħşuñdur ihyā eyleyen dil mürdesin
Ol baña rüħ-ı mücerred mu'ciz-i 'İsā gelür
4. Kākül-i yāre dolaşsañ ey dil-i sevdāzede
Çok perişānluķ çekersin başuña ğavġā gelür
5. Ey Kıabülī ğün gibi her-cāyidür gerçi o meh
Her zamān²⁹⁹ ğamhāneme gelse hele tenhā gelür³⁰⁰

Velehū

50B

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Yatur pīr-i muġān evġār olub desti kıabaķ tıtmaz
Şu deñlü bade-nüş olmuış ki el ditrer ayak tıtmaz
2. 'Aşā ile içürdi dime zāhid pīr-i meyħāne

²⁹⁷ dilber-i ra'nā: kāmēt-i bālā

²⁹⁸ Ol kıaddi bālā baña ammā kıatı a'lā gelür: Ol sehī-kad baña ammā cümleden a'lā gelür

²⁹⁹ her zaman: nāz ile

³⁰⁰ Kıabülī Divānı, ğazel 59, s. 561

Elũnde ihtiyãruñ bařuña kimse omađ tutmaz

3. Zeri bir sũm-ten maħbũba şarf it yoħsa ey ħũāce

Seni ol rũz u şeb koynuñda yatsa ısıcak tutmaz

4. Semend-i ħãtırurum ‘aşka tutuldu dimesũn řũfi³⁰¹

Ĥãr-ı nã-pãydãr u nã-pesendi ħod ulağ tutmaz

5. Ķabũli gevher-i kãn-ı ma‘ãrif bĩ-revãc olmuř³⁰²

Dũrr-i nađm kelãm-ı pãkiñe kimse Ķulađ tutmaz³⁰³

Velehũ

50B

Mũstef’ilũn / Mũstef’ilũn / Mũstef’ilũn / Mũstef’ilũn

1. Bir gũz mi var Ya‘ķũb-veş ħũznile giryãn olmamuş

Bir dil mi var Yũsuf gibi maħbũs-ı zindãn olmamuş

2. Kim Ķaldı mãnend-i Ĥãlĩl nãr-ı Ķama atılmamuř³⁰⁴

Kimdũr ki Ĭsmã‘ılveş yoluñda Ķurbãn olmamuş

3. ‘Ařkuñla kimdũr ‘ağlunu cem‘ eyleyũben başına

Zũlfũñ hevãsına dũřũb ħãtır-perĩřãn olmamuş

³⁰¹ dimesũn řũfi: dime ey zãhid

³⁰² olmuş: ancak

³⁰³ Ķabũli Divãnı, gazel 133, s. 597-598

³⁰⁴ Kim Ķaldı mãnend-i Ĥãlĩl nãr-ı Ķama atılmamuş: Kim var Ĥãlĩlãsa varup nãr-ı Ķama atılmamuş

4. Kimdür güzellerden ‘aceb cevı eyleyüb ‘uşşâkına
İtdükleri işe dönüb soñra peşimān olmamış
5. Bir dil mi ıaldı ey perī pervāneveş bāl ü peri
Şem‘-i cemālūñ şevķine ‘aşķuñla sūzān olmamış
6. Görmüş Kıabūlī ol mehi hūke yaturmuş kendüyi
Ahvālünü ‘arz itmege bī-çāre imkân olmamış³⁰⁵

Velehū

50A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Eyledi³⁰⁶ dil murğına zūlfün o sīm-endām dām
Dāne-i hālile tıtdı virmeyüb ārām rām
2. İtmedi bir dem beni ol kıāmeti şimşād şād
Kıaddüm anuñçün itdi miħnet ü ālām lām
3. İtleründen ‘ad iderse ol gözi ‘ayyār yār
İşiginde buluram ben ‘āşık-ı bed-nām nām
4. Ölmüşiken bulmadum ben ‘āşık-ı bī-cān cān
Būse-i la‘lin ‘aṭā itse n’ola in‘ām ‘ām

³⁰⁵ Kıabūlī Divānı, gazel 169, s. 614

³⁰⁶ eyledi: eyleyüp

5. Ey abūlī destīne cām-ı şarābı al al
Bezm-i fānīden çekersen ‘ākıbet encām cām³⁰⁷

Velehū

50A

Mef‘ūlü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Gel nat‘-ı maħabbetde şehā bir sen ü bir ben
Şaṭranc oyunun oynayalum māt ola düşmen
2. Ferzīn gibi kec-revlik iden şaha muķārın
Ṭoĝru yürüyen ruḥ gibi ol baķar ırakdan
3. Bir lu‘bla rūḥun alub açmaz kodı ol şāh
Daḥı ne oyunlar geçer ey dil saña ķatlan
4. At esb-i murāduñ ruḥ-ı cānāneye ķarşu
‘Ālemde piyāde yürime merd iseñ atlan
5. Leclāc ise de lec idemez nat‘-ı cihānda
Nādāna abūlī yeñilür şanma beni sen

abūlī

51B

Müfte‘ilātün / Müfte‘ilātün

---

³⁰⁷ abūlī Divānı, gazel 257, s. 657

1. Çeşm-i āhū nigāri kim sevmez
Şayda kâbil şikāri kim sevmez

2. Būse-i la'l-i yāre cān virirüz
Mīve-i ābdāri kim sevmez

3. Dilde yaqdum maḥabbeti nārın
Böyle nārın nigāri kim sevmez

4. Mā' ilim zūlfı bāgunı seyre
Seyr-i bāğ u bahāri kim sevmez

5. Sögse dilber Kābūlī ḥazz eyler
‘İzzet ü i’tibāri kim sevmez

‘Ālī

51B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Tāze dil-ber sevse ‘aşık eski derdin tāzeler
Tāzeler keyfiyyetin erbâb-ı ‘ışkuñ tāzeler

2. İllerüñ gönliñ dirüp devşürmek ister âl ile
Şive kārüm geh bozar dül-bendini geh tāzeler

3. Bir kadeḥ meydür dü ‘ālem terkinüñ sermāyesi
Ḥāceler ‘ışkuñ metā‘ın yoq yire endāzeler

4. Kaçdı dil şeh-bâzı benden kondı nahl-i kıaddüñe
Nâle şanma anña karşı eylerem âvâzeler
5. Rû siyehler hâme-veş şimdi dil uzatsa no'la
Vaqt ola 'Âlî sözüñ altun kıalemle yazalar³⁰⁸

Hasan Çelebi

51B

Fâ'ilâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Olaldan yâr dost düşmen bir gevher altında
Kalıpdur ellerüm Ferhâd gibi taşlar altında
2. Hüdâ virsün saña 'ömr-i dırâzı ey boyu servüm
Yolında cân viren 'uşşâk yatdukça yer altında
3. Gerek seng-i siyâh olsun gerekse atlas u hârâ
Ġarâz bir bâliş-i râhat bulunmağdur ser altında
4. Olupdur gülşen-i bezmünde gûyâ nergis-i ra'nâ
Ser-i engüşti-i sîmînüñ oc zerrîn sâğar altında
5. Hasan şanma miyânıdır görinen zîr-i hançerde
Mişâl-i gencdür yatur dem-â-dem ejder altında

³⁰⁸ İ.Hakkı Aksoyak, Gelibolulu Mustafa 'Âlî Divanı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, g.416, s.708

‘Abdî

51A

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Bîmâr-ı ‘aşkuñ oldı gönül hiç bilür misin
Sen bî-vefâyı terk idemez öldürür müsün
2. Ey hōş-ıırâm ahbine tırmaz mısın dağı
‘Uşşâka nâz u şîveler eyler yürür misin
3. Kûyınđa sen raķîbi didim eylerin helâk
Ol şûh didi nâzla dağı sürer misin
4. Açılmaz ise ağlamadan gözlerüm no’la
Ey tıfl-ı nâr sînede beni güldürür misin
5. Göstermez oldı gün yüzini aldı gönlümi
‘Abdî cefâya başladı ol meh görür misin

Şevķî

51A

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Yazan hilâl şeklüni řâķ-ı zebercede
Evvel kaşuñ mişâlini itmiş müsevvede

2. Mey-h'ārenüñ du'âsı no'la olsa müstecâb
Her dem kadeh du'âsın okır pîr-i mey-gede
3. Aşûblar koparda lebüñde hattıñ no'la
Şimdi mi oldı bâde-i nâb üzre 'arbede
4. Med çekdi tîğ-i 'anber başuma luğ idüb
İrdi bu devletile gönül 'ömr-i sermede
5. Kimdür dir iseñ ey yüzi gül Şevkî-i ğarîb
Bir gözi yaşlı yıldızı düşkün felek-zede

Es'ad Efendi

52B

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Mâdām ğamze mest-i kadeh-nûş-ı fitnedür
Müjgân-ı çeşm-i yâr hem-âğûş-ı fitnedür
2. Şahbâ-perest-i işğ degül şâhid-i nigâh
Mest-i mey ger şemm ü ser-hōş fitnedür
3. Eyer mezâd kâle-i esbâb-ı hüsni
Dellâl-ı ğamze emti'a-i ber-dûş-ı fitnedür
4. Hûn-ı nigâh-ı dilberi kan itdüren müdâm

Heb keyf-i câm-ı bâde-i pür-cûş-ı fitnedür

5. Mümkün mi Es'ad olmaya âteş-zen-i şalâh
Çerh-i sitem-fürûş şerer-pûş-ı fitnedür³⁰⁹

Ḥüsrev-i İstanbûlî

52B

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Yeşiller geydügince tûtî-i gûyâya beñzersün
Siyeh-pûş olduğunca Ka'be-i 'ulyâya beñzersün
2. Kaçan kim egnüñe ak sâde geysen ey melek-simâ
Şadefde hâşıl olmuş bir dür-i yektâya beñzersün
3. Geyüb egniñe mâ'î câmeyi seyr-i çemen kılsañ
Yem-i hazrâda Hızır u gökdeki 'İsâyâ beñzersün
4. Libâs-ı sürh ile cânâ yeşil ferâce geydükçe
Terâvet gülşeninde gonçe-i hamrâya beñzersün
5. O gül-ruhsârı vaşf itdüñ 'aceb rengîn edâlarla
Sözünden Ḥüsrev isen tûtî-i gûyâya beñzersün

Rahmî-i 'Atîk

52A

³⁰⁹ Kudret Altun, Tezkire-i Mucib, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997, s.20

Fā'ilātün / Fā'ilatün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Yâr bakmaz yüzüme aḥvâl bir yüzden daḥi
Tâli'im-i edbârda iḳbâl bir yüzden daḥi
2. Aḳlum alan şanma anı ḥüsnidür cânânenüñ
Zülfî bir yüzden görünür ḥâl bir yüzden daḥi
3. Yârimi görsem diyü meyl eyledüm irdi raḳîb
Tâli'imde baña oldu fâl bir yüzden daḥi
4. Nat'-ı gerdûn dehr-i la'bet-bâzınuñ sandûkıdır
Ḥalka her gün 'arz ider eşkâl bir yüzden daḥi
5. Rûy-ı târe ḥatt-ı 'anber bâr gelmiş didiler
Raḥmiyâ dillerde bu aḳvâl bir yüzünden dahi

Yaḥyâ Beg

52A

Müstef'ilātün / Müstef'ilātün

1. Oldı bu deñlü âşûba bâ'is̄
Rez-i duḥteridür ümmü'l-ḥabâ'is̄
2. Ḥâdiş olalı ḥatt-ı 'izâruñ
Rûy-ı cihânı tutdı ḥavâdiş

3. Bir şöbet itsek ey rûh-1 şânî
Câm-1 mey olsa arada şâliş
4. İnşâf odur kim fenn-i cefâda
Yoğdur senüñle ey gonca bâhiş
5. Terk itse Yahyâ cismi metâ'ın
Kûyın itidür ol zâde vâriş

Zâtî

53B

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Hüsñüñe her kim dir ise âyine
Varmasun hürşîd olursa âyine
2. Hüsñüñüñ meşşatsına ey felek
Âyine olğa gökden ay âyine
3. Ey melek manzar-1 cemâlün vâriken
Bu sipihrüñ mihri n'olur âyine
4. Zerreden kim eyleye miğdârını
Gün muğâbil olsa hüsñüñ ay âyine
5. Merhamet kıl Zâtî-i dervîşiñe
Eylemeñ cevr ü cefâlar âyine

Zâtî

53B

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Murg-ı zerrîn-per zümürüd-âşiyân lülû-gıdâ
Bâl açup uçmak diler her şubh kûyuñdan yana
2. Şu gibi kan içmede 'aşk olsun ey meh çeşmiñe
(silik)..... dil-rubâlarda selâm olsun saña
3. Ben ğubârı gördi kûyında o hatt-ı 'anberîn
Didi miskîn kanğı yeller esdi geldüñ bu yaña
4. Ey dürr-i yekdâne baır öykündüğüñ eşkime
Gömgök itdi yüzini kef urmadan båd-ı şabâ
5. Tâlibiñ dâ'im türâb-râh-ı kûy-ı dil-rubâ
İşini altun iden cevher gelmez Zâtîyâ

Ruĥî

53A

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Yâ semendir haddi ya gül ikiden hâlî degil
Zülf-i şebbûdur ya sünbül ikiden hâlî degil

2. Hâl-i ruhsârı ki mülk-i fitnede yekdânedir
Hubb-i miskîndir ya fülful ikiden hâlî degil
3. Ağlar inler serv-i kadden gül ruhun yâd eyleyüb
Dil ya kumrıdır ya bülbül ikiden hâlî degil
4. Evveli aşkın melâmetdir nedâmet âhiri
Sen gerek ağla gerek gül ikiden hâlî degil
5. Dâğ-ı hûn efşânıma didim ne dirsın didi yâr
Lâle ya katmer karanfûl ikiden hâlî degil
6. Dün bir ehl-i derde aşkın çâresin sordum didi
Ya seferdir ya tahammül ikiden hâlî degil
7. Va‘de-i lutf eylemiş dün Rûhî garîbân çerh
Ya abâdır lutfi ya çul ikiden hâlî degil

Necâti Beg

53A

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Sen bu hışm-ı çeşmle kıan eylemezsen işte ben
Derdimi dünyâya destân eylemezsen işte ben
2. İyd-i edhâdır cemâlün bir niçe ‘âşıkları
Ka‘be-i kûyında kıurbân eylemezsin işte ben

3. Al ele âyine ol hüsn-i cihân-efrûza bak
Gül gibi çâk-i girîbân eylemezsin işte ben
4. Ol güle şeydâlanursan ey gönül bülbül gibi
Gece gündüz âh u efgân eylemezsin işte ben
5. Ey Necâtînin ümîdi sen bu genc-i hüsnile
Ser be ser dünyâyı vîrân eylemezsin işte ben

Emrî

54B

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. N’ola ey sîm-beden gönlüñe eşk itse eşer
Ki gümüş akça-durur taşta urursañ da geçer
2. Umaram tîguñı bir kez dañı sînemde görem
Bu meşeldür ki su akduğı yire girü akar
3. Meh-i nev dūd-ı dilümden nice karardı ki gör
Ele âyine al eyle ham-ı ebrûña nazâr
4. Leb ü ruhsâruña kim beñzede goncayla güli
Birinüñ kulağı berg ü birinüñ ağızı çoğar
5. Hiç añar mı müjenüñ tîrini Emrî dir imiş

Döstlar ol kaçı yānuñ oķı dilden mi çıkar³¹⁰

Zātı

54B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. N'olduñ iñlersin felek her-cāyī cānānuñ mu var
Her maķāmı seyr ider bir māh-ı tābānuñ mu var
2. Benzüñi ey bûstan faşl-ı hazân mi itdi zerd
Yoħsa başı taşra bir serv-i hırāmānuñ mu var
3. Yoluña cānum revân itsem gerek cānā didüm
Yüzüme biñ hışm ile baķdı didi cānuñ mu var
4. Ağlayub feryād idersin her seħer ey 'andelib
Hār ile hem-sāye olmış verd-i ħandānuñ mu var
5. Zülf-i dil-ber gibi ey Zātı perişānsın yine
Cevri bī-ħadd yoħsa bir yār-i perişānuñ mu var³¹¹

Nażire-i Süleyman Ağazāde

54A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

³¹⁰ Prof. Dr. Mehmet A. Yekta SARAÇ, "Emri Divanı", Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, g. 131,s.78

³¹¹ Dr. Hüseyin Solmaz, Ahdı ve Gülşen-i Şu'arā'sı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s.159

1. Nâle-i derkârın gönül bir derd-i pinhânın mı var
Yohsa bir nâ-mihribân hercâyî cânânın mı var
2. Ganzeler ol denlü salmış dillere bîm-i helâk
Dest-i cevrenden meger âh itmege cânın mı var
3. Her nigejde âşika bin mekr ü bin efsûn ider
Fitnede ey gamze-i hunrîz akrânın mı var
4. Da'vî-i aşka neden şâyestesin bülbül senin
Çeşm-i girîbânın mı var çâk-i girîbânın mı var
5. Gülşen-i dehri pür itdin Fâizâ efgân ile
Andelîb-i zâr veş bir verd-i handânın mı var

Hüsrev

54A

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Kimyâ buldum görünce hâk-pây-i dilberi
Elbisem altun eyledim sevdim civân-ı zerkeri
2. Rûy-ı zerdimde dürr-i eşkim görüb meyl itdi yâr
Kadr-i zer zergersînâsa kadar gevher-i güheri
3. Pûte-i aşk-ı hakikat içre kalbim kâl idüb
Hâlis ü muhlis o şâh-ı hüsnün oldum çâkeri

4. Görinür bir gün sana ol öldürür dirler seni
Ben helâk oldum görünmez ol milket-i sîmâ peri
5. Hüsrevâ gördüm lugatde eşkimin evsâfını
Ahteri kevkeb dimiş cevher-i sahâh cevheri

Necâtî Beg

55B

1. Halk-ı âlem bir yana bî-çâre tenhâ bir yana
Cennet-i kûyn komazam olsa dünyâ bir yana
2. Aşka mâni' olamaz ey nâsîh-i kelâm hûşmend
Kimse karşı duramaz ger aksa deryâ bir yana
3. Bulamadılar arayuben şîve-i refâtârını
Gitdi Tûbâ bir yana serv-i dilârâ bir yana
4. Mâl-ı dünyâ ile şerh eyler mücerred hâlîni
Yerde Kârûn bir yana gökde Mesîhâ bir yana
5. Cânına oldı Necâtînin havâle aşk-ı yâri
Ey ecel sen de gelüb itme tekâzâ bir yana

Velehû

55B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Gülüşlerim kim âftâb-ı hüsnle perverdedir
Vâr ise ol hokka-i la'l leb-i dilberdedir
2. Şive-i reftârla kadd-i dilârâ râstı
Egdi serv-i serkeşi şimdi nazar-ı ar'ardadır
3. Sîne dâğın dâğ sanman mühr urubdur mihr-i dost
Genc-i aşk üstine kim bu sîne çâkerdedir
4. Fakr odından yüz çevirme ey dil-i dervîş kim
Derd bu derd ise derdine devâ bu derdedir
5. Meskenet yolın güneşden öğren ey şâh-ı cihâñ
Kim göge irişdi başı şimdi yüzi yerededir
6. Ma'nî-i hâssa Necâtî yaraşur terkîb-i hâs
Kûşvâre olmaz olmayınca zînet zerde dür³¹²

Fuzûlî

55A

Fā'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Kıldı ol serv seher nâz ile hâmmâma hırâm

---

³¹² Doç. Dr. Ozan Yılmaz, Necâî Bey Dîvânî, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2015, g.173, s.224-225

Şem‘-i ruhsârı ile oldu münevver hammâm

2. Görünürdü bedeni çâk-i girbânından
Câmeden çıktı yeñî âyını gösterdi tamâm
3. Neyl-gün fûtaya sardı beden-i ‘uryânın
Şan benefşe içine düştü muşşer bâdâm
4. Oldu pâ-bûs-ı şerîfiyle müşerref leb-i havz
Buldu dîdâr-ı lâîfîyle ziyâ dîde-i câm
5. Tâs elin öpdü hased kıldı kara bağrumı şu
Ağdı şu cismine gitdi bedenimden ârâm
6. Kâkülün şâne açup kıldı havâyı müşkîn
Tîğ-ı müyun tağıdup itdi yeri ‘anber-fâm
7. Merdüm-i dîdem ayağına revân şu tökdü
Ki gerek şu töküle servüñ ayağına müdâm
8. Çıhdı hammâmdan ol perde-i çeşmüm bürünüb
Tutdu âsâyiş ile gûşe-i çeşmümde maşam
9. Şandılar kim şatılur dâne-i dürr-i ‘arağı
Çoqlar el kîseye urdı idüb endîşe-i hâm
10. Müzd-i hammâm Fuzûlî vireyin cân nağdin

Çılmasun şarf-ı zer ol serv-ğad-i sım-endām³¹³

Ez Ğazeliyāt-ı Fehīm Çelebi

56B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Ey vücūduñ pertevindendür 'adīm olmağ baña
Vācib oldı sāye-i mihr-i ğadīm olmağ baña
2. Cevher-i zātuñla kā'im bir arağdur lā-mekān
Mümteni'dür ğayyiz-i 'ilmüñ 'alīm olmağ baña
3. 'Ağl-ı kül virdüñ beni Cibrīl-i ma'nī eyledüñ
Bezm-i ğurb-ı ağdese lāyık nedīm olmağ baña
4. Her tecelliden heyülā itdi biñ şüret ğabül
Çok mıdur āyine-i tab^c-ı selīm olmağ baña
5. Ğikmetin fehmi eylemez tab^c-ı selīm olmayan
Lāzım oldı hem ğakīm ü hem Fehīm olmağ baña³¹⁴

Velehū

56B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

³¹³ Abdülbaki Gölpinarlı, Fużülī Divanı, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2005, g.CCVII, s.112

³¹⁴ Dr. Tahir Özgür, Fehīm-i Kadīm Hayatı Sanatı Dīvān'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi, Ankara, 1991, gazel 5, s. 310

1. Bir hayāt için kazā bilmem ne nāz eyler baña
Ben şehīd-i ğamzeyem ‘Īsī niyāz eyler baña
2. Bī-tekellūf maḥrem-i ḥalvet-serā-yı ğamzeyem
Çeşm-i şūh-ı dilberān ifşā-yı rāz eyler baña
3. İstemez kālā-yı ḥüsni ola tārāc-ı nigāh
Perde-i zülfin anuñçün nīm-bāz eyler baña
4. Seng-i mi‘yār-ı cünūnum ben ki şarrāf-ı ḥıred
Feyz-i temyīzümlle ‘arz-ı imtiyāz eyler baña
5. Şāh-ı istignā sipāham ben Fehīmā çarḥ-ı dūn
Ḥavf ile biñ dürlü vaż‘-ı dil-nevāz eyler baña³¹⁵

Velehū

56A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Ehl-i ‘aşka ğamze-i cānāne olmaz āşinā
Ġāfil olma mestle dīvāne olmaz āşinā
2. İ‘timād itme nigāh-ı çeşmine ey bü’l-heves
Merdüm-i hüşyār ile mestāne olmaz āşinā
3. Ġarḫa-i deryā-yı istignā gerek erbāb-ı ‘aşk

³¹⁵ Fehīm Divanı, gazel 6, s. 312

Bunda ey dil şem‘ ile pervâne olmaz âşinā

4. ‘Aşka yār ol ‘akl ile germ-iḥtilāt olma gönül

Āşinā bīgāne vü bīgāne olmaz āşinā

5. Maḥrem-i rāz eyleme Cibrīl olursa ger Fehīm

Rind-i ‘aşka ‘ākıl u ferzāne olmaz āşinā³¹⁶

Velehū

56A

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Yine nevrüz irişüb geldi gülistāna şabā

Viridi peygām-ı güli bülbül-i nālāna şabā

2. Naḫd-i āşār-ı dem-i ‘İsī-i rūḥ-efzāyı

Yine vaz‘ eyledi ceyb-i gül-i ḥandāna şabā

3. Ādemüñ ‘aqlın alur neşve-i būy-ı ezhār

Yine geşt eylerse³¹⁷ gülşeni mestāne şabā

4. Bülbülân âteş-i reşkile hem âgûş olsun

Düğme-i gonçayı çözdü yine rindāne şabā

5. Nūr-ı ḥurşīd zamīrimden alub feyz Fehīm

³¹⁶ Fehīm Divanı, gazel 11, s. 318

³¹⁷ Yine geşt eylerse: N’ola eylerse şikest

Gülleri kıldı müşābih meh-i tābāna şabā³¹⁸

Velehū

57B

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. 'Aşq itdi cānı sīne-i bī-kīneden cüdā
Kıldı ġarībi hāne-i dīrīneden cüdā
2. Efsūs kim o sīm-tenümden ayırdı çarḥ
Döndüm o şaha kim ola gencīneden cüdā
3. Mir'at içinde gerçi olur 'aks-i bī-şebāt
Olmaz hayāli āyīne-i sineden cüdā
4. Ğā'ibde ol perī baña teklif-i şi'r ider
Tūḫī ne söylesün diye āyīneden cüdā
5. Olmaz Fehīm o ġonca-i gül-pīrehenle vaşl
Baht eylemezse hırқа-i peşmīneden cüdā³¹⁹

Velehū

57B

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

³¹⁸ Fehīm Divanı, gazel 1, s. 306

³¹⁹ Fehīm Divanı, gazel 2 s. 306-308

1. Sitem ben h̄ake h̄ükm-i gerdiş-i eflâkdendür heb
Ġalaṭ didüm ġalaṭ h̄āşiyet-i idrâkdendür heb
2. Ne ol bî-raḥm sermest ü ne çeşm-i bî-emândandur
Helâk olmam benüm cürm-i dil-i bî-bâkdendür heb
3. Sipih-r-i sifle-perver cevrin az eylerse de ġāhi
Nişān-ı luṭf şanma ġāyet-i imsâkdendür heb
4. Ḥalîl-i ‘aşkam ammā şu‘le ġülzâr olmasî baña
Degül i‘câz feyz-i dîde-i nem-nâkdendür heb
5. Ne hikmetdür ki dilber âteşî-ḥû dil hevâyîdür
Egerçi aşl-ı fıtratde bir âb u ḥâkdendür heb
6. Dür-i nazm-ı Fehîmâ olduġı ḥurşîd-veş rûşen
Kemâl-i şafvet-i deryâ-yı ṭab‘-ı pâkdendür heb³²⁰

Velehû

57A

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Tâ ki oldı çeşm-i dilber şulḥ-düşmen ceng-döst
Oldılar nâçâr diller şulḥ-düşmen ceng-döst

---

³²⁰ Fehîm Divanı, gazel 17, s. 326-328

2. El-ħazer ey ŧulħ-cüyān geldi ol ħūnī-nigāh
Pür-ġazab der-dest ħançer ŧulħ-düŧmen ceng-dōst
3. Müjde teŧrif-i ŧehādet on sekiz biñ ‘āleme
Geldi yektā ol sitem-ger ŧulħ-düŧmen ceng-dōst
4. Āŧtī maṭlab ‘adem mülkin penāh itsün k’o ŧūħ
ŧaf-ŧikendür rüz-ı maħŧer ŧulħ-düŧmen ceng-dōst
5. El-emān-ħāh olma islamuñ³²¹ ŧikest itse Fehīm
Mest iken olur o kāfire ŧulħ-düŧmen ceng-dōst³²²

Velehū

57A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Dilde bir deryā yatar bī-ka‘r u sāħil nā-bedīd
Bu ‘acebdür³²³ olmış anda hem yine dil nā-bedīd
2. ‘Aŧħ bir ŧaħrāda ġüm-rāh eylemişdür cānı kim
Ĥızr nā-peydā o reh nābūd u menzil nā-bedīd
3. Dil o vadi-i fenānuñ Ķays-ı zārıdur k’olur
Rīġinuñ her zerresinde nice maħmil nā-bedīd
4. Bü’l-‘aceb hengāmedür āŧüb-ġāh-ı çeŧm-i dōst

³²¹ islāmuñ: imānuñ

³²² Fehīm Divanı, gazel 24, s. 336

³²³ Bu ‘acebdür: Bü’l-‘acebdür

Halkı pey-der-pey şehīd olmakda k̄atil nā-bedīd

5. Şekl-i hayvān itmede mir'āt-ı fıtratdan zuhūr
Olmak üzere şūret-i insān-ı kāmīl nā-bedīd
6. Feyz-i isti'dād hatm olmuş meger sende Fehīm
‘İlm çok üstād yok şākird-i k̄ābil nā-bedīd³²⁴

Velehū

58B

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Olmazam pejmürde-dil tā hem-nişīnūm tazedür
Tıfl-ı nevres şūh-meşreb nazenīnūm tazedür
2. Lāle-i māh u gül-i mihr olsa pejmürde n’ola
Hamdülillāh āfitāb-ı meh-cebīnūm tazedür
3. ‘Ālem-i ‘aşk içre ben şāhib-kırān-ı köhneyem
Cān ü bāşa qalmazam yār ü qarīnūm tazedür
4. Gerçi hāk oldum vücūdumdan eṣer qalmadı līk
Tā-kıyāmet çarḥ-ı bed-evzā‘a kīnūm tazedür
5. Oldu ṭab‘um nüṣḥa-i āyīne-i feyz-i ezel
Ol sebebden şūret-i şi‘r-i metīnūm tazedür
6. Gülbūn-i lafza degül ma‘nī ṭarāvet-yāb ise

³²⁴ Fehīm Divanı, gazel 24, s. 356-358

Ey Fehīm itme ta‘accüb kim zemīnüm tāzedür³²⁵

Velehū

58B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Dil-rübāsuz āb-ı hayvān nūş idersem zehr olur
Zehr şunsa līk her āhū-nigeh pānzehr olur
2. İtse bahtum bir mehe ta‘līm-i āşüb u fiten
Yalıñız baña belā olmaz belā-yı şehr our
3. Surh-pūş olduqça artar luţf-ı ruhsāruñ desem
Şu‘le-i ser-keş mişāl ol şeh serāpā kahr olur
4. Giryeden ol deñlü ter kıldum hevā-yı hānemi
Revzeninden ger şu‘ā‘-ı mihr girse nehr olur
5. Seyr itdüm dün Fehīmüñ tarz-ı sihr-i şi‘rini
Böyle kalursa eger mu‘ciz-tırāz-ı dehr olur³²⁶

Velehū

58A

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Yeter oldun dile hañçer-zen-i bīdād yeter
Yeter itdüñ beni bīdāduña mu‘tād yeter

³²⁵ Fehīm Divanı, gazel 94, s. 430

³²⁶ Fehīm Divanı, gazel 85, s. 418-420

2. Dūd-ı āhum nice bir ‘arşa sūtūn eylesin
Ḥayme-i nūh-feleki eyledi berbād yeter
3. Eyle ‘uṣṣākı perīṣān ki benem ‘ālem-i ‘aşk
Ġarazuñ ‘āşık ise bu dil-i nāşād yeter
4. Her dili beste-i bend-i ser-i zūlf eylemeden
Bendeñi başuñ için eyle gel āzād yeter
5. Peyk-i vādī-yi melāmet dil-i çalākümdür
Ki bu yolda aña ne Kays u ne Ferhād yeter
6. Fenn-i i‘cāzı serāpā bilmeyim dirse Fehīm
Ġamze-i sāḫir-i cānān aña üstād yeter³²⁷

Velehū

58A

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Her mürde-dil ki malik-i mülk-i vişāl olur
Ḥükmi-i ‘adem ādeme emri muḫal olur
2. Aḫvāl-i derd-i dil aña ilhām ola meger
Ol māh-ı sāde-rū ki melek görse lāl olur
3. Derd ü elem ki madde-i aşl-ı vişāldür
Mādām mihre vāşıl ola meh hilāl olur
4. Ger şalsa āl-i mül dilüme la‘l vār ‘aks

³²⁷ Fehīm Divanı, gazel 62, s. 386

Gör t̄ali‘üm ki lāle-i kūh-ı melāl olur

5. Hem-rāh-ı mihr olursa meh-āsā gönül revā

‘Älemde merd-i sālīk-i rāh-ı kemāl olur

6. Hāl añladuñsa olma gel ālūde-i kelām

Esrāra ol ki maḥrem ola ehl-i ḥāl olur

7. Olsam rūsūm-ı kār-ı t̄ılısm-ı kelām-ı dil

Kilk-i Fehīm mevrīd-i siḥr-i ḥalāl olur³²⁸

Velehū

59B

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. ‘Aks-i ḥüsn-i yār ile pürdür derūn-ı sīnemüz

Nūr baḥş-ı dīdeyüz ḥurşiddür āyīnemüz

2. Nev-be-nev leb-rīz-i şevkuz līk şad-efsūs kim

Yine her şādīde müdḡamdur ḡam-ı dīrīnemüz

3. Lālezār itmekdedür rüy-ı zemīni ḥūn-ı dil

Cilve-ḡāh-ı dāḡ olaldan sīne-i bī-kīnemüz

4. Derd-i ser verdi ḥumār-ı bāde-i bezm-i elest

Luṭf idüp sākī yetiştür bāde-i dūşīnemüz

5. Olalı gencūr-ı kān-ı gevher-i ṭab‘-ı Fehīm

³²⁸ Fehīm Divanı, gazel 81, s. 414

Cevher-i iksîr ile pürdür bizüm gencînemüz³²⁹

Velehû

59B

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Mihri gördüm 'arız-ı dildāra beñzer beñzemez
Pertev-i hürşiddür kim nāra beñzer benzemez
2. Eyledük Mūsā ile şem'î-i tecellāya nazār
Şu'le-i dīdār ol ruhsāra beñzer benzemez
3. Eylemiş tebdīl-i şūret zāhir olmuş bir peri
Pür-firīb ol dilber-i 'ayyāra beñzer benzemez
4. Çeşm-i mesti ger dūçār olsam görür görmez beni
Ġamze de çeşm-i tegafül-kāra beñzer benzemez
5. Zaḥm-ḥurde tīr-i ḥūn-rīz-i kâzā oldum velī
Tīzlikde Ġamze-i ḥūn-ḥāra beñzer benzemez
6. Hey'et-i gūy-ı meh ü mihre niĠāh itdüm Fehīm
Girde-i bālīn sūrīn-i yāra beñzer beñzemez³³⁰

Velehû

59A

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

³²⁹ Fehīm Divanı, gazel 125, s. 470

³³⁰ Fehīm Divanı, gazel 116, s. 460

1. Oldı dilden mezheb ü ‘aql-ı taşarruf ber-țaraf
Ba’d-ezîn divâne-i ‘aşkam tekellüf ber-țaraf
2. ‘Aşk-bāzuñ ey perī Cibrīl ise maħrūmdur
Ehl-i dilden olsun efsūs u te’essüf ber-țaraf
3. Tā ki gördüm eylemiş āyīne ħüsnüñ der-kinār
Oldı mir’āt-ı dilümden ‘aks-i Yūsuf ber-țaraf
4. Çekmeyince sīneme mestāne ārām eylemem
Ĥuāhiş-i vaşluñda küstāħam tevaķķuf ber-țaraf
5. Gel Fehīm küstāħ ile sen dā’imā leb-ber-leb ol
Ey gül-i bāġ-ı ħayā luț it tekellüf ber-țaraf³³¹

Velehü

59A

Mef’ülü / Mefā’ilü / Mefā’ilü / Fe’ülün

1. Biñ vech ile yār itse tecellī ħaberüm yok
Güyā ki kelām-ı “erīñi”³³² yem eşerüm yok
2. Pervāz idemem bāġ-ı ruħa bīm-i ħayādan
Murġ-ı nazar-ı ‘aşıķam ammā ki perüm yok
3. Mest-i nigeħ-i yārüme şunma siper ey miħr
Şemşīr-i ħazā yaġsa felekden ħazerüm yok

³³¹ Fehīm Divanı, gazel 155, s. 514

³³² Bu kelime divanda Arapça olarak yazılmıştır.

4. Kıldı beni terkīb każā cevır ü cefādan
Gör kevkeb-i çarhuñ yine göñlinde yerüm yok
5. Ger seng-i melāmet yerine cümle zemīni
Atsañ baña sen kulzüm-i ‘aşkam kederüm yok
6. Ser-tā-be-kağem ‘aşk u dilem līk Fehīmā
Bir dılber-i ‘āşık-küş ü āşüb-gerüm yok³³³

Velehü

60B

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. ‘Aks-i ruħıyla çeşmümüzi pür-nem eyledük
Gülzār-ı ‘aşkı āteş ile hurrem eyledük
2. Zülfinde dūd-ı āha olup pīç ü tāb-baħş
Sünbüllerini bāğ-ı ğamuñ derhem eyledük
3. Cām-ı cihān-nümā ki bize hüsni-yārdur
Keyf-i nezāresiyle ‘aceb ‘ālem eyledük
4. Evvel bakışda itdi ğam-ı ‘akldan hūlāş
Bihūşī-i nigāh ile def‘-i ğam eyledük
5. Şehrī ile Fehīm idüp i‘cāz-ı ‘aşkı fāş
Sihr-i bedihede nigehin mülzem eyledük³³⁴

³³³ Fehīm Divanı, gazel 166, s. 528

³³⁴ Fehīm Divanı, gazel 173, s. 536

Velehū

60B

Fe‘ilātūn / Fe‘ilātūn / Fe‘ilātūn / Fe‘ilūn

1. Dāğlar pes bu ser-i şifte-ḥāl üstine gül
Cevrdür bülbüle kim ḳona sifāl üstine gül
2. Bülbül-i bāğçe-i ye’s tesellī bulmaz
Yazsa ḫāvūs-şifat ger per ü bāl üstine gül
3. Tūṭi-i āla döner āyīneye ‘aksi düşe
Ḳosa gülşende ḫarīfāne mey-i āl üstine gül
4. Görinür ābda nilüfer-i ḫurşid gibi
Ḳosañ ol sīne-i āyīnei mişāl üstine gül
5. Yazmadı böyle daḫı Māni-i endīşe Fehīm
Levh-i dībāçe-i dīvān-ı ḫayāl üstine gül³³⁵

Velehū

60A

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. Şanma tende rişte-i cāna muḳayyeddür gönül
Tā ezelden beste-i zülf-i müca‘‘addur gönül
2. İtdi dīvān-ı ḳazādan nāzım-ı ‘aşḳ intihāb
Şafḫa-i mecmū‘a-i sīnemde müfreddür gönül

³³⁵ Fehīm Divanı, gazel 196, s. 564

3. Pertev-i hürşiddendür cāmesi 'İsī-misāl
Rağş ider meh gibi bir rūḥ-ı mücerreddür gönül
4. Bir 'arazdur kim 'ademden cevheri mānend-i cism
Bü'l-'aceb ḥikmet ki mevcūd-ı mü'ebbeddür gönül
5. Devletinde geh bülend ü gāh pest olmak ne ğam
Şāh-ı 'aşka gāh tāc u gāh mesneddür gönül
6. Bir emīrī-sīret-i gül-gūnı sevdüm gül gibi
Ben Fehīmem mā'il-i Āl-i Muḥammeddür gönül³³⁶

Velehū

60A

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Vālih-i 'aşkam cünün yār-ı kādīmümdür benüm
Şāh-ı sevdā-leşkerem Mecnūn nedīmümdür benüm
2. Gülistān-ı 'ālem-i rūḥam gülümdür la'l-i yār
Bülbülem cān ü dem-i 'İsā nesīmümdür benüm
3. Nutqa āğāz eylese tūtī-i nefis-i nāṭıkam
Şāf-dil mir'āt aña ṭab'-ı selīmümdür benüm
4. Sīnem içre rüz u şeb ḥūn-ı cigerle beslerem
Tıfl-ı ğam perverde-i nāz u na'ımümdür benüm

³³⁶ Fehīm Divanı, gazel 194, s. 560

5. Diye hākümde görüp dūd-ı dilüm bir gün o mäh
Nev-şukūfe sünbül-i kabır-i Fehīmümdür benüm³³⁷

Velehü

61B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Benem o ‘āşık-ı mecnün-ı pirehen-düşmen
Fezā-yı haşırda da perde-i kefen-düşmen
2. İder füsürde beni dōstdan nesīm-i nifāk
Meşāmm olursa eger bŷy-ı yāsemen-düşmen
3. O şem‘-i meclis-i ağıyārda görüb olduk
Bu şeb yine ben ü pervāne encümen-düşmen
4. Raķīb mānī‘ olur ol bŷte perestişüme
Ġarībdür k’ola İblīs berhemen-düşmen
5. Taşavvur-ı haţ-ı dilber keder verür yoħsa
Olur mı ‘āşık-ı sevdā-zede çemen-düşmen
6. Ne baħtdur ki Fehīm olsa ger belāgat-dōst
Olurlar ehl-i dilān-ı zamān suħan-düşmen³³⁸

³³⁷ Fehīm Divanı, gazel 224, s. 600

³³⁸ Fehīm Divanı, gazel 239, s. 618-620

Velehū

61B

Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilūn

1. Olmasun mı cān-ı 'āşık dāğ dāğ-ı ārzū
Bü'l-heves pervāneyüz biñ var çerāğ-ı ārzū
2. Kām düşmen bülbül-i āşüfte-mağzam ye's dōst
Olmadum bāğ-ı cihānda hōş-dimāğ-ı ārzū
3. Ye'sden de cān-ı ḥasret-perverüm me'yūsdur
Tā ki oldum ārzū-senc-i ferāğ-ı ārzū
4. Şad-bahār olmuş velī bir dil-şüküfte gonca yok
Bülbülāne eyledüm gül-geşt-i bāğ-ı ārzū
5. Vaşl-ı yār ise murāduñ rü-be-rāh-ı firkat ol
Vāj-gün imiş Fehīmā çün sürāğ-ı ārzū³³⁹

Velehū

61A

Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilātūn / Fā'ilūn

1. Ğamzeñi mest eylyüp her dem şarāb-ı nāz ile
Çeşm-i maḥmūruñ hem-āğüş itme h'āb-ı nāz ile
2. Var ise yine nigāh-ı şūhuñ eyler imtizāc
Çeşm-i maḥmūruñ gibi mest-i ḥarāb-ı nāz ile

³³⁹ Fehīm Divanı, gazel 248, s. 630

3. ‘Āşık-ı bî-dil nice tākāt getürsün çeşmüñe
Nāzı da lertzān ider ğamzeñ ‘itāb-ı nāz ile
4. Leblerüñ mu‘tād iken gül gibi handān olmağa
‘Āşıkā eyler tebessüm biñ hicāb-ı nāz ile
5. Biñ Fehīm-i sāhiri ilzām-ı fenn-i sihr ider
Ġamze-i mu‘ciz-kelāmuñ bir cevāb-ı nāz ile³⁴⁰

Velehū

61A

Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Bir dil ki şem‘-i hüsñüñ ura şu‘le dāğına
Pervāne eylemez meh ü mihri çerāğına
2. Sāķī lebüñ hayāline bir cām şundı kim
Gelmez o bādenüñ mey-i Kevşer ayağına
3. Zırü bemiyle eyledi tebşīr maķdemüñ
‘Ūduñ yapışdı kaşıd-ı muṭrıb kulağına
4. Bir zaḥm-ı ğamze itdüm o hūn-rīzden recā
Geh hançerine şundı elin geh bıçağına
5. Olduķ Fehīm hem-nefes-i zāğ-ı bed-nevā
Dehrüñ ne tīre-baḥt ile geldük ki bāğına³⁴¹

³⁴⁰ Fehīm Divanı, gazel 264, s. 648-650

³⁴¹ Fehīm Divanı, gazel 252, s. 634

Velehū

62B

Mef'ūlü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Gūş itdi nāy nālelerüm naza başladı
Dilber semā'-ı nāza dağı tāze başladı
2. Tıfl iken oldu şems ile ol meh muķābele
'Uşşāk ile mükāşefe-i rāza başladı
3. Ol şūh sāz-kār olalı mevlevilere
Ben bīnevā-yı 'aşkına şehnāza başladı
4. Āvāze-i fiğānumı dinletmedi nesīm
Kāfir raķib nağme-i nā-sāza başladı
5. Ey Şems-i dīn yetiş ki o hūrşīd-i pūr-celāl
Cevr-i Fehīm-i nadir-perdāza başladı³⁴²

Velehū

62B

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Beni çāk³⁴³ itdi hasret dilber-i şannāz müstağnī
Gedā muhtāc-ı pā-būs u şeh-i mümtāz müstağnī
2. Nigāh-ı hufte çeşmi pūr-humār-ı cām-ı istiğnā

³⁴² Fehīm Divanı, gazel 275, s. 662

³⁴³ çāk: hāk

Göñül mestâne keşf-i rāzda hem-rāz müstağnī

3. Bilüb hāl-i dilüm eyler tegāfül ğamze-i şūhı
Ne tāli'dür ki rāzumdan ola ğammāz müstağnī
4. Fedā olsun metā'-ı cān u dil müjgān-ı çeşmine
Gerekdür cān u dilden 'āşık-ı ser-bāz müstağnī
5. Fehīm-i sāhirem ben eylesün ğamze beni ilzām
Olur gerçi füsūndan malik-i i'cāz müstağnī³⁴⁴

Faşıh Çelebi El-Merhūm

62A

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Ol dem ki eyledüm nıgeh-i ibtidā saña
Ol dem bu demdür oldı göñül mübtelā saña
2. 'Älemde 'arz-ı şıve tegāfül hitāb-ı nāz
Maşuşdur saña saña iy bī-vefā saña
3. Dilden hilāf-ı va'deyi bigāne eyleyen
'Ahde vefāyı eylememiş āşınā saña
4. Meyl eyledüñ bu hāke ayā serv-i ser-firāz
'Ömr-i tavıl ide müyesser Hudā saña
5. Zeng āver olmuş āyineñ ekdār ile Faşıh

³⁴⁴ Fehīm Divanı, gazel 287, s. 676

Bilmem ne vech ile vireyüm incilā saña³⁴⁵

Velehū

62A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Çemenler sebz u hurremdür hevālar dil-güşādur heb
Bu dem bād-1 şabādan alınan bŷy-1 şafādur heb
2. Beni bigāne-i şabr u dilŷñ zāyi‘ iden ‘aqlın
O düzdīde tebessüm ol nigāh-1 āşinādur heb
3. Muḥabbetdür dili taḥrīk ü bī-ārām iden tende
Ki bādı ıztırāb-1 şu‘le-i nāra hevādur heb
4. Nazar feyz-āşinā-yı cevher-i zāt olmadur yoḥsa
Ġubār-1 deşt ü şahrā tütüyādur kimyādur heb
5. Faşīḥā meyl idüb hercāyi-ṭab‘āna gönül virme
Mişāl-i mā-i cārī serv-ḳadler bī-vefādur heb³⁴⁶

Velehū

63B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Ḳıyās eyleme cānā berāy-1 ḥāṭırdur
Senŷñ cefāña taḥammül şafā-yı ḥāṭırdur

³⁴⁵ Dr. Mustafa Çıpan, Fasih Divanı İnceleme-Tenkitli Metin, İstanbul, 2003, g.9, s.262-263

³⁴⁶ Faşih Divanı, gazel 26, s. 272

2. Güneh ne sendedür iy şūh cürm ne bende
Miyānede çekilen hep belā-yı hātırdur
3. Sipāh-ı ʿiṣkuñı gönder maḥāll-i vāsiʿdür
Bu nā-ḳabūl nihāyet fezā -yı hātırdur
4. ʿAceb mi ʿıḳmasalar tengnā-yı sinemden
Ḳadīmi derd ü ğamuñ āşinā-yı hātırdur
5. Hemīşe nūş-ı şarāb-ı keder-ğüdāziden
Faşih ḥāhişümüz incilā-yı hātırdur³⁴⁷

Velehū

63B

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

1. Bu şeb görüp didüm iy māh sūrʿatüñ kimedür
Kimi müşerref idersin ʿazīmetüñ kimedür
2. Elüñde ḥançer-i ser-tīz-i cevır ü bīdāduñ
Miyān-ı ʿāşıḳ-ı şeydāda niyyetüñ kimedür
3. Nedür bu şiftegī sen de bizden itme nihan
Kimüñ esīrisüñ iy dil maḥabbetüñ kimedür
4. Hele teĝāfūl idüp ehl-i ṭabʿa baḳmazsın
Cihānda ğayrı senüñ luṭf u şefḳatüñ kimedür
5. Şitāb idüp ṭaraf-ı küy-ı yāra pūyansın

³⁴⁷ Faşih Divanı, gazel 55, s. 289

Yine şabā o peri-rūyı da‘vetüñ kimedür

6. Şarīre başladuñ iy kilk-i hoş-edā-yı Faşīḥ
Kimüñ şena-geri olduñ bu midḥatüñ kimedür³⁴⁸

Velehū

63A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Meysüz karar eyleyemem meşrebüm budur
Zühhād-ı huşka meyl idemem mezhebüm budur
2. Bizden dirīğ itme gehī bir nigāhuñı
Senden hemīşe iki gözüm maḥlabum budur
3. Geh ‘arīzuñ hayāl iderüm gāh kākülüñ
Endīşe-i tesellī-i rüz u şebüm budur
4. Teşrīf iderse ḥānemi ol meh degül ba‘īd
Āşār-ı tāli‘üm şeref-i kevkebim budur
5. İtsem su’āl ḥāl-i dilin gösterür Faşīḥ
Zülf ü ruḥuñ ki bā‘iṣ-i tāb u tebüm budur³⁴⁹

Velehū

63A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

³⁴⁸ Faşīḥ Divanı, gazel 121, s. 327-328

³⁴⁹ Faşīḥ Divanı, gazel 126, s. 330-331

1. Rūz u ŧeb āh ile eyyāmum siyeh-fām itdiler
Bu peri-ruħsārılar ŧubħum benüm ŧām itdiler
2. Yār olmıŧ sāye-baħŧ-ı ħalka-i bezm-i raħīb
Ol Hümāyı ‘ākıbet dām itdiler rām itdiler
3. Her biri bu ħāl ile çok murġ-ı dil ŧayd eyledi
Ĥublar kim ħāl ü zülfin dāne vü dām itdiler
4. Ėonçe-femler murġ-ı cānın ŧekve-i feryādını
Gūŧ idüp nergislerin ħıŧm ile bādām itdiler
5. ‘Arz-ı ŧevk idüp recālar itdiler vāfir Faŧıħ
Ėalmanı aħŧama ol māha çok ibrām itdiler³⁵⁰

Velehū

64B

Mef‘ülü / Fā‘ilätü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Gözden dem-ā-dem aħsa n’ola cūy-ı ħūnumuz
Oldı ŧikeŧ-i tā‘na zücāc derūnumuz
2. Biz her zamānda ŧıfte-i ħāl-i muħabbetüz
Mev-ħūf-ı nev-bahār degüldür cünūnumuz
3. Zāhir olunca kevkebe-i pādiŧāh-ı ‘ıŧħ
İtdi firār leŧker-i ŧabr u sükūnumuz
4. Virse ‘aceb mi Rüstem-i destānlara cevāb

³⁵⁰ Faŧıħ Divanı, gazel 135, s. 335-336

Meydān-ı ceng-i ‘ışıkda ednā zebūnumuz

5. Ol çeşm-i cādu zār u perīşān görüp dimiş
İtmiş eşer Faşīha da mekr u füsūnumuz³⁵¹

Velehū

64B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Hücūm-ı girye dil-i mübtelāyı söyletmez
Belāyı gör ki saña mācerāyı söyletmez
2. Ne deñlü olsa da ruḥşat-dih-i niyāz ol şūḥ
Hicāb-ı ‘ışık yine müdde‘āyı söyletmez
3. İfāde itmege maḳşūdı bir nigeḥ besdür
Ol āfet ‘āşık-ı vuşlat-recāyı söyletmez
4. Ḥumār-ı gamla ḥamūş ehl-i dil ‘aceb sākī
Niçün sebū-yı mey-i pür-şafāyı söyletmez
5. Terennüm eylese yād-ı ḥaṭ-ı lebūñle Faşīḥ
Çemende bülbül-i āteş-nevāyı söyletmez³⁵²

Velehū

64A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

³⁵¹ Faşīḥ Divanı, gazel 164, s. 350-351

³⁵² Faşīḥ Divanı, gazel 179, s. 358

1. Anuñçün cān-ı müştāka haber cānāneden gelmez
Ki eşküm gibi kūy-ı dil-rubāya her giden gelmez
2. O Ya'kūbum ki rāh-ı Beyt-i Aḥzānum şabā bilmez
Meşām-ı cāna būy-ı feyz-baḥş-ı pīrehen gelmez
3. Budur zannum ki tā şubḥ-ı kıyāmet nesl-i Ādemden
O mihr-i ḥüsne şānī bir cevān-ı gül-beden gelmez
4. Gelüp gitmekde niçe şubḥ-ı ğam şām-ı elem amma
O mihr-i evc-i istiğnā o māh-ı pūr-fiten gelmez
5. Görenler şi'rūñi ḥükm itdiler kim bir daḥı dehre
Senüñ gibi Faşīḥā mīr-i dīvān-ı suḥan gelmez³⁵³

Velehū

64A

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Şandum açınca sīnesin ol māh-ı tāb-nāk
Ceyb-i şabāḥı pençe-i ḥurşīd itdi çāk
2. Şemşīr ü tīr ü ḥaçere ne ḥācet 'āşıkı
Ağyāra itdügün nigeḥ-i luḥf ider helāk
3. Düşsün mişāl-i sāye zemīn-i tevāzu'a
Kim istemezse neyyir-i rif'atden infikāk
4. Cüş itdi ḥummı dīl göricek duḥter-i rezi

³⁵³ Faşīḥ Divanı, gazel 172, s. 354-355

Dİdemde oldı her müje bir ser-bürİde tāk

5. Aḥsente ūstādi-i ṭab‘-ı nazīfūne

Herkes Faṣīḥ ṭarḥ idemez böyle ṣi‘r-i pāk³⁵⁴

Velehū

65B

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. O ṣūḥı maḥrem-i ṣāh u geda imiş bildük

Miṣāl-i neṣve-i mey bī-vefā imiş bildük

2. Biz anı ṣāne dek eyler idük kıyās ammā

Meger bu fitneye bādī ṣabā imiş bildük

3. Bilelden ‘ıṣkumı itdi cefāsını efzün

O ṣūḥa ‘arz-ı maḥabbet ḥaṭā imiş bildük

4. Dirīg āh ile geçdi bu deñlü ‘ömr-i ‘azīz

Henüz ‘ıṣk-ı cevānān hevā imiş bildük

5. Rakībe mihr ü vefādan murādı ol ṣūḥuñ

Faṣīḥ-i bī-dile cevr ü cefā imiş bildük³⁵⁵

Velehū

65B

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

³⁵⁴ Faṣīḥ Divanı, gazel 230, s. 386-387

³⁵⁵ Faṣīḥ Divanı, gazel 246, s. 395-396

1. Cānā sirişk-i dīde-i hūn-bāra bakmaduñ
Naqd-i niyāz-ı ‘āşık-ı ğam- h̄āra bakmaduñ
2. Ey dil raķīb ile yine var bir mu‘āmele
Meclisde cünbiş-i müje-i yāra bakmaduñ
3. ‘Arz-ı merāma ey dil ‘aceb cūr’et eyleduñ
Tığ-i ‘itāba haņcer-i āzāra bakmaduñ
4. Dest-i nevāziş-i nighūñ ey taķīb-i cān
İtdūñ dirīg nabz-ı dil-i zāra bakmaduñ
5. Bir kerre hiç nigāh-ı teraħhumla sevdigüm
Hal-i Faşih-i bī-kes ü bīmāra bakmaduñ³⁵⁶

Velehū

65A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Dūd-ı āhum serde sünbül dāğ-ı ‘ışķum tende gül
Bāğda sünbül gerekse olmasun gülşende gül
2. Dāğ yakmış tāze ‘āşık olmuş ol meh-sīneye
Nev cevānum saklamış gūyā ki pīrāhende gül
3. Rāst geldüm yara bir naħl-i revān olmuş gelür
Serde gül destinde gül ceybinde gül dāmende gül
4. Dāğ olmaz dostum cān u dil-i ağyārda

---

³⁵⁶ Faşih Divanı, gazel 247, s. 396

Hiç güşād olsun mı serdī-i dey-i behmende gül

5. Sūz-ı nār-ı ‘ışk ile gel dāğ-ı sinem seyrin it
Görmedünse olduğın hākister-i külhanda gül

6. Hāk-i cismün āb-ı tīg-i ‘ışk çāk itsün gönül
Bu fenā gülşende bir pāre güşād ol sen de gül

7. Ey Faşih itmiş seher seyr-i çemen ol gül-cemāl
Bülbül-i şeydāya olmuş āteş-i sūzende gül³⁵⁷

Velehū

65A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Serv ü gülbün kıdd-i yār-ı cānumuzla bir degül
Māh u hürşid ‘arz-ı cānānumuzla bir degül
2. Cūların bir bir varup gözden geçirdün gülşenün
Cūy-bār-ı çeşm-i hūn-efşānumuzla bir degül
3. Zümre-i ‘uşşākdan ‘add itmesünler kim bizüm
Dest-i gāmdan ceybümüz dāmānumuzla bir degül
4. Gāh hūn-ı dil gehī laht-ı ciger rīzān ider
Mācerāmuz dīde-i giryānumuzla bir degül
5. Nüh-sipihri-i bī-қarāruñ irtifā‘ı ey Faşih

³⁵⁷ Faşih Divanı, gazel 267, s. 407-408

Dergeh-i sultān-ı ʿālī-şānumuzla bir degül³⁵⁸

Velehū

66B

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün

1. Kimūnle tārḥ-ı ūlfet eyledüñ ey mäh-ı t̄abānum
Seni biz görmedük kaç gündür ey mihr-i dirahşānum
2. Cemālūñ seyrine müştāk ʿuşşāk-ı vefādāruñ
Vefā meydānına gel şalın ey naḥl-i ḥırāmānum
3. Ḥalāşā dest-i cevruñden iderler meşveret güya
Gelürler bir yire her laḥza dāmān u girībānum
4. Yek-ā-yekdür bahāruñ āl ü ālā dest-mālinden
Elümde ḥün-ı eşk-i çeşm ile ālūde dāmānum
5. Kıyāş itdüm Faşīhā tel kafesde āl-i t̄ūfīdür
Görüp ruḥsārı üzre tār tār-ı zülf-i cānānum³⁵⁹

Velehū

66B

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün

1. Ten-i mecrūḥuma dāğ u dil-i ağıyāra merhemsin
Budur ḥaḳḳā cefā kārīde mümtaz u müsellemsin

³⁵⁸ Faşīh Divanı, gazel 268, s. 408

³⁵⁹ Faşīh Divanı, gazel 289, s. 420

2. Enīsũñ cümle bed-mestân-ı cãm-ı bezm-i nādânı
Hemîşe kendüyi bilmezler ile yâr u hem-demsin
3. Kemâl üzre leţâfet³⁶⁰ var ten-i pāk-i laţîfũnde
‘Aceb rũĥ-ı muşavversin ‘aceb nũr-ı mücessemsin
4. Hezârân nev-bahâr-ı feyz-baĥş-ı dil-güşâ geldi
Gönũl sen ğonçe-i taşvîr-âsâ yine derhemsin
5. Hîţâb-ı iltifâtı eyleyüp taĥşîş aġyâra
Dimezsın ey perî-peyker Faşîhâ sen de âdemsin³⁶¹

Velehũ

66A

Fe‘ilâtũn / Fe‘ilâtũn / Fe‘ilâtũn / Fe‘ilũn

1. Bilmem ey şũfî ĥaĥîkatde tarîkatde misin
Yoĥsa ĥârlar gibi bîhũde meşakkatde misin
2. Ĥâtır-ı şehde mi yoĥsa dil-i dervîşde misin
Bilmezũz kim seni keşretde mi vaĥdetde misin
3. Ĥâne-i yârda kâşâne-i aġyârda mı
Zevĥ-i vuşlatda mısın renciş-i fũrkatde misin
4. Dîdeler âbda mı yoĥsa şeker-ĥ‘âbda mı
Pister-i nâzda mı ĥâk-i mezelletde misin

---

³⁶⁰ leţâfet: tarâvet

³⁶¹ Faşîh Divanı, gazel 337, s. 446

5. Tā-be-key bu suhan-i ta'n-ı ciger-gāh Faşîh
Dağı a'dāya nezāketle şemātetde misin³⁶²

Velehū

66A

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Nāme-i hüsni itdükde güşād ol meh-rū
Müy-ı pīşāni-i müşgini görenler didi hū
2. Seyr idüb rüyını şandum o dü-çeşm-i siyehi
Gülşen-i hüsne komışlar iki vahşī ebrū
3. Yād idüb ruhlarını giryeler itdüm vāfir
Bāğ-ı hüsnuñ gül-i ra'nalarına virdüm şu
4. Naqd-i cānı gören virür elbet gören ol sīm-teni
'Aşığı haq bu ki başdan çıkarur ol pehlū
5. Eylemiş 'aqlını çok müy-şikāfın şad-çāk
Düş-ı cānānede ol iki bölünmiş gīsū
6. Sünbül-i kākülidür ya haq-ı reyhānı Faşîh
Seni aşüfte-dimāğ iden odur yāhud bu³⁶³

Velehū

67B

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

³⁶² Faşîh Divanı, gazel 333, s. 443

³⁶³ Faşîh Divanı, gazel 369, s. 462-463

1. Gül-ruĥuñsuz bâġ-ı ‘âlem çeşmüme ħâr oldu âh
Mihr-i rüyuñsuz günüm zülfüñ gibi târ oldu âh
2. Miĥnet-i hicrûñle ol deñlü zâ‘if oldu tenüm
Âfiţâbum sâye-i cismüm baña bâr oldu âh
3. Miĥnet-i dūr u dirâz-ı kâkülüñ eyyâminuñ
Her şeb-i târı gözinde bir siyeh mâr oldu âh
4. İftihâr eylerdi ben üftâdesiyle bir zemân
Şimdi ol şūĥa maĥabbet mûcib-i ‘âr oldu âh
5. Merĥamet eyleñ müselmânlar Faşîĥ-i bî-dile
Bir bütüñ zünnâr-ı zülfine giriftar oldu âh³⁶⁴

Velehü

67B

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. Kimüñ meftümü oldun ey peri-rüyum nihân söyle
Nedür bâ‘iş sükûna³⁶⁵ söyle ey şūĥ-ı cihân söyle
2. Kimüñ âyînesinde ‘aks-i rüyüñ gördün ey meh-rû
Kime dil virdüñ ey tûĥî-zebân sükker-dehân söyle
3. Dil-i âşüfte-ĥ‘âb-ı miĥnet-i hicranı eglendür
Cemüñ bezminden ey mînâ-yı mey bir dâstân söyle

³⁶⁴ Faşîĥ Divanı, gazel 374, s. 465-466

³⁶⁵ sükûna: sükûta

4. Dilũn ancak nihānī bir niġehdũr gāh ger kārı
Daġı bī-ĉārenũn cũrmi nedũr eyle ‘ayān sũyle
5. Faşıh evsāf-ı ġũsninde olan şi‘rũnden incinmiş
Saňa kim didi kim ġaġķında cānānuň yalan sũyle³⁶⁶

Velehũ

67A

Fā‘ilātũn / Fā‘ilātũn / Fā‘ilātũn / Fā‘ilũn

1. Başlamış feryāda bũlbũl nev-bahār olmiş gibi
Mevsim-i gũl-ġeřt-i řaġn-ı lāle-zār olmiş gibi
2. Bād-ı řubġ-ı nev-bahār ile aĉılmıř ġonĉeler
Bũlbũlũn rāz-ı derũnı āřikār olmiş gibi
3. ġaylı demdũr yok ġaber murġ-ı dil-i āvāreden
ġalibā bir ĉeřmi şeh-bāza řikār olmiş gibi
4. Neydi hiĉ bilmem nigāh-ı ġayr-ı ma‘hũde sebeb
Ey ġoňũl ol ‘ahd-řiken āġyāra yār olmiř gibi
5. Nev-bahār-ı ġũsnini pejmũrde ġordũm ey Faşıh
Ol nigār-ı serv-ġad ġayra kenār olmiş gibi³⁶⁷

Velehũ

67A

³⁶⁶ Faşıh Divanı, gazel 378, s. 467-468

³⁶⁷ Faşıh Divanı, gazel 429, s. 495-496

Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

1. Cay idinsem itmek istib'ād deyr-i miḥneti
‘Āşıkum bir kāfir-i ḥüsne Muḥammed ümmeti
2. İttiḥādın şem' ile efsürde itmiş rüzgār
Bulmadum pervānede evvel olan germiyyeti
3. Giceler 'azm itdügim ol māha sāyem ḥavfidür
Bir tarīk ile ḳabül itmez maḥabbet şirketi
4. Minnet-i ḥātır-ḥırāş-ı tīşe ḳaydın çekmezem
Kūhı deşt eyler dilün kem-ter nigāh-ı ḥasreti
5. 'Aksi āyineyle ülfet eylemez bir vech ile
Şüret-i ta'bire gelmez ol perinün vaḥşeti
6. Cāna minnetdür cefāsına taḥammül ey Faşīḥ
Bārı bāğ eyler baña ol tıfl-ı nāzuñ lükneti³⁶⁸

Ez-Ġazeliyāt-ı 'Ali Rızāyi

68B

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. Cebînîn māha teşbīh eyledükçe ey dil-i şeydâ
Ne ḥâletdür ki anda niçe mâh-ı nev olur peydâ
2. Dil-i şad-pâremüz bir gonca-ı dem-bestedür şimdi

³⁶⁸ Faşīḥ Divanı, gazel 433, s. 498

Nesîm-i iltifâtuñla gül-i şad-berg olur cânâ

3. Vişâle va‘de itsek dil ziyâde ıztırâb eyler
Yağın olsa kenâra artırur emvâcını deryâ
4. Lebünden bir haber ister arar ağzını yârânuñ
Senüñ âvâreñ olmuş bezm-i meyde sâgar-ı şahbâ
5. Rızâyî hayli zînet virdi hañt-ı la‘l-i leb-i yâre
Kenâr-ı câma gûyâ yazdılar bir matla‘-ı garrâ³⁶⁹

Velehû

68B

Mefâ‘ilün / Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilâtün

1. Cihânı tutdı ziyâ nûr olub hilâle leb-â-leb
Ne hûbdur ola leb-rîz olub piyâle leb-â-leb
2. Sihr-i humâr-ı hicâbın açar gibi yine gonca
Ki oldı zer kadehinde şarâb-ı jâle leb-â-leb
3. Pür itdi kâlib-i bî-nûr mâhı pertev-i hurşîd
Cemâli oldı ya âyine-i hayâle leb-â-leb
4. Gözümden oldı revân katre katre hûn pey-â-pey

³⁶⁹ Mümin Topçu, “Divan-ı Rızayî”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 1997, g.2, s.109

Şu resme fikr-i lebi oldı çeşm-i âle leb-â-leb

5. Rızâyî bî-emelüz câm-ı ‘ayş u naḥl-i recâdan
Ber-âver ola mı hîç bîd câm-ı lâle leb-â-leb³⁷⁰

Velehû

68A

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Rind isen destüñde zerrîn şâgar-ı billür tüt
Şâgar olmazsa sifâl-i köhneyi ma‘zûr tüt
2. Şâm-ı gamdur nüşâ-i peymâne görmek isterüz
Vaḳtîdür destüñde sâķî şem‘a-i kâfûr tüt
3. Zâhid añladuk çü deryâ-nûşlar meydânına
Her sebû mey bâdeyi bir dâne-i engûr tüt
4. Yeter âh-ı ‘âşîkân ḥaḳḳâ ki çok meydân sürer
Ey nişân tîr-i ruḥşat kim nişânın dûr tüt
5. Bir güzeldür yâr kim dünyâda gözler görmemiş
Sen perî tüt ânı istersen Rızâyı hûr tüt³⁷¹

³⁷⁰ Divan-ı Rızâyî, g.9, s.116

³⁷¹ Divan-ı Rızâyî, g.11, s.118

Velehû

68A

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Benüm her bir nigâhum yâre bir raz-ı nihân söyler
Zebân-ı hâl ile her zaḥm-ı sînem dâstân söyler
2. Bilür derd-i dilüm hîç tercemân nuṭṭa-i ḥâcet yok
Hemîşe şem'-i meclis sûz-ı 'aşkı bî-zebân söyler
3. Zebânum gerçi lâl-i ḥayret ammâ kışsa-ı 'aşkum
Nigâh ol bî-zebân-ı tâze olmuş tercemân söyler
4. Şaḫın feryâddan kim 'âleme ifşâ ider râzuñ
Açılma nâleye sırr-ı ğamuñ yoḫsa hemân söyler
5. Rızâyî vaşf ider şi'rinde gerçi ḥüsn-i dil-dârı
Dili vaşf-ı münâsib eylerüm dirse yalân söyler³⁷²

Velehû

69B

Mefâ'îlün / Fe'îlâtün / Mefâ'îlün / Fe'îlün

1. İçer şarâbı o Yûsuf-cemâl gül gül olur
Görince pertev-i mihri nihâl gül gül olur

³⁷² Divan-ı Rızayî, g.25, s.132

2. Yüzümi âle boyar eşk-i dîde çün gül-i ter
Hemân elümde olan dest-mâl gül gül olur
3. Şarâb keyfi ile âli âl olur ruḥunuñ
Cemâli şu'le şalar câm-1 âl gül gül olur
4. Görince 'aşıkı âsâr-1 şerm olur zâhir
Zamân-1 feyz-i bahârî nihâl gül gül olur
5. Gelince faşl-1 bahârî kenâr-1 cûy-1 revân
Redîf-i şî'r-i Rızâyî mişâl gül gül olur³⁷³

Velehû

69B

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. Ümîd-i vaşl-1 dil-ber ḥaṭṭ-1 'anber-fâma kalmışdur
Göñül şol reh ber ü bî-çâredür aḥşâma kalmışdur
2. Nişâne nüşâ-i câm-1 şafâdur devlet-i Cemden
Eşer-i mahmûddan ancak hemân Şehnâme kalmışdur
3. Leb--âleb şâgar-1 zerrîn şafâsı ehl-i câhuñdur
Sifâl-1 köhne zevk-i rind-i dürd-âşâma kalmışdur

³⁷³ Divan-ı Rızayî, g.66, s.173

4. Münâsib bî-zebân olmak değil mi bezm-i şehdür bu
Koya ey bülbül-i şeydâ kıoya hengâme kalmışdur
5. Ne mümkündür Rızâyî geşt-i dest-i vaşf-ı hâl itmek
Serâbistân-ı hayretde kümeýt-i hâme kalmışdur³⁷⁴

Velehû

69A

Mef'ülü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. 'Aşkuñla bu gice idüb ey reşk-i mâh âh
Vird-i zebân-ı şem'idi tâ şubhgâh âh
2. Pervânedür fütâde ki yok âha çâresi
Ey şem' şanma kim ola 'aşka güvâh âh
3. Cân riştesi fitil-i süveydâ-yı ser-fitil
Dil şem'a-i muhabbet ü dūd-ı siyâh âh
4. Ehl-i sülük ni'met için küşiş eylesün
Ey reh-revân-ı 'aşk yeter zâd-ı râh âh
5. Bir hâle irişem derd-i dīvârdan müdâm
İrdi Rızâyî gûş-ı dil ü câna âh âh³⁷⁵

³⁷⁴ Divan-ı Rızâyî, g.50, s.157

³⁷⁵ Divan-ı Rızâyî, g.162, s.270

Velehū

69A

Mefā'ılün / Fe'ılātün / Mefā'ılün / Fe'ılātün

1. Gehî pür oldı çü gül geh tehî çü lâle piyâle
Ne hûb beñzedi geh mihre geh hilâle piyâle
2. Qapışdılar anı elden ele görünce civânân
Ġarîb beñzedi tâze gül-i nihâle piyâle
3. Nişâr-ı bezmüne üns-i yâr eylemek ister
Qomış gül ü semeni yine dest-mâle piyâle
4. Qaçan ki bâde-i şürâhî câmdan ola rîzân
Dönerdi tûtî-i âl-i güşâde-bâle piyâle
5. Rızâyî kendüyi şanur ki pâdşâh-ı cihându
Şununca destine mânend-i gül piyâle piyâle³⁷⁶

Veysi Efendi

70B

Müfte'ılün / Müfte'ılün / Müfte'ılün / Müfte'ılün

1. Nâmeñe bakma doğısına ol nigâr-ı bî-vefâ
Ey dil-i divâne benden bir kulâc kağıd saña

³⁷⁶ Divan-ı Rızayî, g.178, s.286

2. Mürğ-i cāna dām idersin zülfüñ ammā kırkırın

Bu tutumla öldürürsin sen bizi ey mehlıkā

3. Bezm-i meyde itdüğün ikrārı işbāt eyledüm

Oldı meclis şāhidi sāk ile muṭrib añā

4. Hāk-i pāy-ı yār olaldan ben ‘aceb hḥayretdeyüm

Gözine girsem beni görmez raḳīb nā-sezā

5. Nāle-i Veysīye āhenk olmağ istermiş gibi

Ġam degül dinlenmese gül-şende mürği-i ḥōş nevā

Velehū

70B

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Benden irişür nāle yā Rab göge her şeb

Ol māhıñ irişmez mi ola gūşına yā Rab

2. Baḥş eyleyemez kūyiñ ile aṭlas gerdün

Ey māh-ı cihān yoḳdur o bī-çārede kevkeb

3. Kāşım la müjemden yine ḥakkāk-ı muḥabbet

Lü’lū-yü sirişkim diler almış ele müşḳab

4. Çāh-ı zaḳnuñ üzre görüb ruhḥlaruñ oldı

Efgende çeh-i miḥnet meh-pāre-i naḥṣeb

5. Zerd olsa no'la sīne-i Veysī ki olubdur
Mecmu'a-i faẓl u hūnere cild-i müzehheb

Velehū

70A

Mefā'ülün / Fe'ülün / Mefā'ülün / Fe'ülün

1. Bī-sütün ğamı bir āhla kıldum berbād
Varsun tīşesini başına çalsun Ferhād
2. Vehmi olmasa eger ğamze-i hūn-rīziñden
Böyle kan dökmege boynumı ururdı cellād
3. Sedd-i İskender iseñ de şakın ey şāh u kâlür
Āh-ı mazlum gedā-zende-i kūh-ı polād
4. 'Āşık ḥasta dilüñ biñde birin kaşd itseñ
Tās-ı gerdün ola mānende-i taşt-ı feşşād
5. Veysiyā çıkdı bir böyle girān-māye güher
Müçhūr olalı deryā-yı güher rīz-i medār
6. Şadef-i ḥāṭıruñı vār ise ḥandān itdi
Reşḥa-i ḥāme-i üstād zahīr-i isti'dād

7. O keremkâr kânın tab^c-1 şafâ bahşında
Luţf u ihsân-ı Hüdâ dâd u kerem mâderzâd

Velehû

70A

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün

1. 'Âşık-ı miskînî tırmaz çeşm-i hâbân ağladur
Böyle kalursa o kâfir çok müslümân ağladur
2. Men^c ider şirin lebüden âh u efğânın alur
Tıfl-ı cânı ol leb-i şirin her ân ağladur
3. Şöyle hâlet var şadâ-yı bâ-şafâ sende anuñ
Nî'met itse âdemi ol yâr-i hoş-ıñ ağladur
4. Nâvek-i dil-düz-ı gamla dillerin pür hûn ider
Ol harâmî gamzeler 'âşıklara kan ağladur
5. Nâlemiz küyüñdan ayru itlerüñ yâdinadur
Âdemi gurbetde derd-i hicr-i yârân ağladır
6. Veysiyâ şâd olma vaşl-i yâre kim 'âşıkları
Zevk-i vuşlat güldürür derd-i hicrân ağladur

Velehû

71B

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. addim ki senüñ abza-i 'akuñda gümândır
Âhımdur anuñ tiri zehri rite-i cândur
2. Her tır-i belâ kim iriur saña felekden
abr eyle göñül bu da geer devr-i zamândur
3. Feryâdıña bir amzesi cellâda esirim
Hünî gözünün yidügi dil içdügi andur
4. Bir em'-i dil-ârâdur o peykân-ı zer endüd
Luf eyle anı hâne-i cân u dile cândur
5. Mâbeynimizi fal iden a'dâ ile Veysî
Meydân-ı belâgatta bugün tıg-i zebândur

Velehü

71B

Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

1. anursın sen nihâl-i addüñ ola dil-pezir ancak
Yüzüñ ardıñ degil sîneñde âyet bî-nazir ancak
2. Ağarmı merdüm-i dîdem dükenmi nare-i ekin
Aña ram eyle sultânım ki pîr ancak faîr ancak
3. Gedâ-yı seng ü hâk âgete ser gerdüna ba egmez

Esîr-i bend-i mey-hâne şeh-i şâhib-i serîr ancak

4. Emîr-i kâmrân olmasa kâmlınsa dil-berden
O sultân-ı ser âmed hayli h'âb ammâ emîr ancak
5. Seni gördükte bildi maṭlab-ı i'lânı ey Veysî
Dil-i 'âşık nevâzı vâkıf-ı sırr-ı zamîr ancak

Velehü

71A

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Saña rahm eylemezken ol ṭabîb-i nâz perverdeñ
Dilâ uyduñ ulaşduñ aña hic bilmez nedür derdüñ
2. Gele gülşende ey bülbül idersen bî-nevâlıklar
Sürür-ı meclis-i 'işret şanursın nâle-i serdüñ
3. O mâhiñ bilmek isterseñ kemâl-i hüsnini ey çerḥ
Yanında zerre-i serkeştedür mihr-i cihân gerdüñ
4. Aña altun şanub meyl eyleye meh-pâreler şâyed
Dil-ârâ fenâda pâymâl it çehre-i zerdüñ
5. Kesâd irmez metâ'-ı nazma ey Veysî zamânında
Hüdâ-vend-i keremkâr civan-baḥt-ı civan-merdüñ

Velehū

71A

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün / Mefā'īlün

1. Müjeñdür pīşe-zārı şīr-i merdüm-gīrdür ğamzeñ
Anıñçün ıanına erbāb-ı 'aşkuñ seyardür ğamzeñ
2. Ne mümkindür baqılmak āftāb-ı rūy-ı dil-cūna
Çekilmiş yaydur ıaşuñ atılmış tīrdür ğamzeñ
3. Ser-i zūlfūñ ğam ender hğamdan aldı cān-ı bīmārı
Şikārın ejder ağğzından ıapar bir şīrdür ğamzeñ
4. Gözüñ cellād bī-rahm siyāset-gāh-ı muğannetdür
ıaşuñ şimşīr-i tīz ü şu'le-i şimşīrdür ğamzeñ
5. Dil-i Veysī tūtalium tās-ı polād sipihr olmuş
Geçer andan yine tīr-i ıazā-i te'sīrdür ğamzeñ

Velehū

72B

Fe'īlātün / Fe'īlātün / Fe'īlātün / Fe'īlün

1. 'Ālemi açdı şafā virdi yine revnağ-ı gül
Bāğda ğonçalar açıldı açılmadı ğöñül
2. Şöyle mestim ki benüm kolğuma girmede hiç

‘Âlemüñ bağrını dildi nağmât-ı bülbül

3. Baña güldükce olur mâye-i endüh u kesel

İlleri pâdişeh-i ‘âlem iden kâse-i mül

4. Dâğ-ı gam bend-i belâdur dem-i miñnetde baña

Âteşin çehre-i gül zülf-i siyâh sünbül

5. Demidür eyleye Veysîye ‘inâyet demidür

Şîr-i merdân-ı Hüdâ şâhsuvâr-ı düldül

Velehü

72B

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. Cefâ ma‘müresin luţfinla berbâd eyle sultânım

Yıkılmış gönlüm ihsânuñla âbâd eyle sultânım

2. Unutma anı kim sen cām içüb ben kanlar ağılardum

Senüñle itdigümüz demler yâd eyle sultânım

3. Kapuñda boynı bağılu bir günâh itmiş kuluñdur dil

Gerek öldür gerekse anı âzâd eyle sultânım

4. Yeter nüş eyledim zehr-i gamı eyyâm-ı hüsnüñde

Şeh-i mülk-i melâhatsuñ baña dâd eyle sultânım

5. Çıkarma defterinden Veysî-i dīvānenüñ nāmın
Güzeller içre sen de bir eyü ād eyle sulţānum

Velehū

72A

Mef'ūlü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Devr-i ruĥuñda zāhir olaldan ĥaţţ-ı siyāh
Peyveste oldu mihr-i cihān-tāba dūd-ı āh
2. Durmaz fūrūĝ-ı āāteş-i ĥüsnüñ füzûn ider
Tarf-ı ruĥuñda cünbüş-i şeh-per-i şeb külāh
3. Şāha ĥul olmazın meh-i gerdūna baĥmazın
Sensiz gerekmez ey yüzi gül baña şāh u māh
4. 'Uşşāĥ birbirine düşer görmese seni
Olur hemīşe ĝıybet şeh-i fitne-i siyāh
5. Deryāyı raĥmeti ttaşırırur mevc-hīz ider
Seylāb-ı eşk yetişüb vāh şubĥ-gāh
6. Âh şerer-i feşānla Veysî benüm bugün
Mülk-i fenāda Ĥüsrev-i zer heft-bārgāh

Velehū

72A

Mef'ulü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Dīvāne çīn-i turre-i müşgīniñe perī
Üftāde-i nahl-i kḳaddüñe ḳalb-i şanevberi
2. 'Uşşāḳ içinde gelsün o kim başdan geçe
Benden efendi rāh-ı gamuñda ḳodum seri
3. A'dā süzile raḥm-i cefā urdı sīneme
Eller yanında ḥātırıma irdi ḥançeri
4. Mey-ḥāne-i belādaki rind-i berhene ser
Tāc-ı ḳubbāda virmeye bir köhne sāğarı
5. Veysī ḥaṭṭ-ı siyāhla bu güfte-i laṭīf
Oldı riyāz-ı ma'rifetüñ sünbül-i teri

Ez Ğazeliyāt-ı Mezāḳī Efendi

73B

Müfte'ilün / Fā'ilün / Müfte'ilün / Fā'ilün

1. Māye-i 'ıyş u ṭarab rıṭl-ı girāndur baña
Rıṭl-ı girān rüz u şeb feyz-resāndur baña
2. N'ola saña zāhidā eylemesem iḳtidā
Rāh-nümā-yı Ḥudā pīr-i müğāndur baña

3. Balsa zemîn inqılâb olsa felek raḥne-yâb
Gerdiş-i cām-ı şarâb devr-i zamândur baña
4. Yek-dem-i bezm-i şabûḥ mâ-ḥaşal-ı ‘Ömr-i Nûḥ
Āfet-i ‘ahmer-i naşûḥ raḥat cāndur baña³⁷⁷
5. Ol büt-i per-i künişt oldı Mezākî-sirişt
Kim dem-i ürd-i behişt bâğ-ı cināndur baña³⁷⁸

Velehü

73B

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Sîne mihrüñle maḥabbet ḥân-kāhıdur baña
Şeb-çerâğ-ı ‘ışık bir şem‘-i İlāhıdur baña
2. Çāk çāk olsa n’ola ḥayāl-i ḥançer-i zehre-şikâf
Deşne-müjgân-ı zenân çeşm-i siyâhıdur baña
3. Bilmezim³⁷⁹ ben ḥarf-i leb-cünbân-ı şekvâ ne’ydügin
Zulm iden iklîm-i ḥüsnüñ pâdişâhıdur baña
4. Her ne cevr eylerse itsün kim telâfî-i sitem
Şive-perver bir nigâh-ı ‘özü-ḥ‘âhıdur baña
5. Ey Mezākî gül gibi olsam küşâde-dil n’ola
Feyz-ı lütf-ı Ḥaḳ nesîm-i şubḥ-gâhıdur baña³⁸⁰

³⁷⁷ Āfet-i ‘ahmer-i naşûḥ raḥat cāndur baña: Gerdiş-i cām-ı şarâb devr-i zamândur baña

³⁷⁸ Mezākî Divanı, gazel 3, s. 282

³⁷⁹ bilmezim: bilmezim

³⁸⁰ Mezākî Divanı, gazel 4, s. 283

Velehū

73A

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Hıyālī cilve-ger dilde o şūh-ı dil-sitān gā'ib³⁸¹
Tılsım-ı itne āmāde velī genc-i nihān gā'ib
2. Temāşā eyledüm dāru'ş-şifā-yı kūy-ı cānānı
Hezārān mübtelā hāzır tabīb-i mihribān gā'ib
3. Derūn-ı sīne māl-ā-māl gam-ı dil kūy-ı dil-berde
Misāfir-hāne pür mihmān velīkin mīzbān gā'ib
4. 'Aceb vādī-i hayretdür beyābān-ı maḥabbet kim
Fiğān şad-ceres-i peydā nişān-ı kārvin gā'ib
5. Mezākī ğurbet illerde ğarīb aḥvālimüz vardur
Zamāne nā-müsā'id āşinā yok ḥānumān gā'ib³⁸²

Velehū

73A

Mef'ülü / Mefā'ılı / Mefā'ılı / Fe'ülün

1. Ol cāme-i gül-reng ḳad-i yāra münāsib
Bu cilveler ol şīve-i reftāra münāsib
2. Gitmezse ḥayālī n'ola her laḫza gözinden

³⁸¹ gā'ib: gāyib

³⁸² Mezākī Divanı, gazel 21, s. 293-294

Āgūş-ı nazar şāhid-i dīdāra münāsib

3. Nevk-i müje-i çeşm-i siyāhuñ gibi cānā
Sūzen mi olur zaḥm-ı dil-i zāra münāsib
4. Ol ḥançer-i müjgān ü kemend-i ser-i kākül
Ol ğamze-i fettān gibi ‘ayyāra münāsib
5. Bu gül-şen-i dih-rūze-i fānīde Mezākī
Bir ğonca mı var ğūşe-i destāra münāsib³⁸³

Velehū

74B

Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Ben mest ü cān mest ü ğöñül şubḥ u şām mest
Yoğdur felekde bencileyin bir müdām mest
2. Mestāne cilvelerle ider ‘ālemi ḥarāb
Reftāre gelse nāz ile ol ḥoş-ḥırām mest
3. Pest ü bülend-i ‘ālemi farğ eylemez nedür
Şaff-ı ni‘āl ü rif‘at-i şadr-ı mağām mest
4. Resm-i qādīm-i ehl-i ḥarābāt böyledür
İtse ‘aceb mi birbirine iḥtirām mest
5. Rıtl-ı girān-ı çarḥ ile def‘-i ḥumār ider

³⁸³ Mezākī Divanı, gazel 23, s. 295

Olmaz Mezākī bencileyin bir be-nām mest³⁸⁴

Velehū

74B

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefā'ilü / Fe'ülün

1. Ey be-rzede dāmān-ı şad-āşüb-ı kıyāmet
Aḥsentü zihī fitne-i ser-küb-ı kıyāmet
2. Olsañ n'ola bu kāmēt-i mevzūn ile cānā
Rağbet-şiken-i cilve-i mergüb-ı kıyāmet
3. Korkum bu ki maḥşerde de üftādeñ olurlar
Nāmūs-ı keşān-ı reviş-i hūb-ı kıyāmet
4. Ferdāda görüp kāmētüñi pāyīña düşsem
Olmaz dil-i sevdā-zede maḥbüb-ı kıyāmet
5. Hem-düş-ı livā-yı kad-i tūbā-sıfatuñdur
Hāşā ki Mezākī ola mağlūb-ı kıyāmet³⁸⁵

Velehū

74A

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Ḥam-ı zülfüñde idüb cān dile dil cāna ḥased
Eyledi birbirine ol iki hem-hāne ḥased

³⁸⁴ Mezākī Divanı, gazel 33, s. 302

³⁸⁵ Mezākī Divanı, gazel 36, s. 303-304

2. Genc-i fūrkatde ḥayālūñ olıcaḳ cilve-fūrūş
Dīde eyler dile dil dīde-i giryāna ḥased
3. Ruḥlaruñ böyle ziyā-küster iken eylemezüz
Ne meh-i bedr ü ne ḥōd mihr-i dıraḥşāna ḥased
4. Nev-resīde ḥaṭ ile la'l-i lebūñ seyr ideli
Kim ider Hızr ile ser-çeşme-i ḥayvāna ḥased
5. Şevḳ ile mu'cize-perdāz-ı maḳāl oldu yine
Ṭūtī-i ṭab'-ı Mezākī-i suḥan-dāna ḥased³⁸⁶

Velehū

74A

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Ne cennet ḥūrisin rızvān-ma'āş-ı şoḥbetūñ kimdür
Kimūñ manzūrisin nezzāre-pāş-ı ṭal'ātuñ kimdür
2. Girībān çāk olub bāğ-ı ser-i kūyuñda bī-pervā
Küşāde-ḥāṭır-ı feyz-i nesīm-i ruḥşatuñ kimdür
3. Kimūñle leb-be-leb sīne-be-sīne olduḡuñ bilsem
'Aceb bālīn-i ṭarz-ı cāme-ḥ'āb-ı vuşlatuñ kimdür
4. Kimi ḥūr-ı perī-peyker kimi rūḥ-ı muşavverdür
Miyān-ı müdde'āda vāḳıf-ı māhiyyetūñ kimdür
5. Mezākī şu'le-i āhuñ cihānı ser-te-ser yaḳdı

³⁸⁶ Mezākī Divanı, gazel 53, s. 313

Bu deñlü ‘āfiyet-süz-ı dil-i bî-tāķatüñ kimdür³⁸⁷

Velehü

75B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Ne bezmüñ şāhısın ħurrem-dil-i cām-ı Cemüñ kimdür³⁸⁸
Kimüñ dil-ĥ‘āhısın bezm-i şafāda hem-demüñ kimdür
2. Kimüñ ğam-ĥānesin pür-şevķ idersin mihr-i rüyuñla
Şeref-yāb-ı zemīn-būs-ı hümāyun-maķdemüñ kimdür
3. Seni kim görse ‘ālemde olur āĥir giriftāruñ
Meger vāreste-i bend-i dü-zülf-i pür-ĥāmuñ kimdür
4. Fiġān kim dūd-ı āhuñdan ‘ayāñdur āteş-i ‘ışkuñ³⁸⁹
‘Aceb ĥoş-bū meşām-ı gül-ruĥ-ı ğonca-femüñ kimdür
5. Seniñle rü-be-rü sīne-be-sīne cām-ĥ‘āb içre³⁹⁰
Gece tā şubĥ-dem dāmen-keş-i pīrāhenüñ kimdür
6. Misāl-i ĥalkā-i der ķaldı dil bīrūn-ı meclisde
Nazar-süz-ı temāşā-yı derūn-ı revzenüñ kimdür³⁹¹
7. Mezāķī dūd-ı āhuñdan ‘ayāñdur āteş-i ‘ışkuñ

³⁸⁷ Mezāķī Divanı, gazel 56, s. 315

³⁸⁸ Bu gazelin yer aldığı sayfanın sağında bir derkenar bulunmaktadır. Bu der kenar Mezakiye ait bu gazele eklenmiş iki beyitle (5. ve 6. Beyitler) alakalıdır. Derkenar şöyledir:

“ Bu iki beyt sehve tahrīr olunmuşdur. Egerçi güftār Mezāķīdür ammā ğayrı ğazelinden ĥam olmuş nūĥa-i saķbe tābi‘ olunub bilā-mülāĥaza tahrīr olundu.”

³⁸⁹ Fiġān kim dūd-ı āhuñdan ‘ayāñdur āteş-i ‘ışkuñ: Fiġān kim ĥārĥār-ı ĥasretüñ kār eyledi cānā

³⁹⁰ Bu beyit karşılaştırma yaptığımız divanda 57. gazelin 2. beyiti olarak yer almaktadır.

³⁹¹ Bu beyit karşılaştırma yaptığımız divanda 57. gazelin 4. beyiti olarak yer almaktadır.

Bu deñlü hānumān-sūz-ı derūn-ı pür-gamuñ kimdür³⁹²

Velehū

75B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Ne mümkin seyr-i bāğ ey Yūsuf-ı gül-pīreheñ sensüz
Olur ‘işret-serā-yı gül-sitāñ beytü’l-ḥazen sensüz
2. Eger bāğ-ı cināñ u zıll-i tūbā olsa sultānum
Gerekmez seyr-i gülşen sāye-i serv-i çemen sensüz
3. Eser bād-ı şabā ammā meşām-efrūz-ı cāñ olmaz
Şemīm-i süñbül ü ‘ıtr-ı gül ü būy-ı semen sensüz
4. Ne reng ü bū virür bezm-i temennā-yı dil-i zāra
Cemāl-i şāhid-i naḥl-i gül-i ğonca-deheñ sensüz
5. Mezākī ‘andelīb-i ravza zād-ı Rumdur ammā
Gelür mi ḥātıra şimden gerü zevk-i vaṭan sensüz³⁹³

Velehū

75A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Dizilmiş zīr-i ebrūsında müjgān-ı siyeh şaf şaf
Kemāñ ber-düş olub ṭurmuş kemīñ-geheñ sipeh şaf şaf

³⁹² Mezākī Divanı, gazel 58, s. 316-317

³⁹³ Mezākī Divanı, gazel 181, s. 394

2. Temāşā itmege ol şeh-süvār-ı eşheb-i nāzı
Pür olmuş ‘aşk-ı hayrân ile etrâf-ı reh şaf şaf
3. N’ola hûn-ı şehîdân-ı maḥabbet tutsa meydânı
Kırar ‘uşşâkı tîğ-i nâz ile ol keç-küleḥ şaf şaf
4. Görüp ol şâh-ı ḥüsni ḥayli ḥübânda kıyâs itdüm
Müretteb-leşger-i encümle gerdâ-gird-i meh şaf şaf
5. Mezâkî lenger-i ümmîde zevrak-bend-i şıdk ancak
Ne ğam gelse dökülse mevc-i ‘ummân-ı güneḥ şaf şaf³⁹⁴

Velehü

75A

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ülün

1. Şevkiyle gönül seyr-i ruḥ-ı yârda kalduñ
Āyîne gibi mevķıf-ı dîdârda kalduñ
2. Ey âh-ı ḥazân bu kere za‘f-ı nefes ile
Dâğ-ı dil olup sîne-i efkârda kalduñ
3. Yok ruḥsat-ı nezzâre ruḥ-ı dil-bere ḥayfâ
Ey ḥaķ nazar-ı dîde-i hûn-bârda kalduñ
4. Ey dil irüşüb şâm-ı ğam u sâğar-ı mey yok
Bî-şem‘-i tarab böyle şeb-i tarda kladuñ
5. Düşdüñ heves-i zülf-i girih-gîre Mezâkî

³⁹⁴ Mezâkî Divanı, gazel 237, s. 429

Āzāde iken ‘uqde-i efkārda aldu³⁹⁵

Velehū

76B

Mūfte‘ilūn / Mefā‘ilūn / Mūfte‘ilūn / Mefā‘ilūn

1. Oldı fūrū-ı hūsn ile urre-i āb u tāb ul
Eylese būlbūle n’ola nāz ile ad-‘itāb ul
2. Teng-dehān-ı dil-bere bulmaya bir nazır eger
onca-i bāı ser-be-ser eylese intiāb ul
3. Bōyle kemāl-i hūsn ile ordı cemāl-i dil-beri
Oldı ulūvvi-erm ile ark-ı hūy-ı hicāb ul
4. ‘Aks-i cemāl-i yār ile oldı ziyāde pertevi
İtse ‘aceb mi hūsn ile a‘na-i āfitāb ul
5. Gevher-i nazmuna senū virmege revna-ı nizām
Oldı Mezāı ev ile rite-ke-i cevāb ul³⁹⁶

Velehū

76B

Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilātūn / Fā‘ilūn

1. ‘Iı bilmezdūm eger deryā gibi cū itmesem
Anlamazdum neve-i cām-ı meyi nū itmesem

³⁹⁵ Mezāı Divanı, gazel 249, s. 436

³⁹⁶ Mezāı Divanı, gazel 2778, s. 454

2. Böyle olmazdum hele vāreste-i kayd-ı melāl
Bade-i ʿışk ile kendüm mest-i medhūş itmesem
3. Kim görirdi hāne-berdūş-ı ğam-ı ʿışk olduğum
Halka-i tecrīdi gūş-ı cāna mengūş itmesem
4. Kim dimezdi lāle-i bāğ-ı maḥabbetdür meğer
Rūy-ı dāğ-ı sīnemi böyle semen-pūş itmesem
5. Söyleşilmezdi Mezākī ḥod-sitālarla eger
Şadme-i āvāze-i nazmumla ḥāmūş itmesem³⁹⁷

Velehū

76A

Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün / Mefāʿilün

1. Yine ol lāle-ḥad³⁹⁸ ḳadd-i ḥırām-engīz göstereşün
Ḳıyāmetler ḳoparsun şūr-ı rest-ā-ḥīz göstereşün
2. Ne ḳanlar dökdüğün çeşm-i siyeh-mesti olur zāhir
Hele ğamze gibi bir ḥançer-i ser-tīz göstereşün
3. Gelüb ol ḳāmet-i bālā ile reftāre gül-şende
Sehī-ḳadler içinde cilve-i temyīz göstereşün
4. Tehī-cām-ı hilāl-i sākī-i gerdūnı kim n'eyler
Felek ehl-i dile bir sāğar-ı leb-rīz göstereşün

³⁹⁷ Mezākī Divanı, gazel 302, s. 469-470

³⁹⁸ lāle-ḥadd: lāle-ḥatt

5. Mezākī vaşf idüb kilik-i letāfetle leb-i yāri
Yine bāğ-ı süḥanda ğonca-i nev-ḥīz gösterün³⁹⁹

Velehū

76A

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Şunar bir cām-ı memlū biñ tehī peymāneden soñra
Döner vefk-ı murād üzre felek ammā neden soñra
2. Bu meclisde ğulū-yı şahne-i ğamdan kim ağlardı
Eger ḥandān olayduğ girye-i mestāneden soñra
3. Gedā şeklinde şāh-ı mülk-i tecrīd olmak isterseñ
Nemed-püş-ı ferāğ ol ḥıl'at-ı şāhāneden soñra
4. Tıyub zevk-i ḥarābātı ele cām-ı şarāb alsa
Ayak başmazdı zāhid mescide meyḥāneden sonra⁴⁰⁰
5. Felek ḥar-mühre-i ğüftār-ı a'dāya kulak tutmaz
Mezākī gevher-i nazmuñ gibi dūr-dāneden soñra⁴⁰¹

Velehū

77B

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Göñül kaldı meded bir yerde vü cānāne bir yerde

³⁹⁹ Mezākī Divanı, gazel 362, s. 506-507

⁴⁰⁰ Ayak başmazdı zāhid mescide meyḥāneden sonra: Gedā şeklinde şāh-ı mülk-i tecrīd olmak isterseñ

⁴⁰¹ Mezākī Divanı, gazel 380, s. 518

O şem‘-i pür-ziyâ bir yerde vü pervâne bir yerde

2. Hâyālî dîdede fikri gönülde ol perî-zâduñ
Şadef bir yerde vü ol gevher-i yek-dâne bir yerde
3. Tecellî-i cemâl-i ‘ışk her yirde fûrûzândur
Egerçi Ka‘be bir yerde olur büt-ḥâne bir yerde
4. Ser-i zülfin ümîd eyler gönül bu dâr-ı ğurbetde
‘Acebdür silsile bir yerde vü dîvâne bir yerde
5. Mezâkî dest-res bulmağ ne mümkin gevher-i vaşla
O genc-i nâz bir yirde nihân vîrâne bir yerde⁴⁰²

Velehü

77B

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

1. Hattı geldi büt-i perde-nişînüm yüze çıkdı
Şâm irdi meh-i zühre-cebînüm yüze çıkdı
2. Hattın görelî girye-i ḥasret ider oldum
Hûn-âb-ı ğam-ı kalb-i ḥazînüm yüze çıkdı
3. Hattı gelicek râz-ı derûn oldı hüveydâ
Maḥfî-ḥaber-i sırr-ı kemînüm yüze çıkdı
4. Ser germî-i âlâm-ı ḥaṭ-ı yâr ile şimdi
Güstâḥ olup âh u emînüm yüze çıkdı

⁴⁰² Mezâkî Divanı, gazel 394, s. 526-527

5. Āġāz ideli vaşf-ı ھاţ-ı yāra Mezākī
Böyle ġazel-i tāze-zemīnüm yūze ھاıkdı⁴⁰³

‘Ubeydī

77A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Şararmış sīnede seyr ile ‘aks-i zülfi-cānānı
Ger altun tepsi içre görmedüñse şāh-marānı
2. Yılan ھاłķa olurmuş ġünde yatsa bu sebebdendür
Ki mekīr olduġı rüyında zülfi-‘anber efşānı
3. Yine ef‘a-i zülfi-pīç pīçin aġzına almış
Ṭabībim varise tiryāk-ı fāruķa ķatrānı
4. Eger tiryāk-ı fāruķ lebünden olmasa behī-veş
Uzanub yatmaz idi ef‘a-i zülfi-perīşānı
5. ‘Ubeydī ķorķaram zülfü raķībe ġöstere rüyın
Ki şeytāna yılan ġösterdi dirler bāġ-ı rızvānı

Fazlı

77A

Müfte‘ilün / Mefā‘ilün / Müfte‘ilün / Mefā‘ilün

⁴⁰³ Mezākī Divanı, ġazel 440, s. 557

1. Sen bu kemāl-i hüsn ile mihr-i felek misin nesin
Nev'-i beşerde görmedüm yoħsa melek misin nesin
2. Gözlerüm içre oynayan sen misin ey gözüm müdām
Bilsem iki gözümdesin yoħsa bebek misin nesin
3. Kıtıb-ı murādum özdesin dönemedüñ yıķıl yıķıl
İy başım üzre devr iden çerħ-i felek misin nesin
4. Dünya ğamın 'alef gibi gel yime 'işret it dirin
Hiç kulaķ kabartmaduñ şüfi eşek misin nesin
5. Lezzetini kelāmımuñ ehl-i mezāk olan bilür
Yoħsa be Fazlı sözde sen kân-ı nemek misin nesin⁴⁰⁴

Neşātı

78B

Mef'ülü / Mefā'ilü / Mefa'ilü / Fā'ilün

1. Dil pāre pāre zaħmla pürdür derūnumuz
Şāhid degül mi gözden aķan cüy-ı hūnumuz
2. Biz kim misāl-i şīşe-i mey pāk-meşrebüz
Birdür bizim hemīşe derün u birūnumuz

⁴⁰⁴ Mustafa Özkat, Kara Fazlı'nın Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dīvām (İnceleme-Tenkitli Metin), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2005, g.130, s.362

3. Biñ ‘aql bu ‘alī varamaz ¼aşd-ı remzine
Bir nükte açsa sırr-ı hükmden cünūnumuz
4. H̄ayretle ıztırāb te‘ākibde birbirin
Fevk olmasa no’la h̄arekāt u sükūnumuz
5. Bir bir gerde-i bü’l-‘acibüz kim Neşātiyā
Şīr-i felekle pençeleşür en zebūnumuz

Velehū

78B

Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Ey bezm-i şevke muṭrib feraḥ dem-i neşāt
Şal gūş-ı hūşa nağme-i zīr u bim-i neşāt
2. Baqdıkca ḥaṭṭ-ı yāre gönül şevk-yāb olur
H̄alet-fezā zehr-i çemen h̄urrem-i neşāt
3. Yok şīşe-i kabūlde bir gonça-i dile
Her birgi olsa pür-güher şebnem-i neşāt
4. Olmaz mı mülk-i dilde Süleymānlık eylemek
Girmez kalur mı destimize h̄ātem-i neşāt
5. Dil zevk-i vaşlı tuymadı bīm-i firāḫdan

Hayfā ki geçdi ęamla Neřāfī dem-i neřāt

Velehū

78A

Mefā'ılūn / Mefā'ılūn / Mefā'ılūn / Mefā'ılūn

1. Ciger kānile itmiř řoye rengīn lānesin būlbūl
Geh gāhī ęül řanub añlar deli dīvānesin būlbūl
2. şunarken bir olu peymāne her ęül bezm-i ęülřende
Niçe zabt eylesūn yā nāle-i mestānesin būlbūl
3. Semender-meřreb olmak řu'le-nūř olmak gerek 'āřık
'Aceb mi eylese dā'im řererden dānesin būlbūl
4. řerāb-ı bezm-gāh-ı řasretūñ hūnābe-i dildür
No'la eylerse dā'im řu'leden peymānesūn būlbūl
5. Boyanmıř hūn-ı nāba tāb dūřmūř verd-i ra'nādan
řanur fānūs-ı āl olmuř Neřāfī lānesin būlbūl

Velehū

78A

Fā'ılātūn / Fā'ılātūn / Fā'ılātūn / Fā'ılūn

1. Gitdūñ ammā oduñ řasretle cānı bile
İstemem sensiz olan şoşbet-i yārānı bile

2. Devr-i meclis baña girdāb-i belādur sensiz
Mey-i zehrāb-ı sitem sāgar-ı gerdānı bile
3. Bağa sensüz baqamam çeşmime āteş görünür
Gül-i handānı degül, serv-i hırāmānı bile
4. Sīneden derd ile bir āh ideyin kim dönsün
‘Aqsine çerh-i felek mihr-i dıraḥşānı bile
5. Hār-i firqatle Neşāfī-i hazīnūñ vā ḥayf
Dāmen-i ülfeti çāk oldı girībānı bile

Ṭıflı

79B

Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün / Mefā‘ılün

1. Benem ‘aşık ki güft u gūyum efsūn-ı muḥabbetdür
Zebānum zaḥme-i evtār kânūn-ı muḥabbetdür
2. Egerçi mestem ammā mest-i şahbā-yı tecellāyım
Gönül dīvānedür ammā ki Mecnūn-ı muḥabbetdür
3. O da cām-ı tecellī cür‘asından feyz-yāb olmuş
Nihāl-i erguvāndan cūş iden hūn-ı muḥabbetdür
4. Anuñ būs-ı lebidür ibtidā-yı keyf-i cān-baḥşı

Ṭabībim va‘de-i vaşluñ ki ma‘cün-ı muḥabbetdür

5. Hemān sen ‘aşkla ṭıflı gibi mümtāz-ı akrān ol
Göñül ol şehlevend-i nāz meftün-ı muḥabbetdür

Velehū

79B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Göñül olmadı abdalān ‘aşkuñ rind-i āgāhı
Fitil-i dāğ-ı ḥurşid itmeyince şu‘le-i āhı
2. Serāpā olsa senüñ güher bādın ḥāne-i baḥtum
Yine cezb eylemezdi añların za‘file bir gāhı
3. Benān-ı ye’sini ālūde itmez merd-i müstağnı
Per olsa şehd ammā leyle-i çarḥuñ kāse-i māhı
4. Tegāfülden eger ḥāli bulaydı meclis-i nāzı
Diriğ itmezdi ol mihr ü nigāh luṭfunı gāhı
5. Rızā-yı ‘aşkla maḥbūs olan üftādenüñ şimdi
İder ḥurşide ta‘na Ṭıfliyā seng-i ser-i çāhı

Nef‘i

79A

Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

1. Eşk ile sinedeki şerhâyı nemnāk iderüz
‘Âşıkuz mihr ü muḥabbet yolını pāk iderüz
2. Kendümüzden ne kadar bî-ḥaber itse bizi ‘aşk
Ol kadar zevk-i ḡam-ı firḳati idrāk iderüz
3. Çekmesün diyü ta‘ab-i girmedede peykānı dile
Tirine karşı durub sīnemizi çāk iderüz
4. Yine istedüḡüñ yerde gezersin güzelim
Cismimiz yok yere yoluñda hemān ḥāk iderüz
5. Nazmımızla no’la kılsaḳ ḡamı şevḳa tebdīl
Zehri ey Nef‘ī biz efsūnla tiryāk iderüz

Velehū

79A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. O şeh cān u dile raḥm eyleyüb dād itdügin görsek
Bir-iki zār u nâşâdı felek şâd itdügin görsek
2. Göñül ma‘müresin cevriyle vīrān itdi ol zālīm
Gelüb inşāfa bir gün yine ābād itdigün görsek
3. Ḳul itdi ‘ālemi reftārına ol serv-i āzādım

Ne var bir bendesin luṭfindan âzâd itdügin görsek

4. Niçe bin hânümânı bâda virmiş bir felekdür bu

Anı âhıyla bir ‘âşık da berbâd itdügin görsek

5. Ne mazmûnlar ne vâdiler bulur seyr eyleseñ Nefî

Yine bir tarz-ı hâş u tâze îcâd itdügin görsek⁴⁰⁵

Âlî

80B

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. N’ola hāmûş olursa ğamze-i dil-cû-yı istiġnâ

Sahn-pâş-ı tegâfûl kûşe-i ebrû-yı istiġnâ

2. Ezelden hâne-zâd Yūsufistân-ı melâḥatdür

‘Aceb mi cilve-gâh-ı nâz olursa kûy-ı istiġnâ

3. Dile şimşir-i ğamze eylesün mi anı kim eyler

Nigâh-ı ‘işve-i çeşm tegâfûl hûy-ı istiġnâ

4. O gülşenden nice gülçin-i ümîd ola himmet kim

Gele andan meşâm câna her dem bûy-ı istiġnâ

5. Hezâr efsûnla teşhîr iderken göñlüm ey Âlî

Baňa ‘arz eyler oldı şimdi böyle rûy istiġnâ

⁴⁰⁵ Nefî Divanı, g.66, s.313

Velehū

80B

Müfte‘ilün / Fā‘ilün / Müfte‘ilün / Fā‘ilün

1. Ğamze lebrīz-i tebessüm nigeḥ aṣūfte-i ḥ‘āb
Ḥande ber-leb kerh ü nāz hem āgūṣ-ı ‘itāb
2. Gerçi nāz olmışidi mest-i ḥarāb ğamze
Ğamzede bāde-i nāzile bugün mest-i ḥarāb
3. Kāh ider rūy-ı mehi pençe-i ḥurṣīd nihān
Kāh olur berg-i güle sünbül-i gül-būṣ nikāb
4. Gül gül olmuş ruḥ-ı rengīni güleb açılmış
Yine görmüş gibi bir iki kadeḥ bāde-i nāb
5. Āftāb-ı felek ārā-yı sūḥandur Âlī
Feyz-yāb olsa no’la cümle sözünden aḥbāb

Velehū

80A

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Nigeḥ sermest-i nāz u ğamze-i ḥun-ḥ‘ār aṣūfte
Kemend-i zülf-i dirhem ṭurre-i ṭarrār aṣūfte

2. Bugün gül-zârda seyr itdim ol serv-i hırâmânı
Girîbân çâk u dâne çîne vü destâr âşüfte
3. Esîr-i dâm-ı ‘aşk olmazdı gönüm ol kadar ammâ
İken refîr-ı mestâne iken güftâr âşüfte
4. Perîşân olmasun mı sünbül-i nev bâğ-ı endîşem
Geh dil âşüfte ben âşüfte zülf-i yâr âşüfte
5. Ne hûş demdür ne ‘âlemdür k’ola arz-ı niyâzumdan
Dil-i cânâne hürrem-i hâtır-ı agyâr âşüfte
6. Olur dâ’im nesîm-i feyz medh-i rûy u zülfünden
Gül-i ma’nâ şükufte gonça-i tømâr âşüfte
7. Yeridür olsa reşk-i la’l ü ruhsârından ey Âlî
Cebîn-i gonçaya perçîn ü dil gül-zâr âşüfte
8. Rahtık-i nazm-i pâk ü hüsni-i ta’bîr bülendimle
Kalem-i hevâda mestâne sühân her bâr âşüfte

Velehü

80A

Müfte‘ilün / Fâ‘ilün / Müfte‘ilün / Fâ‘ilün

1. Hoğka-i la’l-i güher-rîzdür anuñ deheni
Dürr-i yektâdur anuñ anda olan her sühânı

2. şanasın nev-ruhdadur ki ‘ayān oldu seher
İtse teşrîf seher nāzla şahn-ı çemen
3. Meh-i Ken‘ānı görüñ gökde Mesihāya döner
Keyf-i cām-ı mey ile çāk olıcağ pīraheni
4. Neyleyin kāmēt ü ruhsārı dururken yārin
Semenī nārūnı nesterini yāsemeni
5. Ne çekersem çekerin cānıma minnet Ālī
Sīneye çeksem eger bir gice ol sīm teni

**Kaşide Der-Beyān-ı Tārīh-i Āl-i ‘Osmān ve Saltanat-ı İşān ve Medh-i Sultān
Muhammed Hān ibn-i İbrāhīm Hān ‘aleyhi’r-raḥmeti ve’l-ğufrān**

81B

Mefā‘ilün / Mefā‘il ün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Haḫālardan emīn eyle İlähi Āl-i ‘Osmānı
Çün itdüñ bunları sen ehl-i islamuñ nigejbānı
2. Bu nesl-i pāk ile din-i Muhammed buldı taqviyyet
Şeref-baḫş oldu dine bunlaruñ āyīn ü erkānı
3. İtā‘at üzredür şer‘-i mübīne da’imā bunlar
Kaḫīdür ḫağ bu kim bu ḫānedānuñ şıdğ u imanı

4. ‘Adāletle şecā‘atle şehāvetle mürüvvetle
Nizām-ı ‘ālem için itdüler sa‘y-ı firāvānı
5. İdindüm bunlaruñ tārīhini diğkat idüb ma‘lüm
Getürdüm nazma luţf-ı Hāğ ile Fihrist-i Şāhānı
6. Ola tā herkesüñ hāţır-nişānı cümle-i tārīğ
Gelür her söz ki nazma vardur anuñ hıfza imkānı
7. İdüb nev-rūza hem-vār oldu bu şeh-nāme-i icmāl
Recām oldur ola ma‘zür eger var ise noğşānı
8. Kāmunuñ evveli Sulţān ‘Osmān İbn-i Erţuğrul
Ki oldur cümleden evvel kıran resm-i cihānbānı
9. ‘Alāeddīn-i Selçūķi idüb tabl u ‘ālem irsāl
Muğakkağ altı yüz toğsan toğuzdur hutbe ‘unvānı

81A

10. Yigirmiyle yedi yıl salţanat sürdü ‘adāletle
Bu devletde bu vaz‘ itdi kıamu tertib-i dīvānı
11. Cihān-ı bi-bekādan ‘azm idüb ol server-i ‘ālem
Yerine gördi lāyık çünki oğlı Sulţān Orhānı

12. Cülüs itdi yedi yüzle yigirmi altı sâlinde
Sa'âdetle otuz beş yıl cihānuñ oldu sultānı
13. Ğazāya şarf idüb evķātını hiç tırmadı hālī
Musahħar eyledi tedrīc ile eṭrāf-ı büldānı
14. Bu gülzār-ı fenādan 'āķıbet itdi o da rıhlet
O serv-i bāğ-ı devlet gitdi 'uķbāya hırāmānı
15. Cülüs itdi yerine oğlı Ğāzi Hān Murād anuñ
Tamāmet Rüm ilin fetħ itdi açdı kāfiristānı
16. Cülūsına yedi yüz daħı altmış bir olur tāriħ
Budur el-ħaķ selātinüñ şeci' -i merd-i meydānı
17. Otuz bir yıl sürüb devlet ğazā yolında ser virdi
Şehādetle o server hāşıl itdi ķurb-ı Raħmānı
18. Şehīd oldu çün ol Sultān Ğāzi 'asker-i İslām
Cülüs itdürdiler fi'l-hāl oğlı Yıldırım Hānı
19. Cülūsına yedi yüz daħı toķsan ikidür tāriħ
Şecā'atde selātin içre yokdur anuñ aķrānı

82B

20. Ne dem ‘azm eyleyüb meydāna at şalsaydı küffāra
Şanasun berķ-i hātıfdur elinde tiĝ-ı bürrānı
21. Serīr-i salţanatda eyledi on dördü çün tekmīl
Sekiz yüz beşde aħir itdi terk-i ‘ālem-i fāni
22. Süleyman Begle Musā Beg sürüb bir nice dem devlet
İkisi de atub tutdı bulub hāli bu meydānı
23. Sekiz yüzle on altıda zuhūr itdi Meħammed Şāh
Teĝallüb eyleyüb def‘ eyledi ol ğavĝā-yı ihvānı
24. Sekiz yıl müstākilen padişāh oldı idüb rıħlet
Sipariş itdi oĝlı Hān Murāda cümle erkānı
25. Cülūsına sekiz yüz hem yigirmi dört olur tārīħ
Olupdur Hān Murād-ı evvele bu isimle şāni
26. Ķarār itdi otuz yıl altı ay devlet serīrinde
Ĝazālar itdi küffāra çeküb şemşīr-i berrānı
27. Tamām oldı anuñ da devri rıħlet itdi dünyadan
Ķoyub Sulţan Meħammed Hān-ı Şāniye bu meydānı

28. Cülüs itdi sekiz yüz elli beşde ol şeh-i ‘ādil
Otuz bir yıl cihānda kerr ü ferrle sürdi devrānı

29. Budur İstanbūlı feth eyleyen Ğazi Meħemmed Hān
N’ola ecdādına ğālib olursa şevket ü şānı

82A

30. Cihanda def ü ref’e itdi himmet zulmet-i küfri
Ziyā-yı seyf ile rūy-ı zemīni kıldı nūrāni

31. İrüb pāyāna ‘ömri ol daħı ‘azm-i Behişt itdi
Yerini oğlu Sulţān Bayezide gördi erzāni

32. Sekiz yüz yetmiş altıda cülüs itmişdür ol sulţān
Odur Hāķķuñ velīsi andadur esrār-ı pinhāni

33. Anuñ daħı zamānında nice feth ü fütūħ oldu
Kırub küffārı icrā eyledi ayin-i şāhāni

34. Otuzla hem iki yıl padişāh oldu cihānda ol
Ferāĝat itdi aħir terk idüb bu dār-ı aħzāni

35. Yerin Sulţān Selīme eyledi teklīf şoñ demde
Bilürdi kimseye bāķī degül bu çarħ-ı gerdāni

36. Cülüs itdi toquz yüz on sekizde çünki ol gāzi

Şecā'atde n'ola tercīh idersem cümleye anı

37. Alub Mışırı sefer kıldı 'Acem iqlimine soñra

Şikest itdi kaçırđı Çaldıranda Şāh-ı İrani

38. Sekiz yıl hem sekiz ay oldu aña salţanat rŭzı

Qoyub gitti yerine 'āqibet Sultān Süleymānı

39. Cŭlŭsına toquz yüz hem yigirmi altıdur tārīh

Bunun eyyām-ı 'adlinde bu devlet buldı 'unvānı

83B

40. Cihān ma' mŭr u ābādan olub ħalk oldu āsŭde

Zamānında zŭhŭr itdi nice āşār-ı Sŭbhāni

41. Bu da gitdi cihandan tae u tahtın terk idŭp āħir

Yerine itan *Selim* o ldı budur evvelki ye şani

42. Cŭlŭsına toquz yüz yetmiş ile dŭrt olur tārīh

Budur bu nesl-i pākŭñ ħağ bu kim sultān-ı zī-şānı

43. Zamānında bunuñ da Kıbrıs* gibi bir ŭlke fetĥ oldu

Bunuñ şemşiri küffâr-ı Freng'e virdi hüsranı

44. Sekiz yıl hem beş ay ol server-i 'âlem sürüb devlet

Sefer itdi cihândan mesken itdi Bâğ-ı Rızvânı

45. Anuñ mesned-nişini Hân Murad-ı Sâliş olmuşdur

Budur cümle selâtinüñ güzîn ü ehl-i 'irfânı

46. Toğuz yüz dağı seksen iki geçdi çünki Hicretten

Cülüs itdi müyesser oldı aña tâc-ı haqânı

47. Olub sâbit-ka-dem tahtında zahmet çekmedi aşla

İdüb serdar-ı irsâl aldılar Tebrîz ü Şirvânı

48. Yigirmi yıl sekiz ay 'âleme hüküm itdi 'adl üzre

Qoyub gitdi o dağı 'âkıbet bu köhne eyvânı

49. Anuñ da oğlı kim Sultân Mehemmed hân-ı Sâlişdür

Cülüs itdi biñ üçde oldı cârî emr ü fermanı

83A

50. Bu devletde budur hünkâr-ı gâzi fâtiḥ-i Egri

Qıran küffarı ser-tâ-pâ iden ceng-i ferdanı

51. Toğuz yıl altmış üç gün salṭanat sürdi idüb rıḥlet

Bu mihmān-hānenüñ bir kaç gün oldu ol da mihmānı

52. Giçüb anuñ yerine ‘adl ile Sulţān Aĥmed Hān

Yeñiden oldu ihyā ĥaĥ bu kim āyin-i ‘Oġmāni

53. Cülūsı hicretüñ biñ on ikisinde olub vāķi‘

Aña bu salţanat oldu Hūdānuñ lütf u iĥsānı

54. Zamānında Anaţol semtinüñ eţrāf u eknāfin

Celāli eşķiyāsı cümleten itmişdi talanı

55. Tevekkül eyleyüb Allaha itdi bir ĥulın irsal

Giçürdi tiġ-ı ĥahrından ser-ā-ser ehl-i tuġyānı

56. Hükümet ĥıldı on dört yılile dört ay eyleyüb rıĥlet

Cülūs itdürdiler anuñ yerine Muġţafā Hānı

57. Cülūsı biñ yigirmi altıda vāķı‘ olub anuñ

Müyesser oldu aña gerçi kim bu taĥt-ı sulţānı

58. Ne ĥāl ise üç ay üç gün ĥarār itdi velī sonra

İdüb ġavġā-yı ‘ālemden ferāġat çekdi dāmānı

59. Anuñ ardınca ‘Oġmān Hān Ġāzi pādiġāh oldu

Hāķiġatde budur bu hānedānuñ ŗīr-i ġarrānı

84B

60. Cülûsı biñ yigirmiyle yedide vaqı' olmışdur
Olub dört yıl ile dört ay anuñ da cümle devrânı
61. Ğazā yolına bezl-i himmet itdi ol şeh-i ğāzi
Cihān serverligin işbat idüb gösterdi bürhānı
62. Ne çāre neylesün ammā ki bahtı olmadı yaver
Cihāndan almayub kāmı felek kıldı hebā anı
63. Bu hālet çün zuhūr itdi kamunuñ ittifākıyla
Cülûs itdürdiler tekrār Sultān Muştafa Hāmı
64. Ne fetretler ne ğavgalar olupdur biñ otuz birde
On altı ay zamāne gösterüb devr-i perişanı
65. Müşevveş oldu çün ahvāl-i 'ālem gördiler āhir
Gelüb cem' oldılar bir yere cümle devlet a'yānı
66. Cülûs itdürdiler Sultān Murād-ı Rābi'i ol dem
Umūr-ı salţanat buldı yine evvelki mizānı
67. Geçüp tahta biñ otuz ikide ol hüsrev-i ğāzi
Bu devlet oldu ol şāh-ı güzīne Haqquñ ihsānı

68. Mehābetde şalābetde olub ecdādına ğālib

Budur şāhib-kırānı ‘ālemūñ Sām u Nerīmānı

69. ‘Adūnūñ kesdi ‘ırqın eşkıyādan intikām aldı

Elinden ol gürūhuñ hiç biri kırtarmadı cānı

84A

70. İdüb izhār-ı kuvvet fitne-i Ye’cūce sed çekdi

Sezādur aña dirlerse eger İskender-i şāni

71. Revan ile alub Bağdādı kahr itdi Kızılbaşı

Qalaydı sağ eger alurdu heb İrān u Tūrānı

72. Cihānda on yedi yıl kām-rānlıq eyleyüb āhir

Nihāyet emr-i Haqqile anuñ da buldı devrānı

73. Cülūs itdi qarındaşı yerine Hān İbrahīm

Bunuñ da oldı heft iqlīme cārī emr ü fermānı

74. Olub biñ kırk toquzda aña rüzī taht-ı firūzi

Getürdi şadre āhir rūzgār ol zıll-ı Yezdānı

75. Bi-ḥamdi’llāh zamānında Giridde Ḥanya fetḥ oldı

Azaqdan ḥod Qazaqlar tutdılar semt-i Kizirānı

76. Tokuz aydan üç ay eksik hükümet eyleyüb ahir

Ferâgat aña keşf oldu olub bu sırr-ı vicdâni

77. Naşib oldu şehâdet ‘âkıbet ol şâh-ı mazlûma

Ne çâre bu imiş çün tâ ezel taqdir-i Rabbâni

78. Anuñ ferzend-i ‘âli şanı devletle sa‘âdetle

Giçüb evreng-i şâhîye müşerref kıldı dîvâni

79. Cülûs-ı Hân Mehemmed eyledi âsûde dünyâyı

Didi tarihini erbâb-ı nazmuñ bir sühandâni (sene 1058) kâile-i Cevrî

85B

80. Odur hünkâr-ı gâzi pâdişâh anuñ ser-efrâzı

Dilüm medh itmede kâşır o sulţân-ı ibn-i sulţâni

81. Semiyî-i fahr-i ‘âlem şehir-i yâr-ı ‘adl ü ekrem

Şehinşâh-ı mu‘azzam vâriş-i mülk-i Süleymâni

82. Mehemmed hân-ı râbi‘ pâdişâh-ı maşriq u mağrib

Anuñdur tâc-ı hâkâni anuñdur taht-ı ‘Osmâni

83. Sa‘âdetle serîr-i devlet üzre ca-nişîn olsa

Gören bedr oldu zann eyler felekde mâh-ı tâbâni

84. Svr olsa eger raḥṣ-ı hmyna Őanurlar heb
Esed burcına taḥvl eylemiŐdr Mihr-i raḥŐn
85. Cls eŐnlarında gerçi olmiŐdur biraz fetret
Ḳamusın ber-ṫaraf ḳıldı idb tedbr-i sn
86. EŞer devrinde hergiz ḳalmamıŐdur fitnedden aŐl
Meger erbb-ı ḥsnn ruḥlarında ḥl-i fettan
87. ‘Adletle yeñi başdan cihm eyledi ma‘mr
Yine buldı nizmın devletinde ‘lem-i fn
88. Bunuñ bir Őkrini mmkin midr hergiz ed itmek
Ḳd virdi bize bir pdiŐh-ı pk-iz‘n
89. Yeter ey Hemdem Şimden gir gel Őıdḳ ile el aḫ
Du‘ya baŐla kim Fihrist-i Őhn buldı pyn

85A

90. İlh eyle ervḥ-ı seltn dem--dem Őd
İlh sen ḥaṫlardan emn it Őh-ı devrn
91. İlh ‘mrin efzn eyle anlar yerde yatduḳça

İlāhī sen kabūl eyle du‘ā-yı müst-mendānı⁴⁰⁶

Tetimme-i cedīd ve zamīme-i zeyl Rüşdizāde Reşīd Efendi

85A

Mefā‘ilün / M efā‘il ün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Selefde Hemdemī merhūm idüb Fihrist-i Şāhānı
İrişdürmüş idi Sulţan Mehemmed vaqtine anı
2. Didüm lāyık degildür kıala böyle bir eşer nākış
Anuñ zeyline buldum nazm-ı sābık ..... imkânı
3. Mehemmed Hān-ı Rābi‘ kırkıncık yıl pādişāh oldu
O zāt-ı pür-şükūhuñgelemdi devletde aqrānı
4. Mehemmed Hān- ı Ğāzinūñ yerine itdiler iclās
Hayātında qarındaşı olan Sulţan Süleymānı
5. Çü giçdi tahtına biñ toqsān toquzda ‘izz ü şevketle
Müzeyyen eyledi üç yıl toquz ay şadr-ı dīvānı
6. İdince dār-ı fenādan beķāya ‘ākıbet rıhlet
Münevver itdi tahtını geldi Sulţan Aħmed-i Sāni

⁴⁰⁶ İdris Kadioğlu, Solak-zāde Mehmed Hemdemī Çelebinin Fihrist-i Şahan'ı ve Diyarbakırlı Şairler Lebib ve Mülhem Efendinin Zeyilleri, İlmi Araştırmalar Dergisi 17, İstanbul, 2004, s.120-126.

7. Cülūsına anuñ biñ yüz ikinci sāl olur tārīḥ
Tamām üç yıl toḡuz ay oldı şāh-ı ‘ālem-i fāni

86B

8. Cihān mülki degül bākī aña da ḡalmadı āḥir
Bıraḡdı taḡtını Sultān Muştafāya çekdi dāmānı
9. Cülūsı oldı vāḡı‘ tāḡta biñ yüz altı sālında
Sekiz yıl hem toḡuz ay oldı cārī emr ü fermanı
10. Ziyā virdi serīr-i mülke Sultān Aḡmed-i Şālīs
Ḳarındaşı ḡayāḡında aña taḡt oldı erzānı
11. Sa‘ādetle cülūs itdükde taḡta biñ yüz onbeşde
Ḳudümile şeref-yāb eyldi evreng-i ‘Oşmāni
12. Şehinşāh-ı cihān Sultān Aḡmed Ḥān-ı Ğazi kim
Odur şimdi zamānuñ padişah-ı şāḡib-i ‘unvānı
13. Perīşān oldı ḡavfindan anuñ Mosḡov gibi düşman
Morayı fetḡ idüb kırdı ..... tīg-ı berrānı
14. ‘Acemden lūri Tiflīsı hemedān eyle Tebrīzī
Revānı Genceyi aldı musaḡḡar kıldı İrānı

15. Zamān-ı devletinde halk-ı ‘ālem buldı āsāyiş
Ferāmūş itdiler ğamla geçen eyyam-ı devranı
16. Nice ‘ālī māķām u ķasr ābād oldı vaķtında
Yapar ednā işaret eylese biñ ķülb-i viranı
17. Ferāğat itdi ğavgā-yı dehrden eyledi ‘uzlet
Yigirmi yedi yıl on bir ay oldı şevket ü řānı

86A

18. Hāyātında birader-zādesi Sultān Maħmūda
Virüb tacile taħtı ‘āķıbet terk itdi ‘unvānı
19. Cülūs oldı biñ yüz kırķc üçünccü sālda vāķı‘
şeref-yāb itdi taħt-ı devleti ol zıll-i yezdānı
20. Cülüsü sālma oldı anuñ tārīh Ķutbü’l- Arz
İlāhī merkezinde ķā’im eyle řāh-ı devranı
21. Reřidā mihrde tā kim ziyā-baħş ola ‘ālemde
Hāṭālardan emīn itsün Hūdā řāh-ı cihānbānı
(nüşa-i cedīd)

86A

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Eşküm şahife-i ruḥ-ı canāna düşmesün
Ḥün-ı şehīd Muşḥaf-ı ‘Osmāna düşmesün
2. Ağyār seng-i ta‘n ataraḫ ardına düşer
Bir ‘aşıkuñ hemāñ gözi ḥūñ-āba düşmesün
3. Kāfir senüñ de ḳur‘a-ı fāl-ı muḥabbetüñ
Bir ṯālī‘-i siyah-ı müselmāna düşmesün
4. Dām-ı belā-yı hecre düşürdün fütādeñi
Düşmenlerüm senüñ gibi fettāna düşmesün
5. İḳlīm-i ḥüsn-i yārda dil bir ğarībdür
Sābit fütāde çāh-ı zenaḥdāna düşmesün⁴⁰⁷

87B

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. N’ola tāb-ı ruḥıyla ola zülf-i yār pīç-ā-pīç
Olur her mūy-ı āteş-dīdeler nāçār pīç-ā-pīç
2. Belā-yı reşk-i būy-ı kāküldür ey büt-i tersâ
İden her dem buhūr-ı Meryemi her bâr pīç-ā-pīç
3. Şu rütbe ‘aşkı te’sîr eylemiş kim küfr ü İslâma
Ḥayâli bir cemîle sübha-i zünnâr pīç-ā-pīç

---

⁴⁰⁷ Sābit, Divanı, g.266, s484-485

4. Miyân-ı nâzından kıl ü kâl itsem olur yârın
Kemâl-i dikkatden rişte-i efkârı pîç-â-pîç
5. Senin âhû nîgeh çeşm-i mestiñ inîzârına
Kemend-i dûd-ı âh ‘âşık-ı gam-h`âr pîç-â-pîç
6. Felekde gird-i ba`bâsla ehl-i dilûñ re`fet
Hemîşe nahl-i âmâli degil hem-vâr pîç-â-pîç
7. N`ola kılsa ger bend-i miyânın târ pîç-â-pîç
Olur elbet muţalsam daħmelerde mâr pîç-â-pîç
8. Ğam-ı zûlf-i girih-girûñle merdüm-i çeşm-i giryânum
İder seyl-i sirişküm mevc-i deryâ pîç-â-pîç
9. Berât-ı hüsne bir haţı-ı cây tuğrâ-yı ğarrâdur
Beyâz cebhede ol güllere tarâr pîç-â-pîç
10. Gören ol mest-i nâz kat`-ı ümîd san beni
Gele geç pür ark-ı hançer be kef destâr pîç-â-pîç
11. O kebg-i hoş-hırâmîñ şaydına endîşe kıldı
Olur dâm-ı hayâl ‘âşık-ı nâ-çâr pîç-â-pîç
12. Muħbiţ olmuş ‘izâr-ı nâzikiñde hem be dem ğisû
Mişâl-i mâhdur kim ebr ola döke pîç-â-pîç

13. Hâbîbâ ra‘şe geldi hâmeye muntazırız ümmîdin
Anıñçün oldı bu müsvedde-i eş‘âr pīç-â-pīç

Luğaziyat

Luğaz

88B

Müfte‘ilün / Müfte‘ilün / Müfte‘ilün / Müfte‘ilün

1. Yek su‘âli dârım ez nevâ-yı hakîm-i ma‘nâ
İndireyin sahrâ bedîdim yek ‘acâ’ib canavar
2. Hûn-ı çeşm ü mâr dem gereksin serv atub şekm
Şîr-i sîne fil gerden nâfe bâ rivâyet ser

Luğaz

88B

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Çist-ân turfe-i hokka-i bî der
Venderân hokka-i çend-i hokka deger
2. Kâh bâşed lisân beyaza sefid
Kâh bâşed çü lâle-i ahmer
3. Kâh bâşed zümm-i dîn ‘âlemi
Ez girîbân o bir âr u ser

4. Mugân râ refîk-i râh-ı sefer

5. Her ki be şikâfet îñ mu‘arrâ

Çeşme-i âb idiş nazîr

Luğaz Berâ-yı vü Güli Taş

88B

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Ol nedir kim pâr pây vü çâr rûy

Îñ başı birdir ammâ hûbevî

2. Bir salâbetlü dilâver pehlûvân

Görsem heybet âlûd bî gümân

89A

Yümnî

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. İlâhî cûların cûş u hurûşânı kimiñçündür

Yem içünse yemin ifrât-ı tuğyânı kimiñçündür

2. Eger âyinenin tasvîr içün hayreti yazub

Ya tasvîrin nigâh çeşm-i hayrânı kimiñçündür

3. Felekde mâh içünse zerdi-i ruhsârı hurşîdin

‘Aceb mâh-ı nevin çâk-ı girîbânı kimiñçündür

4. Eger sevdâ-yı zülf için ise şad-çâk-i kâşâneye
Ya zülf-i dil-rubâda bu perîşânî kimiñçündür

5. Degilse sâde dil ‘uşşâkı için çün anuñ ey Yümnî
Dürüg-ı âlûde va‘d-i faşl u peymânı kimiñçündür

SONUÇ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında kayıtlı Bel_Yz_K0773 Nolu, 89 varaklık mecmuanın içeriğinde barındırdığı şairlerin yüzyılları dikkate alındığında 18. yüzyılın sonlarında oluşturulmuş olabileceğini söyleyebiliriz. Zengin şair içeriğiyle ileride yapılacak olan çalışmalar açısından değerli bir mecmuadır. Mecmuanın müstensihî ve istinsah tarihi ile ilgili net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat mecmuada şiir sayılarının fazlalığıyla ön plana çıkan şairlerin ortak özellikleri(birçoğu devlet kademesinde önemli görevlerde bulunmuştur), bu mecmuanın saraya yakın bir kişi tarafından derlendiği yorumunu güçlendirmektedir. Bu yorumu destekleyen mecmuaya ait bir diğer unsur ise mecmuanın 81-85. Sayfaları arasında Hemdemi'ye ait Fihrist-i Şahan'ın yer almasıdır. Bu kasidede Hemdemî, Osmanlı padişahlarını kronojik olarak Osman Gazi'den IV. Mehmed'e kadar ele almış ve övgülerini sunmuştur.

Şiirlerin dağılımına baktığımızda mecmuada, 310 adet gazel, 2 kaside, 2 kıt'a, 4 ferd, 1 beyt, 1 matla, 3 lugaz bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak gazele yer verilen mecmuada seçilen gazeller, hayal, anlam ve söyleyiş bakımından benzerlikler göstermektedir. Eser, biyografik açıdan oldukça hacimlidir. 67 farklı şairin yer aldığı bu mecmudaki şairlere ait bilgiler tarafımızdan tasnif edilip, incelenerek biyografik anlamda eski edebiyat incelemelerine bir katkı sunulmuştur. Metnin transkripsiyonu tamamlandıktan sonra bazı şairlerin divanlarında yer almayan fakat incelediğimiz bu mecmuada var olan şiirlerine rastlanmıştır. Tespit edilen farklılıklar şöyledir:

14a nolu sayfada kayıtlı velehu başlıklı bir ferdin Vecdî'nin divanında yer almadığı saptanmıştır. 23b nolu sayfadaki Bahâyî'ye ait gazelin 5.beyiti, Bahayî Divan'ından Seçmeler adlı eserde bulunmayıp mecmuamızda yer almaktadır.

32b nolu sayfada kayıtlı Sırrî'ye ait "gerdün" redifli gazelin 5.beyiti, Şevkiye Kazan'ın hazırladığı Basılmamış Doktora Tezi "Sırrî Divan'ında" bulunmayıp mecmuada bulunmaktadır.

36a nolu sayfadaki Râşid'e ait "yokdur" redifli gazelin tamamı Râşid Efendi ve Divan'ının Tenkitli Metni adlı basılmamış Yüksek Lisans tezinde bulunmamaktadır.

37b nolu sayfada kayıtlı Tîybî'ye ait "geçeyor" redifli gazelin 5.beyiti Halil İbrahim Bulan'ın hazırladığı Basılmamış Doktora tezi "Tîybî Divan'ında" bulunmayıp mecmuada bulunmaktadır.

75b nolu sayfadaki Mezâkî'ye ait "kimdür" redifli gazelin 5. ve 6. beyitleri basılmış divanında farklı bir gazelde yer almaktadır.

Sonuç olarak edebiyat tarihimiz açısından değerli kaynaklardan biri olan mecmualara bir yenisini daha ekleyerek, metin neşri ve dil çalışmalarına katkı sağlamaya gayret ettik.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, N. (2017), *Riyāzī Muhammed Efendi*, Tezkiretü’ş- Şu‘arā, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

AK, C. (2001). *Bağdatlı Rūhī Divanı Karşılaştırmalı Metin*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

AKKAYA, M. (1992). *Şemsi Paşa Divanı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)*, İstanbul Üniversitesi, Basılmış Doktora Tezi.

AKKUŞ, M. (1991). “Nef’î Sanatı ve Türkçe Dîvânı” (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin), Erzurum Atatürk Üniversitesi, Basılmış Doktora Tezi, ss. 1-37.

AKKUŞ, M. (1993). “*Nef’î Divanı*”, Akçağ Yayınları, Ankara.

AKSOYAK, İ. H. (2014). “Bezmî” Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4421>, 26.03.2018

AKSOYAK, İ. H. (2015). “Târzî”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7209>, 26.02.2018

AKSOYAK, İ. H. (2018). *Gelibolulu Mustafa ‘Alî Divanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ALICI, L. (1992). “Azmiẓâde Mustafa Hâletî Dîvânı I: (İnceleme-Metin)” Kayseri Erciyes Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ALTUN, K. (1997). *Tezkire-i Mucib*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

ATİK GÜRBÜZ, İ. (2011). *Mecmu'â-i Letâ'if*, Ankara Gazi Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

AYAN, G. (2000). "Antepli 'Arzî Mehmet Efendi", *Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu*, 22 Ekim 1999, Ayıbasım, Gaziantep.

AYAN, H. (1981). *Cevrî Hayatı Edebi Kişiliği Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*, Atatürk Üniversitesi Yayınevi, Erzurum.

AYDIN, H. (2010). "Cevrî Divanı'nın Tahlili", Balıkesir Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

AYNAGÖZ, P. (2005). Mustafa Safâyî Efendi, *Tezkire-i Safâyî*, AKM Yay. , Ankara, ss. 684-690.

BANARLI, N. S. (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay. , İstanbul, ss. 667-668.

BULAN, H. İ. (1995). "Taybî Mehmet Çelebi, Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği Divanı'nın Tenkitli Metni", Konya Selçuk Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

BİLTEKİN, H. (1993). "Vak'a-nüvis Râşid Efendi ve Divan'ının Tenkitli Metni", Ankara Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

ÇAKIR, Z. V. (1998). "Hevayî (Abdurrahman, Kuburî-zade) Divanı'nın Tenkidli Metni ve İncelenmesi", Tekirdağ Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, ss. 2-3.

ÇALDAK, S. (2006). "Nergisî" İslam Ansiklopedisi Türkiye Diyanet Vakfı Yay. , İstanbul, ss. 560-562.

ÇAVUŞOĞLU, M. (1973). *Necati Bey Divanı*, Kervan Yayıncılık, Konya.

ÇINAR, B. (2002). "Tıflî Ahmed Çelebi ve Sakinâmesi", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, ss. 111-154.

ÇIPAN, M. (2003). *Fasih Divanı İnceleme-Tenkitli Metin*, MEB Yayınları, İstanbul.

DEMİREL, Ş. (2014). *Şehri (Malatyalı Âlî Çelebi) Divanı*, Promat Basım Yayınları, İstanbul.

DEVELLİOĞLU, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 14. baskı, Aydın Kitabevi, Ankara, ss. 597.

DURU, N. F. (1994). “Sâbir Mehmed Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği ve Dîvân’ının Tenkidli Metni”, Konya Selçuk Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

ERDOĞAN, M. (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi Hayatı, Edebi kişiliği ve Divanı (inceleme-tenkitli metin-dizin)*, Ankara Gazi Üniveristesi, Basılmamış Doktora Tezi.

EFLATUN, M. (2003). *Feyzî-i Kefevî Divanı, Tahlil-Metin*, , Ankara Gazi Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

ERTEM, R. (1995). *Şeyhülislam Yahyâ Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.

GÖLPINARLI, A. (2005). *Fuzûlî Divanı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

GÜLER, M. (2015). *Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman Koleksiyonunda 020 Numara ile Kayıtlı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni ve İncelemesi, Riyâzî (52a)*, Ankara Gazi Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

GÜNAY, F. (2001). “Raşid (vakanüvis), Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi”, Edirne Trakya Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

GÜNDOĞDU, C. (haz.) (2011). *Mahmûd-ı Şebusterî Gülşen-i Râz*, Ter. Ahmed Avni Konuk, İlk Harf Yayınevi, İstanbul.

HARMANCI, M. E. (1999). “Şinasi Divanı”, Kocaeli Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

İPEKTEN, H. (1974). *İşmetî Dîvânı (Edisyon Kritik)*, Baylan Matbaası, Ankara.

İPEKTEN, H. (1990). *Nailî Divanı*, Akçağ Yay. , Ankara.

İPEKTEN, H. (1999). *"Nâilî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları"*, Akçağ Yay. Ankara, ss.11-15.

İPEKTEN, H. (2014). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul, ss. 161-304.

KADIOĞLU, İ. (2004). Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi'nin Fihrist-i Şâhân'ı ve Diyarbakırlı Şairler Lebib ve Mülhem Efendinin Zeyilleri, *İlmi Araştırmalar Dergisi* 17, İstanbul, ss. 120-126.

KAPLAN, Y. (2014). “*Selîm, Kavsara-zâde Mehmed*”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=20>, 12.05.2018

KAPLAN, Y. (2014). “*Zârî Mustafâ Efendi*”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=20>, 13.05.2018

KARACAN, T. (1981). “XVII. yy. Şairlerimizden Sabit ve Edisyon Kritikli Divan Metni”, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, s.1-10

KARACAN, T. (1991). *Bosnalı Alaeddin, Divan*, Önder Matbaacılık ve Gazetecilik A.ş. , Sivas.

KAVRUK, H. (2014). “*Şeyhülislâm Yahyâ*”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>, 28.03.2018

KAVUKÇU, F. Z. (2000). “Rami Divanı”, Bursa Uludağ Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

KAYA, B. A. (1996). *Azmi-zâde Halefî Dīvānı (Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanın Tenkitli Metni)*, Edirne Trakya Üniversitesi, Yayımlanmış Doktora Tezi, ss. 4-29.

KAYA, B. A. (2003). *Azmi-zâde Halefî Dīvānı (Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanın Tenkitli Metni)*, Harvard Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü Yay. , Harvard.

KAZAN, Ş. (2003). “Sırrı Divanı”, Ankara Gazi Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

KESİK, B. (2014). “*Nâmî*”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara(Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3191>, 12.05.2018

KOÇ, M. (2014). “*Vâhib*” Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara, 2014 (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6314>, 10.05.2018

KOÇAK, F. (2006). Fâik Mahmud ve Dîvânı, Ankara Gazi Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

KUT, G. (1986). “*Mecmua*”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, C. 6, Dergâh Yay. , İstanbul, 6. C, ss. 170-175.

KUTLAR OĞUZ, F. S. (2017). “*Arpa Emîni-Zâde Mustafa Sâmi Divanı*”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. , Ankara.

KÜLEKÇİ, N. (1985). “Ganizâde Nâdirî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Divanı ve Şehnâmesi'nin Tenkidli Metni”, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

LEVEND, A. S. (2015). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul, ss. 240-250.

MACİT, M. (1994). “Nedim Divan'ı Tenkitli Metni”, Ankara Gazi Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.

MENGİ, M. (200). “*Eski Türk Edebiyatı Tarihi*”, Akçağ Yayınevi, Ankara, ss.189-195.

MERMER, A. (1991). *Mezâkî Hayatı Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

MERMER, A. (2001). *XVII. Yüzyıl Dīvān Şāiri Vecdī ve Dīvānçesi*, MEB Yayınevi, Ankara.

MERMER, A. ve Neslihan K. K. (2005). *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 66-68.

ÖZDEMİR, M. (2016). Nuh B. Mustafa'nın Mecmua-ı Gazelliyyâtı, *Littera Turca Journal of Turkish Language*, C. 2, S. 2, ss. 95-128
(Çevrimiçi)

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/littera/article/viewFile/5000180535/5000164452>

ÖZGÜR, T. (1991). *Fehīm-i Kadīm Hayatı Sanatı Dīvān'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay. , Ankara.

ÖZKAT, M. (2005). Kara Fazlı'nın Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dīvānı (İnceleme-Tenkitli Metin), İstanbul Marmara Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

SAMİ, Ş. (1317), *Kāmūs-ı Türki*, İkdam Matbaası, İstanbul.

SARAÇ, Mehmet A. Yekta, (2018), *Emrī Dīvānı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

SELÇUK, B. (2014). “Şiir Mecmûalarında Nergisî'nin Türkçe Gazelleri Ve Bu Gazeller Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 6, S. 12, ss. 8-9.

SELÇUK, E. (2014). “*Râsîh, Balıkesirli Râsîh Ahmed Bey*”, Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü, Ankara (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1377>
12.05.2018

SOLMAZ, H. (2018). *Ahdī ve Gülşen-i Şu'arā'sı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

TANKUŞ, M. (2002). “*‘Arif Süleyman Dīvānı*”, Ankara Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisan Tezi, ss. 236-240.

TARLAN, A. N. (1963). *Necati Beg Divanı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

TARLAN, A. N. (1967). *Zati Divanı, (edisyon kritik ve transkripsiyon)*, İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

TOLASA, H. (1979). *Şeyhülislam Bahayi Divan'ından Seçmeler*, İstanbul.

TOPÇU, M. (1997). “Divan-ı Rızāyī”, Malatya İnönü Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

TOSKA, Z. (1985). *Veysi Divanı (hayatı, eserleri, kişiliği)*, İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

TUNÇ, S. (2005). “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası”, *Selçuk Üniversitesi Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Dergisi*, Konya, S. 18, ss. 18-28.

TUNÇ, S. (2014). “Ârif, Süleyman”, *Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü*, Ankara (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=772>, 19.04.2018

ULUDAĞ, E. (1992). “Şeyhülislam Bahâyi Divânı”, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi ss. 1-23.

UZUN, M. (2003). “Mecmua”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara, C. 28, ss. 265-267.

YILMAZ, O. (2015). *Necâti Bey Dīvānı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

YOLDAŞ, K. (2014). “Sâbir Pârsâ” *Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü*, Ankara, (Çevrimiçi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4989>, 06.03.2018

